НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет цивільного захисту
Кафедра організації та технічного забезпечення
аварійно-рятувальних робіт

ОХОРОНА ПРАЦІ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Курс лекцій

Харків 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет цивільного захисту
Кафедра організації та технічного забезпечення
аварійно-рятувальних робіт

ОХОРОНА ПРАЦІ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Курс лекцій

Харків 2023

Рекомендовано до друку вченою радою факультету цивільного захисту НУЦЗ України
(протокол від 11.05.2023 № 9)

Укладачі: С. Ю. Рагімов, В. О. Собина, Д. В. Тарадуда, А. Б. Фещенко

Рецензенти: кандидат технічних наук, доцент **В. А. Шаломов**, доцент кафедри безпеки життєдіяльності Придніпровської Державної академії будівництва та архітектури;
кандидат педагогічних наук, доцент **О. П. Шароватова**, доцент кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки Національного університету цивільного захисту України.

Рецензенти: кандидат біологічних наук, доцент **О. В. Ільїнський**, викладач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки, факультету техногенно-екологічної безпеки;
доктор технічних наук, доцент **А. В. Пруський**, начальник кафедри профілактики пожеж та безпеки життєдіяльності населення Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту.

Охорона праці у сфері професійної діяльності / Укладачі: С. Ю. Рагімов, В. О. Собина, Д. В. Тарадуда, А. Б. Фещенко. – Х.: НУЦЗУ, 2023. – 262 с.

У курсі лекцій узагальнено основні керівні документи, які визначають діяльність служби ожорони праці підрозділів оперативно-рятувальної служби під час проведення аварійно-рятувальних робіт.

Курс лекцій призначений для здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" з галузі знань 26 "Цивільна безпека", спеціальність - 263 "Цивільна безпека" освітньо-професійні програми: "Цивільний захист", "Управління у сфері цивільного захисту" та для здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня"бакалавр" освітньо-професійної програми: "Охорона праці".

©НУЦЗУ, 2023

ЗМІСТ

ЗМІСТ 3
Лекція 1. Система управління охороною праці в органах та підрозділах ОРС ЦЗ, її складові та функціонування 9
Вступ 9
1.1 Організація управління охороною праці в ДСНС 9
1.1.1 Нормативні документи з охорони праці в ДСНС 9
1.1.2 Порядок створення служб охорони праці підприємства 11
1.1.3 Порядок створення служб охорони праці в підрозділах ДСНС 12
1.2 Основні завдання та функції служби охорони праці 13
1.3 Права працівників служби охорони праці 17
1.4 Організація роботи служби охорони праці 18
1.5 Обов'язки з охорони праці працівників ДСНС 18
Завдання на самостійну підготовку 19
Контрольні запитання 19
Лекція 2. Порядок проведення навчання та перевірка знань в органах з питань охорони праці в органах та підрозділах ОРС ЦЗ 20
Вступ 20
2.1. Загальні принципи навчання з питань охорони праці 20
2.2 Навчання та перевірка знань з охорони праці на виробництві 22
2.3 Вивчення питань охорони праці в закладах освіти 23
2.4 Інструктажі з охорони праці на підприємстві 24
2.4.1 Порядок проведення інструктажів на підприємстві 26
2.4.2 Стажування (дублювання) та допуск працівників до роботи 27
2.5 Інструктажі з охорони праці в підрозділах ДСНС 28
Завдання на самостійну підготовку 34
Контрольні запитання 34
Лекція 3. Забезпечення безпечних умов праці в органах і підрозділах ОРС ЦЗ 35
Вступ 35
3.1 Перелік робіт з підвищеною небезпекою 35
3.1.1 Перелік робіт з підвищеною небезпекою стосовно ДСНС 35
3.1.2 Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі 36
3.2 Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці 38
3.3 Мінімальні вимоги безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці 40

3.3.1 Загальні положення 40
3.3.2 Загальні обов'язки роботодавців 42
3.3.3 Інші положення 45
3.4 Порядок проведення адміністративно-громадського контролю першого-третього ступеня щодо перевірки службових приміщень вимогам безпеки праці 48
Завдання на самостійну підготовку 53
Контрольні запитання 53
Лекція 4. Вимоги безпеки праці до службових приміщень і споруд 54
Вступ 54
4.1 Пожежні депо 54
4.2 Гараж 57
4.3 Караульне приміщення 59
4.4 Пост технічного обслуговування пожежних автомобілів 60
4.5 Пункт зв'язку пожежно-рятувальної частини 60
4.6 Акумуляторна 61
4.7 Навчальна башта 63
4.8 Навчальні класи 65
4.9 100-метрова смуга з перешкодами 66
Завдання на самостійну підготовку 67
Контрольні запитання 67
Лекція 5. Заходи безпеки праці під час технічного обслуговування пожежної та аварійно-рятувальної техніки 69
Вступ 69
5.1 Заходи безпеки під час діагностування технічного стану пожежних автомобілів 70
5.2 Заходи безпеки праці під час проведення ТО-1, ТО-2, сезонного обслуговування 72
5.3 Заходи безпеки праці під час заступання на чергування, проведення навчань, занять, на пожежі, після роботи на пожежі пожежних автомобілів 74
5.4 Заходи безпеки праці під час заправки пально-мастильними матеріалами, вогнегасними речовинами 76
5.5 Безпека праці під час роботи на електричній апаратурі, засобах зв'язку та обчислювальній техніці 77
5.5.1 Загальні положення про безпеку праці на пункті зв'язку пожежно-рятувальної частини 77
5.5.2 Строки і порядок проведення інструктажів з дотримання техніки безпекина пункті зв'язку пожежно-рятувальної частини 78
5.5.3 Техніка безпеки під час роботи із засобами зв'язку та обчислювальній техніці 80
Завдання на самостійну підготовку 83

Контрольні запитання 83
Лекція 6. Вимоги безпеки праці до пожежного, аварійно-рятувального обладнання та оснащення, приладів, пристроїв, засобів індивідуального захисту 85
Вступ 85
6.1 Загальні положення 85
6.2 Силові установки пожежних, аварійно-рятувальних і автомобілів першої допомоги та підіймальні механізми пожежних рукавів 87
6.3 Пневмо-, гідроінструмент 88
6.4 Пневмокомпресори 89
6.5 Газорізальні апарати та рукавні затримки 90
6.6 Засоби індивідуального захисту пожежників 91
6.6.1. Захисний одяг, спорядження 91
6.6.2 Ізолювальні протигази 91
6.6.3 Дихальні апарати на стисненому повітрі 92
6.6.4 Вогнегасники 93
6.7 Експлуатація немеханізованого пожежного інструменту 95
Завдання на самостійну підготовку 96
Контрольні запитання 97
Лекція 7. Організація проведення випробування пожежного і аварійно-рятувального обладнання 98
Вступ 98
7.1 Електрозахисні засоби 98
7.2 Електрифікований інструмент та прилади для освітлення 99
7.3 Випробування ручних пожежних драбин 100
7.4 Мотузки пожежні рятувальні 101
7.5 Пожежні пояси і пожежні карабіни 102
7.6 Пожежний ручний інструмент та інвентар 103
7.7 Верхолазне спорядження та страхувальні засоби під час виконання робіт на висоті 104
7.7.1 Контроль за придатністю до експлуатації верхолазного спорядження та страхувальних засобів для виконання робіт на висоті 104
Завдання на самостійну підготовку 105
Контрольні запитання 105
Лекція 8. Вимоги безпеки праці під час несення служби та гасіння пожеж 106
Вступ 106
8.1 Вимоги безпеки праці під час несення служби 107
8.1.1 Вимоги безпеки праці під час несення караульної служби на складах 107

8.1.2 Вимоги безпеки праці під час збору, виїзду, прямування на пожежу (аварію, стихійне лихо, заняття) і повернення до частини ... 108
8.1.3 Вимоги безпеки праці під час проведення розвідки пожежі ... 109
8.1.4 Під час бойового розгортання ... 110
8.1.5 Під час рятування людей і саморятування ... 111
8.2 Під час гасіння пожеж та перебування в зоні теплової дії ... 112
8.2.1 Гасіння пожеж при наявності отруйних речовин ... 117
8.2.2 Гасіння пожеж при наявності вибухових речовин та посудин під високим тиском ... 121
8.2.3 Гасіння пожеж на об'єктах, де використовуються радіоактивні речовини ... 122
8.2.4 Гасіння пожеж у підземних спорудах метрополітену ... 125
8.2.5 Під час розбирання будівельних конструкцій ... 126
8.2.6 Під час прокладання, прибирання, обслуговування та ремонту пожежних рукавів ... 127
Завдання на самостійну підготовку ... 128
Контрольні запитання ... 129
Лекція 9. Вимоги безпеки праці під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт ... 130
Вступ ... 130
9.1 Загальні положення ... 130
9.2 Безпека праці під час проведення рятувальних робіт на водних об‘єктах ... 134
9.3 Заходи безпеки під час надання допомоги потерпілим на льоду ... 135
9.4 Заходи безпеки під час рятування на воді ... 136
9.5 Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях у випадку травмування ... 136
9.6 Безпека праці під час проведення робіт при повенях ... 137
9.7 Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях під час проведення, аварійно-рятувальних та відновних робіт ... 138
9.8 Безпека праці під час дослідження місця пожеж ... 141
Завдання на самостійну підготовку ... 144
Контрольні запитання ... 144
Лекція 10. Розслідування та ведення обліку нещасних випадків в органах та підрозділах ОРС ЦЗ ... 145
Вступ ... 145
10.1 Розслідування та облік нещасних випадків ... 145
10.2 Спеціальне розслідування нещасних випадків ... 152
10.3 Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин ... 158

10.4 Розслідування нещасних випадків при аваріях 159
10.5 Відповідальність посадових осіб 162
Завдання на самостійну підготовку 162
Контрольні запитання 162
Додатки 163
Додаток до Положення про службу охорони праці ДСНС 163
Додаток 1. Журнал реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці 164
Додаток 2. Журнал реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці 166
Додаток 3. Протокол № засідання комісії з перевірки знань з питань охорони праці 168
Додаток 4. Посвідчення про перевірку знань з питань охорони праці 169
Додаток 5. Укладка медикаментів і медичного обладнання для пожежних, аварійно-рятувальних та автомобілів першої допомоги 171
Додаток 6. Укладка медикаментів і медичного обладнання для оснащення підрозділів 172
Додаток 7. Журнал реєстрації потерпілих від нещасних випадків 173
Додаток 8. Перша долікарняна допомога потерпілим на пожежах і при аваріях 174
Додаток 9. Журнал адміністративно-громадського контролю 189
Додаток 10. Правила безпеки під час експлуатації електроустановок (електрообладнання) які встановлюються на транспортних засобах (причепах) 190
Додаток 11. Журнал випробувань аварійно-рятувального оснащення, пожежно-технічного озброєння 200
Додаток 12. Речовини і матеріали, під час гасіння яких небезпечно використовувати воду та інші вогнегасні засоби на основі води 201
Додаток 13. Застосування коду екстрених заходів при гасінні пожеж небезпечних вантажів 202
Додаток 14. Знаки безпеки 204
Додаток 15. Кваліфікаційні групи з безпеки при експлуатації електроустаткування 209
Додаток. Особиста картка обліку спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту 211
Додаток 1. Форма НЦЗ-5 220
Додаток 2. Форма НЦЗ-1 228
Додаток 3. Форма НПВЦЗ 236

Додаток 4. Журнал 241
Додаток 5. Форма НЦЗ-2 242
Додаток 6. Повідомлення 244
Додаток 7. Протокол огляду місця 246
Додаток 8. Ескіз 248
Додаток 9.. Протокол опитування потерпілого 249
Додаток 10. Відомості 252
Література 254

ЛЕКЦІЯ 1. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В ОРГАНАХ ТА ПІДРОЗДІЛАХ ОРС ЦЗ, ЇЇ СКЛАДОВІ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ

План

Вступ.
1.1. Організація управління охороною праці в ДСНС.
1.1.1. Нормативні документи з охорони праці в ДСНС.
1.1.2. Порядок створення служб охорони праці підприємства.
1.1.3. Порядок створення служб охорони праці в підрозділах ДСНС.
1.2. Основні завдання та функції служби охорони праці.
1.3. Права працівників служби охорони праці.
1.4. Організація роботи служби охорони праці.
1.5. Обов'язки з охорони праці працівників ДСНС.
Завдання на самостійну підготовку.
Контрольні запитання.

Вступ

Правила безпеки праці в органах і підрозділах ДСНС встановлюють вимоги до заходів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності осіб рядового і начальницького складу та всіх категорій працівників ДСНС. Вимоги Правил є обов'язковими під час виконання робіт з гасіння пожеж, ліквідації аварій у сфері цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, поводження з радіоактивними відходами та вибуховими матеріалами промислового та військового призначення, рятувальної справи, техногенної, пожежної і промислової безпеки тощо.

1.1 Організація управління охороною праці в ДСНС

1.1.1 Нормативні документи з охорони праці в ДСНС

Організація роботи щодо забезпечення безпеки праці в ДСНС здійснюється згідно з Законом України „Про охорону праці", відповідними нормативно-правовими актами України, нормативними документами ДСНС, а також цими Правилами, в обсязі та порядку, передбаченими для відповідних професій.

Головним органом у системі ДСНС, що забезпечує своєчасне здійснення заходів щодо організації виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням і аваріям у процесі праці працівників є Відділ з охорони праці та безпеки життєдіяльності ДСНС.

У межах своїх повноважень Відділ самостійно і через підпорядковані служби з охорони праці органів і підрозділів ДСНС проводить роботу щодо виконання вимог законодавства України та інших нормативно-правових актів з безпеки праці, контролює їх виконання. Здійснює у межах визначених повноважень організаційно-розпорядчі та консультативно-дорадчі функції.

Служби з охорони праці органів і підрозділів ДСНС здійснюють організацію та проведення роботи щодо забезпечення безпеки праці у структурних підрозділах Державної служби (головних управліннях (управліннях) ДСНС в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково-дослідних установах, відомчих вищих навчальних закладах, аварійно-рятувальних підрозділах, підприємствах тощо) та керуються у своїй роботі Типовим положенням про службу охорони праці (далі - Типовим положенням), затвердженим наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 15.11.2004 № 255, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 01.12.2004 за № 1526/10125 (НПАОП 0.00-4.35-04).

Структура та чисельність служби з охорони праці органів і підрозділів ДСНС визначається відповідними відомчими нормативно-правовими актами.

Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників проводяться відповідно до вимог Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 № 15, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за № 231/1051 (НПАОП 0.00-4.12-05).

Працівники та посадові особи, зайняті при виконанні робіт з підвищеною небезпекою зазначених у Переліку робіт з підвищеною небезпекою, затвердженому наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 та зареєстрованому в Міністерстві юстиції України від 15.02.2005 N 232/10512 (НПАОП 0.00-4.12-2005), а також Переліку робіт, де є потреба у професійному доборі, затвердженому наказом МОЗ та Держнаглядохоронпраці України від 23.09.94 № 263/121 і зареєстрованому Міністерством юстиції України 25.01.95 N 18/554 (ДНАОП 0.03-8.06-94), проходять щорічне спеціальне навчання і перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з питань охорони праці.

Порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків, які сталися в органах і підрозділах ДСНС проводиться у відповідності з Інструкцією про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах Державної службиУкраїни з надзвичайних ситуацій, затвердженої наказом МНС України від 18.06.2006 № 540, і зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 10.10.2006 за № 1106/12980.

Медичні огляди працівників проводяться в установлені терміни відповідно до Положення про медичний огляд працівників певних категорій, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України 21.05.2007 N 246,

Працівники певних категорій забезпечуються безкоштовно спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту відповідно до галузевих норм та в порядку згідно з наказом МНС України від 12.09.2005 року № 207 "Про заходи щодо виконання постанови КМУ від 23.08.2005 року № 795 *"Про затвердження опису та зразків форменого одягу і відповідних знаків розрізнення особового складу органів і підрозділів цивільного захисту і норм забезпечення форменим одягом".*

1.1.2 Порядок створення служб охорони праці підприємства

Згідно з Законом України "Про охорону праці" служба охорони праці створюється роботодавцем для організації виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням і аваріям у процесі праці.

На основі Типового положення про службу охорони праці з урахуванням специфіки виробництва та видів діяльності, чисельності працівників, умов праці та інших факторів, роботодавець розробляє і затверджує Положення про службу охорони праці відповідного підприємства, визначає структуру служби охорони праці, її чисельність, основні завдання, функції та права її працівників, відповідно до законодавства.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в положенні про структурний підрозділ з охорони праці враховують вимоги цього Типового положення.

Порядок створення та організації роботи структурних підрозділів з охорони праці місцевих органів виконавчої влади визначається відповідно до статті 34 Закону України "Про охорону праці".

Об'єднання підприємств у разі виконання ними делегованих функцій в галузі охорони праці розробляють і затверджують Положення про службу охорони праці відповідно до статті 36 Закону України "Про охорону праці" та Типового положення.

Служба охорони праці підпорядковується безпосередньо роботодавцю.

Служба охорони праці створюється на підприємствах з кількістю працюючих 50 і більше осіб.

На підприємстві з кількістю працюючих менше 50 осіб функції служби охорони праці можуть виконувати в порядку сумісництва (суміщення) особи, які мають відповідну підготовку.

На підприємстві з кількістю працюючих менше 20 осіб для виконання функцій служби охорони праці можуть залучатися сторонні спеціалісти на договірних засадах, які мають виробничий стаж роботи не менше трьох років і пройшли навчання з охорони праці.

Керівники та спеціалісти служби охорони праці за своїми посадами та заробітною платою прирівнюються до керівників і спеціалістів основних виробничо-технічних служб. Повинні відповідати кваліфікаційним вимогам, зазначеним у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників (Випуск 1), професії працівників, які є загальними для всіх видів економічної діяльності затвердженого наказом Міністерства праці та соціальної політики від 16 лютого 1998 року N 24 (v0024203-98, va024203-98) (із змінами).

Навчання та перевірка знань з питань охорони праці працівників служби охорони праці проводиться в установленому законодавством порядку під час прийняття на роботу та періодично один раз на три роки.

Працівники служби охорони праці підприємства в своїй діяльності керуються законодавством України, нормативно-правовими актами з охорони праці, колективним договором та актами з охорони праці, що діють в межах підприємства.

Ліквідація служби охорони праці допускається тільки в разі ліквідації підприємства чи припинення використання найманої праці фізичною особою.

1.1.3 Порядок створення служб охорони праці в підрозділах ДСНС

Положення про службу охорони праці МНС України, затверджене наказом МНС України від 30.01.2012 № 81, регулює питання діяльності служби охорони праці головних управлінь (управлінь) МНС України в Автономній Республіці Крим, областях, мм. Києві та Севастополі, навчальних закладів, науково-дослідних установ, аварійно-рятувальних загонів (формувань), підприємств, установ і організацій сфери управління МНС України (далі - органи і підрозділи МНС України).

Служба охорони праці створюється в органах і підрозділах МНС України для організації виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням і аваріям у процесі праці, проходження служби та під час виконання завдань за призначенням працюючих та осіб рядового і начальницького складу (далі - особовий склад).

Служба охорони праці створюється як окремий підрозділ в органах і підрозділах МНС України з кількістю працюючих або особового складу 50 і більше осіб.

В органах і підрозділах МНС України з кількістю працюючих або особового складу менше 50 осіб функції служби охорони праці може виконувати в порядку сумісництва (суміщення) особа, яка має відповідну підготовку.

В органах і підрозділах МНС України з кількістю працюючих або особового складу менше 20 осіб для виконання функцій служби охорони праці можуть залучатися сторонні спеціалісти на договірних засадах, які мають виробничий стаж роботи не менше трьох років і пройшли навчання з охорони праці.

Служба охорони праці головних управлінь (управлінь) МНС України в Автономній Республіці Крим, областях, мм. Києві та Севастополі утворюється як окремий структурний підрозділ, структура та чисельність якого визначається керівником головного управління (управління) залежно від обсягу, характеру та складності робіт (сектор, головний фахівець, головний спеціаліст, начальник служби з охорони праці).

Служба охорони праці в органах і підрозділах підпорядковується безпосередньо керівнику відповідного органу чи підрозділу МНС України.

Спеціаліст служби охорони праці повинен мати повну або базову вищу освіту відповідного напрямку підготовки або післядипломну освіту в галузі управління. Стаж роботи з охорони праці за професією: для магістра або спеціаліста - не менше 2 років, бакалавра - не менше 3 років.

Навчання та перевірка знань з питань охорони праці спеціалістів служби проводяться в установленому законодавством порядку під час прийняття на роботу та періодично один раз на три роки.

Спеціалісти служби у своїй діяльності керуються Конституцією України, законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами з охорони праці, колективним договором, Положенням про Міністерство надзвичайних ситуацій України, затвердженим Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 402, а також цим Положенням.

Координує та здійснює методичне керівництво роботою служби охорони праці органів і підрозділів МНС України відділ медичного забезпечення та охорони праці Управління медичного забезпечення та з питань створення і впровадження Системи 112.

Ліквідація служби охорони праці допускається тільки у разі ліквідації органу чи підрозділу ДСНС, до якого вона належить.

1.2 Основні завдання та функції служби охорони праці

Основними завданнями служби охорони праці є:

1. Опрацювання та впровадження ефективної системи управління охороною праці в органах і підрозділах ДСНС та сприяння удосконаленню діяльності у цьому напрямку кожного структурного

підрозділу, кожного працівника та особового складу. Забезпечення фахової підтримки рішень керівників органів і підрозділів ДСНС з цих питань.

2. Організація проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві або під час виконання завдань за призначенням, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози життю або здоров'ю особового складу та працівників.

3. Вивчення та сприяння впровадженню у повсякденну діяльність в органах і підрозділах ДСНС досягнень науки і техніки прогресивних і безпечних технологій, сучасних засобів колективного та індивідуального захисту.

4. Контроль за дотриманням працівниками та особовим складом вимог законів, чинного законодавства у сфері охорони праці.

5. Інформування та надання роз’яснень працівникам й особовому складу органів і підрозділів ДСНС з питань охорони праці.

6. На службу охорони праці головних управлінь (управлінь) ДСНС в Автономній Республіці Крим, областях, мм. Києві та Севастополі додатково до завдань, що зазначені вище покладається здійснення державного нагляду за безпечним веденням робіт особами рядового і начальницького складу, які проходять службу в органах і підрозділах цивільного захисту ДСНС за територіальним принципом, відповідно до вимог чинного законодавства.

Служба охорони праці виконує такі основні функції:

1. Розробляє спільно з іншими структурними підрозділами органів і підрозділів ДСНС комплексні заходи для досягнення встановлених нормативів та підвищення існуючого рівня охорони праці, планів, програм поліпшення умов праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійним захворюванням.

Надає організаційно-методичну допомогу у виконанні запланованих заходів.

Готує проекти наказів з питань охорони праці і вносить їх на розгляд керівнику відповідного органу або підрозділу ДСНС.

2. Проводить спільно з представниками інших структурних підрозділів відповідного органу або підрозділу ДСНС і за участю представників відповідної професійної спілки, а за її відсутності, уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці перевірки дотримання працівниками та особовим складом органів і підрозділів ДСНС вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

3. Складає звітність з охорони праці за встановленими формами.

4. Проводить вступний інструктаж з працівниками та особовим складом органів і підрозділів ДСНС з охорони праці.

5. Здійснює ведення обліку та проведення аналізу причин виробничого травматизму, професійних захворювань, аварій, заподіяної ними шкоди.

6. Забезпечує належне оформлення і зберігання документації з питань охорони праці, а також своєчасної передачі її до архіву для тривалого зберігання в установленому порядку.

7. Складає за участю керівників органів і підрозділів ДСНС переліків професій, посад і видів робіт, на які повинні бути розроблені інструкції з охорони (безпеки) праці, що діють у межах органів і підрозділів ДСНС, надання методичної допомоги під час їх розроблення.

8. Інформує працівників та особовий склад про основні вимоги законів, інших нормативно-правових актів з охорони праці, що діють у межах органів і підрозділів ДСНС.

9. Розглядає:

– у межах своєї компетенції питання про підтвердження наявності виробничої ситуації, небезпечної для життя чи здоров'я, що стала причиною відмови працівника, особового складу від виконання дорученої роботи, відповідно до законодавства (у разі необхідності);

– листи, заяви, скарги працівників і особового складу органів і підрозділів ДСНС, що стосуються питань додержання законодавства про охорону (безпеку) праці.

– Організовує:

– забезпечення органів і підрозділів ДСНС нормативно-правовими актами з охорони праці, що діють у межах ДСНС, його відповідних органах та підрозділах посібниками, навчальними матеріалами з цих питань;

– наради, семінари, конкурси тощо з питань охорони праці;

– пропаганду з питань охорони праці з використанням інформаційних засобів.

10. Бере участь у:

– розслідуванні нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві відповідно до Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1232, та Інструкції про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, затвердженої наказом МНС України від 18.08.2006 № 540, зареєстрованої у Міністерстві юстиції України 10.10.2006 за № 1106/12980;

– складанні санітарно-гігієнічної характеристики робочих місць працівників, які проходять обстеження щодо наявності профзахворювань;

– проведенні внутрішнього аудиту охорони праці та атестації робочих місць за умовами праці відповідно до вимог чинного законодавства;

– роботі комісій з приймання в експлуатацію закінчених будівництвом, реконструкцією або технічним переозброєнням об'єктів виробничого та соціально-культурного призначення, відремонтованого або модернізованого устаткування в частині дотримання вимог охорони (безпеки) праці;

– розробленні положень, інструкцій, розділу «Охорона праці» колективного договору, актів з охорони (безпеки) праці, що діють у межах ДСНС, його відповідних органах та підрозділах;

– складанні переліків професій і посад, згідно з якими працівники й особовий склад повинні проходити обов'язкові попередні й періодичні медичні огляди;

– організації навчання з питань охорони праці;

– роботі постійно діючої комісії з перевірки знань з питань охорони праці.

11. Здійснює забезпечення організаційної підтримки роботи комісій з питань охорони праці органів і підрозділів ДСНС (у разі наявності).

12. Здійснює контроль за:

– виконанням заходів, передбачених програмами, планами щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, колективним договором та заходами, спрямованими на усунення причин нещасних випадків та професійних захворювань;

– проведенням ідентифікації та декларуванням безпеки об'єктів підвищеної небезпеки;

– наявністю в органах і підрозділах ДСНС інструкцій з охорони праці згідно з переліком професій, посад і видів робіт, своєчасним внесенням в них змін;

– своєчасним проведенням необхідних випробувань і технічних оглядів устаткування;

– станом запобіжних і захисних пристроїв, вентиляційних систем;

– своєчасним проведенням навчання з питань охорони праці, всіх видів інструктажу з охорони праці;

– забезпеченням працівників і особового складу відповідно до законодавства спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального й колективного захисту, мийними та знешкоджувальними засобами;

– організацією зберігання, прання, хімічного чищення, сушіння, знепилювання і ремонту спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту;

– санітарно-гігієнічними і санітарно-побутовими умовами працівників та особового складу згідно з нормативно-правовими актами;

– своєчасним і правильним наданням працівникам пільг і компенсацій за важкі та шкідливі умови праці, забезпеченням їх лікувально-профілактичним харчуванням, молоком або рівноцінними йому харчовими продуктами, газованою солоною водою, наданням оплачуваних перерв санітарно-оздоровчого призначення тощо відповідно до вимог законодавства та колективного договору;

– дотриманням у належному безпечному стані території органів і підрозділів ДСНС, внутрішніх доріг та пішохідних доріжок;

– організацією робочих місць відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці;

– цільове використанням коштів, виділених для виконання комплексних заходів для досягнення встановлених нормативів та підвищення існуючого рівня охорони праці;

– застосуванням праці жінок, інвалідів і осіб, молодших 18 років, відповідно до законодавства;

– виконанням приписів посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці та подань страхових експертів з охорони праці;

– проведенням попередніх (під час прийняття на роботу або службу) і періодичних (протягом трудової діяльності чи служби) медичних оглядів особового складу та працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі, щорічних обов'язкових медичних оглядів осіб віком до 21 року.

13. Виконує інші функції, визначені чинним законодавством.

1.3 Права працівників служби охорони праці

Працівники служби охорони праці мають право: видавати керівникам структурних підрозділів органів і підрозділів ДСНС обов'язкові для виконання приписи за формою, визначеною додатком до цього Положення щодо усунення наявних недоліків, одержувати від них необхідні відомості, документи і пояснення з питань охорони праці.

Приписи спеціалістів з охорони праці можуть скасувати в письмовій формі лише керівники органів і підрозділів ДСНС, яким вони безпосередньо підпорядковуються; приписи складаються у 2 примірниках, один з яких видається керівнику перевіреного структурного підрозділу, другий залишається та реєструється у службі охорони праці і зберігається протягом 5 років; якщо керівник перевіреного структурного підрозділу відмовляється від підпису в одержанні припису, спеціаліст з охорони праці надсилає відповідне подання на ім'я керівника органу чи підрозділу ДСНС, якому він безпосередньо підпорядковується.

Крім того працівники служби охорони праці мають право:

– зупиняти роботу виробництв, дільниці, машин, механізмів, устаткування у разі порушень, які створюють загрозу життю або здоров'ю працівників;

– вимагати відсторонення від роботи осіб, які не пройшли передбачених законодавством медичного огляду, навчання, інструктажу, перевірки знань і не мають допуску до відповідних робіт або не виконують вимоги нормативно-правових актів з охорони праці;

– надсилати керівникам органів і підрозділів ДСНС подання про притягнення до відповідальності посадових осіб, працівників та особового складу, які порушують вимоги охорони (безпеки) праці;

– вносити пропозиції про заохочення працівників та особового складу за активну участь та ініціативу у здійсненні заходів щодо підвищення рівня безпеки та поліпшення умов праці;

– залучати за погодженням з керівниками структурних підрозділів органів і підрозділів ДСНС підлеглих їм спеціалістів для проведення перевірок стану охорони праці.

1.4 Організація роботи служби охорони праці

Робота служби охорони праці органів і підрозділів ДСНС здійснюється відповідно до плану роботи та графіків обстежень, затверджених їх керівниками.

Робочі місця працівників служби охорони праці розміщуються в окремих приміщеннях, забезпечуються персональними комп'ютерами, принтерами, технічними засобами зв'язку, вони повинні бути зручними для приймання відвідувачів.

Керівники органів і підрозділів ДСНС забезпечують стимулювання ефективної роботи спеціалістів служби охорони праці.

Спеціалісти служби охорони праці не можуть залучатися до виконання функцій, не передбачених Законом України «Про охорону праці» та цим Положенням.

Служба охорони праці взаємодіє з іншими структурними підрозділами, службами, фахівцями органів і підрозділів ДСНС та представниками профспілки, а за її відсутності - з уповноваженими найманими працівниками з питань охорони праці.

1.5 Обов'язки з охорони праці працівників ДСНС

Відповідно до статті 14 Закону України "Про охорону праці" кожний працівник зобов'язаний:

– дбати про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей в процесі виконання професійних обов'язків та робіт, або під час перебування в будівлях і спорудах міністерства, підпорядкованого йому структурного підрозділу чи на території підприємства, об'єкта, що

перевіряється, обслуговується або на якому здійснюються протипожежні, противибухові чи аварійно-рятувальні роботи;

– знати і виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці (за відповідною посадою чи професією), правила поводження з машинами, механізмами, обладнанням та іншими засобами праці, (зокрема, персональними комп'ютерами), користуватися засобами колективного та індивідуального захисту;

– проходити у встановленому порядку попередні та періодичні медичні огляди.

Додержуватись правил охорони праці та пожежної безпеки, передбачених внутрішнім трудовим розпорядком.

Вживати посильних заходів щодо усунення будь-якої ситуації, що створює загрозу його життю чи здоров'ю та людей, які його оточують, зокрема, порушення вимог охорони праці, повідомляти про небезпеку свого безпосереднього керівника або іншу посадову особу.

Негайно повідомляти керівника робіт або іншу посадову особу та медичну установу про нещасні випадки, що сталися, надавати першу невідкладну допомогу потерпілим.

Висновок: ознайомлення з вимогами керівних документів щодо охорони праці працівників ДСНС; основні функції служб охорони праці, порядок створення служб охорони праці та призначення їх працівників, обов'язки з охорони праці працівників ДСНС.

Завдання на самостійну підготовку

1. Закон України «Про охорону праці». В редакції Закону N229-IV (229-15) від 21.11.2002, Відомості Верховної Ради, 2003, N 2, ст.10.

Про охорону праці | від 14.10.1992 № 2694-XII (rada.gov.ua)

2. Положення про службу охорони праці МНС України, затверджені наказом МНС України від 30.01.2012 № 81.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0241-12#Text

3. Дистанційний курс ОПСПД МУДЛ НУЦЗУ. Відкритий доступ.
4. Дистанційний курс ОПСПД ГуглКлас.За кодомдоступу.

Контрольні запитання

1) Організація управління охороною праці в ДСНС.
2) Нормативні документи з охорони праці в ДСНС.
3) Порядок створення служб охорони праці підприємства.
4) Порядок створення служб охорони праці в підрозділах ДСНС.
5) Основні завдання та функції служби охорони праці.
6) Права працівників служби охорони праці.
7) Організація роботи служби охорони праці.
8) Обов'язки з охорони праці працівників ДСНС.

ЛЕКЦІЯ 2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ В ОРГАНАХ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ОРГАНАХ ТА ПІДРОЗДІЛАХ ОРС ЦЗ

План

Вступ.
2.1. Загальні принципи навчання з питань охорони праці.
2.2. Навчання та перевірка знань з охорони праці на виробництві.
2.3. Вивчення питань охорони праці в закладах освіти.
2.4. Інструктажі з охорони праці на підприємстві.
2.4.1. Порядок проведення інструктажів на підприємстві.
2.4.2. Стажування (дублювання) та допуск працівників до роботи.
2.5 Інструктажі з охорони праці в підрозділах ДСНС.
Завдання на самостійну підготовку.
Контрольні запитання.

Вступ

Навчання та систематичне підвищення рівня знань працівників ДСНС, населення України з питань охорони праці – один з основних принципів державної політики в галузі охорони праці, фундаментальна основа безпеки праці та необхідна умова удосконалення управління охороною праці і забезпечення ефективної профілактичної роботи щодо запобігання аварій і травматизму.

2.1. Загальні принципи навчання з питань охорони праці

Навчання, системне та систематичне підвищення рівня знань не лише працівників, а всього населення України з питань охорони праці – один з основних принципів державної політики в галузі охорони праці, фундаментальна основа виробничої безпеки та санітарії, необхідна умова удосконалення управління охороною праці і забезпечення ефективної профілактичної роботи щодо запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням і аваріям на виробництві.

Зараз в країні діє система *безперервного навчання* з питань охорони праці, до основних науково-методичних принципів побудови, цільових функцій та методичних основ якої належать:

– наступність і безперервність навчання з питань безпеки, діяльності та охорони праці усіх вікових категорій населення;

– формування суспільної свідомості і рівня знань населення, що відповідають вимогам часу;

– навчання з питань особистої безпеки та безпеки оточуючих, відповідних норм поведінки вихованців у дошкільних закладах освіти;

– навчання з питань охорони праці в середніх, позашкільних та професійно-технічних закладах освіти;

– навчання з питань безпеки життя і діяльності в цілому та охорони праці студентів вищих навчальних закладів освіти;

– навчання з питань охорони праці працівників при їх підготовці, перепідготовці, підвищенні кваліфікації, при прийнятті на роботу та в період роботи; навчання працівників, які виконують роботи з підвищеною небезпекою та роботи, де є потреба у професійному доборі, інструктування працівників з питань охорони праці, дотримання порядку допуску до виконання робіт;

– навчання населення в цілому з питань безпеки життя, діяльності та охорони праці.

Основним нормативним документом, що встановлює порядок та види навчання і перевірки знань з охорони праці, є ДНАОП 0.00-4.12-99 "Типове положення про навчання з питань охорони праці".

Вимоги Типового положення є обов'язковими для виконання усіма центральними і місцевими органами виконавчої влади, асоціаціями, концернами, корпораціями, іншими об'єднаннями підприємств, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності та видів діяльності.

На підприємствах на основі Типового положення з урахуванням специфіки виробництва та вимог державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці, розробляються і затверджуються відповідні положення підприємств про навчання з питань охорони праці, формуються плани-графіки проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці, з якими повинні бути ознайомлені працівники.

Працівники підприємств при прийнятті на роботу і періодично в процесі роботи, а вихованці, учні і студенти під час навчально-виховного процесу повинні проходити навчання і перевірку знань згідно з вимогами Типового положення. Особи, які суміщають професії, проходять навчання та інструктажі з охорони праці як з їх основних професій, так і з професій за сумісництвом. Допуск до роботи (виконання навчальних практичних завдань) без навчання і перевірки знань з питань охорони праці забороняється.

Перевірка знань працівників з питань охорони праці проводиться за тими нормативними актами про охорону праці, додержання яких входить до їх службових обов'язків. Формою перевірки знань працівників є іспит, який проводиться за екзаменаційними білетами у вигляді усного опитування або шляхом тестування на автоекзаменаторі з наступним усним опитуванням. Результати перевірки знань працівників з питань охорони праці оформлюються протоколом. Особам, які при перевірці знань виявили задовільні результати, видаються посвідчення.

Відповідальність за організацію і здійснення навчання та перевірки знань працівників з питань охорони праці покладається на керівника підприємства, в структурних підрозділів (цеху, дільниці, лабораторії, майс-

терні тощо) – на керівників цих підрозділів, а контроль – на службу охорони праці.

Контроль за дотриманням вимог Типового положення здійснюють органи державного нагляду за охороною праці та служби охорони праці центральних та місцевих органів виконавчої влади.

2.2 Навчання та перевірка знань з охорони праці на виробництві

Працівники під час прийняття на роботу і в процесі роботи повинні проходити за рахунок роботодавця інструктаж, навчання з питань охорони праці, з надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки у разі виникнення аварій.

Працівники, зайняті на роботах з підвищеною небезпекою або там, де є потреба у професійному доборі, повинні щороку проходити за рахунок роботодавця спеціальне навчання і перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з охорони праці.

Підготовка працівників для виконання робіт з підвищеною небезпекою здійснюється тільки в закладах освіти (професійно-технічних училищах, навчально-курсових комбінатах, центрах підготовки і перепідготовки робітничих кадрів, в тому числі створених на підприємствах), які одержали ліцензію МОН України та дозвіл Держпромгірнагляду на провадження такого навчання.

Посадові особи, діяльність яких пов’язана з організацією безпечного ведення робіт, під час прийняття на роботу і періодично, один раз на три роки, проходять навчання, а також перевірку знань з питань охорони праці за участю профспілок.

Заступники керівників (на яких покладені обов’язки з управління охороною праці) міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, концернів, корпорацій та інших об’єднань підприємств, які здійснюють функції управління майном, що перебуває в державній власності, керівники структурних підрозділів виробничої сфери, спеціалісти служби охорони праці, члени комісії з перевірки знань з охорони праці цих органів, керівники та викладачі кафедр охорони праці вищих закладів освіти, галузевих і регіональних навчальних центрів з охорони праці, керівники підприємств, виробничих, науково-виробничих об’єднань чисельністю понад 500 працівників проходять навчання та перевірку знань у Головному навчальному центрі Держпрогірнагляду.

Керівники інших підприємств, установ і організацій, виробничих та науково-виробничих об’єднань незалежно від форм власності та характеру виробничої діяльності, їх заступники, виконання службових обов’язків яких пов’язано з організацією безпечного ведення робіт, керівники основних виробничо-технічних служб проходять навчання з пи-

тань охорони праці в галузевих (відомчих) навчальних закладах, а в разі їх відсутності – у навчальних закладах, які в установленому порядку одержали дозвіл органів Держпрогірнагляду на проведення відповідного навчання.

Інші посадові особи і спеціалісти, включені до ДНАОП 0.00-8.01-93 проходять навчання і перевірку знань з питань охорони праці до початки роботи і періодично раз на три роки безпосередньо на підприємстві.

При введені в дію нових або переглянутих нормативних актів про охорону праці; при введені в експлуатацію нового устаткування або впровадженні нових технологічних процесів; при переведенні працівника на іншу роботу або призначенні його на іншу посаду, що потребує додаткових знань з питань охорони праці; а також на вимогу працівника органу державного нагляду за охороною праці, вищої господарської організації або місцевого органу виконавчої влади, якщо виявлено незнання нормативних актів про охорону праці проводиться позачергове навчання та перевірка знань.

Керівники підприємств, виробничих та науково-виробничих об'єднань, а також посадові особи цехів, дільниць, виробництв, де сталася техногенна аварія чи катастрофа, повинні протягом місяця пройти позачергове навчання та перевірку знань з питань охорони праці.

Посадові особи і спеціалісти, в службові обов'язки яких входить безпосереднє виконання робіт підвищеної небезпеки (ДНАОП 0.00-8.02-93) та робіт, що потребують професійного добору (ДНАОП 0.03-8.06-94), при прийнятті на роботу проходять на підприємстві попереднє спеціальне навчання і перевірку знань з питань охорони праці стосовно конкретних виробничих умов, а надалі – періодичні перевірки знань у строки, встановлені відповідними нормативними актами про охорону праці, але не рідше одного разу на рік.

Програми попереднього спеціального навчання розробляються відповідними службами підприємства з урахуванням конкретних виробничих умов і відповідних їм чинних нормативних актів про охорону праці та затверджуються його керівником.

2.3 Вивчення питань охорони праці в закладах освіти

Зміст і обсяги навчання з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах освіти регламентуються типовими навчальними програмами нормативних дисциплін, які затверджуються Міністерством освіти і науки України за узгодженням з Держпромгірнаглядом.

У дошкільних закладах освіти вихованці вивчають питання охорони життя, здоров'я та норм поведінки, що повинно передбачатися планами навчально-виховної роботи цих закладів.

У середніх закладах освіти учні вивчають питання охорони життя, здоров'я та безпеки праці, що повинно передбачатися навчальними пла-

нами і програмами середніх закладів освіти. Щорічно вивчення учнями питань охорони життя, здоров'я та безпеки праці повинно завершуватися перевіркою знань з відповідними записами про її результати в класному журналі.

У позашкільних закладах освіти в планах навчально-виховної роботи повинно передбачатися вивчення питань охорони життя, здоров'я та безпеки праці, пов'язаних з профілем, напрямами та конкретною тематикою навчально-виховної роботи цих закладів. Вивчення питань охорони життя, здоров'я та безпеки праці здійснюється одночасно з проведенням занять та інших заходів за планами навчально-виховної роботи.

Учні *професійно-технічних закладів освіти* на базі раніше набутих знань у процесі дошкільної і загальної середньої освіти вивчають дисципліну "Охорона праці".

При підготовці фахівців за професіями специфічні питання охорони праці для конкретних професій повинні вивчатися в курсах спеціальних та загальнотехнічних дисциплін – з метою поєднання технологічної підготовки з підготовкою з охорони праці, а робочі навчальні програми цих дисциплін повинні включати відповідні питання охорони праці.

При підготовці в професійно-технічних закладах освіти працівників за професіями, що застосовуються на роботах з шкідливими, небезпечними і важкими умовами праці, навчання проводиться з урахуванням вимог ДНАОП 0.00-4.24-94 "Положення про навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з важкими роботами і роботами з шкідливими та небезпечними умовами праці".

У *вищих закладах освіти*, незалежно від рівня акредитації, студенти вивчають комплекс нормативних навчальних дисциплін "Безпека життєдіяльності", "Охорона праці" та "Охорона праці в галузі", а також окремі питання (розділи) з охорони праці та безпеки життєдіяльності в загальнотехнічних і спеціальних дисциплінах, які органічно пов'язані з їх тематикою.

У *закладах післядипломної освіти*, незалежно від рівня акредитації та освітньо-кваліфікаційного рівня слухачів, навчальні плани повинні передбачати вивчення дисциплін з питань охорони праці. Формою підсумкового контролю знань після вивчення дисциплін з охорони праці є іспит. Дипломні проекти і роботи випускників повинні містити розділи, а білети випускних іспитів – питання з охорони праці.

2.4 Інструктажі з охорони праці на підприємстві

Інструктажі з питань охорони праці проводить спеціаліст з охорони праці або фахівець, на яку наказом покладено ці обов'язки, що має спеціальну освіту або який в установленому Типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці

(НПАОП 0.00-4.12-05) порядку пройшов навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

За характером і часом проведення інструктажі з питань охорони праці поділяються на:

– вступний;
– первинний;
– повторний;
– позаплановий;
– цільовий.

Вступний інструктаж проводиться:

– з усіма працівниками, які приймаються на постійну або тимчасову роботу, незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади;

– з працівниками інших організацій, які прибули на підприємство і беруть безпосередню участь у виробничому процесі або виконують інші роботи для підприємства;

– з учнями та студентами, які прибули на підприємство для проходження виробничої практики;

– з учнями, студентами та іншими категоріями громадян у разі екскурсії на підприємство;

– з усіма вихованцями, учнями, студентами та іншими особами, які навчаються в середніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих закладах освіти при оформленні або зарахуванні до закладу освіти.

Первинний інструктаж проводиться до початку роботи безпосередньо на робочому місці з працівником:

– новоприйнятим (постійно чи тимчасово) на підприємство;
– який переводиться жодного робочого місця на інше;
– який буде виконувати нову для нього роботу;
– відрядженим працівником, який бере безпосередню участь у виробничому процесі на підприємстві.

Первинний інструктаж проводиться також з вихованцями, учнями та студентами середніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих закладів освіти:

– на початку занять у кожному кабінеті, лабораторії, де навчальний процес пов’язаний із застосуванням небезпечних або шкідливих хімічних, фізичних, біологічних факторів, у гуртках, перед уроками трудового навчання, фізкультури, перед спортивними змаганнями, вправами на спортивних знаряддях, при проведенні заходів за межами території закладів освіти;

– перед виконанням кожного навчального завдання, пов’язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо;

– на початку вивчення кожного нового предмета (розділу, теми) навчального плану (програми) – із загальних вимог безпеки, пов’язаних з тематикою і особливостями проведення цих занять.

Повторний інструктаж проводиться з працівниками на робочому місці в терміни, визначені відповідними чинними галузевими нормативними актами або керівником підприємства з урахуванням конкретних умов праці, але не рідше:

– на роботах з підвищеною небезпекою – 1 раз на 3 місяця;

– для решти робіт – 1 раз на 6 місяців.

Позаплановий інструктаж проводиться з працівниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці:

– при введенні в дію нових або переглянутих нормативних актів про охорону праці, а також при внесені змін та доповнень до них;

– при зміні технологічного процесу, зміні або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на стан охорони праці;

– при порушеннях працівниками вимог нормативних актів про охорону праці, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо;

– при виявленні особами, які здійснюють державний нагляд і контроль за охороною праці, незнання вимог безпеки стосовно робіт, що виконуються працівником;

– при перерві в роботі більш ніж на 30 календарних днів – для робіт з підвищеною небезпекою, а для решти робіт – 60 днів.

Цільовий інструктаж проводиться з працівниками:

– при виконанні разових робіт, не передбачених трудовою угодою;

– при ліквідації аварії, стихійного лиха;

– при проведенні робіт, на які оформлюються наряд-допуск, розпорядження або інші документи, а також з вихованцями, учнями, студентами закладу освіти в разі організації масових заходів (екскурсій, походів, спортивних заходів тощо).

2.4.1 Порядок проведення інструктажів на підприємстві

Вступний інструктаж проводиться спеціалістом служби охорони праці, а в разі відсутності на підприємстві такої служби – іншим фахівцем, на якого покладено ці обов'язки і який в установленому Типовим положенням порядку пройшов навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

Вступний інструктаж проводиться в кабінеті охорони праці або в приміщенні. Що спеціально для цього обладнано, з використанням сучасних засобів навчання, навчальних та наочних посібників за програмою, розробленою службою охорони праці з урахуванням особливостей виробництва.

Запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації вступного інструктажу, який зберігається в службі охорони праці, а також у документі про прийняття працівника на роботу.

Первинний інструктаж проводиться індивідуально або з групою осіб одного фаху за діючими на підприємстві інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт, а також з урахуванням вимог орієнтованого переліку питань первинного інструктажу, наведених в Типовому положенні.

Повторний інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або групою працівників, які виконують однотипні роботи, за обсягом і змістом переліку питань первинного інструктажу.

Позаплановий інструктаж проводиться індивідуально з окремими працівниками або групою працівників одного фаху. Обсяг і зміст позапланового інструктажу визначаються в кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили потребу його проведення.

Цільовий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або групою працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначається в залежності від виду робіт, що ними виконуються.

Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі проводить безпосередній керівник робіт (начальник виробництва, цеху, дільниці, майстер), завершуються вони перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці.

При незадовільних результатах перевірки знань, умінь і навичок щодо безпечного виконання робіт після первинного, повторного чи позапланового інструктажів для працівника протягом 10 днів додатково проводиться інструктаж і повторна перевірка знань. При незадовільних результатах при повторній перевірки знань питання працевлаштування працівника вирішується згідно з чинним законодавством.

При незадовільних результатах перевірки знань після цільового інструктажу допуск до виконання робіт не надається. Повторна перевірка знань при цьому не дозволяється.

Про проведення первинного, повторного, позапланового та цільового інструктажів та про допуск до роботи особою, якою проводився інструктаж, вноситься запис до журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці. При цьому обов'язкові підписи як того, кого інструктували, так і того, хто проводив інструктаж. Сторінки журналу реєстрації інструктажів повинні бути пронумеровані, журнали прошнуровані і скріплені печаткою.

У разі проведення робіт, що потребують оформлення наряд-допуску, цільовий інструктаж реєструється в цьому наряді-допуску, а в журналі реєстрації інструктажів – не обов'язково.

2.4.2 Стажування (дублювання) та допуск працівників до роботи

Новоприйняті на підприємство працівники після первинного інструктажу на робочому місці до початку самостійної роботи повинні під

керівництвом досвідчених, кваліфікованих фахівців пройти стажування протягом 2 – 15 змін або дублювання не менше 6 змін.

Працівники, функціональні обов'язки яких пов'язані із забезпеченням безаварійної роботи важливих і складних господарчих потенційно небезпечних об'єктів або з виконанням окремих потенційно небезпечних робіт (теплові та атомні електростанції, гірничодобувні підприємства, інші подібні об'єкти, порушення технологічних режимів яких являє загрозу для працівників та навколишнього середовища), до початку самостійної роботи повинні проходити дублювання з обов'язковим суміщенням з проти аварійними і протипожежними тренуваннями відповідно до плану ліквідації аварій.

Допуск до стажування (дублювання) оформлюється наказом (розпорядженням) по підприємству (структурному підрозділу), в якому визначаються тривалість стажування (дублювання) та прізвище відповідального працівника.

У процесі стажування (дублювання) працівник повинен:

– поповнити знання щодо правил безпечної експлуатації технологічного обладнання, технологічних і посадових інструкцій та інструкцій з охорони праці;

– оволодіти навичками орієнтування у виробничих ситуаціях в нормальних і аварійних умовах;

– засвоїти в конкретних умовах технологічні процеси і обладнання та методи безаварійного керування ними з метою забезпечення вимог охорони праці.

Запис про проведення стажування (дублювання) та допуск до самостійної роботи здійснюється керівником відповідного структурного підрозділу (начальником виробництва, цеху тощо) в журналі реєстрації інструктажів.

Якщо в процесі стажування (дублювання) працівник не оволодів необхідними виробничими навичками чи отримав незадовільну оцінку щодо проти аварійних та протипожежних тренувань, то стажування (дублювання) новим розпорядженням може бути продовжено на термін до двох змін. Після закінчення стажування (дублювання) наказом (розпорядженням) керівника підприємства (або його структурного підрозділу) працівник допускається до самостійної роботи.

2.5 Інструктажі з охорони праці в підрозділах ДСНС

У відповідності з „Правилами безпеки праці в органах і підрозділах ДСНС" (затверджених наказом МНС України № 312 від 07.05.2007 р.), складовою частиною системи управління безпеки праці є інструктажі з питань охорони праці.

Працівники, під час прийняття на роботу та періодично, повинні проходити інструктажі з питань охорони праці, надання першої медичної

допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також з правил поведінки та дій при виникненні аварійних ситуацій, пожеж і стихійних лих тощо.

Складовою частиною системи управління безпеки праці є інструктажі з питань охорони праці.

Працівники, під час прийняття на роботу та періодично, повинні проходити інструктажі з питань охорони праці, надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також з правил поведінки та дій при виникненні аварійних ситуацій, пожеж і стихійних лих тощо.

Інструктажі з питань охорони праці проводить спеціаліст з охорони праці або фахівець, на яку наказом покладено ці обов'язки, що має спеціальну освіту або який в установленому Типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05) порядку пройшов навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

За характером і часом проведення інструктажі з питань охорони праці (далі - інструктажі) поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

Вступний інструктаж з питань охорони праці проводиться:

– з усіма працівниками, які щойно прийняті на роботу (постійну або тимчасову) незалежно від їх освіти, стажу роботи за цією професією (спеціальністю) або посади;

– з працівниками, які прибули у відрядження до підрозділу і беруть безпосередню участь у виконанні певних видів робіт, що пов'язані з підвищеною небезпекою (перелік цих робіт встановлено законодавством України про охорону праці);

– з працівниками, які прибули до підрозділу для проходження навчальної практики, стажування, підвищення кваліфікації, перепідготовки тощо;

– з курсантами та слухачами відомчих вищих навчальних закладів перед початком навчання, з абітурієнтами після прибуття до навчальною закладу;

– з особами, які прибули для участі в змаганнях, аварійно-рятувальних або пожежно-тактичних навчаннях тощо.

Вступний інструктаж проводиться в кабінеті охорони праці або в приміщенні, яке спеціально для цього обладнане, з використанням сучасних технічних засобів навчання та наочних посібників (плакатів, натурних експонатів, макетів, моделей, кінофільмів, відеофільмів тощо) і з урахуванням особливостей підрозділу.

Запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці (додаток 1), який зберігається службою охорони праці або працівником, що відповідає за проведення вступного інструктажу, а також у наказі про прийняття працівника на роботу.

Первинний інструктаж проводиться на робочому місці до початку роботи:

– з щойно прийнятими (постійно чи тимчасово) працівниками;

– з працівниками, які переведені з одного підрозділу до іншого;

– з працівниками, які будуть виконувати нову для них роботу;

– з працівниками, курсантами і слухачами відомчих вищих навчальних закладів, які прибули на навчальну практику, стажування, підвищення кваліфікації, перепідготовку, а також перед виконанням нових видів робіт, перед вивченням кожної нової теми під час проведення практичних занять.

Первинний інструктаж проводиться індивідуально або з групою осіб спільного фаху за програмою, складеною з урахуванням вимог відповідних інструкцій з охорони праці, інших нормативних актів про охорону праці.

Програма первинного інструктажу розробляється спеціалістом з охорони праці або посадовою особою, на яку покладено ці обов'язки, і затверджується керівником структурного підрозділу або керівником підприємства підпорядкованого ДСНС.

Повторний інструктаж проводиться на робочому місці з усіма працівниками, але не рідше:

– на роботах з підвищеною небезпекою - 1 (один) раз на 3 (три) місяці;

– для решти робіт - 1 (один) раз на 6 (шість) місяців.

Повторний інструктаж проводиться індивідуально або з групою працівників, які виконують однотипні роботи, за програмою первинного інструктажу в повному обсязі.

Позаплановий інструктаж проводиться з працівниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці:

– при введенні в дію нових або переглянутих нормативно-правових актів з охорону праці, а також при внесенні змін та доповнень до них;

– при зміні технологічного процесу, заміні або модернізації техніки, устаткування, приладів та інструментів, матеріалів та інших факторів, що впливають на стан охорони праці;

– при порушеннях працівниками вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що призвели до травм, аварій, отруєння тощо;

– при перерві в роботі виконавця робіт з підвищеною небезпекою більш ніж на 30 календарних днів, а дня решти робіт - більш ніж на 60 днів;

– за вимогою органу державного нагляду за охороною праці або керівного підрозділу ДСНС.

Позаплановий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників спільного фаху. Обсяг і зміст інструктажу визначаються у кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили необхідність його проведення.

Цільовий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначаються залежно від виду робіт, що виконуватимуться.

Цільовий інструктаж проводиться з працівниками:

– при ліквідації аварій, катастроф, стихійного лиха тощо;

– при проведенні робіт, на які відповідно до законодавства оформлюються наряд - допуск, наказ або розпорядження.

Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі завершуються перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці, особою, яка проводила інструктаж.

При незадовільних результатах перевірки знань, умінь і навичок щодо безпечного виконання робіт після первинного, повторного чи позапланового інструктажів протягом 10 днів додатково проводяться інструктаж і повторна перевірка знань.

При незадовільних результатах перевірки знань після цільового інструктажу допуск до виконання робіт не надається. Повторна перевірка знань при цьому не дозволяється.

Особи, які й під час повторної перевірки знань виявили незадовільні знання, працевлаштовуються згідно з чинним законодавством.

Про проведення первинного, повторного, позапланового та цільового інструктажів та їх допуск до роботи, особа, яка проводила інструктаж, уносить запис до журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці, форма якого наведена у додатку 2.

Журнал реєстрації інструктажів з питань охорони праці повинен бути зареєстрований у органах і підрозділах ДСНС.

Сторінки журналу реєстрації інструктажів повинні бути пронумеровані, прошнуровані і скріплені печаткою.

У разі виконання робіт, що потребують оформлення наряду-допуску, цільовий інструктаж реєструється в цьому наряді-допуску, а в журналі реєстрації інструктажів - не обов'язково.

Тематика та порядок проведення інструктажів з питань охорони праці для курсантів та слухачів відомчих вищих навчальних закладів визначаються нормативно-правовими актами в галузі освіти, а також відомчими наказами та розпорядженнями.

Для службових і виробничих приміщень повинні бути розроблені інструкції з охорони праці, які вивішуються на видних місцях. У разі недоцільності цього, комплект інструкцій зберігається у певному доступному для працівників місці з урахуванням простоти та зручності ознайомлення з ним.

Працівники зобов'язані не рідше 1 (одного) разу на 3 (три) роки пройти перевірку знань з питань охорони праці.

Рядовий і молодший начальницький склад аварійно-рятувальних підрозділів ДСНС повинен вивчати вимоги цих Правил на заняттях, практичних навчаннях, під час проведення оперативно - тактичного вивчення об'єктів тощо.

За рішенням керівників структурних підрозділів та підприємств підпорядкованих ДСНС додатково можуть проводитись спеціальні заняття з вивчення окремих питань безпеки праці.

Перед перевіркою знань з питань охорони праці у структурному підрозділі та на підприємстві для працівників організується навчання: лекції, семінари та консультації.

Рядовий і молодший начальницький склад аварійно-рятувальних підрозділів ДСНС проходить перевірку знань з питань охорони праці в обсязі, що виконуються за штатною посадою або функціональними обов'язками.

Перелік питань для перевірки знань середнього та старшого начальницького складу повинен складатися в обсязі положень Законодавства України про охорону праці, цих Правил, інших нормативно-правових документів ДСНС, які регламентують вимоги з безпеки праці.

Особи, які суміщують професії, проходять навчання, інструктаж і перевірку знань з питань охорони праці як з їхніх основних професій, так і з професій за сумісництвом.

Перевірка знань працівників з питань охорони праці здійснюється комісією з перевірки знань з питань охорони праці (далі - комісія) структурних підрозділів та підприємств ДСНС, склад якої затверджується наказом керівника. Головою комісії призначається керівник або його заступник, до службових обов'язків яких входить організація роботи з охорони праці, а в разі потреби створення комісій в окремих структурних підрозділах їх очолюють керівник відповідного підрозділу чи його заступник.

До складу комісії, як правило, входять спеціалісти служби охорони праці, представники відповідних служб структурного підрозділу або виробничих, (технічних) служб підприємства, вповноважена особа з питань охорони праці тощо.

Комісія вважається правочинною, якщо до її складу входять не менше трьох осіб.

Усі члени комісії у порядку, установленому Типовим положенням, повинні пройти навчання та перевірку знань з питань охорони праці.

Перелік питань для перевірки знань будь-якої категорії працівників повинен бути затверджений головою комісії по перевірці знань з питань охорони праці та узгоджений із відповідною службою охорони праці ДСНС.

Формою перевірки знань з питань охорони праці працівників є тестування, залік або іспит. Тестування проводиться комісією за допомогою

технічних засобів (автоекзаменатори, модульні тести тощо), залік або іспит - за екзаменаційними білетами у вигляді усного або письмового опитування.

Результат перевірки знань з питань охорони праці з робіт з підвищеною небезпекою, а також там, де є потреба у професійному доборі, до виконання яких допускається працівник, оформлюється протоколом засідання комісії з перевірки знань з питань охорони праці (додаток 3).

Особам, які під час перевірки знань з охорони праці виявили задовільні результати, видається посвідчення про перевірку знань з питань охорони праці (додаток 4). При цьому в протоколі та посвідченні у стислій формі зазначається перелік основних нормативно-правових актів з охорони праці та з безпечного виконання конкретних видів робіт, в обсязі яких працівник пройшов перевірку знань.

Працівники, які виявили незадовільні знання, мають протягом одного місяця пройти повторну перевірку з питань охорони праці та пожежної безпеки.

Забороняється допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

Організаційне забезпечення роботи комісії (організація проведення перевірки знань з питань охорони праці, оформлення, облік і зберігання протоколів перевірки знань, оформлення і облік посвідчень про перевірку знань з питань охорони праці) покладається на керівників структурних підрозділів та підприємств підпорядкованих ДСНС.

Термін зберігання протоколів перевірки знань з питань охорони праці не менше 5 років.

Відповідальність за організацію і здійснення інструктажів, навчання та перевірки знань працівників з питань охорони праці покладається на керівників структурних підрозділів та підприємств підпорядкованих ДСНС.

На пунктах зв'язку пожежних загонів та частин, базах ГДЗС, у штабах пожежогасіння, у ремонтних зонах загонів та частин технічної служби, постах технічного обслуговування техніки і на кожному пожежному, аварійно- рятувальному та автомобілі першої допомоги мають бути медичні аптечки з набором медикаментів згідно з переліками, що додаються **(додатки 5, 6).**

Особовий склад підрозділів ДСНС зобов'язаний знати правила особистої та загальної гігієни, порядок надання першої долікарняної допомоги **(додаток 8)** і вміти надати її собі та потерпілим.

Висновок:Вивчення загальних принципів з питань охорони праці дозволить підвищити рівень здобувачів вищої освіти при перевірці знань з охорони праці на виробництві та питань охорони праці в закладах освіти.

Завдання на самостійну підготовку

1. Положення про службу охорони праці МНС України, затверджені наказом МНС України від 30.01.2012 № 81.https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0241-12#Text
2. Державний Комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики Національний стандарт України Протипожежний захист Знаки безпеки. Форма та колір (ISO 6309:1987, IDT) ДСТУ ISO 6309:2007
http://nmcpz.ho.ua/document/biblio_01/dstu_ISO_6309_2007.pdf
3. Наказ МНС України від 7.05.2007 року № 312 Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України.
https://www.dsns.gov.ua/files/2019/2/14/321/PRAVIL_Ohor-Pr_MNS.pdf
4. НПАОП 0.00-4.12-05 Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затверджено наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 наказ № 15.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05#Text
5. Дистанційний курс ОПСПД МУДЛ НУЦЗУ. Відкритий доступ.
6. Дистанційний курс ОПСПД ГуглКлас.За кодомдоступу.

Контрольні запитання

1) Загальні принципи навчання з питань охорони праці.
2) Навчання та перевірка знань з охорони праці на виробництві.
3) Вивчення питань охорони праці в закладах освіти.
4) Інструктажі з охорони праці на підприємстві.
5) Порядок проведення інструктажів на підприємстві.
6) Стажування (дублювання) та допуск працівників до роботи.
7) Інструктажі з охорони праці в підрозділах ДСНС.

ЛЕКЦІЯ 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ПРАЦІ В ОРГАНАХ І ПІДРОЗДІЛАХ ОРС ЦЗ

План

Вступ.

3.1. Перелік робіт з підвищеною небезпекою.

3.1.1. Перелік робіт з підвищеною небезпекою стосовно ДСНС.

3.1.2. Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі.

3.2. Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці.

3.3. Мінімальні вимоги безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці.

3.3.1. Загальні положення.

3.3.2. Загальні обов'язки роботодавців.

3.3.3. Інші положення.

3.4. Порядок проведення адміністративно-громадського контролю першого-третього ступеня щодо перевірки службових приміщень вимогам безпеки праці.

Завдання на самостійну підготовку.

Контрольні запитання.

Вступ

Адміністративно-громадський контроль у системі управління охороною праці в підрозділах ДСНС є основною формою контролю за виконанням вимог чинного законодавства і нормативних актів про охорону праці.

Адміністративно-громадський контроль здійснюють керівники підрозділів та особи, відповідальні за безпеку праці.

Керівники підрозділів та особи, відповідальні за безпеку праці, здійснюють контроль за додержанням законодавства про охорону праці, створенням безпечних і нешкідливих умов праці, належних виробничих та санітарно-побутових умов, забезпеченням працівників спецодягом, спецвзуттям, іншими засобами індивідуального та колективного захисту.

3.1 Перелік робіт з підвищеною небезпекою

3.1.1 Перелік робіт з підвищеною небезпекою стосовно ДСНС

1. Роботи, пов'язані з технічним обслуговуванням вибухонебезпечних виробництв, цехів, дільниць, об'єктів, засобів пожежної сигналізації та систем автоматичного пожежогасіння. Пожежно-технічне обстеження будинків та висотних споруд. Виїзд особового складу підрозділів пожежної охорони по тривозі.
2. Гасіння вапна.

3. Аварійно-рятувальні роботи, гасіння пожеж, боротьба з повінню.

4. Дегазаційні роботи.

5. Технічне обслуговування, експлуатація та ремонт підйомних установок, стволів, компресорних станцій.

6. Водолазні роботи.

7. Роботи верхолазні та на висоті.

8. Роботи по ліквідації лісових пожеж.

9. Роботи із застосуванням піротехнічного інструменту.

10. Пожежно-технічне обстеження об'єктів з підвищеною пожежною, вибуховою та радіаційною небезпекою.

11. Робота у випробувальних пожежних лабораторіях, на пожежних полігонах, на смугах психологічної підготовки пожежних та в теплодимокамерах.

12. Робота особового складу пожежних підрозділів на колінчатих підіймачах та на автомеханічних драбинах.

13. Виконання робіт на пожежах по знеструмленню електричних мереж, перекриттю заслінок на нафтогазопроводах, в резервуарних парках автобаз.

14. Гасіння пожеж в трюмах морських та річкових суден.

15. Монтаж, ремонт і профілактичне обслуговування засобів охоронної сигналізації.

16. Верхолазні роботи.

На підприємствах на основі Переліку, з урахуванням специфіки виробництва, роботодавцем розробляються і затверджуються відповідний перелік робіт з підвищеною небезпекою, для проведення яких потрібні спеціальне навчання і щорічна перевірка знань з питань охорони праці.

3.1.2 Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі

Види робіт	Психофізіологічні показники для професійного добору
1	2
1. Усі види підземних робіт	1. Сенсомоторні реакції 2. Увага 3. Пам'ять зорова та слухова 4. Емоційна стійкість та почуття

тривоги
5. Стійкість до впливу стресів
6. Орієнтація у замкнутому просторі
7. Недбалість
8. Реакція на об'єкт, який рухається

3. Водолазні роботи
1. Сенсомоторні реакції
2. Увага
3. Реакція на об'єкт, який рухається
4. Швидкість переключення уваги
5. Пам'ять зорова та слухова
6. Емоційна стійкість та почуття тривоги
7. Орієнтація у замкнутому просторі
8. Втома

4. Роботи на висоті, верхолазні роботи, роботи пов'язані з підйомом на висоту
1. Сенсомоторні реакції
2. Увага
3. Пам'ять зорова та слухова
4. Емоційна стійкість та почуття тривоги
5. Стійкість до впливу стресів
6. Орієнтація у просторі
7. Здатність до адаптації
8. Втома

6. Роботи, пов'язані із застосуванням вибухових матеріалів, роботи у вибухо- та вогненебезпечних виробництвах
1. Сенсомоторні реакції
2. Увага
3. Швидкість переключення уваги
4. Пам'ять зорова та слухова
5. Емоційна стійкість та почуття тривоги
6. Втома
7. Недбалість

8. Аварійно-рятувальні роботи та роботи по гасінню пожеж
1. Сенсомоторні реакції
2. Реакція на об'єкт, який рухається
3. Увага
4. Швидкість переключення уваги
5. Емоційна стійкість та почуття тривоги
6. Стійкість до впливу стресів
7. Орієнтація у просторі

8. Втома
9. Здатність приймати рішення та дії в екстремальних умовах

Примітка: Перелік робіт є керівним документом для підготовки переліку професій, де є потреба у професійному доборі

3.2 Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці

1. Атестація робочих місць за умовами праці (надалі - атестація) проводиться на підприємствах і організаціях незалежно від форм власності й господарювання, де технологічний процес, використовуване обладнання, сировина та матеріали є потенційними джерелами шкідливих і небезпечних виробничих факторів, що можуть несприятливо впливати на стан здоров'я працюючих, а також на їхніх нащадків як тепер, так і в майбутньому.

2. Основна мета атестації полягає у регулюванні відносин між роботодавцем і працівниками у галузі реалізації прав на здорові й безпечні умови праці, пільгове пенсійне забезпечення, пільги та компенсації за роботу у несприятливих умовах.

{Пункт 2 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 741 (741-2016-п) від 05.10.2016}.

3. Атестація проводиться згідно з цим Порядком та методичними рекомендаціями щодо проведення атестації робочих місць за умовами праці, що затверджуються Мінсоцполітики і МОЗ. {Пункт 3 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 741 (741-2016-п) від 05.10.2016}.

4. Атестація проводиться атестаційною комісією, склад і повноваження якої визначаються наказом по підприємству, організації, в строки, передбачені колективним договором, але не рідше ніж один раз на п’ять років.

До складу комісії включається уповноважений представник виборного органу первинної профспілкової організації, а в разі відсутності профспілкової організації - уповноважена найманими працівниками особа. {Абзац перший пункту 4в редакції Постанови КМ N 741 (741-2016-п) від 05.10.2016}.

Відповідальність за своєчасне та якісне проведення атестації покладається на керівника підприємства, організації.

Позачергово атестація проводиться у разі докорінної зміни умов і характеру праці з ініціативи роботодавця, профспілкового комітету, трудового колективу або його виборного органу, органів Держпраці. { Абзац третій пункту 4 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 741 (741-2016-п) від 05.10.2016}

5. До проведення атестації можуть залучатися проектні та науково-дослідні організації, технічні інспекції праці профспілок, територіальні органи Держпраці. {Пункт 5 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 741 (741-2016-п) від 05.10.2016}.

6. Атестація робочих місць передбачає:

– установлення факторів і причин виникнення несприятливих умов праці;

– санітарно-гігієнічне дослідження факторів виробничого середовища, важкості й напруженості трудового процесу на робочому місці;

– комплексну оцінку факторів виробничого середовища і характеру праці на відповідальність їхніх характеристик стандартам безпеки праці, будівельним та санітарним нормам і правилам;

– установлення ступеня шкідливості й небезпечності праці та її характеру за гігієнічною класифікацією;

– обгрунтування віднесення робочого місця до категорії із шкідливими (особливо шкідливими), важкими (особливо важкими) умовами праці;

– визначення (підтвердження) права працівників на пільгове пенсійне забезпечення за роботу у несприятливих умовах;

– складання переліку робочих місць, виробництв, професій та посад з пільговим пенсійним забезпеченням працівників;

– аналіз реалізації технічних і організаційних заходів, спрямованих на оптимізацію рівня гігієни, характеру і безпеки праці.

7. Гігієнічні дослідження факторів виробничого середовища і трудового процесу проводяться лабораторіями, атестованими Держпраці і МОЗ в порядку (z0905-18), визначеному Мінсоцполітики разом з МОЗ.

Оцінка умов праці під час атестації робочих місць проводиться з метою встановлення класів (ступенів) шкідливих умов праці відповідно до Державних санітарних норм та правил "Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу" (z0472-14), затверджених МОЗ. {Пункт 7 в редакції Постанови КМ N 741 (741-2016-п) від 05.10.2016}

8. Відомості про результати атестації робочих місць заносяться до карти умов праці, форма якої затверджується Мінсоцполітики разом з МОЗ.

9. Перелік робочих місць, виробництв, професій і посад з пільговим пенсійним забезпеченням працівників після погодження з профспілковим комітетом затверджується наказом по підприємству, організації і зберігається протягом 50 років. Витяги з наказу додаються до трудової книжки працівників, професії та посади яких внесено до переліку.

10. Результати атестації використовуються для розроблення заходів щодо покращення умов праці і оздоровлення працівників та під час

визначення права на пенсію за віком на пільгових умовах, пільг і компенсацій за рахунок підприємств, установ та організацій, обґрунтування пропозицій про внесення змін до списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах.

Пропозиції щодо внесення змін до списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, готуються Держпраці на підставі обґрунтованих та погоджених із МОЗ клопотань заінтересованих міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, узгоджених із всеукраїнськими галузевими профспілками та об'єднаннями роботодавців, і подаються Мінсоцполітики до Кабінету Міністрів України. {Пункт 10 в редакції Постанови КМ N 741 (741-2016-п) від 05.10.2016}.

11. Контроль за якістю проведення атестації робочих місць за умовами праці, правильністю застосування списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах (461-2016-п), Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці (1290-97-п), Переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня (163-2001-п), Переліків робіт із особливо шкідливими і особливо важкими та шкідливими і важкими умовами праці, на яких встановлюється підвищена оплата праці, та інших нормативно-правових актів, відповідно до яких надаються пільги та компенсації працівникам за роботу із шкідливими умовами праці, покладається на Держпраці. {Пункт 11 в редакції Постанови КМ N 741 (741-2016-п) від 05.10.2016}.

3.3 Мінімальні вимоги безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці

3.3.1 Загальні положення

Ці Мінімальні вимоги встановлюють загальні вимоги до засобів індивідуального захисту (далі - ЗІЗ), що використовуються працівниками під час трудового процесу.

Ці Мінімальні вимоги поширюються на суб'єктів господарювання незалежно від форм власності та організаційно-правової форми, які у своїй діяльності використовують ЗІЗ.

Ці Мінімальні вимоги розроблено на основі Директиви Ради 89/656/ЄЕС від 30 листопада 1989 року про мінімальні вимоги безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуаль-

ного захисту на робочому місці (третя окрема Директива у значенні частини 1 статті 16 Директиви 89/391/ЄЕС).

У цих Мінімальних вимогах терміни вживаються в таких значеннях:

– ЗІЗ - означає всі засоби, які призначені для носіння і використання працівником з метою індивідуального захисту від одного або більше ризиків, які могли б становити загрозу безпеці та здоров'ю на роботі, а також будь-які пристосування, аксесуари чи змінні компоненти, призначені для цієї мети;

– роботодавець - власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган незалежно від форм власності, виду діяльності, господарювання і фізична особа, яка використовує найману працю;

– працівник - особа, яка працює на підприємстві, в організації, установі та виконує обов'язки або функції згідно з трудовим договором (контрактом);

– суб'єкти господарювання - учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством;

– черговий засіб індивідуального захисту (черговий ЗІЗ) - спеціальний одяг, спеціальне взуття чи інший ЗІЗ колективного (безособового) користування, як-от рукавиці чи калоші діелектричні при електроустановках, кожух або плащ непромокальний на зовнішніх постах, що закріплений за певними робочими місцями чи видається працівникам тільки на час виконання тих робіт, для яких вони передбачені, та передається однією зміною іншій.

Термін ЗІЗ у цих Мінімальних вимогах не застосовується до:

– спеціального робочого одягу та уніформу, не призначену для забезпечення безпеки і захисту здоров'я працівника;

– спеціального захисного спорядження, що використовується аварійно-рятувальними службами для ліквідації надзвичайних ситуацій та аварій;

– ЗІЗ, призначені для носіння та використання особовим складом Збройних сил України, Національної поліції України та інших правоохоронних органів;

– ЗІЗ для дорожнього (автомобільного) транспорту;

– спортивного спорядження;

– засобів для самозахисту і протидії;

– портативних (переносних) засобів для виявлення і попередження ризиків та перешкод.

Інші терміни, що вживаються у цих Мінімальних вимогах, наведені у Господарському кодексі України, законах України «Про охорону пра-

ці», «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», Технічному регламенті засобів індивідуального захисту, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2008 року № 761 (далі - Технічний регламент засобів індивідуального захисту).

ЗІЗ слід використовувати у разі неможливості уникнути або в достатній мірі обмежити ризики для життя та здоров'я працівників технічними засобами колективного захисту або заходами, методами чи правилами організації роботи.

ЗІЗ використовують виключно за призначенням згідно з інструкціями з експлуатації, які мають бути зрозумілими для працівників.

3.3.2 Загальні обов'язки роботодавців

1. Для забезпечення безпеки та захисту здоров'я працівників роботодавець зобов'язаний забезпечити за свій рахунок придбання, комплектування, видачу та утримання (забезпечення працездатності та належного гігієнічного стану) ЗІЗ з урахуванням вимог пункту 4 розділу I цих Мінімальних вимог.

2. Ці ЗІЗ мають відповідати вимогам Технічного регламенту засобів індивідуального захисту щодо безпеки та стандартам стосовно конструкції і виготовлення.

Під час обрання ЗІЗ мають:

– відповідати ступеню існуючих ризиків для життя та здоров'я працівників та не призводити до будь-якого збільшення рівня цього ризику;

– відповідати існуючим на робочому місці умовам;

– підходити користувачеві після необхідного регулювання.

3. На роботах зі шкідливими та небезпечними умовами праці, а також роботах, що пов'язані із забрудненням, або тих, що здійснюються в несприятливих метеорологічних умовах, працівникам видаються безоплатно спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші ЗІЗ за встановленими нормами, які для роботодавця є обов'язковим мінімумом безоплатної видачі ЗІЗ, з визначенням захисних властивостей ЗІЗ та строків їх використання.

Працівники, які залучаються до разових робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварій, стихійного лиха тощо, що не передбачені трудовим договором, мають бути забезпечені необхідними ЗІЗ.

4. Працівникам, професії та посади (професійні назви робіт) яких передбачені в Нормах безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту, затверджених наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 16 квітня 2009 року № 62, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 12 травня 2009 року за № 424/16440 (далі - Норми безоплатної видачі ЗІЗ), працівникам загальних (наскрізних)

професій різних галузей промисловості ЗІЗ видаються незалежно від виду економічної діяльності підприємства, за винятком випадків, коли ці професії та посади (професійні назви робіт) передбачені у відповідних Нормах безоплатної видачі ЗІЗ з урахуванням специфічних умов праці.

5. Якщо існування більше одного ризику для життя та здоров'я працівників визначає необхідність одночасного носіння ними більше одного ЗІЗ, такі засоби мають бути сумісними та ефективними проти існуючого ризику (ризиків).

6. Перед вибором ЗІЗ (понад встановлених Нормами безоплатної видачі ЗІЗ) роботодавець повинен оцінити, чи відповідають ЗІЗ, які він планує використовувати, вимогам пунктів 2, 5 цього розділу.

Оцінка має включати:

– аналіз та оцінку ризиків для життя та здоров'я працівників, яких не можна уникнути за допомогою інших засобів;

– визначення характеристик, які повинен мати ЗІЗ для ефективного захисту життя та здоров'я працівників від вже визначених ризиків, беручи до уваги будь-які ризики, які може створити сам ЗІЗ;

– порівняння характеристик ЗІЗ, наявних у суб'єкта господарювання, з характеристиками, визначеними під час цієї оцінки.

7. Оцінка ЗІЗ, передбачена пунктом 6 цього розділу має проводитись повторно, якщо будь-які елементи цієї оцінки зазнали змін.

8. Роботодавець видає ЗІЗ на строк носіння, що визначається з урахуванням рівня ризику для життя та здоров'я працівників, частоти знаходження працівника під дією цього ризику, характеристики робочого місця кожного працівника та ефективності самого ЗІЗ, при цьому строк носіння ЗІЗ за календарними днями обчислюється з дня їх фактичної видачі та не має перевищувати строк придатності, визначений документами виробника (інструкціями з експлуатації, паспортами тощо).

9. ЗІЗ призначений для особистого (індивідуального) користування.

Якщо один ЗІЗ за певних обставин має використовуватися кількома працівниками, роботодавець перед кожним застосуванням цього ЗІЗ вживає заходів, необхідних для запобігання виникненню проблем для здоров'я та особистої гігієни користувачів, а саме:

– з відновлення придатності ЗІЗ (за процедурами щодо ремонту та заміни компонентів ЗІЗ відповідно до інструкцій з їх експлуатації);

– із забезпечення належного гігієнічного стану (за процедурами щодо очищення (хімочищення), прання, обезпилювання, дегазації, дезактивації, дезінфекції тощо відповідно до інструкцій з їх експлуатації).

Граничний строк використання таких ЗІЗ залежно від їх зношеності встановлюється роботодавцем за погодженням з профспілковою організацією підприємства (уповноваженою найманими працівниками особою з питань охорони праці, якщо профспілка на підприємстві не створювалася), що має бути передбачено у колективному договорі, та не може пе-

ревищувати строків використання відповідних ЗІЗ, що видаються виключно в індивідуальне користування.

10. Чергові ЗІЗ слід утримувати у призначеному для зберігання приміщенні в належному гігієнічному стані. Вони видаються під відповідальність керівників робіт або керівників змін.

Строки використання чергових ЗІЗ у кожному конкретному випадку залежно від характеру й умов роботи працівників встановлюються роботодавцем за узгодженням з профспілковою організацією підприємства (уповноваженою найманими працівниками особою з питань охорони праці за відсутності профспілок), при цьому строки використання чергових ЗІЗ мають бути не менше строків використання відповідних ЗІЗ, що видаються в індивідуальне користування згідно з Нормами безоплатної видачі ЗІЗ.

11. Згідно з цими Мінімальними вимогами та Нормами безоплатної видачі ЗІЗ учням, які навчаються у навчальних закладах незалежно від форм навчання, на час проходження виробничої практики (виробничого навчання) на підприємстві, інструкторам, а також працівникам, які тимчасово або за сумісництвом виконують роботи за професіями та посадами, для яких передбачені ЗІЗ на час виконання цієї роботи, видаються відповідні ЗІЗ.

12. У разі якщо такі ЗІЗ, як запобіжний пояс, діелектричні калоші та рукавиці, діелектричний гумовий килимок, захисні окуляри та щитки, респіратор, протигаз, захисний шолом, підшоломник, накомарник, каска, наплічники, налокітники, саморятівники, шумозахисні навушники, вкладки чи шоломи, світлофільтри, віброзахисні рукавиці та інші ЗІЗ не зазначені в Нормах безоплатної видачі ЗІЗ, але передбачені іншими нормативно-правовими актами з охорони праці (правилами, інструкціями з охорони праці тощо), вони мають бути видані працівникам залежно від характеру й умов робіт, що виконуються, на строк використання (носіння) - до зношення, але не більше граничного строку використання, який вказаний в сертифікаті (декларації) відповідності виробника ЗІЗ.

13. Роботодавець перед видачею ЗІЗ повинен поінформувати працівника про ризики для його життя та здоров’я, від яких його захищатиме користування цим ЗІЗ.

Крім цього, роботодавець повинен забезпечити регулярне навчання працівників правилам користування ЗІЗ та демонстрацію їх правильного застосування.

14. Роботодавець повинен завчасно інформувати працівників, первинну профспілкову організацію на підприємстві або уповноважену найманими працівниками особу з питань охорони праці, якщо профспілка на підприємстві не створювалася, про всі заходи, що мають бути вжиті для забезпечення безпеки і здоров’я працівників під час використання ЗІЗ на робочих місцях.

15. Роботодавці повинні проводити консультації з працівниками, первинною організацією профспілки на підприємстві та/або уповноваженою найманими працівниками особою з питань охорони праці, якщо профспілка на підприємстві не створювалася, а також надавати їм можливість брати участь в обговореннях усіх питань, що пов'язані із забезпеченням їх безпеки і здоров'я під час використання ЗІЗ на робочих місцях.

3.3.3 Інші положення

1. Придбання ЗІЗ слід здійснювати у суб'єктів господарювання, які виробляють та/або реалізують продукцію відповідно до чинного законодавства, за умови, що ЗІЗ, які закуповуються, відповідають суттєвим вимогам безпеки та охорони здоров'я, мають позитивний висновок органів з оцінки відповідності, сертифікат відповідності чи декларацію відповідності та задовольняють вимоги Технічного регламенту засобів індивідуального захисту.

2. Під час визначення потреби в ЗІЗ роботодавець повинен передбачати спеціальний одяг і спеціальне взуття окремо для чоловіків і жінок, зазначаючи найменування ЗІЗ, враховуючи їх моделі, призначення ЗІЗ за захисними властивостями, розмір і зріст, а для захисних касок і запобіжних поясів - типорозміри.

3. В окремих випадках, враховуючи особливості виробництва, роботодавець може за погодженням з профспілковою організацією підприємства (уповноваженою найманими працівниками особою з питань охорони праці за відсутності профспілок) замінювати: комбінезон на костюм і навпаки; костюм - напівкомбінезоном з сорочкою (блузою) або сарафаном з блузою; костюм з сукна на костюм з вогнезахисним або кислотозахисним просоченням, костюм брезентовий на костюм з вогнезахисним або водовідштовхувальним просоченням; черевики (напівчоботи) шкіряні на чоботи гумові і навпаки, черевики (напівчоботи) на чоботи і навпаки, валянки на чоботи і навпаки.

У разі заміни одних видів спеціального одягу та спеціального взуття на інші не мають погіршуватись їх захисні властивості та умови праці для користувача.

4. Роботодавець забезпечує приймання і перевірку ЗІЗ, що надходять на підприємство, на їх відповідність вимогам нормативних документів та результатам оцінки, проведеної відповідно до пункту 6 розділу II цих Мінімальних вимог, для чого створюється комісія з представників адміністрації, профспілкової організації підприємства (уповноваженої найманими працівниками особи з питань охорони праці, якщо профспілка на підприємстві не створювалась).

5. У разі невідповідності ЗІЗ вимогам нормативних документів, а також результатам оцінки, проведеної відповідно до пункту 6 розділу II цих Мінімальних вимог, роботодавець у встановленому порядку вживає

заходів з повернення або заміни неякісних ЗІЗ відповідно до вимог чинного законодавства та укладеного з постачальником договору.

6. Придбані ЗІЗ є власністю роботодавця, вони обліковуються як інвентар і підлягають обов'язковому поверненню працівниками у разі:

– звільнення з підприємства;

– переведення на тому самому підприємстві на іншу роботу або інше робоче місце;

– зміни виду робіт;

– введення нових технологій;

– введення нових або заміни наявних знарядь праці та в інших випадках, коли використання виданих ЗІЗ не є необхідним.

Закінчення строків їх використання замість одержуваних нових ЗІЗ.

Роботодавець може видавати працівникам два комплекти спецодягу на два строки використання (носіння) залежно від умов праці та можливості обслуговування ЗІЗ.

7. У разі передчасного зношення ЗІЗ не з вини працівника роботодавець зобов'язаний замінити їх за свій рахунок. У разі придбання працівником спецодягу та/або інших ЗІЗ за свої кошти роботодавець зобов'язаний компенсувати всі витрати на умовах, передбачених колективним договором.

8. Роботодавець зобов'язаний організувати на підприємстві належний облік і контроль за видачею у встановлені строки ЗІЗ працівникам.

9. Видача працівникам і повернення ними ЗІЗ має обліковуватися в особистій картці обліку спеціального одягу, спеціального взуття та інших ЗІЗ, форма якої наведена у додатку 1 до цих Мінімальних вимог.

Строки використання ЗІЗ за календарними днями обчислюються з дня їх фактичної видачі за Нормами безоплатної видачі ЗІЗ та не мають перевищувати їх строків придатності.

10. Працівникам, які суміщають професії або працюють за сумісництвом, крім ЗІЗ, що видаються їм за основною професією, слід додатково видати ЗІЗ для виконання робіт за професією за сумісництвом або при суміщенні з урахуванням строків їх придатності.

11. Вибір ЗІЗ за характером виконуваних робіт роботодавець здійснює з урахуванням класифікації ЗІЗ відповідно до чинних в Україні національних стандартів.

Для полегшення вибору таких ЗІЗ роботодавець може користуватись:

орієнтовним переліком небезпек, за яких використовуються додаткові ЗІЗ, що наведений у додатку 2 до цих Мінімальних вимог;

орієнтовним переліком робіт, які вимагають застосування відповідних ЗІЗ, що наведені у додатку 3 до цих Мінімальних вимог.

За результатами проведених заходів складають таблицю врахування ризиків для обґрунтування вибору та використання ЗІЗ за формою згідно з додатком 4 до цих Мінімальних вимог.

12. Роботодавець не повинен допускати до роботи працівників без необхідних ЗІЗ, а також якщо ЗІЗ знаходяться в забрудненому, несправному стані або з простроченими строками періодичних випробувань, що проводяться відповідно до інструкцій з їх експлуатації.

13. Працівники зобов'язані повідомляти роботодавця про будь-які недоліки стосовно використання ЗІЗ за призначенням.

14. Роботодавець зобов'язаний забезпечити відповідно до інструкції з експлуатації періодичне випробовування та перевірку придатності ЗІЗ, а також своєчасну заміну їх компонентів, вузлів або інших частин, якщо їх захисні властивості погіршились або якщо вони певний час не використовувались. Після перевірки на ЗІЗ слід поставити відмітку (клеймо, штамп) про термін наступного випробування.

15. Догляд та обслуговування ЗІЗ у суб'єктів господарювання мають виконуватись підготовленим персоналом, який знає вимоги інструкцій з їх експлуатації, чи спеціалізованою організацією. Інформацію щодо догляду й обслуговування надають кожному працівнику, який використовує ЗІЗ, під час їх видачі та під час проведення періодичних інструктажів з питань охорони праці.

16. У разі виробничої необхідності на підприємстві слід облаштовувати сушарні для спеціального одягу та спеціального взуття, камери для обезпилювання спеціального одягу, а також установки для дегазації, дезактивації, дезінфекції і знешкодження спеціального взуття та інших ЗІЗ.

17. Очищення (хімочищення), прання, обезпилювання, дегазація, дезактивація, дезінфекція, знешкодження, ремонт ЗІЗ, заміна їх вузлів, перевіряння експлуатаційних і захисних властивостей ЗІЗ мають здійснюватись роботодавцем в неробочий час (у вихідні дні) або під час міжзмінних перерв. У разі невиконання цієї умови роботодавець повинен видавати працівникові декілька комплектів ЗІЗ (встановлений строк використання цих ЗІЗ відповідно збільшується).

18. Зазначені у пункті 16 цього розділу процедури щодо обслуговування ЗІЗ працівників, які зайняті на роботах зі шкідливими для здоров'я речовинами (свинець, його сплави і сполуки, ртуть, етилований бензин, радіоактивні речовини тощо), мають здійснюватись відповідно до інструкції з їх експлуатації та висновків, приписів і постанов посадових осіб установ і закладів, що здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд.

19. Обов'язковому хімочищенню підлягає весь утеплений спецодяг, а також спецодяг, оброблений захисним просоченням, якщо інше не визначено в інструкціях з їх експлуатації. Якщо роботодавець не організував своєчасне хімочищення або прання спецодягу, він зобов'язаний видати змінні ЗІЗ.

20. У разі інфекційного захворювання працівника спеціальний одяг, спеціальне взуття й інші ЗІЗ, якими він користувався, та приміщення, в якому вони зберігались, підлягають дезінфекції.

21. Видані працівникам ЗІЗ, у тому числі спеціальний одяг працівників, які зайняті на роботах із шкідливими для здоров'я речовинами (свинцем, його сплавами і сполуками, ртуттю, етилованим бензином, радіоактивними речовинами тощо), необхідно зберігати в спеціально обладнаних приміщеннях, що відповідають ДБН В.2.2-28-2010 «Будинки адміністративного та побутового призначення» та вимогам нормативно-правових актів з охорони та гігієни праці.

22. Прийняті на зберігання теплий спеціальний одяг і спеціальне взуття, що були в ужитку слід продезінфікувати, ретельно очистити від забруднень і пилу, висушити і відремонтувати. Під час зберігання їх необхідно періодично оглядати.

23. У випадках роботи працівників за межами підприємства, установи, організації та у відрядженні, де за умовами роботи вказаний порядок зберігання ЗІЗ не може бути застосований (на лісозаготівлях, геолого-розвідувальних роботах тощо), вони можуть залишатися в неробочий час у працівників, що має бути обумовлено в колективному договорі чи в правилах внутрішнього трудового розпорядку підприємства.

3.4 Порядок проведення адміністративно-громадського контролю першого-третього ступеня щодо перевірки службових приміщень вимогам безпеки праці

Перший ступінь контролю проводиться начальником караулу щоденно під час заступання на чергування, а за необхідності - і впродовж усього чергування.

На першому ступені контролю перевіряються:

– заходи щодо усунення порушень, що виявлені попередньою перевіркою;

– забезпечення порядку в службових приміщеннях та на території частин підрозділів;

– стан спецодягу та спорядження;

– справність пожежних автомобілів, пожежно-технічного озброєння, засобів зв'язку, освітлення та сповіщення;

– справність електрообладнання, наявність та придатність до використання електрозахисних засобів;

– знання особовим складом своїх обов'язків;

– наявність та додержання особовим складом вимог інструкцій з охорони праці;

– проведення перевірки № 1, 2 ізолюючих протигазів.

У ході контролю першого ступеня також проводиться інструктаж водіїв з безпеки праці та правил дорожнього руху.

Порушення та недоліки, що виявлені перевіркою, мають бути усунені під безпосереднім керівництвом начальника караулу.

Якщо порушення чи недоліки, що виявлені перевіркою, не можуть бути усунені зусиллями караулу, начальник караулу після закінчення огляду повинен доповісти про це начальнику частини для вжиття відповідних заходів.

Другий ступінь контролю проводиться начальником частини (заступником) та, за необхідності, з представником профспілкової організації частини не рідше двох разів на місяць.

На другому ступені контролю перевіряються:

– організація і результати першого ступеня контролю;

– виконання заходів, що передбачались за результатами проведення другого та третього ступенів контролю;

– виконання заходів, що запропоновані приписами органів державного нагляду за охороною праці;

– виконання заходів щодо усунення причин нещасних випадків, передбачених у матеріалах їх розслідування;

– справність верстатів і обладнання та їхніх захисних пристроїв;

– технічна документація на пожежні автомобілі;

– документація газодимозахисної служби (далі - ГДЗС) та справність обладнання бази (поста) ГДЗС.

Якщо порушення чи недоліки, що виявлені перевіркою, не можуть бути усунені зусиллями частини, її начальник після закінчення огляду повинен доповісти про це начальнику головних управлінь (управлінь) ДСНС в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі для вжиття відповідних заходів.

Результати перевірки першого і другого ступенів контролю записуються до журналу, який зберігається у начальника караулу.

Журнал адміністративно-громадського контролю має бути пронумерований, прошнурований, скріплений печаткою та зареєстрований.

Третій ступінь контролю проводиться комісією у складі не менше трьох чоловік, яка очолюється начальником загону (частини), не рідше одного разу на два місяці.

На третьому ступені контролю перевіряються:

– організація роботи щодо проведення першого і другого ступенів контролю;

– виконання заходів, розроблених за результатами проведення третього ступеня контролю;

– виконання наказів, розпоряджень, приписів вищих органів з питань охорони праці;

– протипожежний стан будівель частини підрозділів;

– забезпечення особового складу спецодягом і спорядженням;

– організація своєчасного і якісного навчання та інструктажу працівників з охорони праці;

– наявність посвідчень у особового складу, який має право працювати з компресорами, механізованим та електрифікованим інструментами;

– відповідність верстатів, обладнання, вантажопідіймального, транспортного, енергетичного та іншого устаткування вимогам нормативних актів про охорону праці.

Результати перевірки оформляються актом та в тижневий строк обговорюються на нараді в загоні (частині).

У загонах (частинах) технічної служби адміністративно-громадський контроль організується з урахуванням специфіки робіт.

Адміністративно-громадський контроль у системі управління охороною праці в підрозділах оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, відомчої, місцевої та добровільної пожежної охорони (далі - підрозділах) є основною формою контролю за виконанням вимог чинного законодавства і нормативних актів про охорону праці.

Пожежні частини, як правило, розміщуються в спеціальних будівлях, які відповідають вимогам чинних будівельних норм та технічним умовам. В окремих випадках для нечисленних пожежних частин (як правило, в сільській місцевості) можливе використання інших будівель, що спеціально переобладнані та забезпечують необхідні безпечні умови для розміщення людей, утримування техніки та виконання службових обов’язків.

Будівлі пожежних депо мають розміщуватися на окремих ділянках з відступом від червоної лінії забудови по фронту воріт гаража не менше ніж на 15 м. Відстані (розриви) до житлових, громадських та інших об’єктів мають відповідати вимогам діючих норм.

Напрямок виїзду з воріт гаража не повинен бути направлений до місця інтенсивного руху транспорту та масового перебування людей. Навпроти воріт гаражів пожежних частин припарковувати або залишати особистий, службовий та інший транспорт забороняється. Проїзна частина вулиці та тротуар навпроти виїзної площі пожежного депо мають бути обладнані світлофором та світловим показником з акустичним сигналом, що дозволяє зупиняти рух транспорту та пішоходів під час виїзду пожежних автомобілів з гаража по тривозі. Вмикання та вимикання світлофора має здійснюватися з пункту зв'язку пожежної частини. Площа перед виїзними воротами пожежного депо має бути заасфальтована або забетонована та мати ухил від порогу до червоної лінії забудови для водозливу.

Територія пожежної частини озеленюється і огороджується. На території пожежної частини (на подвір’ї) слід розміщувати навчально - спортивне містечко (майданчик) з необхідним обладнанням, учбовою баштою і 100-метровою смугою з перешкодами, склади пальномастильних матеріалів і піноутворювача, будівлю для господарчих пот-

реб. Біля одного з боків фасаду встановлюється засклена постова будка з опаленням, освітленням та телефонним зв'язком.

У кожному гарнізоні пожежної охорони має бути не менше однієї теплодимокамери і смуги психологічної підготовки.

Для забезпечення нормальних умов виконання службових обов’язків особовим складом у пожежному депо повинні передбачатись: гараж, караульне приміщення, пункт зв'язку, службові кабінети, навчальні класи, контрольний пост (база) ГДЗС, пост технічного обслуговування, акумуляторна, приміщення для ремонту і сушіння рукавів, спецодягу та обмундирування, комора, мийна, харчоблок, спортивна зала, оздоровчий пункт, кімната психологічного розвантаження, душові, санітарні вузли на кожному поверсі та інші приміщення.

За умови розміщення караульних та інших приміщень на другому поверсі для прибуття особового складу по тривозі в гараж повинні передбачатись спускові стовпи з металу діаметром 100-200 мм. Поверхня стовпів має бути гладкою, кількість стовпів визначається з розрахунку - один стовп на 7 чоловік чергового караулу. Для пом'якшення удару при приземленні в основі стовпа підлога устилається пружинними матами діаметром не менше 1 м.

Улаштування порогів у дверях кабін спускових стовпів, так само як і у всіх дверних прорізах пожежної частини, не допускається. Кабіни спускових стовпів повинні мати щільно підігнані двері з ущільненнями в стулках, м'якими прокладками для попередження просочування вихлопних газів з гаража. Двері мають бути двостулковими, відчинятись усередину кабіни та мати пристрій, що утримує їх у відчиненому і зачиненому стані.

Забороняється у приміщеннях пожежної частини:

– тримати інвентар, обладнання та інші предмети на майданчиках і сходових клітках, неподалік спускових стовпів та дверних прорізів;

– застилати килимами, доріжками і т. ін. підлогу в караульному приміщенні, навчальному класі, гаражі і на шляхах руху особового складу за сигналом тривоги.

У приміщеннях з постійним перебуванням людей стіни фарбуються в м’які світлі кольори, підлога має бути лише дерев'яною, в інших приміщеннях-бетонною чи залізобетонною.

Гараж, караульне приміщення та підходи (шляхи евакуації) до них повинні забезпечувати електричним освітленням, яке вмикається з пункту зв'язку частини у вечірній і нічний час одночасно із сигналом тривоги. Окрім цього, в караульному приміщенні має бути передбачене чергове освітлення зеленими плафонами або розсіювачами, яке не повинне вимикатись навіть під час відпочинку особового складу. Освітлення душових (саун, якщо є такі) виконується у вологозахищеному варіанті. Електророзетки маркуються із зазначенням величини напруги. Силові,

освітлювальні щити та щити аварійного освітлення мають бути забезпечені написами для споживачів проти кожного вимикача, тумблера, рубильника тощо. Електричні розподільчі коробки належить замикати негорючими кришками.

Опалення в пожежних підрозділах повинне бути, як правило, центральне водяне. Як виняток, допускається пічне опалення, але при цьому не дозволяється влаштовувати топкові отвори з боку гаража і акумуляторної. Температура повітря в приміщеннях з постійним перебуванням людей має бути не нижче за $+18^0$С, а в гаражі і акумуляторній - не нижче за $+10^0$С. Сушіння рукавів та бойового одягу проводиться підігрітим повітрям.

У разі, якщо пожежна частина має власну котельню, необхідно керуватись вимогами відповідних Правил будови та безпечної експлуатації парових та водогрійних котлів.

Будівлі пожежних депо повинні мати внутрішнє та зовнішнє водопостачання і каналізацію згідно з державними будівельними нормами. На території встановлюється пожежний гідрант або влаштовується пожежне водоймище ємкістю не менше 50 м^3. Гарячим водопостачанням обладнуються харчоблок, душові, приміщення для миття рукавів, прання обмундирування, ремонту, миття та сушіння апаратів захисту органів дихання; стіни яких мають бути облицьовані керамічною плиткою.

Зміни внутрішніх планувань пожежного депо, заміна будівельних конструкцій виконуються тільки з дозволу начальника головних управлінь (управлінь) ДСНС в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі,відповідно до загальноприйнятих вимог. Усі будівлі і споруди пожежного депо забезпечуються блискавкозахистом. Будівлі і споруди пожежних депо, що знаходяться в сейсмічних зонах, мають бути сейсмостійкими.

Утримання приміщень і територій головних управлінь (управлінь) ДСНС в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, загонів та частин, випробувальних пожежних лабораторій, науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів ДСНС має відповідати чинним протипожежним, санітарно-гігієнічним вимогам і нормам, а їх будівлі забезпечуватися первинними засобами пожежогасіння згідно з нормами належності.

У кожному підрозділі місця, де дозволяється куріння, необхідно обладнати урною або попільницею з негорючих матеріалів, позначити їх знаком або написом.

Під час прийому в експлуатацію збудованих будівель та споруд пожежної охорони до складу приймальних комісій необхідно обов'язково включати представників служб державного нагляду за охороною праці ДСНС.

Висновок: виховати у здобувачів вищої освіти відповідальне відношення щодо експлуатації та раціонального використовування примі-

щень та споруд ДПРЧ, використання аварійно-рятувальної та пожежної техніки.

Завдання на самостійну підготовку

1. Наказ Держнаглядохоронпраці України 26.01.2005 N 15 Перелік робіт з підвищеною небезпекою. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0232-05#Text
2. Наказ Держнаглядохоронпраці України 26.01.2005 N 15 Перелік робіт з підвищеною небезпекою Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 лютого 2005 р. за N 232/10512 http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE10512.html
3. Наказ МОЗ та Державного комітету України по нагляду за охороною праці Про затвердження Переліку робіт, де є потреба у професійному доборі від 23.09.94 № 263/121 і зареєстрованому Міністерством юстиції України 25.01.95 N 18/554 (ДНАОП 0.03-8.06-94)https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0018-95#Text
4. Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.1992, № 442.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-92-%D0%BF#Text

5. Про затвердження Мінімальних вимог безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці, затверджено наказом Міністерства соціальної політики України від 29.11.2018 № 1804.https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1494-18#Text

Контрольні запитання

1) Перелік робіт з підвищеною небезпекою.
2) Перелік робіт з підвищеною небезпекою стосовно ДСНС.
3) Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі.
4) Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці.
5) Мінімальні вимоги безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці.
6) Загальні положення.
7) Загальні обов'язки роботодавців.
8) Інші положення.
9) Порядок проведення адміністративно-громадського контролю першого-третього ступеня щодо перевірки службових приміщень вимогам безпеки праці.

ЛЕКЦІЯ 4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ДО СЛУЖБОВИХ ПРИМІЩЕНЬ І СПОРУД

План

Вступ.
4.1. Пожежні депо.
4.2. Гараж.
4.3. Караульне приміщення.
4.4. Пост технічного обслуговування пожежних автомобілів.
4.5. Пункт зв’язку пожежно-рятувальної частини.
4.6. Акумуляторна.
4.7. Навчальна башта.
4.8. Навчальні класи.
4.9. 100-метрова смуга з перешкодами.
Завдання на самостійну підготовку.
Контрольні запитання.

Вступ

Пожежно-рятувальні частини, як правило, розміщуються в спеціальних будівлях, які відповідають вимогам чинних будівельних норм та технічним умовам. В окремих випадках для нечисленних пожежно-рятувальних частин (як правило, в сільській місцевості) можливе використання інших будівель, що спеціально переобладнані та забезпечують необхідні безпечні умови для розміщення людей, утримування техніки та виконання службових обов’язків.

4.1 Пожежні депо

Будівлі пожежних депо мають розміщуватися на окремих ділянках з відступом від червоної лінії забудови по фронту воріт гаража не менше ніж на 15 м. Відстані (розриви) до житлових, громадських та інших об’єктів мають відповідати вимогам діючих норм.

Напрямок виїзду з воріт гаража не повинен бути направлений до місця інтенсивного руху транспорту та масового перебування людей. Навпроти воріт гаражів пожежно-рятувальних частин припарковувати або залишати особистий, службовий та інший транспорт забороняється. Проїзна частина вулиці та тротуар навпроти виїзної площі пожежного депо мають бути обладнані світлофором та світловим показником з акустичним сигналом, що дозволяє зупиняти рух транспорту та пішоходів під час виїзду пожежних автомобілів з гаража по тривозі. Вмикання та вимикання світлофора має здійснюватися з пункту зв'язку пожежно-рятувальної частини. Площа перед виїзними воротами пожежного депо має бути заасфальтована або забетонована та мати ухил від порогу до червоної лінії забудови для водозливу.

Територія пожежно-рятувальної частини озеленюється і огороджується. На території пожежної частини (на подвір'ї) слід розміщувати навчально - спортивне містечко (майданчик) з необхідним обладнанням, навчальною баштою і 100-метровою смугою з перешкодами, склади пально-мастильних матеріалів і піноутворювача, будівлю для господарчих потреб. Біля одного з боків фасаду встановлюється засклена постова будка з опаленням, освітленням та телефонним зв'язком.

У кожному гарнізоні цивільного захисту має бути не менше однієї теплодимокамери і смуги психологічної підготовки.

Для забезпечення нормальних умов виконання службових обов'язків особовим складом у пожежному депо повинні передбачатись: гараж, караульне приміщення, пункт зв'язку, службові кабінети, навчальні класи, контрольний пост (база) ГДЗС, пост технічного обслуговування, акумуляторна, приміщення для ремонту і сушіння рукавів, спецодягу та обмундирування, комора, мийна, харчоблок, спортивна зала, оздоровчий пункт, кімната психологічного розвантаження, душові, санітарні вузли на кожному поверсі та інші приміщення.

За умови розміщення караульних та інших приміщень на другому поверсі для прибуття особового складу по тривозі в гараж повинні передбачатись спускові стовпи з металу діаметром 100-200 мм. Поверхня стовпів має бути гладкою, кількість стовпів визначається з розрахунку - один стовп на 7 чоловік чергового караулу. Для пом'якшення удару при приземленні в основі стовпа підлога устилається пружинними матами діаметром не менше 1 м.

Улаштування порогів у дверей кабін спускових стовпів, так само як і у всіх дверних прорізах пожежно-рятувальної частини, не допускається. Кабіни спускових стовпів повинні мати щільно підігнані двері з ущільненнями в стулках, м'якими прокладками для попередження просочування вихлопних газів з гаража. Двері мають бути двостулковими, відчинятись усередину кабіни та мати пристрій, що утримує їх у відчиненому і зачиненому стані.

Забороняється у приміщеннях пожежно-рятувальної частини:

тримати інвентар, обладнання та інші предмети на майданчиках і сходових клітках, неподалік спускових стовпів та дверних прорізів;

застилати килимами, доріжками і т. ін. підлогу в караульному приміщенні, навчальному класі, гаражі і на шляхах руху особового складу за сигналом тривоги.

У приміщеннях з постійним перебуванням людей стіни фарбуються в м'які світлі кольори, підлога має бути лише дерев'яною, в інших приміщеннях-бетонною чи залізобетонною.

Гараж, караульне приміщення та підходи (шляхи евакуації) до них повинні забезпечувати електричним освітленням, яке вмикається з пункту зв'язку частини у вечірній і нічний час одночасно із сигналом

тривоги. Окрім цього, в караульному приміщенні має бути передбачене чергове освітлення зеленими плафонами або розсіювачами, яке не повинне вимикатись навіть під час відпочинку особового складу. Освітлення душових (саун, якщо є такі) виконується у вологозахищеному варіанті. Електророзетки маркуються із зазначенням величини напруги. Силові, освітлювальні щити та щити аварійного освітлення мають бути забезпечені написами для споживачів проти кожного вимикача, тумблера, рубильника тощо. Електричні розподільчі коробки належить замикати негорючими кришками.

Опалення в пожежно-рятувальних частинах повинне бути, як правило, центральне водяне. Як виняток, допускається пічне опалення, але при цьому не дозволяється влаштовувати топкові отвори з боку гаража і акумуляторної. Температура повітря в приміщеннях з постійним перебуванням людей має бути не нижче за $+18^0$С, а в гаражі і акумуляторній - не нижче за $+10^0$С. Сушіння рукавів та оперативного одягу проводиться підігрітим повітрям.

У разі, якщо пожежно-рятувальна частина має власну котельню, необхідно керуватись вимогами відповідних Правил будови та безпечної експлуатації парових та водогрійних котлів.

Будівлі пожежних депо повинні мати внутрішнє та зовнішнє водопостачання і каналізацію згідно з державними будівельними нормами. На території встановлюється пожежний гідрант або влаштовується пожежне водоймище ємкістю не менше 50 м^3. Гарячим водопостачанням обладнуються харчоблок, душові, приміщення для миття рукавів, прання обмундирування, ремонту, миття та сушіння апаратів захисту органів дихання, стіни яких мають бути облицьовані керамічною плиткою.

Зміни внутрішніх планувань пожежного депо, заміна будівельних конструкцій виконуються тільки з дозволу начальників головних управлінь (управлінь) ДСНС в Автономній Республиці Крим, областях, містах Києві та Севастополі,відповідно до загальноприйнятих вимог. Усі будівлі і споруди пожежного депо забезпечуються блискавкозахистом. Будівлі і споруди пожежних депо, що знаходяться в сейсмічних зонах, мають бути сейсмостійкими.

Утримання приміщень і територій головних управлінь (управлінь) ДСНС в Автономній Республиці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, загонів та частин, випробувальних пожежних лабораторій, науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів ДСНС має відповідати чинним протипожежним, санітарно-гігієнічним вимогам і нормам, а їх будівлі забезпечуватися первинними засобами пожежогасіння згідно з нормами належності.

У кожному підрозділі місця, де дозволяється куріння, необхідно обладнати урною або попільницею з негорючих матеріалів, позначити їх знаком або написом.

4.2 Гараж

У приміщенні гаража пожежного депо відстань між пожежними автомобілями, що знаходяться на оперативному чергуванні, має бути такою:

– між автомобілями - не менше 2 м;

– від крайнього правого (за виїздом) автомобіля до стіни - не менше 2 м;

– від крайнього лівого (за виїздом) автомобіля до стіни - не менше 1,5 м;

– від автомобіля до граней колони - не менше 1 м;

– від автомобіля до передньої чи задньої стінки приміщення:

– у гаражах на 1-3 автомобілі - не менше 2 м; - у гаражах на 4 і більше автомобілів - не менше 3 м.

У частинах, де є автомобілі повітряно - пінного гасіння, димовисмоктувачі, автодрабини, колінчасті підйомники та інша техніка великих габаритів, відстань від автомобіля (ззаду та спереду) до частин будівельних конструкцій споруди, що виступають, має бути не менше 1 м і техніка має бути розташована так, щоб не заважати пересуванню особового складу чергового караулу за сигналом тривоги до іншої пожежної техніки.

Підлога в гаражі влаштовується з нахилом у бік воріт, стіни рекомендується фарбувати масляною фарбою або облицьовувати керамічною плиткою. Штучне освітлення має бути трьох видів: основне, чергове та аварійне. Аварійне освітлення повинно мати автономне джерело електроживлення.

Крім загальнообмінної вентиляції, приміщення гаража має бути обладнане газовідводами для видалення назовні відпрацьованих газів від двигунів пожежних автомашин. Газовідводи в гаражі виконуються за допомогою схованого прокладання, їх стояки для приєднання гнучких шлангів до газовідвідної труби двигуна не мають виступати за габарити автомобілів. Система газовідведення має бути постійно підключена до системи газовідведення автомобілів і саморозмикатися на початку руху.

Безпечна гранично допустима концентрація (далі – ГДК) оксиду вуглецю (СО) у приміщенні гаража не повинна перевищувати 20 мг/м^3. Під час перевірки роботи двигунів пожежних автомобілів, вакуумної герметичності насоса та працездатності систем всмоктування води короткочасна ГДК не має перевищувати:

– при роботі в атмосфері, що містить оксид вуглецю, тривалістю не більше 1 год. - 50 мг/м^3;

– при тривалості роботи не більше 30 хв - 100 мг/м^3;

– при тривалості роботи не більше 15 хв - 200 мг/м^3.

Повторні роботи за умов підвищеного складу оксиду вуглецю в повітрі робочої зони можуть проводитися з перервою не менше 2 год. за умови видалення оксиду вуглецю до безпечного рівня.

Для періодичного контролю за концентрацією шкідливих речовин у повітрі приміщення гаража пожежно-рятувальної частини, що утворюються під час перевірки пожежних автомобілів, слід залучати санітарно-епідеміологічні станції. Контроль проводиться не рідше 1 разу на рік.

Ворота в гаражі пожежного депо мають бути завширшки не менше 4 метрів. В усіх випадках вони повинні бути на 1 метр ширші за ширину пожежних автомобілів, що є на оснащенні. Кожні ворота мають бути обладнані механічними чи автоматичними запорами, обладнані фіксаторами, що попереджають самостійне їх зачинення та відчинення. Верхня частина воріт має бути засклена не менше ніж на 30 % всієї площі воріт та мати конструкцію, що запобігає травмуванню людей у разі пошкодження скла. У полотнищі перших (від пункту зв'язку) воріт, як правило, обладнуються вхідні двері розміром 0,7×2,0 м. Двері суміжних з гаражем приміщень відчиняються в бік гаража та не повинні мати порога.

Захисний одяг і спорядження кожного пожежника-рятівника складається окремо на спеціально обладнаних стелажах або тумбочках. Стелажі, що обладнуються дверцятами, повинні мати фіксатори для утримання дверцят у відчиненому стані. Стелажі (тумбочки) з захисним одягом особового складу чергового караулу мають розміщуватись позаду пожежних автомобілів. Дозволяється розміщення їх збоку автомобілів, якщо відстань від стелажа (тумбочки) до автомобіля становить не менше 1,5 м.

У кожному гаражі для виконання оглядів та технічного обслуговування пожежних автомобілів належить мати переносні електролампи напругою не більше 36 В, що захищені скляним ковпаком та металевою сіткою.

Канава для огляду повинна мати 2 спуски: один - сходами, другий - скобами, що закріплені в стінах канави. Зверху вона закривається решіткою з металевих прутків діаметром не менше 12 мм і з відстанню між поперечними прутками не більше 60 мм, котрі мають бути пофарбовані. По периметру канава обладнується запобіжною ребордою висотою 8-10 см для попередження наїзду автомобіля на канаву, яка на в’їзді автомобіля має бути округленою. Всередині канава облицьовується керамічною плиткою й обладнується стаціонарним освітленням з напругою не більше 36 В, на її дно вкладаються дерев’яні решітки, в стінах мають бути ніші для інструменту. Перед роботою канава для огляду провітрюється, а після роботи прибирається від пально-мастильних матеріалів, що були пролиті, та ганчір'я.

Габарити стоянки автомобілів позначаються білими смугами завширшки 10 см. У гаражей у зоні стоянки автомобілів під задні колеса ма-

ють передбачатись упори-обмежувачі для запобігання руху автомобіля назад. У разі розміщення позаду автомобіля стелажів чи тумбочок для оперативного одягу, упори-обмежувачі мають забезпечувати стоянку автомобіля на відстані не менше 1.5 м від них. Гаражі обладнуються табло погодних умов. На передній стінці біля кожних воріт встановлюються дзеркала заднього огляду розміром не менше ніж 1,0×0,4 м. На воротах або на передній стінці гаража робиться напис про порядок посадки особового складу в разі тривоги.

Забороняється стоянка в гаражі автомобілів, що не передбачені штатами частини.

Забороняється в приміщеннях гаража заряджати акумуляторні батареї, використовувати відкрите полум'я, відпочивати особовому складу, в тому числі в пожежних автомобілях, заправляти автомобілі пально-мастильними матеріалами (далі – ПММ).

Усі роботи в гаражі потрібно проводити при суворому дотриманні чинних норм та правил безпеки праці.

4.3 Караульне приміщення

Караульне приміщення (приміщення чергової зміни) має бути розміщене поблизу гаража і мати вихід безпосередньо у гараж із розрахунку одні двостулкові двері розміром 1,2×2 м на кожний пожежний автомобіль, оперативний розрахунок якого складає більше двох осіб. Двері обладнуються пристроями для захисту приміщення від проникнення до нього вихлопних газів і пари бензину з гаража. У приміщенні встановлюються крісла, що легко складаються, чи тапчани або ліжка, які не перешкоджають збору особового складу за тривогою, для нічного відпочинку чергової зміни з необхідною кількістю резервних місць на випадок підсилення служби.

Забороняється: облицьовувати караульні приміщення синтетичними горючими плівками та іншими матеріалами, що не відповідають санітарно-гігієнічним вимогам до спальних приміщень, влаштовувати над ними санітарні вузли, проходи через караульні приміщення, проводити засклення дверей, розміщувати меблі, що перешкоджають збору караулу за тривогою.

Забороняється у приміщеннях пожежно-рятувальної частини:

- тримати інвентар, обладнання та інші предмети на сходових клітинах, неподалік спускових стовпів та дверних прорізів;

застилати килимами, доріжками і т. ін. підлогу в караульному приміщенні, навчальному класі, гаражі і на шляхах руху особового складу за сигналом тривоги.

4.4 Пост технічного обслуговування пожежних автомобілів

Пост технічного обслуговування пожежних автомобілів має складатися: з майстерні, кабінету або куточка безпеки руху, охорони та безпеки праці, канави для огляду автотехніки, комори, пункту заправки та складу ПММ. Стіни поста облицьовуються керамічною плиткою, а обладнання фарбується згідно з вимогами Системи стандартів безпеки праці (далі - ССБП).

На посту мають бути:

– витяжна шафа для заряджання акумуляторів з витяжкою;

– заточний верстат (обладнаний опорним пристроєм та захисним щитком);

– свердлувальний верстат;

– електропровід у котушках для переносних ламп;

– шафа для інструменту, запасних частин і експлуатаційних матеріалів;

– ящики металеві для чистого та брудного ганчір'я (окремо);

– верстак з лещатами, обладнаний сіткою-екраном;

– захисні окуляри, гумові рукавиці, фартухи, брезентові рукавиці для роботи на обладнанні та з електролітом;

– електророзетки.

До того ж на посту необхідно мати:

• інструкцію з безпеки праці для роботи на кожному виді обладнання;

• наказ начальника частини про допуск осіб до роботи на верстатах та список осіб, які допущені до роботи на верстатах.

Дозволяється зберігання у металевих шафах у невеликих кількостях (1-2 літри) лако-фарбувальних матеріалів, електроліту, дистильованої води та кислоти в щільно закритому посуді, з відповідними написами.

4.5 Пункт зв'язку пожежно-рятувальної частини

Приміщення пункту зв'язку пожежно-рятувальної частини розташовується праворуч від гаража щодо виїзду. В стіні, суміжній з гаражем, вбудовується вікно розміром не менше 1 × 1 м для видачі путівок на виїзд. Вихід з приміщення пункту зв'язку безпосередньо до гаража не допускається. Забороняється пункт зв'язку підрозділу (ПЗП) розміщувати під санвузлами. На пункті зв'язку підрозділу (далі – пункті зв'язку) слід передбачати приміщення для відпочинку диспетчерів (радіотелефоністів), що відповідає санітарно-гігієнічним вимогам.

Об'єм приміщення пункту зв'язку на одного працюючого (диспетчер, радіотелефоніст тощо) має бути не менше 15 м^3, а площа - не менше 5 м^2. Висота приміщення має бути не менше 3 м.

Під час будівництва, ремонту і оздоблення приміщень пунктів зв'язку забороняється застосовувати горючі легкозаймисті матеріали та ті, що не відповідають санітарно-гігієнічним вимогам.

Приміщення пункту зв’язку повинні мати звукопоглинаюче облицювання стін і стелі.

Коридори, проходи, основні й запасні виходи мають перебувати у належному стані, нічим не захаращуватись, а в нічний час - освітлюватись.

На пунктах зв'язку слід передбачати наявність як штучного, так і природного освітлення. Освітленість на робочому місці диспетчера має бути не менше 40 лк для люмінесцентних ламп і не менше 100 лк для ламп розжарювання. Допускається створення комбінованого освітлення, при цьому норма освітлення від світильників загального освітлення становить не менше 10 відсотків від норми комбінованого освітлення.

У приміщеннях пунктів зв'язку слід передбачити й аварійне освітлення. Воно має забезпечувати освітленість не менше 5 відсотків від загальної норми освітлення.

Еквівалентний рівень шуму на робочих місцях диспетчерів не повинен перевищувати 65 дБ (за шкалою А шумоміра). За наявності у приміщенні телеграфного апарата під час його роботи припускається підвищення рівня шуму на 10-15 дБ.

Значення гранично допустимої напруженості електромагнітного поля на робочому місці диспетчера пункту зв'язку в діапазоні частот 50-300 МГц не повинно перевищувати за електричною складовою 5,0 В/м, за магнітною -0,3 А/м.

Розміщувати апаратуру слід таким чином, щоб виключити можливість ураження обслуговуючого персоналу електричним струмом шляхом одночасного доторкання до корпусу обладнання і труб водопровідної мережі чи батарей опалення. Для захисту обслуговуючого персоналу від ураження струмом у разі пробивання ізоляції силової апаратури на корпус необхідно виконати захисне заземлення або занулення.

У приміщеннях пунктів зв'язку у легкодоступних місцях необхідно розміщувати вуглекислотні вогнегасники у кількості, визначеній за розмірами приміщень.

На видному місці в приміщеннях ПЗЧ мають бути вивішені інструкції з безпеки праці.

4.6 Акумуляторна

Приміщення для акумуляторних, що живлять засоби зв'язку, необхідно розміщувати в безпосередній близькості до пункту зв'язку та обладнувати стелажами. Стіни, перекриття та стелажі покриваються кислотостійкою фарбою, а підлога - кислотостійкою плиткою.

Акумуляторна обладнується примусовою витяжною вентиляцією відповідно до вимог «Правил устройства електроустановок» (далі - ПУЭ), віконне скло має бути матовим. Двері акумуляторної повинні бути протипожежними 2-го типу і не виходити безпосередньо до приміщень пункту зв'язку чи гаража, вхід до акумуляторної має здійснюватись через тамбур-шлюз, площа якого не менше 1,5 м^2. На дверях слід розмістити написи: "Акумуляторна", "Небезпечно", "З вогнем не заходити", "Палити забороняється".

При розміщенні кислотних акумуляторів у витяжних шафах їх внутрішня поверхня покривається кислотостійкою фарбою, а при розміщенні лужних акумуляторів - бітумною фарбою.

У загонах та частинах технічної служби біля входу до акумуляторної (чи в безпосередній близькості до неї) обладнують умивальну кімнату, в якій має бути мило, вата в упаковці, рушник та закрита посудина з 5-10% нейтралізуючим розчином аміаку або соди.

Освітлення та вентиляційне обладнання в приміщенні аккумуляторної повинно відповідати чинним нормам і вимогам до цих приміщень.

Опалення акумуляторного приміщення має бути централізованим (водяним або паровим) у вигляді цільних зварених труб без фланців та вентилів.

Не рідше одного разу на місяць потрібно робити огляд електрообладнання на відповідність вимогам чинної нормативної та технічної документації.

При заміні або ремонті світильників, електродвигунів, вентиляції, іншого електрообладнання та електропроводки в основних і допоміжних приміщеннях акумуляторних слід враховувати вимоги до їх монтажу, установки та експлуатації відповідно до ПУЭ.

Луг, кислоту, дистильовану воду зберігають окремо в скляному закритому посуді. На всіх посудинах мають бути зроблені відповідні написи (найменування).

При роботі з кислотними акумуляторними батареями необхідно:

а) переливання кислоти здійснювати тільки за допомогою спеціального сифона;

b) виготовлення електроліту здійснювати в спеціальному приміщенні в свинцевій, фаянсовій чи ебонітовій ванні (при цьому необхідно сірчану кислоту лити у дистильовану воду, помішуючи розчин);

с) перевезення та перенесення бутлів із сірчаною кислотою і електролітом здійснювати в кошиках або в дерев'яних клітках.

При встановленні акумуляторних батарей слід вивернути пробки з акумуляторних банок, з’єднати акумулятори між собою, потім підключити до клемної дошки, важіль реостатів перевести на

номінальну силу зарядного струму, після включення рубильника встановити необхідну силу зарядного струму.

Кислотні та лужні акумуляторні батареї, які встановлюються для зарядки, з'єднують між собою пружними затискачами (для кислотних) та за допомогою плоских наконечників (для лужних), які мають надійний електричний контакт і виключають можливість іскріння.

У приміщеннях акумуляторних забороняється:

1) входити з відкритим вогнем (запаленим сірником, цигаркою тощо);

2) перебувати стороннім особам, окрім чергового і обслуговуючого персоналу;

3) виготовляти електроліт у скляному посуді, лити дистильовану воду в сірчану кислоту;

4) виконувати роботи з кислотою без запобіжних окулярів, гумових рукавичок, чобіт та ґумового фартуха;

5) використовувати електронагрівальні прилади (електричні плитки тощо);

6) розміщувати в одному приміщенні кислотні й лужні акумулятори;

7) приєднувати вентиляцію із зарядних приміщень акумуляторних до димоходів та загальної вентиляційної мережі будівель;

8) підключати акумулятори до банки або до групи банок, які перебувають у режимі заряджання;

9) з'єднувати затискачі акумуляторних батарей дротом;

10) перевіряти акумуляторні батареї коротким замиканням клем;

11) зберігати та приймати їжу, питну воду.

В акумуляторній електричні лампи необхідно встановлювати у вибухозахищеній арматурі. Відкриту освітлювальну проводку потрібно виконувати освинцьованим дротом.

В акумуляторній і тамбурі забороняється встановлювати вимикачі, запобіжники та штепсельні розетки, а також випрямлячі, мотори-генератори, електродвигуни тощо.

Після закінчення робіт в акумуляторній необхідно ретельно вимити з милом обличчя і руки.

Все протипожежне обладнання повинне розміщуватися не всередині приміщення, а поза приміщенням, біля входу до нього.

4.7 Навчальна башта

Навчальні башти установлюються на спеціально обладнаних майданчиках на дворовій території чи добудовуються до будівель пожежних депо. Башти, що добудовані, мають відповідати ступеневі вогнестійкості будівель і мати окремий вхід. За наявності входу з будівлі двері мають

бути протипожежними. Навчальні башти, що стоять окремо, можуть бути будь-якого ступеня вогнестійкості.

Навчальні башти повинні відповідати таким вимогам:

1) чотириповерхова, не менш ніж на два ряди вікон, фасадна площина обшивається дошками, на ній передбачається:

– на кожному поверсі (крім першого) по два і більше віконних прорізи без фрамуг розмірами 1,1х1,87 м;

– відстань від вікна до обрізу стіни – не менше 65 см;

– ширина простінка – не менше 60 см, ширина підвіконня 40 см, висота підвіконня від рівня підлоги - 80 см, висота підвіконня 2-го поверху від рівня землі - 4,25 см, відстань між підвіконнями 2-го, 3-го та 4-го поверхів - 3,3 м;

– підвіконня 2-го, 3-го, 4-го поверхів повинні виступати за фасадну площину башти на 3 см. До лицьової частини підвіконня 2-го поверху прибивається шар прогумованої тканини. Робоча сторона навчальної башти, крім віконних прорізів, не повинна мати отворів і частин, що виступають (крім підвіконня та обмежувального бруса у нижній частині башти). У нижній частині башти, на 1-2 см нижче рівня третьої сходинки драбини-штурмівки, набивається брусок перерізом 6×6 см. Від вікна 2-го поверху до землі фасадна частина оббивається листовим залізом чи гумою. Навчальні башти обладнуються внутрішніми стаціонарними сходами і первинними засобами пожежогасіння. Маршові сходи повинні мати поручні. Вертикальні сходи не повинні бути наскрізними по всій висоті башти та з'єднувати тільки поверх із поверхом. Прорізи у перекриттях башти повинні мати огорожу. Майданчики біля вікон усередині навчальної башти мають бути глибиною (від робочої сторони) не менше 1,5 м;

2) майданчик для проведення занять зі штурмовою і висувною пожежними драбинами повинен бути рівним, без каміння, дрібних колючих і ріжучих предметів, мати однакове покриття (не допускається кам'яне чи бетонне), довжиною не менше 50 м і шириною не менше 10 м (залежно від конструкції башти і кількості віконних прорізів на поверсі);

3) навчальна башта забезпечується пристроями для страхування, із розрахунку один пристрій на один ряд вікон по вертикалі. Пристрій для страхування випробовується за спеціальною програмою щорічно та після ремонтів (статичне та динамічне випробування).

Статичне випробування: рятувальна мотузка пропускається через блоки і замок. До кінця мотузки на карабіні підвішується вантаж вагою 350 кг на 5 хв. При цьому замок має міцно утримувати мотузку. Після зняття навантаження на мотузці не повинно бути ніяких пошкоджень, подовження мотузки не повинно перевищувати 5% початкової довжини.

Динамічне випробування: до кінця мотузки, що пропущена через блоки і замок, на карабіні підвішується і скидається з підвіконня 3-го по-

верху вантаж вагою 150 кг. При скиданні вантажу мотузка має не проковзувати більше 30см.

Пристрій для страхування необхідно випробовувати також безпосередньо перед застосуванням. Для перевірки на мотузці, що пропущена через блоки і замок, підтягуються та зависають на 1-2 сек. три чоловіки. При цьому замок страхувального пристрою має міцно втримувати мотузку і після зняття навантаження на ньому не повинно бути пошкоджень та залишкової деформації;

4) перед робочою стороною башти у грунті має бути влаштована запобіжна подушка товщиною не менше 1м. Запобіжна подушка має виступати за габарити башти не менше ніж на 1 м і мати довжину від кінця твердого покриття доріжки до робочої сторони башти 4 м. Вона робиться із суміші (1:1) піску і тирси, що насипана шаром 0,5 м на основу товщиною 0,5 м із хмизу чи іншого пружного матеріалу. Між хмизом і засипкою розміщують прокладку. Для відведення води з-під запобіжної подушки створюється дренаж чи інший пристрій, який забезпечує її витік. Оновлювання запобіжної подушки здійснюється не рідше одного разу на 24 місяці і оформлюється актом. Під час занять на башті верхній шар запобіжної подушки має бути розпушеним. За температури зовнішнього повітря нижче 0^0С запобіжна подушка башти вкривається щитами (матами).

За умови використання навчальної башти для сушіння і миття пожежних рукавів шахта для сушіння і приміщення для миття відокремлюються від приміщення навчальної башти суцільною стіною, вихід на верхній робочий майданчик шахти і у приміщення, де миють пожежні рукави, допускається через приміщення башти. Верхній робочий майданчик обладнується лебідкою для підйому рукавів на висоту до 25 м. Шахта обладнується лебідкою для підйому рукавів, пускова апаратура розміщується внизу і на верхньому майданчику сушильної шахти. Кріплення рукавів має забезпечуватись пристроями, які дозволяють просте і швидке їх закріплення і звільнення, а також має виключити самовільне падіння рукавів униз.

Забороняється використовувати навчальні башти для зберігання обладнання і різних предметів, крім пожежних рукавів, які підвішуються для сушіння.

4.8 Навчальні класи

Приміщення актових залів, навчальних класів, спортзалів, кімнат психологічного розвантаження, оздоровчо-відновлювальних комплексів (далі - приміщення) мають розміщуватися з таким розрахунком, щоб забезпечити швидкий вихід чергового караулу (зміни). Двері мають бути двостулкові та без порогів.

Щодо забезпечення надійності енергопостачання приміщення належать до ІІІ категорії.

Управління робочим та евакуаційним освітленням має здійснюватися апаратами, встановленими при вході до приміщення.

Управління приводами зашторення вікон, а також вмикання кінопроекторів, інших приладів та засобів (у приміщеннях, де вони є) здійснюється з пульта викладача (особи, яка проводить заняття). Освітлення приміщень має відповідати санітарним нормам. Вентиляція, як правило, передбачається штучна витяжна.

У разі використання приміщень для показу художніх або навчальних фільмів вони мають обладнуватися відповідно до чинних правил і норм для цих приміщень.

4.9 100-метрова смуга з перешкодами

Психологічна підготовка особового складу на полігонах і вогневих смугах проводиться в умовах, максимально наближених до реальних, що виникають при гасінні пожеж.

Усі види тренувань виконуються особовим складом у захисному одязі і спорядженні (пожежній касці із захисною лицьовою маскою, брезентових рукавицях), а в окремих випадках - у тепловідбивному одязі та ізолюючих протигазах.

Територія вогневої смуги має бути огороджена.

Керівник занять зобов'язаний не допускати перебування сторонніх осіб на території вогневої смуги.

Для імітації полум'я дозволяється застосовувати нетоксичні вогненебезпечні рідини. Не допускається розтікання рідини на шляхах руху особового складу.

Наповнення обладнання та лотків нафтопродуктами дозволяється виконувати тільки після їх охолодження. Розпалювання горючих рідин на технологічному обладнанні полігону необхідно проводити за допомогою дистанційних систем разової чи багаторазової дії, на приладах вогневої смуги – за допомогою спеціальних факелів довжиною не менше 3 м.

Після проведення занять всі прилади та інше обладнання вогневої смуги потрібно очистити від залишків горючих речовин та матеріалів.

Для надання невідкладної допомоги потерпілим на оперативних ділянках виставляються пости безпеки (пожежник зі стволом), рукавна лінія заповнюється водою під робочим тиском. У разі необхідності на посту безпеки встановлюється порошковий вогнегасник.

Заняття проводяться тільки в присутності медичного працівника.

Зони вогню і високої температури особовий склад має долати швидко, не втрачати один одного з поля зору, глибоко не вдихати; замикати групу має командир відділення або ланки.

Вогневі смуги психологічної підготовки, розміщення на них приладів та їх розміри мають відповідати вимогам типової вогневої смуги психологічної підготовки.

Забороняється проведення занять на полігонах і вогневих смугах психологічної підготовки в нічний час.

Майданчик для проведення занять (змагань) на 100-метровій смузі з перешкодами та з інших видів пожежно-прикладного спорту, розміщення на них приладів і їх розміри мають відповідати правилам проведення змагань з пожежно-прикладного спорту. Покриття майданчика може бути будь-яким (грунт, трава, гумобітум, асфальт). Дерев'яне покриття доріжок не допускається.

Висновок: розгдянуті основні положеннянормативних документів щодо вимог безпеки праці до будівель і спорудпідрозділів ОРС ЦЗ.

Завдання на самостійну підготовку

1. Колєнов О.М., Безуглов О.Є., Іщук В.М. Первинна підготовка рятувальника: навчальний посібник / О.М. Колєнов, О.Є. Безуглов, В.М. Іщук. – Х.: НУЦЗУ, 2013. – 455 с.– глава 22.
2. Наказ МНС України від 7.05.2007 року № 312 Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України. – п. 2.1-2.6, 2.9.1, 2.10, 2.13, 2.16.

https://www.dsns.gov.ua/files/2019/2/14/321/PRAVIL_Ohor-Pr_MNS.pdf

Контрольні запитання

1) Які вимоги правил безпеки праці визначені до розміщення будівель пожежно-рятувальних частин?
2) Які вимоги правил безпеки праці визначені території пожежно-рятувальної частини?
3) Які вимоги правил безпеки праці визначені до розміщення пожежної техніки в гаражі пожежного депо?
4) Які вимоги правил безпеки праці визначені до гаражу?
5) Які вимоги правил безпеки праці визначені до оглядової ями?
6) Які вимоги правил безпеки праці визначені до улаштування кабін спускових стовпів?
7) Які вимоги правил безпеки праці визначені до караульного приміщення?
8) Які вимоги правил безпеки праці визначені до пункту зв’язку підрозділу?
9) Які вимоги правил безпеки праці визначені до акумуляторної?
10) Які вимоги правил безпеки праці визначені до поста технічного обслуговування пожежних автомобілів?
11) Які вимоги правил безпеки праці визначені до навчальної башти?

12)Які вимоги правил безпеки праці визначені до навчальних класів?

13)Які вимоги правил безпеки праці визначені до 100-метрової смуги з перешкодами?

.

ЛЕКЦІЯ 5. ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ПІД ЧАС ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ПОЖЕЖНОЇ ТА АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ

План

Вступ.

5.1. Заходи безпеки під час діагностування технічного стану пожежних автомобілів.

5.2. Заходи безпеки праці під час проведення ТО-1, ТО-2, сезонного обслуговування.

5.3. Заходи безпеки праці під час заступання на чергування, проведення навчань, занять, на пожежі, після роботи на пожежі пожежних автомобілів.

5.4. Заходи безпеки праці під час заправки пально-мастильними матеріалами, вогнегасними речовинами.

5.5 Безпека праці під час роботи на електричній апаратурі, засобах зв'язку та обчислювальній техніці.

5.5.1. Загальні положення про безпеку праці на пункті зв'язку пожежно-рятувальної частини.

5.5.2. Строки і порядок проведення інструктажів з дотримання техніки безпеки на пункті зв'язку пожежно-рятувальної частини.

5.5.3. Техніка безпеки під час роботи із засобами зв'язку та обчислювальній техніці.

5.5.3.1. Техніка безпеки під час роботи з акумуляторами.

5.5.3.2. Техніка безпеки під час роботи з електроустановками.

Завдання на самостійну підготовку.

Контрольні запитання.

Вступ

Технічне обслуговування пожежних автомобілів проводиться з метою забезпечення їх постійної технічної готовності і безпечної експлуатації, попередження виникнення несправностей, своєчасного їх виявлення і усунення.

Види, періодичність та переліки основних операцій технічного обслуговування і випробування автомобілів встановлені інструкціями заводів-виробників.

Конструкція пневматичних та гідравлічних систем, робочих органів автомобілів, посудин, що працюють під тиском, мають відповідати вимогам нормативних документів.

Улаштування й експлуатація електрообладнання мають відповідати діючим Правилам улаштування електроустановок, Правилам технічної експлуатації електроустановок споживачів, Правилам безпеки при експлуатації електроустановок пожежних автомобілів і причепів.

5.1 Заходи безпеки під час діагностування технічного стану пожежних автомобілів

Для визначення необхідності обслуговування чи ремонту пожежного автомобіля, агрегату, механізму чи приладу застосовують нормативні значення діагностичних параметрів.

При діагностуванні виміряють фактичне значення параметра технічного стану автомобіля чи його агрегату, порівнюють з допустимими чи граничними значеннями цього параметра, приймають рішення щодо необхідності регулювання чи ремонту механізму. Регулювальні роботи, що не вимагають значних працевитрат, виконуються при діагностуванні.

Діагностування пожежних автомобілів і обладнання проводиться на посту технічного діагностування у виробничо-технічних центрах, загоні (частині) технічної служби, на постах ТО у пожежних частинах чи із застосуванням пересувних діагностичних лабораторій.

Підтримування порядку на посту технічного обслуговування і організація його роботи покладається на начальника (заст. начальника) частини і старшого техніка (старшого водія).

До роботи на діагностичних стендах з пристосуваннями і приладами допускаються оператори, які пройшли спеціальний інструктаж з безпеки праці і вивчили правила експлуатації діагностичного обладнання.

Пульти управління, апаратні шафи, блоки барабанів, роликів та інше електротехнічне обладнання поста діагностики мають бути надійно заземлені.

Забороняється працювати на стендах зі знятими кожухами, щитами, огорожами.

Перед ремонтом, технічним обслуговуванням чи монтажем вузлів з електрообладнанням зі стендів необхідно знімати (відключати) напругу. При підготовці до роботи необхідно перевірити кріплення усіх вузлів і деталей; наявність, справність і кріплення захисних огорож і заземляючих проводів; справність підйомних механізмів та інших пристосувань; достатність освітлення робочого місця і шляхів руху автомобіля.

Забороняється під час роботи стендів відкривати пульти управління, збільшувати частоту обертання ротора електричної машини вище від припустимої.

Автомобіль установлює і закріплює на стенді тільки оператор. Закріплення автомобіля на стенді здійснюється фіксуючим пристроєм і башмаками, які підкладаються під обидва передні або обидва задні колеса. Під час роботи автомобіля на стенді відпрацьовані гази з глушника автомобіля мають примусово відводитися через місцевий відсмоктувач за допомогою накидного шланга через газовідведення або безшланговим відсмоктувачем. Виїзд автомобіля зі стенда здійснюється оператором при піднятому пневмопідйомнику чи застопорених барабанах. При

цьому датчики приладів мають бути відключені і зняті з агрегатів. Забірник відпрацьованих газів відводиться убік.

Один раз на місяць необхідно відкривати люки, кришки електричних машин і продувати стисненим повітрям контактні кільця, щітки і щіткоутримувачі для очищення від міднографітового пилу. Наприкінці зміни слід знеструмити стенд, перекрити крани паливних баків, паливовимірювачів, перекрити вентиль подачі стисненого повітря. У разі тривалих перерв у роботі необхідно злити пальне зі скляних витратомірювачів і гумових трубопроводів.

Виробниче приміщення має відповідати вимогам технічної естетики.

Переміщення пожежних автомобілів з поста на пост дозволяється тільки після вмикання сигналу (звукового, світлового), при цьому водію слід впевнитися у безпеці переміщення автомобіля (відсутності на шлях його пересування людей, сторонніх предметів та інших перешкод). Пости діагностики (техобслуговування) повинні мати сигнали аварійної зупинки.

При стендовому діагностуванні категорично забороняється:

– знаходитись у канаві для огляду і стояти на шлях руху автомобіля під час заїзду або виїзду зі стенду;

– працювати на стенді без повної фіксації автомобіля;

– перебувати стороннім особам у канаві для огляду, стояти на бігових барабанах (роликах);

– торкатись частин трансмісій автомобіля, які обертаються, а також гальмівної установки під час роботи стендів;

– відкривати задні стінки пультів управління та регулювати пристрої і прилади стенду при ввімкненому рубильнику електропостачання;

– проводити діагностування автомобілів при несправному електрообладнанні стенда;

– вмикати різноманітні з’єднувальні муфти до повної зупинки електрогальмівного стенда і бігових барабанів та розливати чи розбризкувати бензин при підключенні приладу для вимірювання витрат пального;

– проводити контроль діагностичних параметрів трансмісій автомобіля без оператора за кермом автомобіля;

– проводити діагностування автомобіля при непідключеному забірнику відпрацьованих газів і вимкненій припливно-витяжній вентиляції.

При перевірці автомобіля система газовідведення повинна бути підключена до вихлопної системи автомобіля.

Приміщення діагностики (пост) обладнується вогнегасниками, аптечками першої допомоги, бачками (фонтанчиками) для питної води.

На постах діагностування вивішуються правила з охорони праці, а також плакати про безпечне проведення робіт.

5.2 Заходи безпеки праці під час проведення ТО-1, ТО-2, сезонного обслуговування

Загальна система заходів з безпеки праці під час ремонту автомобілів має відповідати ГОСТ 12.4.009-83, ГОСТ 26938-95, ГОСТ 12.2.037-78, ГОСТ 12.2.003-91, ГОСТ 12.3.002-75.

Технічне обслуговування автомобілів проводиться у приміщеннях чи на постах, що забезпечені природною і примусовою вентиляцією. При цьому необхідно дотримуватись таких вимог:

– всі операції із закріплення та регулювання (ТО-1 і ТО-2) необхідно виконувати у послідовності, яка вказана у технологічних картах;

– послідовність виконання обов'язкового обсягу робіт має виключати можливість одночасної роботи зверху і знизу біля того чи іншого вузла (агрегату) автомобіля;

– після установки автомобіля на канаву для огляду на рульове колесо закріплюють табличку: "Двигун не запускати - працюють люди". Перед виїздом чи з'їздом з канави, естакади, підлогового підйомника необхідно переконатися у відсутності предметів чи людей на шляху руху автомобіля. При встановленні автомобіля на пост технічного обслуговування слід загальмувати його стоянковим гальмом, вимкнути запалення, ввімкнути нижню передачу в коробці передач, під колеса покласти не менше двох упорів (башмаків);

– забороняється виконувати роботу без спеціальних упорів (козлів), що запобігають самовільному опусканню автомобіля чи його окремих частин при роботах, які вимагають підняття автомобіля за допомогою домкратів, талей та інших підйомних механізмів;

– при піднятті (підвішуванні) одного колеса (осі) біля домкрата встановлюється упор (козел), а під колеса другого моста ставляться (башмаки). Перед початком обслуговування на механізмі управління підйомником вивішують табличку: "Не торкати - під автомобілем працюють люди". Забороняється піднімати або підвішувати автомобіль за буксирні гаки. Щоб уникнути його самовільного опускання під раму гідравлічного підйомника підставляють упори-штанги, що регулюються по висоті;

– забороняється виконувати технічне обслуговування автомобіля при працюючому двигуні, за винятком випадків перевірки регулювання двигуна і гальм. Недопустиме випробування гальмівних механізмів під час руху в середині приміщення. Для їх випробувань необхідний спеціально виділений майданчик або стенд;

– робота двигуна перевіряється при ввімкнених стоянкових гальмах і нейтральному положенні важеля перемикання передач (при цьому вмикається вентиляція і використовується газовідведення);

– операцію з регулювання зчеплення на автомобілях з карбюраторними двигунами мають виконувати дві особи. Одна з них прокручує колінчатий вал за допомогою пускової ручки, при цьому мають бути вжиті запобіжні заходи проти запуску двигуна;

– важкодоступні місця на автомобілі необхідно змащувати за допомогою наконечників, що з'єднані з пістолетами за допомогою гнучких шлангів або наконечників із шарнірами;

– при перевірці рівня мастила в агрегатах для освітлення слід використовувати тільки переносні лампи. Використовувати для цієї мети відкритий вогонь забороняється;

– при технічному обслуговуванні дозволяється користуватись лише справним, спеціально призначеним інструментом;

– не можна нарощувати ключі іншими ключами чи трубками, використовувати прокладки між зевом ключа і гранями болтів та гайок, бити по ключу при відкручуванні чи закручуванні. Забороняється використовувати важелі або надставки для збільшення плеча гайкових ключів;

– при операціях кріплення необхідно користуватись переважно накидними або торцевими ключами, у важкодоступних місцях при обмеженому куті повороту доцільно користуватися ключами з тріскачками (храповим механізмом). Не слід повертати ключі по колу, тому що можливі їх зриви;

– шиномонтажні роботи проводяться тільки за допомогою спеціального зйомника у призначеному для цього місці. Забороняється вибивати диски кувалдою, демонтувати колеса шляхом наїзду на них автомобілів тощо. Накачування змонтованої шини дозволяється проводити в спеціальній огорожі або з використанням інших пристроїв, що запобігають вискакуванню замкового кільця і розриву покришки, що може нанести травму тому, хто працює;

– при роботі, що пов'язана з провертанням колінчатого і карданного валів, необхідно додатково перевірити вимкнення запалювання, важіль коробки передач встановити в нейтральне положення, визволити важіль стоянкового гальма, а після їх виконання затягнути стоянкове гальмо і знову ввімкнути нижню передачу;

– забороняється обслуговування трансмісії під час роботи двигуна;

– на агрегатно-механічній дільниці для виконання монтажно-демонтажних робіт під час ремонту агрегатів використовують стенди, що відповідають своєму призначенню;

– корпуси електродвигунів, верстатів і обладнання, а також пульти управління надійно заземлюються. Забороняється працювати на верстатах і обладнанні без їх заземлення;

– паяльні лампи, електричний і пневматичний інструмент видаються тільки особам, які пройшли інструктаж і знають правила користування ним;

– забороняється користуватися електроінструментом з несправною ізоля-цією струмопровідних частин або при відсутності у них пристрою заземлення;

– при зніманні і встановленні ресор необхідно попередньо розвантажити їх шляхом підняття рами й встановлення їх на козли;

– виконувати будь-які роботи на автомобілі, який піднято тільки на одних підйомних механізмах (домкратах, талях і т.п.), забороняється. Не можна підкладати під піднятий автомобіль диски коліс, цеглу, каміння та інші сторонні предмети;

– випробування домкратів (1 раз на рік) повинно проводитися статичним навантаженням більше граничного на 10% (згідно з паспортом) протягом 5 хвилин при знаходженні штока у верхньому крайньому положенні. У гідравлічних домкратах падіння тиску рідини у кінці випробування має бути не більшим за 5%.

5.3 Заходи безпеки праці під час заступання на чергування, проведення навчань, занять, на пожежі, після роботи на пожежі пожежних автомобілів

Технічний стан пожежних автомобілів та мотопомп має відповідати вимогам стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища, а також правил технічної експлуатації, інструкцій заводів-виробників та іншої нормативно-технічної документації. Безаварійна та безпечна робота забезпечується своєчасним та кваліфікованим їх обслуговуванням водіями та мотористами, які несуть відповідальність за справний стан закріпленої за ними техніки. До управління пожежними автомобілями, обладнаними спеціальними звуковими та світловими сигналами, і до роботи із спецагрегатами допускаються водії з безперервним дворічним стажем роботи на посаді водія відповідних категорій транспортних засобів, які пройшли спеціальну підготовку та отримали свідоцтво встановленого зразка, видане кваліфікаційною комісією головних управлінь (управлінь) ДСНС в Автономній Республиці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Пожежна техніка, що знаходиться в оперативному розрахунку та резерві чергового караулу, має бути технічно справною. При виявленні несправностей техніка виводиться з оперативного розрахунку. Про виявлення несправностей водії та мотористи повинні негайно доповісти начальнику чергового караулу та вжити необхідних заходів щодо їх усунення.

Пожежний автомобіль перед постановкою на чергування має пройти щоденне технічне обслуговування (далі - ЩТО), яке виконується заступаючим і змінним водіями.

Виявивши несправність пожежного автомобіля, водій, який прийняв автомобіль, зобов'язаний негайно доповісти про це командиру відділення (начальнику караулу) і вжити заходів щодо усунення несправностей.

Прийнявши автомобіль, водій відповідає за технічний стан автомобіля, а також вживає заходів щодо усунення несправностей, виявлених під час його чергування.

Відповідальність за утримання пожежно-технічного обладнання пожежних автомобілів у справності й чистоті покладається на командирів відділень, за якими закріплено автомобіль.

При зміні караулу пожежне обладнання приймається заступаючим на чергування командиром відділення й особовим складом бойового розрахунку обслуги згідно з табелем належності. У разі виявлення несправностей окремих видів обладнання командир відділення доповідає про це начальнику караулу і вживає невідкладних заходів щодо заміни його на справне.

При зміні караулу запуск двигунів може відбуватися тільки після огляду та прийому пожежно-технічного обладнання.

Прийнявши автомобіль, водій відповідає за технічний стан автомобіля, а також вживає заходів щодо усунення несправностей, що виявлені під час його чергування.

Догляд за автомобілями, пожежно-технічним оснащенням виконується щоденно особовим складом бойового розрахунку чергового караулу в установлений розкладом дня час. Справність пожежного обладнання, яке призначене для роботи на висоті і рятування людей (драбини, рятувальні мотузки, пояси і карабіни), перевіряється при заступанні на чергування особисто командиром відділення.

Під час технічного обслуговування на пожежі (навчання, заняття) необхідно:

– встановити пожежний автомобіль на відстані, безпечній від впливу вогню (теплового випромінювання) і не ближче 1,5-2,5 м від задньої осі до джерела води;

– всмоктувальні рукави не повинні мати різких перегинань, а всмоктувальна сітка має бути повністю занурена у воду і перебувати нижче від рівня води (не менш ніж на 200 мм);

– при роботі насоса через кожен час змащувати сальникові ущільнення його валу обертанням на 2-3 оберти кришки ковпачкової маслянки;

– контролювати температурний режим роботи двигуна автомобіля, при необхідності вмикати додаткову систему охолодження;

– перевіряти, чи не просочується вода через з'єднання і сальники насоса, вихідні вентилі, а також із системи охолодження двигуна (основної і додаткової);

– перевіряти, чи не просочується мастило з двигуна, коробки передач і коробки відбору потужності;

– перевіряти, чи не просочується рідина з вузлів і систем гідравлічних приводів;

– слідкувати за тиском мастила в двигуні. При середніх обертах колінчастого вала двигуна тиск має бути не менше 0,2 МПа (2,0 кгс/см^2).

Технічне обслуговування автомобіля та пожежно-технічного оснащення після повернення з пожежі (навчання) проводиться водієм, за яким закріплено автомобіль, та особовим складом під керівництвом старшого водія на посту ТО пожежної частини згідно з Інструкцією по експлуатації.

Після закінчення роботи на пожежі чи навчанні необхідно:

– у разі подачі піни провести промивання водопінних комунікацій насоса, підтримуючи тиск 6÷8 кгс/см^2 (0,6÷0,8 МПа) протягом 5 хв.;

– відкрити крани і випустити воду з робочої порожнини насоса, після чого крани закрити.

У холодну пору року напірні патрубки і зливні крани насоса тримати відкритими, закриваючи їх тільки при роботі насоса і перевірці його на вакуумну герметичність.

5.4 Заходи безпеки праці під час заправки пально-мастильними матеріалами, вогнегасними речовинами

Заправка автомобілів ПММ повинна проводитися тільки за допомогою шлангів від бензоколонок і автобензозаправників. Заправка з каністр, відер та інших ємкостей забороняється. Заправка пожежно-рятувальної техніки з металевих каністр дозволяється в місцях, спеціально призначених наказом начальника підрозділу та, в окремих випадках, на пожежах, при надзвичайних ситуаціях з урахуванням цих Правил. Заправка мастильними матеріалами має проводитись за допомогою насосів чи вимірювальної ємкості в спеціально відведених місцях, уникаючи розливання нафтопродуктів і їх протікання. Всі розлиті нафтопродукти слід засипати піском, тирсою, хлорним вапном.

Не допускається заправляти автомобілі:

– у приміщенні гаража;

– під час перебування особового складу в кабіні бойової обслуги;

– при працюючому двигуні.

Не допускається також використання поблизу місця заправки відкритого вогню і паління під час заправки.

Забороняється залишати порожню тару з-під пального та мастильних матеріалів у приміщеннях для обслуговування автомобілів.

Особливу обережність слід виявляти при роботі з етилованим бензином, який може призвести до тяжкого отруєння. Забороняється використовувати його для миття рук, деталей, чищення одягу;

всмоктувати бензин та продувати трубопроводи і прилади системи живлення за допомогою рота. Перевозити і зберігати бензин слід тільки в закритій тарі з написом "Етилований бензин - отрута".

Ділянки шкіряного покриву, на які потрапив етилований бензин, промивають гасом, а потім теплою водою з милом.

Під час заправки автомобіля піноутворювачем особовий склад має бути забезпечений засобами індивідуального захисту за нормами відповідно до ГОСТ 12.4.011.

Заправка пожежних автомобілів порошком і піноутворювачем повинна бути механізована. При заправці автомобіля вручну необхідно застосовувати мірні ємності, знімні драбини чи спеціальні пересувні майданчики.

При цьому забороняється застосування джерел відкритого вогню, а також не допускається розливання чи протікання піноутворювача.

Порядок заправки автомобіля порошком і завантаження цистерни за допомогою вакуумної установки і вручну визначається спеціальною інструкцією з експлуатації автомобіля.

Вакуумна установка має бути змонтована у провітрюваному приміщенні. При її використанні для заправки автомобіля порошком необхідно:

– перевірити кріплення електродвигуна, електропроводів і вакуумного насоса, стан напівмуфти;

– вмикати вакуумну установку тільки після приєднання шланга для завантаження порошку до кришки люка цистерни.

Забороняється заправка порошків у приміщенні гаража, а також з’єднання вакуумної установки з комунікаціями автомобіля металевими трубами або шлангами з металевою спіраллю, тому що при порушенні ізоляції електродвигуна чи проводів працівники можуть бути уражені електричним струмом. При завантажуванні порошку в цистерну вручну особовий склад має працювати у респіраторах і захисних окулярах, а для підйому і спуску використовувати драбини або спеціальні пересувні майданчики.

5.5 Безпека праці під час роботи на електричній апаратурі, засобах зв’язку та обчислювальній техніці

5.5.1 Загальні положення про безпеку праці на пункті зв’язку пожежно-рятувальної частини

Приміщення ПЗЧ повинні мати звукопоглинаюче облицювання стін і стелі.

Під час будівництва, ремонту і оздоблення приміщень пунктів зв'язку забороняється застосовувати матеріали, легкозаймисті або ті, що виділяють при згоранні токсичні речовини.

Коридори, проходи, основні й запасні виходи повинні знаходитися в справному стані, нічим не захаращуватись, а в нічний час освітлюватися.

У приміщеннях пунктів зв'язку і легкодоступних місцях необхідно розміщати вуглекислотні вогнегасники у кількості, визначеній розмірами приміщень.

Приміщення пункту зв'язку пожежно-рятувальної частини розташовується праворуч від гаража по виїзду. В стіні, суміжній з гаражем, вбудовується вікно розміром не менше 1х1 м для видачі путівки на виїзд. Вихід з приміщення пункту зв'язку безпосередньо в гараж не допускається.

Об'єм приміщення пункту зв'язку на одного працюючого (диспетчер, радіотелефоніст та ін.) повинен бути не менше 15 м кубічних, а площа — не менше 5 м квадратних. Висота приміщення повинна бути не менше 3 м. Розміщення пунктів зв'язку у цокольних і підвальних поверхах не дозволяється.

На пунктах зв'язку повинна бути передбачена наявність як штучного, так і природного освітлення. Освітленість на робочому місці диспетчера повинна бути не менше 40 лк для люмінесцентних ламп і не менше 100 лк для ламп розжарювання. Допускається створення комбінованого освітлення, при цьому норма освітлення від світильників загального освітлення повинна бути не нижче 10 % від норми комбінованого освітлення.

У приміщеннях пунктів зв'язку повинно бути передбачено аварійне освітлення. Воно повинно забезпечувати освітленість не нижче 5% від загальної норми освітленості.

Еквівалентний рівень шуму на робочих місцях диспетчерів не повинен перевищувати 65 дБ (за шкалою А шумоміра). При наявності у приміщенні телеграфного апарату під час його роботи припускається підвищення рівня шуму на 10+15 дБ.

Значення гранично допустимої напруженості електромагнітного поля на робочому місці диспетчера пункту зв'язку у діапазоні частот 50+300 МГц не повинно перевищувати по електричній складовій 5,0 В/м, по магнітній — 0,3 А/м.

Розміщення апаратури повинне бути виконано таким чином, щоб виключити можливість ураження обслуговуючого персоналу електричним струмом шляхом одночасного доторкання до корпусу обладнання і труб водопровідної мережі чи батарей опалення.

Для захисту обслуговуючого персоналу від ураження струмом у випадку пробивання ізоляції силової апаратури на корпус необхідно виконати захисне заземлення або занулення.

5.5.2 Строки і порядок проведення інструктажів з дотримання техніки безпекина пункті зв’язку пожежно-рятувальної частини

За ступенем безпеки ураження людей струмом пункти зв'язку відносяться до групи приміщень без підвищеної безпеки. Диспетчери і об-

слуговуючий персонал повинні мати кваліфікаційну групу від другої до п'ятої. Всі робітники пунктів зв'язку, зв'язані з експлуатацією апаратури, не менше одного разу на шість місяців здають екзамени кваліфікаційній комісії ГУ ДСНС гарнізону з правил техніки безпеки.

До роботи із засобами зв'язку особовий склад пожежно-рятувальної служби допускається тільки після проведення інструктажу з техніки безпеки.

Проведення інструктажу повинно бути оформлено письмово з вказанням особи, яка одержала інструктаж, і особи, яка проводила інструктаж, з їх підписами у журналі (додаток 39).

Інструктажі, як правило, проводяться особами, призначеними начальником частини або безпосередньо начальником частини.

Щоденні інструктажі проводяться перед початком роботи.

Первинний — перед виконанням зазначеного виду робіт.

Періодичні інструктажі проводяться не рідше одного разу на квартал.

Про проведення інструктажів, крім щоденного, робиться запис у журналі заліків (інструктажів) з техніки безпеки (додаток 39).

Після проведення первинного інструктажу персоналу надається перша кваліфікаційна група без відмітки у посвідченні на право експлуатації засобів зв'язку та обчислювальної техніки.

Присвоєння другої-п'ятої кваліфікаційних груп провадиться комісією з допуску до самостійної експлуатації засобів зв'язку або кваліфікаційною комісією. До складу комісії повинно входити не менше трьох осіб. Головою комісії призначається особа, яка має п'яту кваліфікаційну групу (або четверту для установок до 1000В). Комісія має право присвоювати кваліфікаційну групу не вище тієї, котру мають її члени.

Наслідки роботи комісії оформлюються протоколом у журналі перевірки знань правил і мір безпеки (додаток 40). Про присвоєння кваліфікаційної групи робиться запис у посвідченні на право експлуатації засобів зв'язку.

У приміщеннях ЦПЗ, ПЗЧ майстернях зв'язку, апаратних на видному місці вивішуються таблички з прізвищами осіб, відповідальних за техніку безпеки і протипожежну безпеку, інструкції з правил і заходів безпеки, а також необхідні захисні засоби, попереджувальні плакати, засоби пожежогасіння.

Особовий склад, що експлуатує техніку зв'язку, зобов'язаний знати і суворо виконувати встановлені правила і заходи безпеки, а також надавати першу медичну допомогу потерпілим.

Особовий склад, який виконує роботи на висоті (5 м і вище), а також в умовах впливу НВЧ випромінювань, допускається до цих робіт після медичного огляду і висновків лікарняної комісії про придатність до вказаних робіт.

5.5.3 Техніка безпеки під час роботи із засобами зв’язку та обчислювальній техніці

Для попередження нещасних випадків з особовим складом під час експлуатації засобів зв'язку та обчислювальної техніки необхідно проводити наступні заходи:

– перед включенням джерел живлення перевірити їхню напругу і полярність;

– заміняти електровакуумні і напівпровідникові прилади тільки при виключених джерелах живлення;

– застосовувати запобіжники номіналу і типу, передбачені інструкцією з експлуатації даного приладу;

– забороняється застосування запобіжників сурогатних вставок;

– спочатку підключати провідники і фішки кабелю живлення до апаратури, а після перевірки встановлення вимикачів і перемикачів у положення «Вимкнено» — до джерел живлення;

– при роздільному підключенні низької і високої напруги спочатку підключати низьку напругу, а потім, упевнившись у правильності включення, приєднувати джерела високої напруги;

– при підключенні провідників під затискачі, гайки і шайби необхідно, щоб оголена частина не виступала за межі гайки або шайби;

– підключення антенних фідерів, заміну запобіжників проводити тільки при вимкнених джерелах живлення;

– визначати наявність напруги на джерелах живлення, а також в окремих ланцюгах апаратури тільки за допомогою вимірювальних приладів;

– на підлозі біля передатчиків, силових щитів, зарядно-розрядних улаштувань, генераторів та інший апаратури підстилати діелектричні килимки.

При виявленні замикання на корпус струмоприймачів або будь-яких інших несправностей робота негайно повинна бути припинена; поновлення роботи можливе лише після усунення несправностей.

Всі захисні засоби, що застосовуються при експлуатації електроустановок, повинні бути враховані і своєчасно випробувані.

Під час ураження електричним струмом необхідно:

– якщо потерпілий залишається у зіткненні з електричним дротом, то цей дріт негайно слід знеструмити шляхом виключення рубильника, зняття запобіжника на відповідному ланцюгу або вивести дріт від потерпілого за допомогою струмонепровідних матеріалів;

– одночасно з вжиттям заходів у наданні першої допомоги викликати швидку медичну допомогу;

– потерпілого винести з приміщення на свіже повітря (взимку в добре вентильоване приміщення), розстібнути у нього одяг, що стискує тіло;

– якщо у потерпілого нема дихання або воно дуже слабке, зробити штучно дихання, а при відсутності пульсу зробити і зовнішній масаж серця,

Ефективність проведення штучного дихання і зовнішнього масажу серця приводить до появи у потерпілого таких ознак оживлення:

– покращення кольору обличчя, що набирає рожевого відтінку замість сіро-землистого кольору з синюшним відтінком, який був у потерпілого до надання допомоги;

– поява самостійних дихальних рухів, які стають все більше рівномірними під час продовження заходів у наданні допомоги;

– звуження зіниць. Вузькі зіниці у потерпілого вказують на достатнє забезпечення мозку киснем, і навпаки, починаюче розширення зіниць свідчить про погіршення постачання мозку кров'ю і необхідності вжиття більш ефективних заходів по оживленню потерпілого.

При ураженні електричним струмом смерть часто буває несправжньою, внаслідок чого вирішити питання про доцільність або непотрібність подальших заходів щодо оживлення потерпілих і винести висновок про його смерть має право тільки лікар.

Кожний випадок аварії, травматизму, а також випадки порушення правил і заходів безпеки повинні бути ретельно розслідувані, виявлені причини їх виникнення і вжиті заходи до запобігання подібних випадків.

5.5.3.1 Техніка безпеки під час роботи з акумуляторами

Приміщення для акумуляторних, що живлять засоби зв'язку, слід розміщувати у безпосередній близькості від пункту зв'язку і обладнати стелажами, між якими повинен бути прохід не менше 0,8 м. Стіни, перекриття і стелажі покриваються луготривкою (кислототривкою) фарбою або лаком, а підлога – плиткою.

Акумуляторна обладнується примусовою витяжною вентиляцією, кожне скло повинно бути матовим. Двері акумуляторної не повинні виходити безпосередньо до приміщення пункту зв'язку або гаражу, вхід до акумуляторної повинен здійснюватися через тамбур.

Зарядження, експлуатація і збереження лужних і кислотних акумуляторів в одному приміщенні категорично забороняється.

Під час виготовлення електроліту керуватися такими правилами:

– під час роботи з кислотами і лугами, запобігаючи попадання лужних осколків і крапель кислоти в очі, на шкіру і одяг, необхідно надягати захисні окуляри, гумовий фартух, калоші і гумові рукавички;

– при виготовленні електроліту для кислотних акумуляторів необхідно вливати тонким струменем кислоту у холодну воду, а не навпаки, задля запобігання розбризкування кислоти;

– під час виготовлення лужного електроліту необхідно в холодну воду додати луги;

– розчин перемішувати скляною паличкою, не допускаючи її розігрівання;

– використовувати лише призначений для відповідних розчинів посуд;

– застосування скляного посуду для виготовлення електроліту забороняється:

– для розчинення луг застосовувати дистильовану воду, тільки у випадку крайньої необхідності дозволяється застосовувати дощову воду або воду, що одержана від танення чистого снігу;

– забороняється використовувати шматки лугу що пофарбовані у бурий або жовтий кольори, рихла біла луга повинна бути вилучена з шматків луги;

– для запобігання розкидання осколків луги під час дроблення необхідно накривати її чистою ганчіркою.

Якщо на одяг або окремі ділянки шкіри попала кислота, це місце слід негайно змочити 10% розчином аміаку (нашатирного спирту), або 10% розчином соди, а потім промити водою, а ділянки шкіри й одягу облиті лугами, обмивати 10% розчином борної кислоти або потужним струменем води до того, поки не зникнуть ознаки луги.

Вода, нашатирний спирт і борна кислота повинні завжди бути під руками при роботі з акумуляторами. При опіках слід негайно звернутися до лікаря.

5.5.3.2 Техніка безпеки під час роботи з електроустановками

До обслуговування електроустановок допускається особовий склад, який пройшов підготовку з обладнання і безпеки експлуатації електроустановок і задовольняючий за станом здоров'я встановленим вимогам.

Під час призначення на посаду особовий склад, який обслуговує електроустановки і проводить на них роботи, повинен пройти інструктаж з правил безпеки.

До призначення на самостійну роботу або під час переводу на іншу посаду, пов'язану з обслуговуванням електроустановок, а також при перерві в роботі понад 6 місяців, особовий склад зобов'язаний пройти підготовку з обладнання і безпеки експлуатації електроустановок.

Небезпечним режимом для обслуговуючого персоналу вважається такий режим роботи електроустановки, при якому напруга дотику при замиканні на корпус перевищує 24 В для установок змінного струму і 50 В для установок постійного струму.

Робоча напруга електроустановки повинна бути не більше як 230 В.

Електроустановки й приймачі електроенергії, кабелі, що мають опір ізоляції нижче припустимого рівня, експлуатувати забороняється.

Захисні відключаючи обладнання, як правило, повинні встановлюватися у розподільних обладнаннях електроустановок і забезпечувати

одночасне виключення фазних дротів до введення в розетки розподільного обладнання.

Електроустановки не повинні допускатися до експлуатації при таких несправностях:

послаблення кріплення або відсутності кріпильних деталей основного обладнання;

стукоті й шумах у генераторі, що не обумовлені нормальною роботою електроустановки;

відхилення температурного режиму електроустановки або окремих вузлів вище припустимих норм;

некомплектність або несправність обладнання забезпечення безпеки і захисних засобів (захисних відключаючих обладнань, діелектричних рукавичок, килимків);

порушення ізоляції струмопровідних частин і кабельної мережі і зниження її опору зверх припустимої норми;

відхилення зверх припустимого значення величин струму, напруги и частоти.

Відповідальність за наявність, придатність, правильне зберігання і використання захисних засобів несе особовий склад, що обслуговує електроустановку. При виявленні непридатних або з простроченим строком випробувань захисних засобів необхідно негайно вилучити їх.

Прийом електроустановок оформлюється актом технічного стану, про результати прийомки робиться відмітка у формулярі (паспорті) з вказанням строку чергового огляду.

Перевірка електроустановок здійснюється не рідше одного разу на рік.

Висновок: у процесі навчання особливу увагу слід звернути на засвоєння та виконання вимог безпеки праці, яких необхідно дотримуватись під час виконання технічного обслуговування пожежної та аварійно-рятувальної техніки.

Завдання на самостійну підготовку

1. Наказ МНС України від 7.05.2007 року № 312 Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України.
https://www.dsns.gov.ua/files/2019/2/14/321/PRAVIL_Ohor-Pr_MNS.pdf

Контрольні запитання

1) Заходи безпеки під час діагностування технічного стану пожежних автомобілів.

2) Заходи безпеки праці під час проведення ТО-1, ТО-2, сезонного обслуговування.

3) Заходи безпеки праці під час заступання на чергування, проведення навчань, занять, на пожежі, після роботи на пожежі пожежних автомобілів.

4) Заходи безпеки праці під час заправки пально-мастильними матеріалами, вогнегасними речовинами.

5) Загальні положення про безпеку праці на пункті зв'язку пожежно-рятувальної частини

6) Техніка безпеки під час роботи з акумуляторами

7) Дії диспетчера при відсутності живлення на засобі зв'язку.

8) Дії диспетчера при перевірці кабельних з'єднань на засобі зв'язку.

9) Порядок заміни запобіжників на засобі зв'язку.

10)Техніка безпеки під час роботи із засобами зв'язку та обчислювальній техніці

11)Техніка безпеки під час роботи з електроустановками.

12)Загальні положення про строки і порядок проведення інструктажів з дотримання техніки безпеки.

13)Порядок визволення постраждалого від контакту зі струмонесучими частинами апаратури.

14)Порядок дій при наданні допомоги потерпілому від ураження електричним струмом.

ЛЕКЦІЯ 6. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ДО ПОЖЕЖНОГО, АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНОГО ОБЛАДНАННЯ ТА ОСНАЩЕННЯ, ПРИЛАДІВ, ПРИСТРОЇВ, ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

План

Вступ.

6.1. Загальні положення.

6.2. Силові установки пожежних, аварійно-рятувальних і автомобілів першої допомоги та підіймальні механізми пожежних рукавів.

6.3. Пневмо-, гідроінструмент.

6.4. Пневмокомпресори.

6.5. Газорізальні апарати та рукавні затримки.

6.6.. Засоби індивідуального захисту пожежників.

6.6.1. Захисний одяг, спорядження.

6.6.2. Ізолювальні протигази.

6.6.3. Дихальні апарати на стисненому повітрі.

6.6.4. Вогнегасники.

6.7. Немеханізований пожежний інструмент

Завдання на самостійну підготовку.

Контрольні запитання.

Вступ

Пожежне, аварійно-рятувальне обладнання та оснащення, прилади, пристрої, засоби індивідуального захисту, що перебувають на озброєнні пожежної охорони, мають забезпечувати безпечну роботу, збереження здоров'я особового складу та відповідати вимогам спеціалізованих державних стандартів та технічних умов. Експлуатація їх у несправному стані забороняється. Не допускається використання несправних засобів вимірювальної техніки, встановленої на аварійно-рятувальному обладнанні, які не пройшли державної повірки в органах Держстандарту. Технічний стан та придатність до використання визначаються під час проведення технічних обслуговувань, випробувань або при їх прийманні караулом, що заступає на чергування.

6.1 Загальні положення

Наказом начальника гарнізону створюється кущовий пункт для якісного та своєчасного випробування аварійно – рятувального обладнання, спорядження, де визначаються підрозділи, які закріплені за цим кущовим пунктом. Начальник підрозділу (частини) ДСНС, де розташований кущовий пункт, наказом по підрозділу призначає комісію для випробування аварійно – рятувального обладнання спорядження (не менше 3-х чоловік), члени комісії повинні здати заліки на допуск до роботи

на кущовому пункті. Види, періодичність та переліки основних операцій, технічного обслуговування і випробування встановлені в технічних умовах та в інструкціях заводів-виробників на даний тип обладнання.

Технічне обслуговування пожежного, аварійно-рятувального обладнання проводиться з метою забезпечення його постійної технічної готовності, безпечної експлуатації, попередження виникнення несправностей, їх виявлення та своєчасного усунення.

Випробування пожежного, аварійно-рятувального обладнання та спорядження проводиться перед постановкою на бойове чергування та періодично в процесі експлуатації метрологічно повіреними засобами вимірювання. Результати випробувань реєструються в спеціальному журналі.

Стан та придатність до використання захисного одягу та спорядження визначаються зовнішнім оглядом, який проводиться пожежниками, командирами відділень та начальниками караулів при заступанні на чергування.

Згідно з результатами випробування аварійно – рятувального обладнання, спорядження складається акт у 2 примірниках (один залишається на кущовому пункті, а другий надається в підрозділ, якому належить аварійно – рятувальне обладнання, спорядження).

При проведенні випробувальних робіт з визначення придатності для подальшого використання пожежно-рятувального обладнання необхідно використовувати засоби вимірювальної техніки, які мають діючі клеймо або свідоцтво про повірку.

Відповідальність за своєчасне та якісне технічне обслуговування і випробування пожежного та аварійно-рятувального обладнання, спорядження та захисного одягу покладається на начальників пожежних частин.

Вони зобов’язані забезпечити проведення технічного обслуговування та випробування в установлені терміни.

Усі предмети пожежного, аварійно-рятувального обладнання, апарати, прилади та спорядження з часу їх надходження до пожежної частини (загону) підлягають обліку. Вони повинні маркуватися з вказівкою інвентарного номера, який у процесі експлуатації протягом усього періоду перебування в пожежній частині (загоні) не змінюється.

Пожежні карабіни тавруванню не підлягають, а обліковуються за інвентарним номером пожежного пояса в комплекті.

Пожежне, аварійно-рятувальне обладнання, прилади та апарати розташовуються на пожежних автомобілях таким чином, щоб вони надійно закріплювались, легко знімались та виключали можливість нанесення травми при їх зніманні та укладанні. Зміна встановленого порядку розташування пожежного, аварійно-рятувального обладнання та його кількості на автомобілях може бути допущена тільки з письмового дозволу началь-

ника головних управлінь (управлінь) ДСНС в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, після всебічного розгляду умов, що забезпечують безпечну експлуатацію автомобіля та обладнання в кожному конкретному випадку.

Навчання, перепідготовка, допуск до роботи з пневмо-, гідроінструментом, електроагрегатами, та двигунами внутрішнього згорання здійснюється через Навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності в структурних підрозділах ДСНС (урядових органів державного управління, департаментів та самостійних структурних підрозділів центрального апарату ДСНС, головних управлінь (управлінь) ДСНС в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково-дослідних установ, навчальних закладів ДСНС, аварійно-рятувальних загонів, підприємств тощо, організацій і установ, що мають відповідний дозвіл на проведення такого навчання).

6.2 Силові установки пожежних, аварійно-рятувальних і автомобілів першої допомоги та підіймальні механізми пожежних рукавів

Заходи безпеки при експлуатації електричних силових установок мають відповідати вимогам Правил безпеки під час експлуатації електроустановок пожежних автомобілів та причепів.

Підіймальні механізми пожежних рукавів.

Механізми підйому пожежних рукавів (лебідки) виготовляються, експлуатуються, оглядаються та ремонтуються відповідно до вимог ГОСТ 12.3.009-76, ГОСТ 12.3.020-80, НПАОП 0.00 - 1.03 - 02 Правила будови і безпечної експлуатації вантажо - підіймальних кранів.

Відповідальність за забезпечення справного стану та безпечної експлуатації електролебідок та ручних підйомників покладається наказом по частині (загону) на осіб начальницького складу. В паспорті лебідки зазначається номер і дата наказу про призначення відповідальної особи, її посада, прізвище, ім’я та по батькові.

Поліспасти, блоки, що застосовуються при підйомі вантажу лебідкою, влаштовуються так, щоб самовільне спадання троса та заклинення його поміж блоками та обоймою було неможливе. На корпусі (кришці) редуктора лебідки вказується номер лебідки, її вантажопідйомність та дата останнього випробування. Діаметр вантажопідіймального троса має відповідати діаметру барабана та вазі вантажу, що піднімається, з коефіцієнтом запасу міцності не менше ніж 6.

Приміщення для сушіння та миття рукавів обладнуються лебідкою для підйому рукавів, пускова апаратура якої розташовується знизу та на верхньому майданчику сушильної башти (електроосвітлення - захисного

виконання). Шахта сушильної башти відділяється від приміщення мийки екраном чи дверима.

Під час роботи механізму підйому рукавів забороняється:

– виправляти руками неправильне намотування каната на барабані;

– змінювати роботу лебідки з прямого ходу на зворотний без повної зупинки;

– працювати з несправними гальмами чи іншими несправностями у механізмах лебідки чи електропідйомника;

– працювати зі знятими кожухами огорожі;

– працювати на електричній лебідці без надійного її заземлення;

– застосовувати для підйому вантажу зрощені канати або ті, що мають механічні пошкодження;

– піднімати вантаж над людьми.

Лебідки перед запуском їх у роботу, а також періодично, через кожні 12 місяців, підлягають технічному огляду.

При цьому, в першу чергу, перевіряються в роботі механізми, прилади безпеки, гальма та системи управління.

Випробування вказаних механізмів проводиться згідно з відповідними інструкціями заводів-виробників і вимогами нормативних актів.

Результати оглядів і випробувань механізмів заносяться в паспорт.

6.3 Пневмо-, гідроінструмент

Пневмо-, гідроінструмент має відповідати вимогам ГОСТів і технічних умов підприємства-виробника.

Довговічність інструменту і безпека праці з ним забезпечуються справним утриманням, проведенням щоденного контролю за його станом і своєчасним технічним обслуговуванням. Справність інструменту визначається зовнішнім оглядом і випробуванням.

Робота з пневмо-, гідроінструментом має проводитись у спецодязі (комбінезоні), захисних рукавицях (крагах), касці і захисних окулярах.

Пневмо-, гідроінструмент повинен:

– мати значення параметрів вібрації, що не перевищують установлених вимог;

– мати параметри шуму, що не перевищують активні рівні звукової потужності, установлені в стандартах і технічних умовах на машини конкретного виду;

– автоматично відключатися при закінченні дії на органи управління;

– забезпечувати працездатність і безпеку в умовах зрошування водою.

Для обслуговування інструменту, його регулювання і налагодження допускається особовий склад, який пройшов спеціальне навчання і призначений наказом начальника частини.

При роботі з пневмо-, гідроінструментом необхідно:

– під час роботи з конструкціями і механізмами, що перебувають під напругою, провести їх знеструмлення;

– слідкувати за робочою магістраллю інструменту, не допускати її зламу, перегину та інших пошкоджень, здатних призвести до зупинки чи пошкодження механізму;

– уважно слідкувати за обстановкою у робочій зоні, знати і додержуватись безпечних прийомів роботи з інструментом залежно від виду матеріалу і особливості конструкції пристроїв, що знаходяться у безпосередньому контакті з інструментом;

– обережно і обачливо проводити прийоми роботи з інструментом при рятувальних роботах, здатних травмувати потерпілих.

Під час рятування людей і майна проводиться обсяг робіт, який включає різні види операцій, для виконання яких необхідний інструмент, використання якого потребує від працюючих з цим інструментом знань особливих заходів безпеки.

6.4 Пневмокомпресори

Стаціонарні та пересувні компресорні установки мають експлуатуватися, ремонтуватися та випробовуватись згідно з діючими правилами для посудин, що працюють під тиском. Результати випробувань заносяться в паспорт, а на установці зазначається дата чергового випробування.

Компресори, що застосовуються для подачі повітря при технічному обслуговуванні та ремонті машин, монтуються в спеціальному, відведеному для цих цілей місці, з дотриманням вимог, що забезпечують їх безпечну роботу:

– у гаражах, де є стаціонарні або пересувні компресори, їх необхідно огородити металевою сіткою чи решіткою;

– частини компресора та приводів до нього, що обертаються, закриваються огорожею;

– електрична частина компресора має експлуатуватися відповідно до вимог ПУЕ;

– компресорні установки комплектуються необхідною контрольно-вимірювальною апаратурою. Манометри та натяжні гайки пружинних запобіжних клапанів мають бути перевірені та опломбовані. Перевірка манометрів та їх опломбування проводиться щороку, а також після здійснення ремонту;

– біля кожного компресора вивішується інструкція з безпеки праці під час роботи на ньому. За правильну та безпечну експлуатацію

компресорної установки наказом начальника частини (загону) призначається відповідальний із осіб начальницького складу;

– робота компресора негайно припиняється при виявленні технічної несправності;

– при роботі на компресорній установці необхідно звертати особливу увагу на стан запобіжних клапанів;

– не рідше 1 разу за зміну робити їх продування;

– у зимовий час видаляти конденсат із резервуару та масло-вологопоглинача після кожної зупинки компресора;

– до роботи на пневмокомпресорах, а також до їх обслуговування, регулювання і наладки допускається особовий склад, який пройшов спеціальне навчання, перевірку знань, отримав відповідне посвідчення і призначений наказом начальника частини.

6.5 Газорізальні апарати та рукавні затримки

До роботи з газорізальними апаратами допускаються особи, які пройшли спеціальну підготовку та мають кваліфікаційне посвідчення на право проведення робіт і призначені наказом начальника частини.

При експлуатації газорізальних апаратів необхідно керуватись вимогами НПАОП 0.00-1.30-01 Правила безпечної роботи з інструментом та пристроями і ГОСТ 12.2.008-75 ССБТ.

Перед тим, як заступити на чергування, газорізальник зобов'язаний:

– перевірити справність спеціального одягу та захисних окулярів;

– зовнішнім оглядом переконатися у справності та чистоті різака, шлангів, редукторів, приладів та надійному кріпленні балонів;

– перевірити тиск у балонах апарата, який має бути в ацетиленовому - не менше ніж 1 МПа (10 кгс/см^2), а в кисневому - не менше ніж 10 МПа (100 кгс/см^2).

Роботу з газорізальним апаратом необхідно проводити в суворій відповідності з вимог діючих правил безпеки праці при полум’яно-газовій обробці металу. Перенесення та перевезення балонів (порожніх та наповнених) допускається тільки за наявності ковпаків та заглушок на штуцерах вентилів. Забороняється знімати ковпаки балонів ударами молотка чи інших металевих предметів, які можуть викликати іскру. Не допускаються до експлуатації балони:

– які не мають установленого клейма;

– з несправними вентилями та зіпсованими (слабко насадженими) башмаками;

– з пошкодженими корпусами (вм'ятини, тріщини, корозія);

– з наявністю на штуцері жирів, мастил, бруду;

– при відсутності пофарбування та написів;

– після закінчення терміну переогляду.

Якщо балон неможливо використовувати через несправність вентиля, то на ньому робиться напис: "Обережно, повний", і він повертається на завод-виробник. Після кожного застосування на пожежі справність газорізальних апаратів перевіряється згідно з інструкцією з експлуатації. Герметичність з'єднань дозволяється перевіряти тільки мильним розчином. Переогляд балонів проводиться згідно з правилами, встановленими Держпромгірнаглядом.

Газорізальник зобов'язаний виконувати тільки ті роботи, які йому доручає керівник гасіння пожежі (чи його особистий начальник). При цьому газорізальник має особисто переконатися, що робота з різальним апаратом на вказаній дільниці не призведе до вибуху, пожежі чи аварії.

Випробування газорізальних апаратів проводяться у строки та згідно з програмами, що викладені в технічних паспортах та відомчих технічних умовах на ці вироби.

Рукавні затримки.

Рукавна затримка - пристрій для закріплювання на висоті напірної рукавної лінії.

Випробування рукавних затримок на міцність проводиться один раз на рік. Для випробування затримка підвішується гаком на плоску поверхню балки (підвіконня). На застібнуту петлю підвішується вага 200 кг на 5 хв. Після зняття навантаження гак рукавної затримки не повинен мати деформації, а мотузка - розривів та пошкоджень.

6.6 Засоби індивідуального захисту пожежників

6.6.1. Захисний одяг, спорядження

Захисний одяг має забезпечувати безпеку та зручність роботи пожежників за умов високих та низьких температур, а також захисту від впливу води та розчинів. Захисний одяг, предмети теплого одягу (кожушки, куртки, шаровари, валянки, підшоломники тощо), каска, рятувальні пояси та чоботи видаються особовому складу відповідно до їх розміру. Забороняється застосовувати на бойовому чергуванні пожежні каски без енергопоглинальних систем (тулій) та підборідних пасків із застібками, захисний одяг, рукавиці, які мають розриви та інші пошкодження.

Усьому особовому складу пожежної охорони видається захисний одяг і спорядження відповідно до норм належності, які мають відповідати зросту та статурі працівника. Захисний одяг закріплюється індивідуально за кожним, забороняється його укорочення та пошкодження.

6.6.2 Ізолювальні протигази

При експлуатації ізолювальних протигазів необхідно керуватися вимогами НПАОП 0.00-1.07-94 Правила будови і безпечної експлуатації посудин, що працюють під тиском.

Кожен газодимозахисник несе особисту відповідальність за справність протигаза, поставленого ним до бойового розрахунку.

Киснево-ізолювальні протигази є суворо індивідуальними приладами, і користування ними дозволяється тільки особам, які пройшли медичний огляд та навчання за програмою початкової підготовки. Протигазами на стисненому повітрі може користуватися весь особовий склад бойового розрахунку за наявності індивідуальних масок. При отриманні протигазу зі складу, при передачі його іншій особі в постійне користування, після роботи в інфекційних зонах, а також при захворюванні власника протигаза інфекційною хворобою та при перевірці № 3 протигаз підлягає ретельній дезінфекції.

Контроль за справністю ізолювальних протигазів забезпечується своєчасними їх перевірками. Протигази з виявленими під час перевірок та роботи несправностями використовувати для роботи особового складу забороняється до усунення цих несправностей, про що робиться запис у відповідному журналі.

Ізолювальні протигази, що знаходяться у бойовому розрахунку, зберігаються на пожежних автомобілях в оббитих амортизаційним матеріалом ящиках (гніздах), як правило, у вертикальному положенні. Запасні балони з киснем та регенеративні патрони повинні зберігатися та перевозитися на автомобілі в спеціальних гніздах в окремому ящику.

Протигази вільного від чергування особового складу, кисневі балони та регенеративні патрони, а також резервні протигази зберігаються на базах чи контрольних постах ГДЗС у гніздах спеціальних шаф чи стелажів. Кожне гніздо, в якому зберігаються протигази, забезпечується табличкою з вказівкою його номера караулу, номера протигазу та прізвища його власника.

6.6.3 Дихальні апарати на стисненому повітрі

До роботи в дихальних апаратах на стисненому повітрі допускаються особи, придатні для служби в пожежній охороні, без додаткового медичного обстеження.

До роботи в апаратах допускаються особи, які пройшли відповідну підготовку (перепідготовку) та склали заліки. Результати підготовки (перепідготовки) та складання заліків оформляються актом навчального підрозділу.

На основі рішення кваліфікаційної комісії навчального підрозділу видається наказ керівника підрозділу про допуск до роботи в апаратах.

Апарати на стисненому повітрі є груповими, вони не закріплюються за окремими посадовими особами, а передаються по зміні з обов’язковою перевіркою №1.

Надягання апарату та приведення його в бойове положення проводиться під час прямування або по прибутті до місця пожежі, аварії за командою “Апарати - вдягти”.

Перед кожним включенням в апарати особовий склад ланки (відділення) за командою командира “Апарати – перевірити!” проводить бойову перевірку в суворій відповідності з вимогами заводської інструкції для кожного виду апарату.

Бойова перевірка повинна проводитись у суворій послідовності і продовжуватись не більше однієї хвилини.

Про справність апарату і готовність до включення газодимозахисник зобов’язаний доповісти командиру ланки.

Командир ланки особисто перевіряє показання манометрів апаратів газодимозахисників, запам’ятовує найменший тиск повітря в балоні і повідомляє його постовому на посту безпеки.

Забороняється включатися в апарат без проведення його бойової перевірки або при виявленні під час перевірки несправностей.

Під час роботи в апаратах газодимозахисники ланки повинні слідкувати за показаннями манометрів.

Кожний газодимозахисник зобов’язаний вміти виконувати розрахунок тривалості роботи в апараті.

Виключення особового складу з апаратів проводиться за командою командира ланки “З апаратів – виключись!”. По цій команді газодимозахисники, знявши каску, знімають маску і закривають вентиль балона.

Споряджений та справний апарат при правильному включенні в нього забезпечує повну безпеку під час роботи. У випадку порушення нормальної роботи апарату газодимозахисник зобов’язаний доповісти про це командиру ланки та вжити заходів, що забезпечують роботу апарата до виходу ланки на чисте повітря.

При виявленні несправності в апараті або поганому самопочутті газодимозахисник зобов’язаний негайно доповісти про це командиру ланки і діяти за його вказівкою.

6.6.4 Вогнегасники

Вогнегасники повинні відповідати вимогам:

1. Наказ Міністерства внутрішніх справ України 15 січня 2018 року № 25 "Про затвердження Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників" / Міністерство внутрішніх справ України . – Х. : НУЦЗУ, 2018 . – 26 с.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0225-18#Text ;

2. Наказ Міністерства соціальної політики України від 05.03.2018 № 333 Про затвердження Правил охорони праці під час експлуатації обладнання, що працює під тиском

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-18#Text;

– ДСТУ 3675-98 Пожежна техніка. Вогнегасники переносні. Загальні технічні вимоги та методи випробувань;

– ДСТУ 3734-98 (ГОСТ 30612-99) Пожежна техніка. Вогнегасники пересувні. Загальні технічні вимоги;

Застосування вогнегасників повинно здійснюватися згідно з паспортами підприємств-виробників та вказівками про порядок дій під час застосування вогнегасників, нанесених на їх етикетках.

Забороняється:

– експлуатувати вогнегасники з наявністю вм'ятин, здутостей або тріщин на корпусі, на запірно-пусковому пристрої, на накидній гайці, а також у разі порушення герметичності з'єднань вузлів вогнегасника та несправності індикатора тиску (для закачних вогнегасників);

– завдавати удари по вогнегаснику;

– розбирати і перезаряджати вогнегасники особам, які не мають права на проведення таких робіт;

– кидати вогнегасник у полум'я під час застосування за призначенням та вдаряти ним об землю для приведення його до дії;

– спрямовувати насадку вогнегасника (гнучкий рукав або розтруб) під час його експлуатації у бік людей;

– використання вогнегасників для потреб, не пов'язаних з пожежогасінням.

Гасіння осередків пожежі, які виникли поза межами приміщень, потрібно здійснювати з навітряного боку.

Під час гасіння пожежі одночасно кількома вогнегасниками не дозволяється здійснювати гасіння струменями вогнегасної речовини, спрямованими назустріч один одному.

Вуглекислотні вогнегасники повинні застосовуватись у тих випадках, коли для ефективного гасіння пожежі необхідні вогнегасні речовини, які не пошкоджують обладнання та об'єкти (обчислювальні центри, радіоелектронна апаратура, музеї, архіви тощо).

Під час застосування вуглекислотного або порошкового вогнегасника для гасіння пожежі електрообладнання, що перебуває під напругою електричного струму до 1000 В, необхідно витримувати безпечну відстань (не менше 1 м) від розпилювальної насадки вогнегасника до струмопровідних частин електрообладнання.

Забороняється застосовувати водяні та водопінні вогнегасники для ліквідації пожеж обладнання, що перебуває під електричною напругою, а також для гасіння речовин, які вступають з водою в хімічну реакцію, що супроводжується інтенсивним виділенням тепла та розбризкуванням пального.

Застосування порошкових вогнегасників для захисту обладнання, яке може вийти з ладу в разі попадання в нього вогнегасного порошку (електронне обладнання, електронно-обчислювальні машини), дозволяється лише за відсутності газових вогнегасників.

Під час гасіння пожежі порошковими вогнегасниками необхідно брати до уваги утворення високої запиленості і як наслідок - зниження видимості в захищуваному приміщенні.

Під час гасіння пожежі вуглекислотними вогнегасниками необхідно враховувати можливість зниження концентрації кисню в повітрі захищуваного приміщення, особливо якщо воно невелике за об'ємом.

У приміщеннях, де застосування вуглекислотних вогнегасників може створити небезпечну для життя людини концентрацію газів у повітрі, а також у разі застосування пересувних вуглекислотних вогнегасників необхідно використовувати ізолювальні засоби індивідуального захисту органів дихання.

Перед застосуванням пересувних вуглекислотних вогнегасників слід обмежити кількість обслуговувального персоналу, який перебуває у приміщенні.

Вогнегасники слід встановлювати у легкодоступних та помітних місцях (коридорах, біля входів або виходів з приміщень тощо), а також у пожежонебезпечних місцях, де найбільш вірогідна поява осередків пожежі. При цьому необхідно забезпечити їх захист від попадання прямих сонячних променів та безпосередньої (без загороджувальних щитків) дії опалювальних та нагрівальних приладів.

Вогнегасники в місцях установлення не повинні створювати перешкоди під час евакуації.

Зарядження і перезарядження вогнегасників усіх типів повинні виконуватися відповідно до інструкції з експлуатації. Газові та закачні вогнегасники, в яких маса вогнегасного заряду або тиск середовища менше або більше номінальних значень на 5 % (за температури 20+2°С), підлягають дозарядженню (перезарядженню).

Використані вогнегасники, а також вогнегасники зі зірваними пломбами необхідно негайно направляти на перезарядження або перевірку.

Вогнегасники, встановлені за межами приміщень або в неопалюваних приміщеннях та не призначені для експлуатації за мінусових температур, повинні зніматися на холодний період. У таких випадках на пожежних щитах та стендах повинна уміщуватися інформація про місце розташування найближчого вогнегасника.

6.7 Експлуатація немеханізованого пожежного інструменту

Немеханізований інструмент входить у комплект устаткування пожежного автомобіля, зберігається в кабіні оперативного розрахунку та у відсіках кузова.

Пилки і лопати на пожежних автомобілях зберігаються і переносяться в чохлах. Ножиці для різання проводів зберігаються в спеціальній шухляді окремо від захисних засобів.

При збереженні захисних засобів необхідно виключити можливість улучення на них нафтопродуктів (мастила, пального) і інших речовин, що руйнують гумотехнічні матеріали. Електрозахисні засоби повинні бути укриті від прямих сонячних променів і впливу високої температури.

Наявність і стан інструменту на пожежних автомобілях перевіряється зовнішнім оглядом щодня при зміні караулу. При перевірці стану встановлюють: справність інструменту і чохлів, заточення і чистоту робочих поверхонь, кріплення сокирищ, ручок, держаків.

Після проведення практичних занять чи виконання робіт на пожежі, інструмент очищається від бруду, іржі і змащується. Захисні засоби ретельно оглядаються, миються і просушуються.

Іспит на міцність немеханізованого інструменту виконується підприємствами-виготовлювачами. Іспит інструменту для різання проводів і електрозахисних засобів виконується в лабораторних умовах фахівцями. Терміни іспиту діелектричних рукавичок – один раз на шість місяців, діелектричних бот – один раз на три роки, діелектричні калоші – один раз на рік, ножиць – один раз у рік, килимки – зовнішнім оглядом.

З метою можливості постійного візуального контролю за справністю інструменту, що знаходиться в оперативному розрахунку, не допускається фарбування металевих і дерев'яних частин виробів. Неробочі металеві частини інструменту для захисту від корозії змазуються тонким шаром мінеральної олії, а дерев'яні частини покриваються тонким шаром безбарвного лаку.

Дрібний ремонт інструменту виконується силами особового складу підрозділів ОРС ЦЗ.

Висновок: формувати у здобувачів знань щодо стану і проблем охорони праці у галузі цивільного захисту, складових і функціонування системи управління охороною праці та шляхів, методів і засобів забезпечення умов виробничого середовища і безпеки праці згідно з чинними законодавчими та іншими нормативно-правовими актами.

Завдання на самостійну підготовку

3. Колєнов О.М., Безуглов О.Є., Іщук В.М. Первинна підготовка рятувальника: навчальний посібник / О.М. Колєнов, О.Є. Безуглов, В.М. Іщук. – Х.: НУЦЗУ, 2013. – 455 с.– глава 22.

4. Наказ МНС України від 7.05.2007 року № 312 Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України.

https://www.dsns.gov.ua/files/2019/2/14/321/PRAVIL_Ohor-Pr_MNS.pdf

5. Наказ Міністерства внутрішніх справ України 15 січня 2018 року № 25 "Про затвердження Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників" / Міністерство внутрішніх справ України . – Х. : НУЦЗУ, 2018 . – 26 с.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0225-18#Text
6. Наказ Міністерства соціальної політики України від 05.03.2018 № 333 Про затвердження Правил охорони праці під час експлуатації обладнання, що працює під тиском
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-18#Text;

Контрольні запитання

1) Загальні положеннявимоги безпеки праці до обладнання.
2) Силові установки пожежних, аварійно-рятувальних і автомобілів першої допомоги та підіймальні механізми пожежних рукавів.
3) Вимоги безпеки праці допневмо-, гідроінструмент.
4) Вимоги безпеки праці до пневмокомпресорів.
5) Вимоги безпеки праці до газорізальних апаратів та рукавних затримок.
6) Вимоги безпеки праці до засобів індивідуального захисту пожежників.
7) Вимоги безпеки праці до захисного одягу, спорядження.
8) Вимоги безпеки праці до ізолювальних протигазів.
9) Вимоги безпеки праці до дихальних апаратів на стисненому повітрі.
10) Вимоги безпеки праці до вогнегасників.
11) Вимоги безпеки праці до немеханізованого пожежного інструменту.

ЛЕКЦІЯ 7. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ВИПРОБУВАННЯ ПОЖЕЖНОГО І АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНОГО ОБЛАДНАННЯ

План

Вступ.

7.1. Електрозахисні засоби.

7.2. Електрифікований інструмент та прилади для освітлення.

7.3. Випробування ручних пожежних драбин.

7.4. Мотузки пожежні рятувальні.

7.5. Пожежні пояси і пожежні карабіни.

7.6. Пожежний ручний інструмент та інвентар.

7.7. Верхолазне спорядження та страхувальні засоби під час виконання робіт на висоті.

7.7.1. Контроль за придатністю до експлуатації верхолазного спорядження та страхувальних засобів для виконання робіт на висоті.

Завдання на самостійну підготовку.

Контрольні запитання.

Вступ

Небезпека роботи пожежним пред'являє до обладнання, яке використовує співробітник ДСНС, особливі вимоги по надійності і зручності використання. Для перевірки всього спорядження проводяться їх періодичні випробування, за результатами яких приймається рішення про подальше використання будь-якого спорядження або його списання. Залежно від виду і призначення того чи іншого предмета екіпірування пожежного або розрахунку розрізняються і проводяться випробування, а також їх періодичність.

7.1 Електрозахисні засоби

Придатність до роботи захисних ізольованих засобів визначається випробуванням та зовнішнім оглядом.

Випробування електрозахисних засобів проводяться спеціальними лабораторіями, які мають на це дозвіл органів Держенергонагляду. Результати випробувань оформляються актом, який зберігається до проведення наступного випробування. На рукавицях, ботах та килимках ставиться штамп із зазначенням терміну наступного випробування.

Термін проведення випробувань:

– рукавиці гумові діелектричні - один раз на 6 місяців;
– галоші гумові діелектричні - один раз на рік;
– ножиці для різання електропроводів з ізольованими ручками - один раз на рік;
– боти гумові діелектричні - один раз на три роки.

Придатність до роботи килимків діелектричних визначається тільки зовнішнім оглядом.

Переносні заземлювачі насосів пожежних автомобілів, пожежних стволів, які повинні виготовлятись з голих гнучких мідних жил і мати поперечний переріз, що задовольняє вимогам термічної стійкості у разі трифазних коротких замикань, але не менше:

– 25 мм^2 – в електроустановках напругою понад 1000 В;
– 16 мм^2 - в електроустановках напругою до 1000 В.

Зовнішній огляд електрозахисних засобів проводиться щодня при заступанні на чергування пожежником, за котрим вони закріплені.

Зовнішніми ознаками, які визначають непридатність засобів електричного захисту, є:

– для ножиць - пошкодження ізоляції на ручках та відсутність упорних кілець;
– для гумових рукавиць, галош (ботів), килимків - проколи, розриви, наявність отворів;
– для переносного заземлення - руйнування контактних сполучень, порушення механічної міцності мідних жил (обривання більше 10% мідних жил).

Усі засоби електричного захисту, які не пройшли в установлені терміни випробування, є непридатними для використання.

Електрозахисні засоби зберігаються на автомобілях окремо від іншого інструменту в зачохленому вигляді.

7.2 Електрифікований інструмент та прилади для освітлення

Забороняється використовувати електрифікований інструмент та прилади освітлення при:

– порушенні цілісності електричної ізоляції проводів, інструменту, приладів;
– слабкому закріпленні окремих частин інструменту та приладів чи їх деформації;
– інших несправностях інструменту та приладів, що не забезпечують безпеку роботи.

Експлуатація електрифікованого інструменту та приладів освітлення мають проводитись з дотриманням вимог НПАОП 0.00-1.30-01 Правила безпечної роботи з інструментом та пристроями, а також вимог, що зазначені в інструкціях заводів-виробників та діючих стандартах. Усі інструкції та прилади повинні мати інвентарні номери. Корпуси виносних приймачів електроенергії повинні мати електрозв'язок з шасі автомобіля.

Випробування електроінструменту та приладів освітлення проводяться у строки та згідно з програмами, що викладені в технічних паспортах та відомчих технічних умовах на ці вироби.

Особовий склад, який працює з виносним електрообладнанням (прожекторами, електроінструментами, димососами тощо), має пройти підготовку в обсязі другої кваліфікаційної групи щодо заходів безпеки - не менше 12 годин**.**

Технічне обслуговування і перевірка справності електрифікованого інструменту та приладів електроосвітлення, якими укомплектовані пожежні автомобілі, виконується кожного дня при зміні караулу, після кожного застосування, ремонту, а також у терміни, що вказані в технічних паспортах чи інструкціях щодо їх експлуатації.

7.3 Випробування ручних пожежних драбин

На кожній драбині, що знаходиться в експлуатації повинні бути вказані:

- інвентарний номер;
- дата проведення наступного випробування;
- належність.

Написи повинні виконуватись на тятивах драбин.

Драбини мають піддаватися випробуванням 1 раз на 6 місяців та після кожного ремонту. Перед використанням на змаганнях на них надаються акти. Забороняється використовувати драбини, які мають несправності, пошкодження основних частин або які не пройшли випробувань.

Під час проведення зовнішнього огляду всіх типів драбин перевіряється стан тятив та щаблів. На поверхнях драбин не має бути тріщин, забоїн, вм’ятин та слідів корозії.

Крім того, перевіряється стан гака драбини-штурмівки та страхуючих тросів дерев’яної драбини. Гак не повинен бути викривленим та хитатися. Страхуючий трос має бути цілим і знаходитися у пазах тятив.

Висувна драбина додатково перевіряється на стан кріплення арматури, троса та мотузки механізму висування та фіксації колін.

Під час перевірки розкладання-складання драбина-палиця має легко розкладатися, вільно та щільно складатися.

Під час випробування на міцність драбина-палиця розкладається і встановлюється на твердий грунт до стіни під кутом $(75\pm5)^0$ до горизонталі. До середини щабля в середині драбини прикладається навантаження:

- (1,2±0,05) кН ((120±5) кгс) - для дерев'яних драбин-палиць;
- (2,0±0,1) кН ((200±10) кгс) - для металевих драбин-палиць. Драбина витримується під дією вказаного навантаження протягом (130±10) с, після чого навантаження знімається.

Випробування на міцність драбини-штурмівки складається з двох частин: випробування тятив та гака.

Під час випробування на міцність тятив драбина-штурмівка підвішується на 2-3 зубах гака, розташованих ближче до тятив. До середини щабля в середині драбини прикладається навантаження (2,0±0,1) кН ((200±10) кгс). Драбина витримується під дією вказаного навантаження протягом (130±10) с, після чого навантаження знімається.

Під час випробування на міцність гака драбина-штурмівка підвішується за великий зуб гака. До обох тятив на висоті другого щабля знизу прикладається навантаження (1,6±0,05) кН ((160±5) кгс). Драбина витримується при вказаному навантаженні протягом (130±10) с, після чого навантаження знімається.

Випробування висувної пожежної драбини складається з двох частин: перевірка висування та фіксації колін і випробування на міцність.

При перевірці висування та фіксація колін висувної пожежної драбини мають проходити плавно, рівномірно, без ривків та заїдань. Зсування колін драбин має проходити під дією власної маси. Фіксуючий пристрій повинен стопорити коліна драбини на будь-якій висоті, що кратна кроку щаблів. Обидва гаки фіксуючого пристрою мають входити до вузла зчеплення зі щаблями коліна, що розташований вище.

Під час випробування на міцність висувна пожежна драбина встановлюється на твердий ґрунт, висувається на повну довжину і притуляється до стіни під кутом (75±5) ^{0} до горизонталі (на відстані 2-3,5 м від стіни). До драбини послідовно прикладаються такі навантаження:

– (1,0±0,05) кН ((100±5) кгс) - одночасно на кожне коліно посередині його довжини, яке прикладене до середини щабля;

– (2,0±0,05) кН ((200±10) кгс) - на друге коліно посередині його довжини, яке прикладене до середини щабля.

Драбина витримується при кожному зазначеному навантаженні протягом (130±10) с, після чого навантаження знімається.

Мотузка драбини повинна витримати натяг у 200 кг без деформації і пошкоджень.

Після випробувань усі типи драбин не повинні мати залишкової деформації та пошкоджень деталей, що визначається візуально, драбина-палиця має легко розкладатися, вільно та щільно складатися, коліна висувної драбини вільно висуватися та зсуватися, драбина-штурмівка не повинна мати пошкоджень та тріщин гака.

***Примітка**. Під час випробування ручних пожежних драбин на міцність для створення навантаження можуть застосовуватись як вантажі, так і поліспаст та динамометр.*

7.4 Мотузки пожежні рятувальні

Рятувальні мотузки, що перебувають на озброєнні, повинні відповідати вимогам технічної документації заводів-виробників, мати коуші,

зберігатися в сумках-чохлах, змотаними у клубок. Один з кінців мотузки від обв'язки петлі обшивається білою тасьмою (2-3 см завширшки) з інвентарним номером. На чохлі кріпиться бирка із зазначенням дати останнього випробування та інвентарним номером.

Рятувальна мотузка перевіряється зовнішнім оглядом начальниками караулів при отриманні, перед використанням на занятті (навчанні) та командирами відділень не рідше одного разу на 10 днів. Мотузка не повинна мати нерівностей, місцевих потовщень, зморшок та бути вологою.

Під керівництвом начальника караулу має проводитись практична перевірка міцності рятувальної мотузки:

– перед та після кожного використання на занятті (навчанні);
– після кожного використання на пожежі.

Для перевірки на розмотаній та закріпленій одним кінцем мотузці підтягуються та зависають на 1-2 с три особи. Якщо після зняття навантаження подовження рятувальної мотузки збережеться, вона вважається непридатною для рятувальних робіт (занять) і з бойового розрахунку знімається.

Спуск по мотузці необхідно здійснювати плавно, без ривків та різких зупинок. У місті змикання мотузки з гострими предметами необхідно використовувати прокладку.

Перед постановкою на озброєння та один раз на кожні 6 місяців перевіряється стійкість рятувальної мотузки до дії статичного навантаження. Для випробування мотузку розмотують по всій довжині, один кінець закріплюють, а до другого її кінця прикладають статичне навантаження 400 кг на 3 хв або згідно із вказівками підприємства-виробника. Після зняття навантаження на мотузці не має бути ніяких пошкоджень, розривів окремих ниток мотузки, відносне залишкове подовження мотузки не повинно перевищувати 10 % початкової її довжини. Вимірювання залишкового подовження мотузок здійснюється через 20±1 хв після зняття навантаження.

Статичне навантаження можна створювати як за допомогою ваги, так і за допомогою пристроїв, що дозволяють створити навантаження та виміряти його.

Проведення випробовувань мотузок та їх перевірок після використання на пожежах, заняттях (навчаннях) має бути задокументовано в спеціальному журналі.

Забороняється використання рятувальних мотузок не за призначенням.

7.5 Пожежні пояси і пожежні карабіни

Перед тим, як заступити на чергування, пожежні пояси та пожежні карабіни підлягають ретельному огляду.

Пожежний пояс знімається з бойового чергування в разі:

– пошкодження поясної стрічки (надрив, поріз тощо);
– несправності (поломки, зігнутості) пряжки та шпильок пряжки;
– порушення цілісності заклепок та відсутності на них шайб;
– розриву заклепками чи блочками матеріалу поясної стрічки;
– відсутності хомутика для закладання кінця пояса;
– наявності тріщин та вм'ятин на поверхні блочків чи відсутності хоча б одного з них;
– наявності розривів шкіряного шару пояса.

Карабін знімається з бойового чергування, якщо:

– він деформований (затвор не відкривається чи не повністю закривається);

– пружина не забезпечує закриття замка карабіна, а також наявні виступи та шорсткості (нерівності) в замку затвора та в місці шарнірного кріплення затвора.

Пояси пожежні та карабіни пожежні рятувальні випробовуються на міцність один раз на 6 місяців. Для випробування пояс одягається на міцну консольну або балочну конструкцію діаметром не менше ніж 300 мм та застібається на пряжку. До карабіна, закріпленого на напівкільці пояса, прикладається статичне навантаження 400 кг та витримується протягом 5 хв. Навантаження можна створювати як за допомогою ваги, так і за допомогою пристроїв, що дозволяють створити навантаження та виміряти його. Після зняття навантаження на поясі не має бути ніяких розривів та інших пошкоджень поясної стрічки, пряжок, заклепок тощо. Карабін не повинен бути деформованим, мати розриви матеріалу. Затвор карабіна має легко відкриватися та щільно закриватися.

7.6 Пожежний ручний інструмент та інвентар

Пожежний ручний інструмент та інвентар (ломи, багри, гаки, лопати, сокири, пилки тощо) повинні мати форму та масу, що відповідають ергономічним вимогам і вимогам стандартів та технічних умов.

Металеві частини сокир та багрів мають бути надійно насаджені на ручки. Міцність насадки встановлюється в стандартах та технічних умовах на інструменти конкретного виду.

Дерев’яні ручки мають виготовлятися з міцних порід деревини, не мати ознак псування, сучків, тріщин та сколів.

Довговічність інструменту (інвентарю) та безпечна робота з ним забезпечуються утриманням його у справному стані, щоденним контролем за його станом та своєчасним технічним обслуговуванням. Придатність інструменту (інвентарю) визначається зовнішнім оглядом при зміні чергування. З метою запобігання нещасним випадкам при роботі з інструментом (інвентарем) при його огляді належить звертати увагу на

якість насадки інструменту на ручки та чистоту робочої поверхні. Тріщини, сколи та інші дефекти не допускаються.

Сокири, пилки, ножиці для різки металевих решіток мають зберігатися в чохлах.

7.7 Верхолазне спорядження та страхувальні засоби під час виконання робіт на висоті

До засобів захисту від падіння з висоти відносяться:

– пояси запобіжні;
– каски;
– страхувальні канати;
– запобіжні верхолазні пристрої;
– уловлювачі з вертикальним канатом;
– огородження, захисні сітки, знаки безпеки тощо;
– елементи верхолазного спорядження, які використовуються разом із вищезазначеними засобами захисту.

Як основний засіб індивідуального захисту від падіння з висоти, призначений для підтримки людини під час роботи на висоті та утримання тіла під час падіння і після припинення падіння, а також під час виконання робіт у безопорному просторі, з монтажних пристосувань або безпосередньо з елементів конструкцій, обладнання тощо необхідно використовувати пояс лямковий (ПЛ).

Засоби захисту слід розміщувати як інвентарні в приміщеннях об`єктів, підрозділів, дільниць або у складі інвентарного майна бригад відповідно до прийнятої на підприємстві системи організації експлуатації, норм комплектування та місцевих умов.

Після закінчення роботи, а також перед зберіганням засоби захисту необхідно очистити від бруду, просушити, протерти металеві деталі, а деталі зі шкіри змастити жиром.

7.7.1 Контроль за придатністю до експлуатації верхолазного спорядження та страхувальних засобів для виконання робіт на висоті

Верхолазне спорядження та страхувальні засоби, що знаходяться у експлуатації, повинні проходити періодичні випробування, а також щоденний огляд перед початком роботи. Періодичні випробування ВССЗ повинні проводитися у строки. При проведенні випробувань повинні перевірятися механічні характеристики ВССЗ, наявність залишкової деформації після зняття навантаження, працездатності окремих видів ВССЗ під навантаженням.

Випробування придатності до експлуатації верхолазного спорядження та страхувальних засобів для виконання робіт на висоті прово-

дяться в спеціальній лабораторії, яка оснащена розривною машиною з динамометром.

Засоби захисту слід зберігати і перевозити з дотриманням умов, що забезпечують виконання вимог підприємств-виробників. Вони повинні бути захищені від механічних пошкоджень, зволоження, забруднення, впливу мастил, бензину, кислот, лугів та розчинників, а також від прямої дії сонячних променів і тепловипромінювання пристроїв, що виділяють тепло.

У підрозділах підприємств, які застосовують засоби захисту, необхідно вести "Журнал обліку та зберігання засобів захисту" за формою, яка наведена у Правилах експлуатації електрозахисних засобів, затверджених наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 05.06.2001 № 253 (НПАОП 40.1-1.07-01).

У разі виявлення непридатних для застосування засобів захисту їх необхідно вилучити з експлуатації.

Висновок: ознайомитись знормативними документами вимог безпеки праці до проведення випробування пожежного і аварійно-рятувального обладнання.

Завдання на самостійну підготовку

1. Наказ МНС України від 7.05.2007 року № 312 «Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України».

https://www.dsns.gov.ua/files/2019/2/14/321/PRAVIL_Ohor-Pr_MNS.pdf

2. Правила експлуатації електрозахисних засобів, затверджених наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 05.06.2001 № 253

НПАОП 40.1-1.07-01 Правила експлуатації електрозахисних засобів (uis.zp.ua)

Контрольні запитання

1) Електрозахисні засоби.
2) Електрифікований інструмент та прилади для освітлення.
3) Випробування ручних пожежних драбин.
4) Мотузки пожежні рятувальні.
5) Пожежні пояси і пожежні карабіни.
6) Пожежний ручний інструмент та інвентар.
7) Верхолазне спорядження та страхувальні засоби під час виконання робіт на висоті.
8) Контроль за придатністю до експлуатації верхолазного спорядження та страхувальних засобів для виконання робіт на висоті.

ЛЕКЦІЯ 8. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ТА ГАСІННЯ ПОЖЕЖ

План

Вступ.

8.1. Вимоги безпеки праці під час несення служби.

8.1.1. Вимоги безпеки праці під час несення караульної служби на складах.

8.1.2. Вимоги безпеки праці під час збору, виїзду, прямування на пожежу (аварію, стихійне лихо, заняття) і повернення до частини.

8.1.3. Вимоги безпеки праці під час проведення розвідки пожежі.

8.1.4. Під час бойового розгортання.

8.1.5. Під час рятування людей і саморятування.

8.2. Під час гасіння пожеж та перебування в зоні теплової дії.

8.2.1. Гасіння пожеж при наявності отруйних речовин.

8.2.2. Гасіння пожеж при наявності вибухових речовин та посудин під високим тиском.

8.2.3. Гасіння пожеж на об'єктах, де використовуються радіоактивні речовини.

8.2.4. Гасіння пожеж у підземних спорудах метрополітену.

8.2.5. Під час розбирання будівельних конструкцій.

8.2.6. Під час прокладання, прибирання, обслуговування та ремонту пожежних рукавів.

Завдання на самостійну підготовку.

Контрольні запитання.

Вступ

З метою забезпечення умов безпечної роботи особового складу під час несення служби, гасіння пожеж та надання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф і стихійного лиха (далі - аварії) керівний та начальницький склад державної пожежної охорони зобов’язаний:

– вживати заходів для максимального полегшення умов праці та механізації трудомістких процесів;

– забезпечувати інструктаж з правил роботи в складних умовах усього особового складу, який залучений до гасіння пожеж та надання допомоги в ліквідації аварій;

– вести безперервне спостереження особисто та через начальників бойових ділянок, начальників караулів та командирів відділень за діями особового складу, зміною обстановки на пожежі та вживати заходів, які запобігають нещасним випадкам;

– у разі затяжних пожеж своєчасно організовувати заміну працюючих, їх харчування, забезпечення питною водою та відпочинок;

– надавати негайну допомогу потерпілим.

Заборонено залучення особового складу до проведення робіт, що не пов’язані з виконанням функціональних обов’язків.

8.1 Вимоги безпеки праці під час несення служби

Під час несення служби у внутрішньому наряді особовий склад повинен забезпечити:

– справне утримання обладнання, інвентарю та майна, освітлення (аварійне, чергове);

– дотримання правил безпеки праці та пожежної безпеки в приміщеннях і на прилеглих до частини територіях;

– вільними від сторонніх предметів, обладнання та інвентарю шляхи руху особового складу за сигналом тривоги;

– допуск до спеціального обладнання та технічних засобів лише осіб, які визначені наказом начальницького структурного підрозділу і мають відповідну підготовку та допуск.

У разі виявлення несправностей обладнання, інвентарю, систем опалення, енергопостачання та зв'язку вжити заходів до їх усунення та доповісти безпосередньому начальнику.

Під час несення служби на постах, у дозорах та під час проведення профілактичної роботи на об'єктах працівники пожежної охорони зобов’язані суворо дотримуватись загальнооб'єктових, а також цехових (у лабораторіях, на установках тощо) правил безпеки та гігієни праці.

Особи чергового караулу, вперше направлені для несення служби на об’єкті, проходять інструктаж з безпеки і гігієни праці на ділянках постів і маршрутах дозорів. Інструктаж проводиться особисто начальником караулу, про що робиться запис у журналі реєстрації інструктажів.

Особовий склад, що несе караульну, постову, дозорну службу, має бути забезпечений плащ-накидкою, теплим одягом (валянки, кожух, рукавиці тощо) відповідно до погодних умов.

8.1.1 Вимоги безпеки праці під час несення караульної служби на складах

Організація охорони і оборони об’єктів покладається на керівників підрозділів і виконується постовими, озброєними штатною зброєю.

Постові несуть службу шляхом обходу за маршрутом згідно з розробленою для них інструкцією та схемами руху, які до неї додаються.

Інструкції для постових складаються начальником підрозділу з урахуванням характеру об'єкта і місцевих умов.

Для несення караульної служби складаються декілька графіків руху, які відрізняються за часом.

На маршрутах руху встановлюються технічні засоби зв'язку, які використовуються для доповіді черговому про хід патрулювання.

Удень патрульні можуть виконувати охорону оглядом із зручних місць або веж, що обладнані технічними засобами зв'язку.

Відправляючи патрульного для несення служби, черговий видає йому за встановленим порядком зброю і патрони, інструктує його, звертаючи особливу увагу на порядок застосування зброї, виводить на майданчик для заряджання і розряджання зброї та перевіряє правильність заряджання.

Після повернення з маршруту патрульний викликає чергового на майданчик для заряджання та розряджання зброї, доповідає йому про результати патрулювання, під його наглядом розряджає зброю, після чого здає черговому зброю і патрони.

8.1.2 Вимоги безпеки праці під час збору, виїзду, прямування на пожежу (аварію, стихійне лихо, заняття) і повернення до частини

Збір та виїзд чергових караулів за сигналом тривоги має виконуватись чітко і швидко. Особовому складу забороняється кидати на шляху руху до гаража одяг та інші предмети, зупинятися в проходах і створювати перепони на шляхах руху.

Під час користування спусковим стовпом не слід торкатися його поверхні незахищеними частинами тіла. Кожен має витримувати необхідний інтервал, слідкувати за тим, хто спускається попереду, і не торкатися його ногами (торкнувшись ногами мата біля основи спускового стовпа, необхідно злегка відштовхнутись від стовпа і швидко відійти вбік).

Порядок посадки особового складу чергових караулів у пожежні автомобілі згідно з табелем обов'язків бойового розрахунку (в гаражі чи поза ним) установлюється наказом начальника пожежної частини, виходячи з умов забезпечення безпеки і місцевих особливостей. Водій перед виїздом має упевнитись, що всі відсіки автомобіля зачинені і на шляху виїзду з гаража відсутні люди або сторонні предмети. Забороняється під час посадки пробігати перед автомобілями, що виїжджають.

Якщо посадка передбачена поза будівлею пожежного депо, вихід особового складу на майданчик допускається тільки після виїзду автомобіля з гаража. Посадка вважається закінченою тільки тоді, коли особовий склад бойового розрахунку займе свої місця в автомобілі і зачинить двері кабіни. Забороняється подавати команду про рух автомобіля до закінчення посадки особового складу.

Під час руху автомобіля особовому складу бойового розрахунку забороняється курити, висовуватися з вікон, відчиняти двері, стояти на підніжках, крім тих випадків, коли це визначено інструкцією з експлуатації автомобіля (прокладання рукавної лінії).

Начальник караулу або керівник підрозділу пожежної охорони, що виїхали на чолі караулу до місця виклику, зобов’язані забезпечувати ви-

конання водієм Правил дорожнього руху. Відповідальність за безпеку руху пожежного автомобіля несе водій. Він зобов'язаний точно виконувати чинні Правила дорожнього руху. Водночас водії пожежних автомобілів можуть відступати від деяких вимог Правил дорожнього руху (крім сигналів регулювальника) під час прямування на пожежу (аварію чи інші надзвичайні обставини) з увімкненими спеціальними звуковим та світловим сигналами, за умови забезпечення безпеки руху, про які зазначено в цих Правилах. Забороняється користуватися спеціальним звуковим сигналом при прямуванні автомобіля не на оперативне завдання і при поверненні в частину.

Особовий склад караулу, що прибув до місця виклику, виходить з кабіни пожежного автомобіля тільки за розпорядженням командира відділення або старшої посадової особи, яка прибула на чолі караулу.

У нічний час стоянка пожежного автомобіля має позначатися приладами освітлення, при цьому повинна включатися аварійна світлова сигналізація.

За необхідності дозаправки автомобіля ПММ за межами розташування підрозділу бойовий розрахунок автомобіля виїжджає в повному складі.

Керівник підрозділу пожежної охорони, що брав участь у гасінні пожежі, після її ліквідації зобов’язаний перевірити наявність особового складу підрозділу, а також розміщення та кріплення ПТО на пожежних автомобілях.

8.1.3 Вимоги безпеки праці під час проведення розвідки пожежі

Під час проведення розвідки пожежі група розвідки зобов'язана:

– прямувати один за одним, оцінюючи стан будівельних конструкцій та можливість швидкого розповсюдження вогню, запам'ятовувати пройдений шлях;

– відчиняти двері з пересторогою, захищаючись ними від можливого викиду полум'я і розжарених продуктів горіння;

– рухатись у приміщенні, як правило, вздовж капітальних стін чи стін з вікнами;

– входити в приміщення, де є електроустановки високої напруги, апарати (посудини) під високим тиском, вибухонебезпечні, отруйні, бактеріологічні, радіоактивні речовини, тільки після узгодження з адміністрацією об'єкта, дотримуючись рекомендованих правил безпеки;

– негайно доповідати старшому групи про загрозу обвалення конструкцій, інтенсивне поширення горіння, а також у випадку погіршення самопочуття.

Забороняється входити у приміщення, де зберігаються ЛЗР і ГР або можуть утворюватись вибухонебезпечні суміші, з відкритим вогнем, вмикати освітлення, електроліхтарі.

8.1.4 Під час бойового розгортання

Перед віддаванням команди на бойове розгортання керівник гасіння пожежі зобов'язаний:

– вказати безпечні місця установки пожежної техніки; при цьому пожежні автомобілі встановлюють на безпечній відстані від будівель, споруд та інших об’єктів, які можуть зруйнуватись (не менше висоти цих об’єктів), як правило, з навітряного боку;

– обрати та вказати особовому складу найбільш безпечні та короткі шляхи прокладання рукавних ліній, перенесення інструменту та інвентарю;

– постійно слідкувати за виконанням заходів щодо безпечного проведення робіт під час розгортання на транспортних магістралях: автомобілі та обладнання не повинні ускладнювати розстановку сил та засобів, що прибувають, їх зосередження на бойових ділянках і, за можливості, не перешкоджати нормальному дорожньому руху. За необхідності слід вжити заходів для зупинки всіх видів транспорту, а у разі прокладання рукавних ліній під залізничними коліями поставити пости безпеки з двох боків уздовж залізничного полотна для спостереження за рухом потягів та своєчасного сповіщення особового складу про їх наближення;

– встановити єдині сигнали для сповіщення про небезпеку та повідомити про них усьому особовому складу, який працює на пожежі (аварії). У разі явної загрози вибуху, обвалювання, викиду тощо негайно подати відповідний сигнал та вивести особовий склад у безпечне місце.

Кришку колодязя пожежного гідранта треба відкривати за допомогою спеціального гака або лома, при цьому необхідно запобігати травмуванню рук та ніг.

Під час бойового розгортання забороняється:

– розпочинати його проведення до повної зупинки пожежного автомобіля;

– освітлювати колодязі пожежних гідрантів, газо- і теплокомунікацій відкритим вогнем;

– спускатися в колодязь водокомунікацій без ізолювальних протигазів та рятувальної мотузки;

– одягати на себе лямку приєднаного до рукавної лінії пожежного ствола під час підйому на висоту і роботи на висоті;

– перебувати під вантажем під час його піднімання чи спускання на мотузках;

– переносити інструмент, повернений робочими поверхнями (ріжучими, колючими та ін.) за напрямком руху, а поперечні пилки та пилки-ножівки - без чохлів;

– подавати воду в незакріплені рукави до виходу ствольників на вихідні позиції або підйому на висоту (вертикальні рукавні лінії мають

кріпитися із розрахунку не менше однієї рукавної затримки на кожний рукав);

– підіймати на висоту рукавну лінію, заповнену водою.

Під час подавання води в рукавні лінії підвищувати тиск треба поступово, щоб уникнути падіння ствольника і розриву рукавів. Подавання води дозволяється тільки за наказом безпосередніх начальників.

Пожежні драбини мають встановлюватись так, щоб вони не могли бути відрізані вогнем або опинитися в зоні горіння у разі розвитку пожежі.

У разі перестановки пожежних драбин слід попереджати про це тих осіб, що піднялися по них, вказати нове місце встановлення драбин та інші шляхи спуску.

За умови існування можливої загрози вибуху під час бойового розгортання прокладання рукавних ліній особовим складом необхідно здійснювати перебіжками, використовуючи наявні укриття (канави, стіни тощо).

Під час розгортання відділень на спеціальній техніці необхідно дотримуватись додаткових засобів безпеки, що визначаються особливостями техніки і викладені в інструкціях заводів-виробників.

8.1.5 Під час рятування людей і саморятування

Під час рятування людей при пожежі (аварії, стихійному лихові) керівник зобов'язаний визначити порядок і способи рятування людей залежно від обставин і стану людей, яким необхідно надати допомогу.

Для організації рятування людей з висоти використовуються стаціонарні та переносні ручні пожежні драбини, автодрабини і автопідйомники, рятувальні мотузки та інші пристрої.

Рятувальні роботи проводяться швидко, але з дотриманням запобіжних заходів, щоб не заподіяти шкоди людям, яких рятують. Заходи безпеки при цьому регламентуються вимогами та цими Правилами.

Забороняється користуватися для рятування та саморятування мокрими та вологими рятувальними мотузками, а також тими, що не знаходяться у бойовому розрахунку.

Рятування та саморятування можна починати тільки переконавшись, що довжина мотузки забезпечує повний спуск на землю (балкон тощо), рятувальна петля надійно закріплена на особі, яку рятують (при саморятуванні - за конструкцію споруди), а рятувальна мотузка правильно намотана на карабін. Саморятування і рятування проводиться особовим складом у рукавицях, щоб запобігти травмам рук.

Вимоги щодо безпечного застосування пожежно - технічного озброєння, штатного інструменту, засобів індивідуального і групового захисту викладені у відповідних розділах цих Правил. У разі використан-

ня позаштатних технічних засобів необхідно керуватися рекомендаціями, які викладені в інструкціях з їх експлуатації.

8.2 Під час гасіння пожеж та перебування в зоні теплової дії

Під час проведення бойових дій у непридатному для дихання середовищі особовий склад пожежної охорони має виконувати роботи в ізолювальних протигазах з дотриманням вимог безпеки.

У разі недостатньої видимості слід застосовувати додаткове освітлення і засоби зв'язку.

Особовий склад пожежної охорони, члени добровільних пожежних дружин (далі – ДПД) та інших протипожежних формувань не допускаються до організації і ведення бойових дій при пожежі (аварії, стихійному лихові) без захисного одягу та спорядження.

Під час гасіння пожеж кожен працівник зобов'язаний слідкувати за змінами обстановки, поведінкою будівельних конструкцій, станом технологічного обладнання і, у разі виникнення небезпеки, негайно шляхом подачі встановленого сигналу попередити всіх працюючих на небезпечній ділянці та керівника гасіння пожежі для забезпечення негайного відходу особового складу в безпечне місце.

При ліквідації горіння в будівлях і спорудах за необхідності перед гасінням вживаються заходи:

– перекриття заглушок на газопроводі;
– відключення подачі електроенергії;
– зниження температури і видалення диму з приміщення;
– охолодження виявлених балонів з газом і їх евакуація під прикриттям водяного струму.

Забороняється під час гасіння пожежі використовувати вантажні та пасажирські ліфти для піднімання особового складу і пожежно-технічного обладнання. Допускається використання тільки ліфтів, спеціально передбачених для цих цілей у будівлях підвищеної поверховості.

За необхідності при визначенні позицій ствольників керівник гасіння пожежі (далі - КГП) повинен передбачити їх зрошування і вказати рубежі, на які слід відводити особовий склад у разі виникнення небезпеки.

При роботі на висоті слід застосовувати страхувальні пристосування, які виключають можливість падіння осіб, що працюють. При цьому:

– робота на драбині зі стволом (ножицями та ін.) дозволяється тільки після закріплення пожежника карабіном;
– під час перебування на покрівлі необхідно страхуватися рятувальною мотузкою;
– працювати зі стволом повинні не менше двох осіб;
– забороняється залишати ствол без нагляду, навіть після припинення подачі води, а також перебування особового складу на

вкритій кригою покрівлі, на покриттях, що провисли, та на ділянках перекриттів з ознаками горіння;

– у зимовий час, рухаючись по даху, необхідно придержуватись за коньок (верхню частину даху) та інші стійкі предмети.

За умов низьких температур КГП має забезпечити безпечні умови праці людей для запобігання їх переохолодженню або обморожуванню, організацію своєчасної заміни особового складу і відпочинку в теплих приміщеннях, надання першої долікарняної допомоги, на затяжних пожежах - гаряче харчування і зміну спецодягу.

Щоб уникнути створення вибухонебезпечних концентрацій усередині будівлі не допускається гасіння полум'я газів або пари горючих і легкозаймистих рідин, що виходять (витікають) під тиском з апаратури і трубопроводів, без узгодження з адміністрацією об'єкта. У необхідних випадках і при безпосередньому контролі з боку адміністрації вживаються заходи для припинення витікання газів і пари (зачиняються засувки на лініях живлення, газ випускається на факел тощо) та забезпечується охолодження виробничого обладнання і конструкцій будівель (споруд), які перебувають у зоні дії полум'я. Особи, які беруть участь у гасінні пожежі, зобов’язані знати види і типи речовин та матеріалів, під час гасіння яких небезпечно застосовувати воду чи інші вогнегасні речовини.

Для індивідуального захисту особового складу від значного теплового випромінювання необхідно використовувати теплозахисний пожежний одяг, захисні лицьові маски пожежних касок, ватяний одяг із зрошенням ствольника розпиленим струменем тощо.

Водіям (мотористам) при роботі на пожежі забороняється без команди керівника гасіння пожежі подавати воду (піну, вогнегасні суміші, електроенергію тощо) чи припиняти їх подачу, переміщувати автомобіль (мотопомпу), проводити будь-які пересування пожежних автодрабин і автопідйомників, а також залишати без нагляду автомобілі, мотопомпи та працюючі насоси.

У разі виходу з ладу будь-якого вимірювального приладу під час гасіння пожежі водій (моторист) має негайно доповісти про це безпосередньому начальнику і до заміни автомобіля (мотопомпи) забезпечити контроль за режимом роботи обладнання за іншими характерними ознаками нормальної роботи агрегату. Під час роботи в нічний час насосні відділення автонасосів і автоцистерн, а також вимірювальні прилади (щити керування) іншої пожежної техніки мають постійно освітлюватися.

Застосування брометилових вогнегасних установок (як переносних, так і стаціонарних) усередині приміщень допускається тільки в ізолювальних протигазах. Перед застосуванням вуглекислотного (брометилового, порошкового) вогнегасника розтруб (розпилювач) має бути спрямований у бік вогню. Забороняється братися незахищеною рукою за розтруб працюючого вуглекислотного вогнегасника.

Безпека праці під час гасіння пожеж в електроустановках під напругою визначається НПАОП 40.1-1.21-98 Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів, затвердженим наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 09.01.1998 №4, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 10.02.1998 р. за №93/2533, НАПБ В.01.034-2005/111Правила пожежної безпеки в компаніях, на підприємствах та в організаціях енергетичної галузі України, затвердженим наказом Мінпаливенерго України від 26.07.2005 № 343, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19.10.2005 р. за № 1230/11510, Рекомендаціями щодо безпечного використання вогнегасних речовин під час гасіння пожеж електрообладнання, яке знаходиться під напругою, затвердженими Державним департаментом пожежної безпеки МНС України, лист від 03.11.2006 № 32/4/4521.

Забороняється використання всіх видів піни для гасіння електричних приладів і обладнання, які перебувають під напругою, а також речовин і матеріалів, взаємодія яких з піною може призвести до закипання, викиду, вибуху, посилення горіння.

Під час роботи з електроінструментом, прожекторами і приладами необхідно:

– тримати і переносити інструменти і прилади тільки в гумових і прогумованих рукавицях;

– перед запуском електроінструменту одягнути захисні окуляри;

– встановити прожектори і прилади на міцну і стійку основу в тих місцях, де немає небезпеки попадання на них води (піни);

– вимикати струмоприймачі в разі попадання напруги на корпус електроінструменту або приладу, а також виявлення інших несправностей;

– вимикати електроінструмент під час припинення подавання струму і у разі переміщення на нове місце роботи;

– слідкувати, щоб електричний кабель був поза зоною обрізного кола та електророзетка не мала контакту з водою.

Забороняється:

– натягати, перекручувати та перегинати кабель, ставити на нього вантаж, а також допускати перетинання кабелю живлення електроінструменту з тросами, кабелями;

– вилучати стружку або тирсу під час роботи електроінструменту;

– торкатись до різального інструменту, що обертається;

– обробляти електроінструментом обмерзлі та мокрі деталі, частини споруд, будівель;

– залишати без нагляду електроінструмент, приєднаний до електромережі, а також передавати його особам, що не мають права з ним працювати;

– працювати без захисного кожуха;

– вмикати електроінструмент при навантаженні;

– працювати електроінструментами, які не захищені від дії крапель або бризок і не мають знаків відзнаки (каплі в трикутнику або дві краплі), в умовах дії крапель і бризок, а також на відкритих майданчиках під час снігопаду, дощу. Працювати таким інструментом поза приміщеннями дозволяється лише за сухої погоди, а під час снігопаду чи дощу – під навісом на сухій землі або настилі;

– передавати електрифікований інструмент особам, які не мають допуску до роботи з ним.

Особовий склад на пожежі (під час аварії, стихійного лиха) зобов'язаний постійно слідкувати за появою обвислих (обірваних, обгорілих) електричних проводів у місцях роботи ствольників, при розбиранні конструкцій будівель, встановлюванні драбин і прокладанні рукавних ліній та своєчасно доповідати про них керівнику гасіння пожежі, а також негайно застерігати осіб, які працюють у небезпечній зоні. Доки не буде встановлено, що виявлені проводи знеструмлені, необхідно вважати їх під напругою і дотримуватись відповідних заходів безпеки.

Електричні мережі і установки під напругою вище 220 В відключають представники енергослужби (енергонагляду).

Відключення електрообладнання при фазній напрузі в мережі не вище 220 В може виконуватись особовим складом підрозділів пожежної охорони тільки за вказівкою керівника гасіння пожежі, керівника бойової ділянки. У разі неможливості застосовувати для цього відключаючі пристрої (рубильники, запобіжники тощо) електропроводи перерізають спеціальними ножицями.

Роботи, пов'язані з перерізанням електропроводів, мають виконуватись під контролем начальника караулу (командира відділення) тільки особами, які пройшли практичне навчання і споряджені ножицями для перерізання електропроводів, гумовими діелектричними рукавицями і галошами (ботами). При цьому необхідно:

– визначити ділянку мережі, де перерізання проводів найбільш доступне, безпечне і забезпечить знеструмлення на потрібній площі (будівля, секція, поверх і т.п.);

– обрізати живильні зовнішні проводи тільки біля ізоляторів з боку споживання електроенергії із розрахунком, щоб проводи, що падають або обвисають, не залишались під напругою. Перерізання проводів треба проводити, починаючи з нижнього ряду, і закінчувати верхнім;

– обрізати кожний провід (жилу) окремо від інших.

Під час виконання робіт з ножицями для перерізання електропроводів необхідно:

– тримати ножиці за руків`я до обмежувального кільця;

– розміщувати ізолювальні частини засобів захисту так, щоб не виникла небезпека перекриття по поверхні ізоляції між струмопровідними частинами двох фаз чи замикання на землю;

– користуватись тільки сухими і чистими засобами захисту з непошкодженим лаковим покриттям.

У разі виявлення порушень лакового покриття чи інших несправностей ізольованих частин засобів захисту користування ними забороняється.

Під час роботи з ножицями для перерізання проводів не допускається наближення працівника до струмоведучих частин на відстань, меншу від довжини їх ізольованої частини.

У темний час доби дільниця робіт, робоче місце і підходи до них повинні освітлюватися. Забороняється виконання робіт в неосвітлених місцях.

Перед використанням необхідно перевірити стан діелектричних засобів (відсутність зовнішніх пошкоджень, проколів, отворів рукавиць, бот, галош чи пошкодження ізоляції на ручках та наявність упорних кілець ножиць, перевірити згідно з печатками, чи не закінчився термін періодичного їх випробування тощо).

Після відключення електромережі КГП (начальник бойової дільниці, начальник караулу) перед розпорядженням на подачу вогнегасних речовин у зону горіння, допуску особового складу в приміщення повинен перевірити відсутність напруги покажчиком напруги.

Перевіряти відсутність напруги необхідно покажчиком напруги заводського виготовлення в діелектричних рукавицях.

Перевіряти відсутність напруги покажчиком дозволяється тільки у суху погоду.

Під час снігопаду, дощу, туману, наближенні грози проводити роботи з перерізання електропроводів забороняється.

Забороняється обрізати багатожильні та одножильні проводи й кабелі, прокладені групами в ізолюючих трубах (оболонках) і металевих рукавах. За наявності на об’єкті прихованої електропроводки роботи необхідно проводити після знеструмлення всієї електромережі об'єкта.

Під час гасіння пожеж у приміщеннях з електроустановками, що перебувають під високою напругою, а також у підземних спорудах метрополітену особовому складу пожежної охорони забороняється самовільно проводити будь-які самостійні дії щодо знеструмлення електроліній, електроустановок і застосування засобів пожежогасіння до отримання у встановленому порядку письмового допуску на гасіння пожежі від адміністрації об'єкта.

Під час ліквідації пожежі в приміщенні з наявністю великої кількості кабелів і проводів у гумовій або пластмасовій ізоляції КГП зобов'язаний вжити необхідних заходів для попередження можливого

отруєння людей газами, які виділяються в процесі горіння. Особовий склад зобов'язаний працювати в ізолювальних протигазах КГП, не допускати скупчення у приміщеннях з електроустановками великої кількості особового складу.

8.2.1 Гасіння пожеж при наявності отруйних речовин

Під час виконання робіт з ліквідації пожежі із наявністю хімічнонебезпечних речовин (далі - ХНР) необхідно забезпечити виконання вимог цих Правил, відомчих нормативних документів, вимог охорони праці, відображених у планах локалізації і ліквідації аварії, планах пожежогасіння, аварійних картках, інструкціях та правилах безпеки праці для конкретних об’єктів.

У приміщеннях (на ділянках), де застосовуються чи можуть виділятися сильнодіючі отруйні речовини, робота особового складу здійснюється тільки в спеціальних захисних комплектах (залежно від типу отруйних речовин), ізолювальних (фільтруючих, що застосовуються для робітників і службовців даного об'єкта) протигазах і спеціальному гумовому взутті. Для зниження концентрації пари необхідно зрошувати приміщення (ділянки) розпиленою водою.

Захист особового складу і техніки, що працюють на ділянках сильного теплового випромінювання, забезпечується водяними завісами (екранами), які створюються за допомогою стволів-розпилювачів.

Під час гасіння пожежі на складі отрутохімікатів (хімреактивів, мінеральних добрив) керівник гасіння пожежі зобов'язаний з'ясувати в адміністрації об'єкта властивості речовин (матеріалів), що зберігаються, і місця (секції) їх зберігання, визначити заходи щодо забезпечення безпеки особового складу, який залучено до роботи на пожежі. При цьому:

– всі працівники мають бути забезпечені індивідуальними засобами захисту органів дихання та зору;

– наступ на вогонь треба вести з навітряного боку;

– залучення членів СПК, ДПД і громадян до розбирання і евакуації отрутохімікатів і добрив проводити тільки за узгодженням з адміністрацією об'єкта, яка зобов'язана забезпечити їх необхідними захисними засобами і проінструктувати про заходи безпеки під час проведення робіт.

Під час гасіння пожежі у будівлях і приміщеннях з наявністю хімічно активних речовин необхідно з’ясувати в адміністрації об'єкта їх властивості, при цьому забороняється використовувати вогнегасні речовини, які, вступаючи в реакцію з цими речовинами, викликають вибух, спалах тощо.

Перед початком робіт КГП із залученням спеціалістів об'єкта та штабу з ліквідації аварії, повинен провести інструктаж особового складу щодо заходів безпеки під час ліквідації аварії чи гасінні пожежі на хімічнонебезпечному об'єкті та щодо дій у зоні хімічного забруднення.

Під час гасіння пожежі КГП повинен:

– враховувати рекомендації і вказівки адміністрації та інженерно-технічного персоналу об'єкта щодо безпечного виконання робіт при гасінні пожежі;

– в склад оперативного відділу залучити представників об`єкту;

– встановити контроль за концентрацією НХР у повітрі, для чого залучити інженерно-технічний персонал об'єкта або відповідні служби відповідно до плану локалізації та ліквідації аварії;

– під час проведення оперативних дій враховувати напрямок поширення хмари НХР;

– гасіння пожежі починати з визначення вирішального напрямку оперативних дій;

– при проведенні бойового розгортання і бойових дій уникати низьких місць, де можливе накопичування парів НХР;

– застосування води, повітряно-механічної піни, інших вогнегасних і нейтралізуючих речовин на поверхні НХР обов`язково узгодити з керівництвом об`єкта, де сталась аварія (пожежа);

– організувати подачу вогнегасних речовини з максимально можливої відстані, з навітряного боку;

– використовувати джерела водопостачання, що розташовані з навітряної сторони;

– для зниження концентрації та осадження парів НХР зрошувати об'єм приміщень (ділянок) розпиленою водою;

– для створення водяної завіси для обмеження поширення хмари НХР використовувати в першу чергу стаціонарні чи лафетні стволи, забезпечити особовий склад, задіяний до виконання цього завдання, захисним одягом який передбачає одночасний захист ізолювальних протигазів;

– неушкоджені ємності з кислотами, іншими НХР, по можливості, евакуювати від місця пожежі, а якщо це неможливо - не допустити їх нагрівання за допомогою створення водяної завіси або зрошення, при цьому не допускати потрапляння води в середину ємностей;

– з метою скорочення тривалості перебування особового складу в зоні хімічного забруднення, по можливості, закріпляти пожежні стволи за елементи конструкцій споруд та обладнання, в першу чергу використовувати стаціонарні чи лафетні стволи.

– організувати прибирання із зони аварії горючих (хімічно активних) матеріалів або захистити їх від попадання на них кислот чи інших НХР.

Для зниження швидкості випарювання пролитих НХР, за узгодженням з керівництвом об`єкта, де сталась аварія чи пожежа, може використовуватися повітряно-механічна піна (подача на дзеркало пролитої рідини).

До місця пожежі з наявністю НХР слід пересуватися тільки з навітряної сторони відповідно до заздалегідь розроблених маршрутів.

Для швидкого сповіщення про небезпеку необхідно встановити єдині звукові сигнали й ознайомити з ними весь особовий склад, що працює на пожежі, визначити шляхи відходу в безпечне місце.

Для проведення робіт у зоні хімічного забруднення необхідно залучати мінімально необхідну кількість особового складу (з урахуванням резерву для надання допомоги). Не припускається перебування особового складу, безпосередньо не задіяного в гасінні пожежі, в зоні можливого хімічного забруднення.

Вхід до зони хімічного забруднення повинен здійснюватися тільки через контрольно-пропускні пункти, які мають очолювати особи середнього або старшого начальницького складу. КАРР (КГП, начальник бойової дільниці, начальник контрольно-пропускного пункту) повинен організувати ведення обліку перебування особового складу в зоні хімічного забруднення (в спеціальному журналі з позначенням виду і тривалості робіт, що виконувались).

При проведенні бойових дій необхідно враховувати, що з підвітряного боку (залежно від виду НХР) на відстані від 50-100 м від видимого фронту хмари створюється небезпечна концентрація отруйних речовин.

Маршрут руху ланок ГДЗС та автотехніки не повинен проходити через розлиті НХР. Робота безпосередньо в місцях проливань НХР неприпустима.

Запас повітря (кисню) в ізолювальних протигазах для виходу із зони хімічного забруднення ланки ГДЗС повинен визначатися з урахуванням даних прогнозу поширення хмари парів НХР залежно від можливості збільшення зони хімічного забруднення під час проведення оперативних дій.

За умов пересування в зоні хімічного забруднення груп на автотехніці, запас повітря (кисню) ізолювальних протигазів повинен розраховуватися, виходячи з умови виходу із зони своїм ходом у разі відмови автотехніки.

Весь особовий склад, який залучений до гасіння пожежі з наявністю НХР повинен мати засоби індивідуального захисту (ізолювальні протигази, ізолювальні костюми). При роботі у промислових фільтруючих протигазах необхідно враховувати час роботи та концентрацію парів СДОР (згідно з технічними паспортами на фільтруючі протигази).

Для захисту від уражаючої дії НХР відповідно до складності ситуації та виду робіт, які виконуються, необхідно використовувати:

– ізолювальні костюми, у конструкції яких передбачено повний захист ізолювального протигазу від зовнішнього агресивного середовища;

– ізолювальні костюми, у конструкції яких передбачено захист ізолювального протигазу від бризок мінеральних кислот та інших НХР за допомогою спеціального жилету.

У групі, яка працює в зоні хімічного забруднення повинен бути обов'язково аварійний комплект, який складається з ізолювального костюма й ізолювального протигазу.

Під час роботи в ізолювальних костюмах, які не призначені для використання в умовах підвищених температур, слід передбачити захист від теплового випромінювання створенням водяних завіс (екранів) або зрошенням за допомогою стволів-розпилювачів.

Під час гасіння пожежі забороняється:

– подавати воду в місця витікання та на поверхню концентрованих мінеральних кислот, інших НХР;

– використовувати вогнегасні речовини, які, вступаючи у реакцію з НХР, вибухають, спалахують, тощо;

– прокладати рукавні лінії по розливах кислот та інших НХР;

– використовувати джерела водопостачання, які забруднені НХР.

Після ліквідації аварії, пожежі в зоні хімічного забруднення, необхідно вжити заходів щодо проходження особовим складом санітарної обробки, дегазації та контролю протигазів, ізолювальних костюмів, одягу, взуття, приладів, техніки, обладнання і спорядження. Весь особовий склад, який брав участь у виконанні робіт у зоні хімічного забруднення або проводив роботи із санітарної обробки і дегазації, повинен пройти медичне обстеження, а за необхідності – профілактичне лікування.

Для зняття засобів індивідуального захисту після роботи в зоні хімічного забруднення необхідно:

– після виходу із зони хімічного забруднення ізолювальний костюм промити проточною водою протягом декількох хвилин;

– вивести особовий склад на майданчик, який розташований за межами зони хімічного забруднення з навітряної сторони;

– вишикувати особовий склад в одну шеренгу обличчям до вітру;

– забруднені прилади, обладнання тощо покласти на ґрунт поза собою;

– звільнитися від забрудненого одягу (засобів захисту шкіри), покласти на ґрунт поза собою;

– в останню чергу зняти засоби індивідуального захисту органів дихання.

Після закінчення робіт особовий склад, який брав участь у бойових діях, має пройти санітарну обробку, здійснити дегазацію техніки і пройти профілактичний медичний огляд. Санітарна обробка особового складу повинна проводитися на спеціальних пунктах у приміщеннях, що задовольняють чинним санітарно-гігієнічним вимогам і нормам,

установленим для приміщень гігієни особового складу. Шкіряний покрив обмивають проточною теплою водою з використанням мийних засобів.

8.2.2 Гасіння пожеж при наявності вибухових речовин та посудин під високим тиском

Порядок гасіння пожеж на об’єктах з наявністю вибухових речовин (ВР) заздалегідь має визначатися спеціально розробленою начальником гарнізону (загону) та адміністрацією об'єкта інструкцією взаємодії з урахуванням цих Правил і галузевих керівних документів.

Під час гасіння пожеж на складах та підприємствах з наявністю ВР керівник гасіння пожежі зобов'язаний:

– залучити адміністрацію об’єкта для визначення найменувань вибухових речовин, що зберігаються на складі, і безпечних шляхів евакуації;

– визначити вогнегасну речовину, яка не зможе ініціювати вибух;

– не допускати скупчення особового складу в небезпечних зонах;

– передбачити захист особового складу і пожежної техніки від можливого ураження ударною (вибуховою) хвилею. Використовувати сховища, а також військову техніку (танки, бронемашини тощо) для прокладання рукавних ліній і захисту позицій ствольників;

– забезпечити додержання особовим складом заходів безпеки під час евакуації, розбирання, розкриття конструкцій для запобігання можливому вибуху ВР від механічної дії;

– для гасіння використовувати розпилену воду або піну, запобігаючи використанню компактних струменів води;

– у ході розвідки пожежі та її гасіння підтримувати постійний зв'язок з інженерно-технічним персоналом об’єкта (цеху, будівлі), приймати рішення про прийоми і способи гасіння з урахуванням їх рекомендацій;

– вводити особовий склад у будівлю лише після консультації з адміністрацією об’єкта (цеху, будівлі);

– визначити сигнал відходу особового складу в разі загрози вибуху;

– за узгодженням з адміністрацією об'єкта прийняти рішення про розміщення пожежної техніки. Перший варіант розміщення (коли не відбувається безпосереднє горіння вибухових речовин) – згідно з планами і картками пожежогасіння, другий варіант (при горінні вибухових речовин) – на безпечній відстані, зазначеній у плані чи картці пожежогасіння, пожежна техніка й особовий склад знаходяться в укритті;

– вказати безпечні місця розміщення пожежної техніки, які повинні бути заздалегідь встановлені для кожної будівлі, споруди з

наявністю вибухових речовин; при цьому пожежні автомобілі встановлюють на безпечній відстані від будівель, споруд та інших об’єктів, які можуть зруйнуватись;

– визначити необхідні заходи та засоби захисту особового складу, припустимий час роботи в небезпечній зоні;

– з адміністрацією об'єкта узгодити завдання підрозділам пожежної охорони, бойові позиції, маршрут руху до місця пожежі, схеми зв'язку та оповіщення особового складу;

– організувати подачу вогнегасних речовини з максимально можливої відстані.

Під час гасіння пожежі кожен працівник зобов’язаний слідкувати за змінами обставин, поведінкою будівельних конструкцій, станом технологічного обладнання, і в разі виникнення небезпеки негайно попередити всіх працюючих на небезпечній ділянці та керівника гасіння пожежі для забезпечення негайного виходу особового складу в безпечне місце.

Гасіння матеріалів у штабелях, що знаходяться у вагоні, на рампі, складі, виробничому приміщенні тощо не допускається.

При переході горіння на штабель з матеріалом або при горінні штабеля необхідно негайно відійти на безпечну відстань або в укриття.

Гасіння безпосередньо самої спецпродукції у виробничих приміщеннях, на складах під час вантажно-розвантажувальних робіт і транспортуванні повинно здійснюватись тільки за допомогою систем автоматичного пожежогасіння.

Під час виникнення пожеж, не пов'язаних з початковим загоранням спецматеріалів, підрозділи пожежної охорони здійснюють гасіння пожеж, охолодження обладнання із спецпродукцією, зрошування відкритої спецпродукції із застосуванням первинних, стаціонарних і пересувних засобів гасіння тільки до спалахування спецпродукції.

Гасіння пожежі на об’єкті чи у будівлі, де знаходяться установки (посудини) під високим тиском, проводиться після отримання інформації від адміністрації об'єкта або мешканців будинку про види установок (посудин), їх вміст і заходи безпеки при гасінні. Під час гасіння таких пожеж необхідно:

– вжити заходів для запобігання нагріванню установок (посудин) до небезпечних меж, не допускаючи, при можливості, різкого охолодження стінок;

– зажадати від адміністрації об'єкта вжити, при можливості, заходів для зниження тиску в установках (посудинах) до безпечних меж.

8.2.3 Гасіння пожеж на об'єктах, де використовуються радіоактивні речовини

Під час гасіння пожежі на об’єкті, де використовуються радіоактивні речовини, особовий склад має дотримуватися вимог Закону України

„Про аварійно-рятувальні служби” (зареєстрованого у комітетах Верховної Ради України 07.04.2006 за № 9279), Основних санітарних правил забезпечення радіаційної безпеки України, затверджених наказом Міністерства охорони здоров’я України від 02.02.2005 року № 54, НРБУ-97/Д-2000 Норми радіаційної безпеки України та цих Правил.

Після прибуття на радіоактивно небезпечний об’єкт КГП повинен отримати від служб об’єкта або штабу ліквідації аварії інформацію щодо обставин, які склалися внаслідок аварії, уточнити межі зон радіоактивного забруднення, отримати конкретне завдання для підрозділів пожежної охорони.

Для забезпечення безпечного ведення робіт з гасіння пожежі на об’єкті, що зберігає чи використовує радіоактивні речовини, начальник гарнізону пожежної охорони зобов'язаний спільно з адміністрацією цього об'єкта заздалегідь розробити Інструкцію про порядок організації і проведення робіт з гасіння пожежі на підприємстві, яке має радіоактивні речовини. Зберігання і використання її визначається в установленому порядку. З керівним складом гарнізону проводяться заняття з вивчення цієї Інструкції. В Інструкції мають бути відображені такі основні питання:

– перелік радіоактивних речовин із зазначенням їх активності;

– порядок допуску особового складу пожежної охорони на об'єкт;

– можливість і умови проведення тих чи інших робіт з гасіння пожеж (евакуації майна тощо) до прибуття адміністрації об'єкта;

– організація і засоби забезпечення дозиметричного контролю;

– заходи і порядок захисту особового складу пожежної охорони від можливого радіоактивного ураження;

– рівні активного опромінення особового складу пожежної охорони, які плануються з урахуванням можливої зміни рівня радіації;

– допустимий час перебування особового складу в приміщеннях з радіоактивними речовинами за нормальних умов і з урахуванням можливих змін рівня радіації у разі пожежі чи аварії;

– засоби і способи ліквідації можливих пожеж в окремих приміщеннях та будівлях;

– порядок і засоби санітарної обробки особового складу та дезактивації техніки і одягу після гасіння пожежі.

Під час гасіння пожежі на об’єкті, де використовуються радіоактивні речовини, на адміністрацію об'єкта покладається забезпечення особового складу пожежної охорони засобами захисту від опромінення, приладами дозиметричного контролю і засобами індивідуальної санітарної обробки людей та дезактивації техніки.

Приступати до гасіння пожежі можна тільки після отримання особовим складом засобів захисту, інструктажу з боку адміністрації і наряду-допуску згідно з Нормами радіаційної безпеки України (далі - НРБУ-97).

Робота з гасіння пожежі на об’єкті, який використовує радіоактивні речовини, має виконуватись із залученням мінімально необхідної кіль-

кості працівників пожежної охорони (з урахуванням резерву для надання допомоги). Робота виконується тільки в ізолюючих протигазах з масками (використовувати загубники забороняється). КГП зобов'язаний через адміністрацію об'єкта організувати інструктаж особового складу, який направляється на виконання робіт, а також забезпечити контроль за часом перебування його в небезпечній зоні і своєчасну заміну в установлені адміністрацією (дозиметричною службою) строки. Біля входу в небезпечну зону (приміщення, споруду) має бути виставлений пост безпеки, який очолює особа середнього або старшого начскладу.

Необхідно також враховувати вимоги безпеки, викладені в Інструкції особовому складу пожежної охорони щодо заходів радіаційної безпеки під час гасіння пожеж і проведення аварійно - рятувальних робіт.

У випадку роботи особового складу у легких захисних костюмах Л-1 або інших захисних костюмах, з метою уникнення теплових ударів, необхідно враховувати допустимі терміни перебування на об’єкті у цих костюмах залежно від температури оточуючого середовища.

Пожежна техніка, при можливості, має встановлюватися з боку непошкоджених стін або споруд, які можуть служити захисним екраном від іонізуючих випромінювань. Перегрупування сил і засобів виконується з урахуванням радіаційної обстановки. Пункти збору (розміщення) резервних сил і засобів не повинні знаходитись з підвітряного боку від джерел іонізуючого випромінювання.

Ізолювальні протигази знімаються особовим складом тільки після зняття захисних костюмів.

На підставі довідок дозиметричних служб об'єкта у кожній пожежній частині має вестись суворий персональний облік випадків опромінення особового складу, в якому треба відображати: коли, хто і яку дозу опромінення отримав.

Допускається опромінення особового складу підрозділів пожежної охорони протягом визначеного нормативного часу і в межах, передбачених санітарними нормами і правилами.

Після ліквідації пожежі на об’єкті з наявністю радіоактивних речовин необхідно:

– всьому особовому складу, який брав участь у гасінні пожежі, пройти санітарну обробку, вихідний дозиметричний контроль та медичне обстеження в медичному закладі;

– провести дезактивацію та дозиметричний контроль техніки, протигазів, одягу, взуття, спорядження і майна на спеціальних обмивальних пунктах.

8.2.4 Гасіння пожеж у підземних спорудах метрополітену

Під час гасіння пожежі в підземних спорудах метрополітену КГП зобов'язаний, незалежно від розміру пожежі і кількості працюючих підрозділів, створити оперативно-координаційний центр (відділ), до якого мають входити відповідальні працівники адміністрації об’єкта і чергового інженерно-технічного персоналу (усі рішення, що приймаються, необхідно узгоджувати з ними). Особовий склад пожежної охорони має додержуватися вимог Інструкції про порядок взаємодії Державної пожежної охорони України та відомчої воєнізованої охорони на залізничному транспорті з організації пожежного нагляду, гасіння пожеж і ліквідації наслідків аварій на об’єктах метрополітенів, Тимчасових рекомендацій з гасіння пожеж у підземних спорудах метрополітену.

Електричні мережі і установки під напругою вище 220 В відключають представники енергослужби метрополітену.

Розвідка пожежі та його гасіння проводиться не менше ніж двома ланками ГДЗС по три газодимозахисники у кожній, з протигазами одного типу. Забороняється використовувати до ланки ГДЗС газодимозахисники з різними типами протигазів.

Допуск до підземних об`єктів з електроустановками вище 0,4 кВ для проведення робіт щодо рятування та гасіння проводиться відповідальним черговим, або керівником об`єкта з обов'язковою видачею письмового дозволу (допуску) на проведення аварійно-рятувальних робіт обладнання та установок, які перебувають під напругою.

При вході в задимлене приміщення виставити пост безпеки та підтримувати постійний двосторонній зв'язок. За необхідності при визначенні позиції стольників КГП повинен передбачати їх зрошування та вказати позиції, на які слід відводити особовий склад у разі виникнення небезпеки. Спуск з платформи на колію дозволяється тільки із спеціальних драбин. Переходити через контактну рейку тільки у спеціальних місцях. Проходити тунелями слід тільки по банкетці.

Зміна напрямків повітряних потоків дозволяється тільки після узгодження з КГП. При роботі у задимленій атмосфері станцій та тунелів доцільно створювати пости безпеки на поверхні біля входів у вестибюлі, кіосків вентиляційних шахт, рам. Створення постів безпеки за цими умовами у підземних спорудах небажане у зв'язку з можливою зміною напрямків вентиляційних струменів під дією теплової тяги пожежі. Біля постів безпеки розташовують резерв сил ГДЗС та ізолювальних протигазів, приладів освітлення, інструменту. Резерв кисневих балонів та регенеративних патронів повинен складати не менш 100 %. Пости безпеки повинні постійно підтримувати двосторонній зв'язок з працюючими підрозділами та оперативно-координаційним центром (відділом) на місці пожежі.

8.2.5 Під час розбирання будівельних конструкцій

Організація робіт з розкриття і розбирання будівельних конструкцій має проводитися під безпосереднім керівництвом осіб начальницького складу на підставі визначених КГП чи начальником БД мети, об'єму і меж розкриття, а також із зазначенням місця складання чи скидання демонтованих конструкцій. До початку їх проведення необхідно знеструмити електричні мережі і прилади (до 220 В), які знаходяться на ділянці, і підготувати засоби гасіння можливого (схованого) горіння. Під час проведення робіт належить уважно слідкувати за станом несучих конструкцій, не допускаючи їх послаблення і вживаючи відповідних заходів щодо запобігання можливому обвалюванню.

Роботи щодо розбирання покрівлі чи покриття проводяться групами у складі 2-3 осіб. Пожежники зобов'язані страхуватися рятувальними мотузками або пожежними карабінами, не допускається скупчення особового складу в одному місці.

Під час розбирання будівельних конструкцій слід запобігати падінню високих вертикальних споруд (труб, антенних пристроїв тощо), не можна допускати порушення їх кріплень (розтяжок, розпорок, опор тощо). За необхідності звалювання димових труб, обгорілих опор чи частин будівлі необхідно проводити під безпосереднім керівництвом КГП чи начальника БД і тільки після видалення з небезпечної зони всіх людей і техніки.

Забороняється скидати з поверхів і покрівель конструкції (предметів) без попереднього застереження осіб, що працюють біля будівлі. У разі скидання конструкцій (предметів) необхідно слідкувати, щоб вони не попадали на проводи, балкони, покрівлі сусідніх будівель, а також на людей, пожежну техніку тощо. У місцях скидання конструкцій і матеріалів виставляється постовий, який не повинен пропускати будь-кого в цю зону до повного чи тимчасового припинення робіт. У нічний час ці місця мають освітлюватися.

Розібрані конструкції, евакуйоване обладнання, матеріали тощо слід складати гострими (колючими) сторонами донизу, не завалювати проходи і підходи до місця роботи.

До роботи з ланцюговими бензомоторними пилками, відбійними молотками і пожежними димососами допускаються особи, які пройшли спеціальне навчання і мають право працювати з ними. Під час роботи слід дотримуватись таких основних вимог:

– не працювати з несправним інструментом, не запускати двигун без приставки;

– перед запуском двигуна перевірити надійність кріплення рами, приставок, шини, відрізного круга, натягу ланцюга пилки;

– під час запуску двигуна ланцюг пилки і відрізний круг не повинні доторкатися до будь-яких предметів;

– під час запуску двигуна не намотувати трос стартера на руку;

– на холостому ходу, щоб уникнути розносу, двигун має працювати при відпущеному важелі управління газом;

– на холостих обертах двигуна не повинно вмикатися зчеплення;

– забороняється без навантаження виводити двигун на номінальні оберти;

– додаткова заправка пальним інструменту допускається тільки на холостих обертах двигуна;

– початок і кінець різання (виведення робочого інструменту) із пропилу мають виконуватись повільно, без ривків;

– переносити інструмент під час роботи двигуна допускається тільки при холостих обертах двигуна;

– у разі розриву або спадання ланцюга пилки, послаблення кріплення приставок, шини, відрізного круга, захисного кожуха та інших несправностей, які виявлено в процесі виконання роботи, необхідно негайно зменшити газ і зупинити двигун;

– забороняється під час роботи двигуна виконувати операції з регулювання на приставках і ліквідовувати несправності;

– забороняється зупиняти двигун шляхом зняття контакту проводу високої напруги зі свічки;

– забороняється працювати без захисних окулярів чи захисних лицьових масок, пожежних касок під час роботи з відбійним молотком або з абразивним кругом;

– при розкритті дерев'яних конструкцій пиляння слід починати тільки після того, як рама чи ручка бензопили упруться в конструкцію, інакше можливі небезпечні удари і ривки інструменту; не допускається затискання в пропилі верхньої частини ланцюга, внаслідок чого інструмент може відкидатися на оператора;

– роботу відрізним кругом допускається проводити тільки на закріпленій конструкції і так, щоб під час різання не відбувалося заклинювання відрізного круга у пропилі в результаті деформації чи перекосу фраґмента, що розрізується;

– при роботі з відбійним молотком режимом праці мотоприводу має керувати помічник оператора.

Крім зазначених пунктів правил, необхідно дотримуватись заходів безпеки, які викладено у відповідних розділах, що додаються до експлуатаційних документів.

8.2.6 Під час прокладання, прибирання, обслуговування та ремонту пожежних рукавів

Під час прокладання рукавної лінії з рукавного пожежного автомобіля необхідно контролювати швидкість руху відповідно до інструкцій з

експлуатації (як правило, не більше 10 км на годину), слідкувати за справністю світлової і звукової сигналізації, надійно фіксувати двері відсіків рукавного автомобіля. Під час намотування рукавів на рукавну котушку необхідно триматись за поручні барабана, не допускаючи пошкоджень рук, слідкувати за надійною фіксацією рукавної котушки.

Під час використання пневмосистеми підйомного механізму укладання рукавів необхідно забезпечити тиск у системі гальмування не менше 0,55 МПа.

Під час навантажування скаток рукавів в автомобіль забороняється перевищувати межу вантажопідйомності (100 кг) підйомного механізму (не більше 2-х скаток рукавів).

Під час перевезення використаних рукавів на даху рукавного автомобіля обмежуючі пристрої (дерев'яні трапи і поручні) мають бути надійно закріплені у піднятому положенні.

Під час ремонту і обслуговування пожежних рукавів необхідно:

– не торкатися нагрітої поверхні вулканізаційного апарата;

– при роботі з клеєм працювати під витяжкою та періодично провітрювати приміщення.

Забороняється тримати клей у безпосередній близькості до нагрівальних приладів.

Під час укладання рукавів на стелажі рукавної бази необхідно користуватися драбиною чи майданчиком, який рухається. З'єднувальні головки рукавів кладуть униз скатки на лицьову частину стелажа. Випробування пожежних рукавів слід проводити згідно з Настановою по експлуатації пожежних рукавів.

Висновок: виконання вимог керівних документів щодо безпеки праці під час несення служби та гасіння пожеж дозволить підвищити рівень готовності підрозділу до виконання дій за призначенням, уникнути травматизму, під час несення служби, підвисити рівень дисципліни в підрозділі ті індивідуальної дисципліни.

Завдання на самостійну підготовку

1. Наказ МНС України від 7.05.2007 року № 312 Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України.

https://www.dsns.gov.ua/files/2019/2/14/321/PRAVIL_Ohor-Pr_MNS.pdf

2. Наказ МНС України від 07.10.2014 року № 1032 Про затвердження Порядку організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах управління і підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE26340.html

3. Наказ МВС України від 26.04.2018 року № 340 Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-18#Text

Контрольні запитання

1) Вимоги безпеки праці під час несення служби.
2) Вимоги безпеки праці під час несення караульної служби на складах.
3) Вимоги безпеки праці під час збору, виїзду, прямування на пожежу (аварію, стихійне лихо, заняття) і повернення до частини.
4) Які вимоги правил безпеки праці регламентують дії особового складу чергового караулу під час збору за сигналом «Тривога» та слідування на пожежу?
5) Вимоги безпеки праці під час проведення розвідки пожежі.
6) Які дії виконуються при проведенні оперативного розгортання?.
7) Під час рятування людей і саморятування.
8) Під час гасіння пожеж та перебування в зоні теплової дії.
9) Гасіння пожеж при наявності отруйних речовин.
10) Гасіння пожеж при наявності вибухових речовин та посудин під високим тиском.
11) Гасіння пожеж на об'єктах, де використовуються радіоактивні речовини.
12) Гасіння пожеж у підземних спорудах метрополітену.
13) Під час розбирання будівельних конструкцій.
14) Під час прокладання, прибирання, обслуговування та ремонту пожежних рукавів.

ЛЕКЦІЯ 9. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ ТА ІНШИХ НЕВІДКЛАДНИХ РОБІТ

План

Вступ.

9.1. Загальні положення.

9.2. Безпека праці під час проведення рятувальних робіт на водних об‘єктах.

9.3. Заходи безпеки під час надання допомоги потерпілим на льоду.

9.4. Заходи безпеки під час рятування на воді.

9.5. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях у випадку травмування.

9.6. Безпека праці під час проведення робіт при повенях.

9.7. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях під час проведення, аварійно-рятувальних та відновних робіт.

9.8. Безпека праці під час дослідження місця пожеж.

Завдання на самостійну підготовку.

Контрольні запитання.

Вступ

Ліквідація надзвичайних ситуацій та їх наслідків є одним з основних завдань цивільного захисту і полягає у проведенні комплексу заходів, які включають аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, що здійснюються в разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, рятування життя та збереження здоров'я людей, а також на локалізацію зон надзвичайних ситуацій.

9.1 Загальні положення

У планах ліквідації аварії, катастрофи і стихійного лиха для кожного потенційно небезпечного об`єкта або території має бути передбачений порядок допуску та видачі дозволу для участі в роботі допоміжних служб, у тому числі підрозділів пожежної охорони ДСНС.

Загальне керівництво та координацію дій різних служб, що беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (далі - НС), що не пов’язані з пожежами, здійснює особа, яка згідно з планами їх ліквідації є керівником аварійно-рятувальних робіт (далі - КАРР).

Керівництво діями підрозділів пожежної охорони здійснює старший начальник підрозділу пожежної охорони (далі - СНПО), що прибув на місце виклику. СНПО зобов'язаний діяти суворо в рамках завдань, що поставлені йому КАРР, і відповідно до вимог даних Правил.

У разі виникнення НС на об‘єкті, що не призвело до виникнення пожежі, керівником її ліквідації є представник об‘єкта.

У разі виникнення НС за межами об‘єкта, що не призвело до виникнення пожежі, керівником її ліквідації є представник центральних або місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

Відповідальність за виконання вимог правил безпеки праці під час гасіння пожежі, що виникла в ході ліквідації наслідків НС, несуть КГП, начальники бойових ділянок та інші посадові особи.

Організація та ведення бойових дій під час надання допомоги у ліквідації наслідків НС проводяться з урахуванням плану ліквідації НС, вимог галузевих нормативних документів, розділу 5 цих Правил, порядку проведення робіт, визначеному на об'єкті (підприємстві), та інших нормативних і керівних документів.

Після прибуття підрозділів пожежної охорони до місця надзвичайної ситуації СНПО має з`ясувати в КАРР:

– місце, розміри і характер НС, найбільш небезпечних аварійних зон;

– які проводяться заходи;

– можливі наслідки (вибух, пожежа, отруєння тощо);

– допомога, яка необхідна з боку пожежної охорони;

– які аварійно-рятувальні служби вже задіяні для гасіння пожежі і ліквідації наслідків аварії;

– які проводяться заходи для локалізації і ліквідації аварії;

– чи створено оперативний відділ з ліквідації аварії, розподіл функцій відповідальних осіб, місце дислокації відділу;

– послідовність виконання аварійно-рятувальних робіт, порядок взаємодії підрозділів пожежної охорони з іншими аварійно-рятувальними службами;

– вид та обсяг робіт, які виконуватимуться підрозділами пожежної охорони, заходи безпеки під час проведення робіт;

– можливість використання засобів індивідуального захисту, що є на озброєнні пожежно-рятувальних підрозділів;

– місця для безпечного розміщення пожежної техніки та особового складу;

– місця надання медичної допомоги особовому складу.

СНПО зобов'язаний:

– інформувати КАРР про всі зміни обстановки, що були виявлені, та про свої дії;

– підготувати сили та засоби для своєчасної ліквідації пожежі, що може виникнути внаслідок аварії;

– не допускати надмірного скупчення і переміщення в небезпечних зонах особового складу, аварійної і пожежної техніки;

– провести інструктаж особового складу з безпеки праці.

СНПО має право приймати рішення щодо проведення робіт з ліквідації наслідків НС тільки після:

– оцінки масштабів аварійної ситуації та прогнозування її розвитку;

– отримання інструктажу про порядок проведення робіт від КАРР або від посадової особи, у віданні якої знаходиться об'єкт;

– узгодження маршрутів руху, схеми зв'язку та оповіщення, визначення бойових позицій та порядку розгортання бойового розрахунку;

– вимкнення електроустановок, що розташовані в зоні аварії;

– уточнення характеристики пожежо- і вибухонебезпеки речовин та матеріалів, що знаходяться на місці НС, а також характеру їх взаємодії з водопінними засобами;

– створення резерву сил та засобів, ланок ГДЗС, захисного одягу та приладів для контролю за станом зовнішнього середовища (враховуючи можливість його зміни);

– з`ясування наявності і місць розміщення апаратури під тиском та вжиття заходів щодо захисту особового складу;

– отримання інформації щодо відсутності в зоні НС хімічного, бактеріологічного або радіаційного зараження місцевості, а при наявності такого зараження тільки після:

– отримання від КАРР спеціального інструктажу про порядок виконання робіт у такій зоні;

– визначення спільно зі спеціалістами об'єкта або спеціальною технічною групою, призначеною КАРР, виду, рівня, меж зараження та можливості їх зміни, допустимого часу роботи особового складу та необхідних засобів захисту і контролю;

– забезпечення особового складу необхідною кількістю спеціальних захисних засобів та приладів контролю величини зараженості місцевості або організації постійної взаємодії з особою, яка уповноважена здійснювати такий контроль;

– організації спільно з адміністрацією об'єкта або з КАРР пункту дезактивації, санітарної обробки та медичної допомоги особовому складу;

– отримання інформації щодо відсутності в зоні аварії вибухонебезпечних речовин або обладнання, яке може вибухнути. У разі наявності вибухонебезпечних речовин або обладнання рішення приймається тільки після:

– організації відповідними службами розвідки та спостереження за будівлями і спорудами щодо можливості їх вибуху;

– оцінки можливості вибуху, місцезнаходження та кількості вибухових речовин, способів їх ліквідації або знешкодження, стану технологічного обладнання та установок пожежогасіння;

– передбачення захисту особового складу та техніки від можливого ураження вибуховою хвилею, осколками та уламками конструкцій, що розлітаються, з використанням обвалувань, капонірів, тунелів;

– організації постів із засобами гасіння для ліквідації загорань після вибуху (у разі організації таких постів треба прокладати рукавні лінії в напрямку кутів будинків та споруд, використовуючи, якщо можливо, військову техніку).

За наявності в зоні аварійної ситуації або в безпосередній близькості від неї радіаційного, хімічного, бактеріологічного зараження або вибухонебезпечних речовин та обладнання, що може вибухнути, СНПО має негайно після отримання цієї інформації вжити заходів щодо попередження загрози ураження особового складу. Всі роботи слід проводити згідно з правилами проведення робіт у такій зоні. Крім того, СНПО має оповістити про це весь особовий склад підрозділів, провести інструктаж щодо заходів безпеки під час дій у такій зоні та виставити біля входу до зони зараження пост під керуванням особи середнього або старшого начальницького складу.

Під час проникнення особового складу підрозділів пожежної охорони до потерпілих, які знаходяться у завалах, здійснюється зсування (зміщення), підйом будівельних конструкцій (уламків), що обвалені, перерубування (перерізання) оголеної арматури. У цих випадках використовується індивідуальний рятувальний інструмент (гідравлічні ножиці, сокири, плунжерні розпірки тощо) та механізований інструмент загального призначення (ручні електричні ножиці, дискові та ланцюгові пилки, рубильні та відбійні молотки, бетоноломи). Правила безпечного використання (користування штатним інструментом, засобами індивідуального та групового захисту) викладені у відповідних главах цих Правил. За умови використання позаштатних технічних засобів слід керуватися рекомендаціями, що викладені в інструкціях з експлуатації цих засобів.

Після виконання бойового завдання в зоні радіаційного, хімічного або бактеріологічного зараження місцевості СНПО повинен вжити заходів щодо проходження особовим складом санітарної обробки, вихідного дозиметричного контролю, проведення дезактивації, дегазації та контролю протигазів, одягу, взуття, приладів, техніки, обладнання і спорядження. Весь особовий склад, що брав участь у виконанні робіт у такій зоні, або проводив роботи із санітарної обробки, повинен пройти медичне обстеження, а за необхідності (за висновком лікаря) - профілактичне лікування.

9.2 Безпека праці під час проведення рятувальних робіт на водних об‘єктах

Рятувальні роботи на водних об’єктах здійснюються працівниками ДСНС, які виконують рятувальні роботи на водних об’єктах з використанням рятувального майна, маломірних плавзасобів і водолазного спорядження.

Рятувальні роботи на водних об’єктах – комплекс заходів, спрямованих на запобігання загибелі і рятування людей на водних об’єктах при виникненні надзвичайних ситуацій, у тому числі під час перевезення людей та вантажів на водоймищах, переправ через водні перешкоди, відпочинку людей на воді, промислової, спортивної та аматорської рибалки влітку і взимку.

До самостійної роботи рятувальником допускаються особи, які:

– досягли 18 років і вміють плавати;

– пройшли медичний огляд відповідно до встановленого порядку і не мають медичних протипоказань;

– пройшлинавчаннятаперевіркузнаньзтихвидіврятувальнихробіт, щобудутьвиконувати, імаютьвідповідніпосвідчення (посвідченняводолаза, книжкурятувальникатощо);

– атестовані на здатність до проведення аварійно-рятувальних робіт;

– мають посвідчення на право керування маломірними плавзасобами, якщо це входить в їх обов’язки;

– пройшли обов’язкове попереднє спеціальне навчання і перевірку знань з питань охорони праці щодо виконання конкретних рятувальних робіт, вступний і первинний інструктажі з охорони праці та навчання з надання долікарняної допомоги потерпілим від нещасних випадків на воді.

Під час проведення рятувальних робіт на водних об’єктах можуть мати місце такі основні небезпечні і шкідливі ситуації:

– зіткнення з плаваючими чи затопленими предметами, плавзасобами;

– тілесні ушкодження частинами плавзасобів, що рухаються (особливо небезпечним є гребний гвинт при працюючому двигуні);

– непередбачені (несвідомітаінстинктивні) діїпотерпілих (потопаючих) наводі (можутьчіплятися за рятувальника мертвою хваткою та тягнути його під воду);

– низька температура води, сильні течії;

– великі хвилі води та висока швидкість повітря при штормовій погоді.

Рятувальник при виконанні рятувальних робіт на водних об’єктах зобов’язаний:

– дбати під час надання допомоги людям, які потерпають від лиха на воді, про їх безпеку і здоров’я, а також про особисту безпеку і здоров’я;

– знати і виконувати вимоги цих Правил, правил поводження з рятувальним майном;

– уміти користуватися індивідуальними та колективними рятувальними засобами і засобами колективного та індивідуального захисту.

Рятувальник, залежно від виду рятувальних робіт (пошук та рятування на поверхні води, під водою), забезпечується засобами індивідуального захисту відповідно до табеля оснащення, затвердженого в установленому порядку.

Під час виконання своїх обов'язків рятувальник зобов'язаний дотримуватись вимог санітарних норм та особистої гігієни.

Особи, винні у порушенні вимог Правил, несуть дисциплінарну, адміністративну, матеріальну або кримінальну відповідальність згідно з чиним законодавством.

9.3 Заходи безпеки під час надання допомоги потерпілим на льоду

Під час надання допомоги людині, яка зазнала лиха на льоду (провалилася під лід), необхідно дотримуватись таких вимог безпеки:

Без потреби не виходити на лід. Визначитись щодо можливості провести рятування самому, або покликати на допомогу ще кого-небудь. Якщо поряд нікого немає, діяти обдумано та обережно, щоб не погіршити становище.

Протягнути потерпілому довгу жердину, дошку чи інший предмет, кинути мотузку, зв'язані паски тощо. Якщо необхідно вийти на лід, то потрібно

одягти рятувальний жилет, лягти на лід і повзти по поверхні, штовхаючи (кидаючи) рятувальний засіб (драбину, дерев'яний щит тощо) перед собою.

Необхідно триматись якомога далі від ополонки (краю крижини), протягнути (подати) потерпілому рятувальний засіб. Краще, якщо це мотузка достатньої довжини і закріплена на березі (за наявності рятувального круга прив'язати до неї рятувальний круг, або інший легкий плавучий предмет).

Витягаючи потерпілого, попросити його працювати ногами – так буде легше витягнути його з ополонки. Витягнувши потерпілого, не дозволяти йому підійматись на ноги, нехай він повзе вслід за рятувальником до берега.

Після того, як потерпілий буде у безпечному місці, викликати медичну допомогу та надати йому першу допомогу, необхідну при охолодженні організму.

9.4 Заходи безпеки під час рятування на воді

При наданні допомоги потерпілому на воді слід пам'ятати, що потопаючий діє несвідомо та інстинктивно. Потопаючий може вчепитися в рятувальника мертвою хваткою й тягнути його під воду, тому, допомагаючи потопаючому, не слід підходити до нього близько спереду. Потрібно швидко оцінити ситуацію і прийняти рішення щодо надання допомоги потерпілому одним із наступних способів (методів) із дотриманням вимог безпеки.

9.5 Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях у випадку травмування

Порядок надання першої долікарської медичної допомоги у випадку травмування:

– усунути вплив на організм шкідливих чинників, які загрожують здоров'ю та життю постраждалого (звільнити від дії електричного струму, винести із зараженої атмосфери, погасити одяг, що горить, тощо);

– визначити характер та тяжкість травм, найбільшу загрозу для життя потерпілого та послідовність заходів щодо його рятування;

– виконати необхідні заходи щодо врятування постраждалого у порядку терміновості (відновити прохідність дихальних шляхів, провести штучне дихання, зовнішній масаж серця (серцево-легеневу реанімацію), зупинити кровотечу, іммобілізувати місце перелому, накласти пов'язку, джгут тощо);

– викликати лікаря, або вжити заходів для транспортування потерпілого до найближчого медичного закладу;

– підтримувати основні життєві функції постраждалого до прибуття медичного працівника.

Надання невідкладної медичної допомоги потерпілому на воді (серцево-легенева реанімація).

Витягши потерпілого із води, необхідно:

– визначити стан потерпілого і швидко очистити верхні дихальні шляхи від піску, мулу та водоростей, для чого, ставши на праве коліно, покласти потерпілого вниз обличчям, черевом на своє ліве стегно, лівим передпліччям натиснути на спину, щоб вивільнити від води та інших предметів дихальні шляхи, одночасно пальцями правої руки вичищати порожнину рота від мулу, піску та водоростей;

– одночасно з очищенням ротової порожнини подразнювати корінь язика та глотку пальцями, щоб викликати спазми та блювання, які прискорять відновлення життєвих функцій;

– покласти потерпілого на спину, щоб голова була відкинута назад, для розправлення дихальних шляхів, використавши валик з одягу, дитячий рятувальний круг тощо;

– визначити наявність дихання, якщо воно відсутнє, робити штучне дихання;

– визначити наявність пульсу на сонній артерії, за його відсутності водночас із штучним диханням виконується непрямий масаж серця (на одне вдування робиться від п’яти до п’ятнадцяти масажних поштовхів на грудну клітину);

– разом із штучним диханням здійснюється нагрівання тіла розтиранням.

Одночасно із наданням допомоги необхідно викликати швидку медичну допомогу.

При гіпотермії (переохолодженні) необхідно:

– викликати швидку медичну допомогу;

– поступово відігрівати постраждалого, загорнувши його у ковдри або сухий теплий одяг, не намагатись зігріти потерпілого дуже швидко, не занурювати його у теплу воду. Швидке обігрівання може викликати серцеві перевантаження;

– по можливості прикласти до тіла теплий предмет (гарячу грілку, пляшки із теплою водою);

– дати тепле пиття, якщо потерпілий при свідомості.

Найкраще, якщо відігрівання буде відбуватись із середини тіла (тепле пиття) одночасно з підігріванням ззовні.

Водолазні роботи із рятування людей у період аварій, стихійного лиха, при наявності рухомої криги, швидкої течії (понад 1 м/с), засміченої поверхні води плаваючими предметами, а також у невивчених водоймах і в умовах обмеженої видимості повинні виконуватись найдосвідченішими водолазами із дотриманням заходів безпеки.

У всіх випадках про аварійні ситуації в обов’язковому порядку повідомляється керівництво.

9.6 Безпека праці під час проведення робіт при повенях

Основними причинами повеней є гідрологічні явища: паводки, затяжні дощі та зливи, швидке танення снігу, особливості зимового режиму рік, гідродинамічна взаємодія морів з ріками в дельтах та устях, зсуви і обвали в долинах рік. Повінь - це щорічне, таке, що повторюється в один і той же сезон, відносно тривале збільшення водоносності рік з підвищенням рівня води в них. Паводок - також щорічний, але, як правило, короткочасний підйом води в ріках, викликаний затяжними дощами. Різкий підйом рівня води викликає підвищення швидкості потоку, підвищується небезпека з боку усіх перешкод (природних та штучних),оскільки вони можуть знаходитися під дзеркалом води, змінюються лоції тощо.

До проведення пошукових, аварійно-рятувальних та відновних робіт в умовах повені допускаються особи не молодші 18 років, які:

– уміють плавати;
– пройшли періодичні медичні огляди;
– обов'язкову відповідну атестацію;
– застраховані на випадок захворювання, часткової або повної втрати працездатності, загибелі (смерті), спричинених виконанням обов'язків рятувальників, зазначених у контрактах;
– пройшли цільовий інструктаж з ведення аварійно-рятувальних робіт в умовах повені, про що зроблено відповідний запис у журналі реєстрації інструктажів.

Усі рятувальники при роботі в районах небезпечних з епідеміологічних захворювань підлягають обов'язковим запобіжним щепленням у порядку, встановленому Міністерством охорони здоров'я України.

Вантажопідйомність плавзасобу та допустиму кількість людей, яка перевозиться одночасно, необхідно чітко позначати на його корпусі. Перевантажувати плавзасіб забороняється.

Човни, катери та інші плавзасоби, які використовуються під час ведення аварійно-рятувальних робіт, повинні бути зареєстровані у встановленому порядку. Необхідно також до початку сезону можливих повеней провести їх технічний огляд.

Кожний плавзасіб обладнується рятувальними засобами (рятувальні жилети круги, кулі, кінці).

Забороняється проведення будь-яких пошукових, аварійно-рятувальних та відновних робіт в умовах повені, крім тих, що пов'язані з рятуванням життя людей (за умови проведення цільового інструктажу), під час грози, зливи, сильного снігопаду, льодоходу, туману та при швидкості вітру у відкритих місцях більше 10 м/с.

Робота в охоронних зонах об'єктів підвищеної небезпеки (повітряні лінії електропередач, кабельні лінії, нафто- і газопроводи, залізниці тощо) узгоджуються з установами, що їх експлуатують.

Всі роботи слід провадити під час світлої частини доби. Як виняток, можна провадити роботи під час темної частини доби, за умови достатнього і безпечного штучного освітлення.

9.7 Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях під час проведення, аварійно-рятувальних та відновних робіт

Під аварійною ситуацією під час проведення, аварійно-рятувальних та відновних робіт в умовах повені слід розуміти ситуацію, під час якої виникає реальна загроза життю або здоров'ю особового складу.

Кожен рятувальник, який помітив небезпеку, що загрожує людям, спорудам та майну, зобов'язаний вжити заходів для її усунення та негайно повідомити своєму безпосередньому керівникові. Керівник зобов'язаний вжити заходів для усунення небезпеки; при неможливості

усунення небезпеки – припинити роботи, вивести працюючих у безпечне місце і сповістити старшого командира.

Життя й здоров'я постраждалого від травми, під час ведення аварійно-рятувальних робіт в умовах повені, у більшості випадків залежать від уміння надавати першу допомогу, у тому числі самому собі. Задачами першої медичної допомоги при травмах є:

– проведення заходів із припинення дії факторів, які є причиною травми;

– відновлення порушеного дихання і серцевої діяльності (первинні реанімаційні дії);

– зупинення кровотечі;

– закриття ран стерильними пов'язками;

– усунення болю;

– унеможливлення рухомості травмованих ділянок тіла підручними засобами;

– надання постраждалому найзручнішого положення (функціональне укладання);

– забезпечення якнайшвидшої й дбайливої доставки постраждалого до лікувального закладу.

У важких випадках (артеріальна кровотеча, непритомність, задуха, відсутність дихання та пульсу) першу допомогу слід надавати негайно, але таким чином, щоб поспіх не позначився на її якості.

Командир аварійно-рятувального підрозділу в аварійній ситуації зобов'язаний застосувати усі заходи для негайного надання необхідної медичної допомоги постраждалим, а в разі необхідності – направити їх до медичного закладу.

Дії в умовах несподіваного потрапляння до води:

– зробити глибокий вдих і намагатися прийняти вертикальне положення;

– у воді поводитися спокійно, не піддаватися паніці, не розтрачувати даремно сили;

– необхідно утримуватися на поверхні води і кликати на допомогу;

– при перевертанні човна, головне – не розгубитися, човен, що перевернувся, добре тримається на воді, тому слід зберігати спокій і до прибуття допомоги триматися за нього, за можливістю, штовхаючи його до суходолу;

– у разі потрапляння під плавзасіб, не можна заплющувати очі і пливти треба у напрямку світла;

– при потраплянні до сильної течії варто не боротися з нею, виснажуючи сили, а плисти за течією, періодично відпочиваючи на спині, повільно наближаючись до суходолу;

– при потраплянні у вир слід набрати якнайбільше повітря, зануритися у воду і, зробивши сильний ривок убік за течією, спливти на поверхню;

– від переохолодження можливим є з’явлення судом, у цьому випадку слід діяти таким чином:

– при судомі гомілкового м’яза необхідно, підігнувшись, двома руками обхопити пальці постраждалої ноги та із силою піджати ногу в коліні поперед себе;

– при судомі стегна необхідно, підігнувшись, двома руками якнайсильніше прижати п’ятку у напрямку до сідничного м'яза;

– при судомі м’язів живота слід енергійно підтягнути до живота коліна.

– знаходячись у холодній воді, слід прийняти вільну позу, за можливості зігнути ноги з піднятими колінами, прижати руки до боків і грудної клітини, час від часу виконувати нетривалі рухи, або напружувати поперемінно м’язи ніг, живота, рук та шиї;

– заплутавшись у водоростях, не слід робити різких рухів і ривків, інакше петлі з рослин затягнуться ще щільніше.

При утопленні необхідно якнайшвидше витягти постраждалого з води, при цьому слід пам’ятати, що до потопаючого слід підпливати таким чином, щоб він не бачив рятівника та не став чіплятися за нього. До потопаючої людини підпливають ззаду, якщо це не можливо, то потрібно підпірнути під потерпілого, захопити лівою (правою) рукою під коліно його правої (лівої) ноги, а долонею правої (лівої) руки сильно штовхнути ліве (праве) коліно спереду і повернути потопаючого до себе спиною. У разі, якщо свідомість, пульс на сонних артеріях, наявні ознаки зупинки дихання відсутні, широкі зіниці, але нема трупних плям, задубіння тіла, необхідно якнайшвидше почати відновлення дихання та кровообігу. На обстеження постраждалого, видалення рідини, очищення роту і глотки та підготовку до проведення штучної вентиляції легень і зовнішнього масажу серця є 4-5 хвилин, тому що потім відбудуться незворотні зміни в організмі.

У разі загального переохолодження необхідно здійснити заходи, які відвертають можливість подальшого переохолодження. Мокрий одяг знімають, а постраждалого загортають у ковдру і дають тепле питво. При виникненні локального переохолодження або відмороження невідкладна допомога полягає у відігріванні уражених холодом ділянок шкіри з метою відновлення кровообігу в цих зонах. Необхідно зігрівати уражені частини тіла у воду, підігріту до температури 30-40° С, на 15-20 хв. Після цього відморожену частину тіла слід висушити й накласти асептичну пов’язку. При неможливості зігрівання теплою водою необхідно застосовувати розтирання уражених ділянок тіла спиртом етиловим або горілкою, запобігаючи механічному ушкодженню та інфікуванню.

Роздягання. Одяг слід знімати, починаючи зі здорового боку тіла. Якщо одяг пристав до рани, то тканину не слід відривати, а варто обрізати навколо рани. За умови сильної кровотечі одяг слід швидко розрізати вздовж та, розвернувши, звільнити місце поранення. При важ-

ких травмах гомілки або стопи взуття слід розрізати по шву задника гострим ножем, після чого звільнити в першу чергу п'ятку. При зніманні одягу або взуття з травмованих кінцівок постраждалого їх треба обережно підтримувати.

Обробка рани. Найчастіше поверхневі рани сильно не кровоточать, перша допомога полягає у перев'язці рани. Краї рани змазують настоянкою йоду, слідкуючи, щоби йод не потрапив на неї. Якщо краї рани сильно розійшлися, перед бинтуванням їх треба зблизити (але не до змикання) і в такому положенні зафіксувати 2-3 смужками лейкопластиру. Рану не можна промивати водою, а також спиртом або йодною настоянкою. На рану не можна накладати мазь, а також безпосередньо вату. Якщо з рани виступають будь-які тканини – мозок, кишечник, кістки тощо, їх прикривають стерильною марлею, але ні в якому разі не вправляючи усередину.

Зупинення кровотечі. Венозна та капілярна кровотеча зупиняється пов'язкою, що давить. На ділянку, яка кровоточить, накладають стерильну марлю або частину бинта, поверх неї – складений у декілька разів бинт або марлю, на крайній випадок чисту носову хусточку. Застосовані у такий спосіб вони діють у якості фактора, що давить. При наступному притисненні бинтом до рани вони здавлюють просвіти судин і кровотеча зупиняється. При пораненні кінцівки цьому сприяє також її припідняте положення відносно тіла, після накладання пов'язки. Артеріальна кровотеча зупиняється за допомогою джгута-закрутки, який накладається завжди в зручному місці між серцем та раною (наприклад, на стегно – при пораненні гомілки, на плече – при пораненні передпліччя). Виняток – ніколи не накладається джгут безпосередньо на шию! Також слід пам'ятати, що джгутом можна здавлювати артерію не більше 60 хвилин, якщо цього терміну не вистачає для доставляння потерпілого до лікувального закладу, то через 30 хвилин після накладання, а потім через кожні 30 хвилин джгут розкручують на 5-10 хв., при цьому, притискуючи рану долонею через пов'язку.

При накладанні шини слід фіксувати не лише місце перелому, але й суглоби, які розташовані вище й нижче перелому. Накладати шини слід обережно, не завдаючи додаткових страждань постраждалому. Перед накладанням шин необхідно покласти шар вати або м'яку тканину.

9.8 Безпека праці під час дослідження місця пожеж

До дослідження місця пожежі допускаються особи, які:

– ознайомлені з правилами безпеки праці під час дослідження пожеж;

– пройшли інструктаж з безпечних методів роботи під час дослідження місця пожежі, про що має бути відповідна відмітка в журналі.

Відповідальність за виконання правил безпеки праці під час дослідження пожеж покладається на старшого начальника із бригади по дослідженню пожежі, на виконавця робіт і на його безпосереднього начальника структурного підрозділу.

Основними шкідливими та небезпечними факторами при дослідженні місця пожежі є:

– можливість обвалення конструкційних та декоративних елементів будівель та споруд;

– можливість впливу теплових потоків, вогню та розжарених поверхонь;

– небезпека ураження електричним струмом;

– небезпека отруєння токсичними речовинами;

– небезпека хімічного і радіоактивного впливу;

– небезпека контакту з нагрітими до високих температур поверхнями;

– небезпека травмування колючими та ріжучими предметами та уламками скла. Під час дослідження місця пожежі необхідно застосовувати заходи безпеки для уникнення впливу перерахованих факторів.

Усі роботи на місці пожежі необхідно виконувати точно, ретельно, без метушні.

В учасників дослідження мають знаходитись тільки необхідні для виконання конкретної роботи прилади, обладнання та речовини, а у разі необхідності - індивідуальні засоби захисту.

Учасники дослідження мають бути забезпечені такими засобами індивідуального захисту: плащ брезентовий, чоботи вологостійкі на твердій підошві, яка запобігає травмуванню гострими предметами, каска, гумові рукавиці.

В учасників дослідження має бути одна аптечка з медикаментами, необхідними для надання першої долікарняної допомоги.

Учасники дослідження мають вміти надавати першу долікарняну допомогу в разі отримання травм і пошкоджень, найбільш імовірних при дослідженні пожежі **(**додаток 8).

Перед початком огляду місця пожежі і проведенням дослідження необхідно:

– перевірити наявність та справність засобів індивідуального захисту та комплектність медичної аптечки;

– перевірити справність і готовність до роботи приладів і обладнання, наявність необхідних реактивів;

– ознайомитись з планом об’єкта, схемою прокладених ліній електропередач, зв'язку, трубопроводів, вентиляції та іншими особливостями об'єкта;

– перевірити зовнішнім оглядом стан конструкцій об'єкта. Перебування людей під пошкодженими перекриттями забороняється;

– на початку дослідження місця пожежі переконатись, що електромережа знеструмлена та відсутні отруйні, їдкі, радіоактивні речовини. Намітити безпечні шляхи пересування місцем пожежі;

– у разі необхідності виставити спостерігачів, котрі сигналізували б про виникнення небезпеки.

У разі виникнення небезпеки зрушень, обвалів, ураження електричним струмом негайно закінчити виконання роботи, вийти із зони можливого ураження і не починати роботу до усунення небезпечних факторів.

Усі дослідні роботи, виміри, відбір проб виконувати згідно з встановленою методикою дослідження пожежі.

Під час огляду місця пожежі уникати контакту з невідомими речовинами і реактивами, які знаходяться на місці пожежі. Відбір проб і роботи з речовинами виконувати, переконавшись, що робота з ними не є небезпечною.

За наявності отруйних і дратуючих органи дихання сильнодіючих речовин та у разі сильного запилення необхідно працювати з використанням відповідних засобів індивідуального захисту.

Забороняється:

– на місці дослідження пожежі проводити роботи, не пов’язані з виконанням поставлених завдань;

– доторкатися до технологічного та освітлювального обладнання незахищеними руками;

– доторкатися та нахилятися до поверхні, на якій знаходяться залишки невідомих рідин, реактивів, можливе випадкове винесення високої напруги чи утворення інтенсивних теплових потоків;

– підходити до краю даху, перекриттів, майданчиків, ліфтових шахт та інших технологічних отворів, де відсутні огорожі. За необхідності слід використовувати страхувальні пояси та мотузки.

Після закінчення роботи необхідно:

– відімкнути електроприлади від бортової мережі автомобіля, вимкнути живлення у приладів з автономним джерелом живлення;

– закоркувати реактиви і хімікати, які використовувались під час роботи на місці пожежі;

– з приладів і обладнання вилучити залишки речовин і реактивів;

– привести у порядок захисний одяг та інші засоби індивідуального захисту.

Висновок: виконання вимог керівних документів щодо безпеки праці під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт дозволить підвищити рівень готовності підрозділу до виконання дій за призначенням, уникнути травматизму під час несення служби.

Завдання на самостійну підготовку

1. Наказ МНС України від 7.05.2007 року № 312 Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України.

https://www.dsns.gov.ua/files/2019/2/14/321/PRAVIL_Ohor-Pr_MNS.pdf

2. Наказ МНС України від 07.10.2014 року № 1032 Про затвердження Порядку організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах управління і підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE26340.html

3. Наказ МВС України від 26.04.2018 року № 340 Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-18#Text

Контрольні запитання

1) Загальні положення.
2) Безпека праці під час проведення рятувальних робіт на водних об‘єктах.
3) Заходи безпеки під час надання допомоги потерпілим на льоду.
4) Заходи безпеки під час рятування на воді.
5) Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях у випадку травмування.
6) Безпека праці під час проведення робіт при повенях.
7) Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях під час проведення, аварійно-рятувальних та відновних робіт.
8) Безпека праці під час дослідження місця пожеж.

ЛЕКЦІЯ 10. РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ В ОРГАНАХ ТА ПІДРОЗДІЛАХ ОРС ЦЗ

План

Вступ.
10.1. Розслідування та облік нещасних випадків
10.2. Спеціальне розслідування нещасних випадків.
10.3. Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин.
10.4. Розслідування нещасних випадків при аваріях.
10.5. Відповідальність посадових осіб.
Завдання на самостійну підготовку.
Контрольні запитання.

Вступ

Розслідування нещасних випадків проводиться у разі раптового погіршення стану здоров'я особи, одержання нею поранення, травми, у тому числі внаслідок тілесних ушкоджень, заподіяних іншою особою, гострого професійного захворювання і гострого професійного та інших отруєнь, одержання теплового удару, опіку, обмороження, у разі утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою та іонізуючим випромінюванням, одержання інших ушкоджень внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха (землетруси, зсуви, повені, урагани тощо), контакту з представниками тваринного і рослинного світу, що призвели до втрати особою працездатності чи може становити загрозу життю і здоров'ю особи, у разі зникнення особи під час виконання нею службових обов'язків, а також у разі смерті особи на службі.

10.1 Розслідування та облік нещасних випадків

До гострих професійних захворювань і гострих професійних отруєнь належать випадки, що сталися після одноразового (протягом не більше однієї доби) впливу небезпечних факторів, шкідливих речовин.

Гострі професійні захворювання спричиняються дією хімічних речовин, неіонізуючих та іонізуючих випромінювань, значним фізичним навантаженням та перенапруженням окремих органів і систем людини. До них належать також інфекційні, паразитарні, алергічні захворювання.

Гострі професійні отруєння спричиняються, в основному, шкідливими речовинами гостроспрямованої дії.

Про кожний нещасний випадок потерпілий або працівник, який його виявив, чи інша особа – свідок нещасного випадку повинні негайно повідомити безпосереднього керівника робіт чи іншу уповноважену посадову особу органу і підрозділу ДСНС та вжити заходів для надання необхідної допомоги потерпілому.

У разі настання нещасного випадку безпосередній керівник робіт чи уповноважена посадова особа органу і підрозділу ДСНС зобов'язаний:

– терміново організувати надання першої медичної допомоги потерпілому, забезпечити у разі необхідності його доставку до лікувально-профілактичного закладу;

– повідомити про те, що сталося, керівника органу і підрозділу ДСНС, службу з охорони праці або посадову особу, на яку покладено виконання функцій спеціаліста з питань охорони праці;

– зберегти до прибуття комісії з розслідування (комісії із спеціального розслідування) нещасного випадку обстановку на місці нещасного випадку та устаткування у такому стані, в якому вони були на момент настання нещасного випадку (якщо це не загрожує життю і здоров'ю інших осіб і не призведе до більш тяжких наслідків), а також ужити заходів до недопущення подібних випадків.

Керівник органу і підрозділу ДСНС, одержавши повідомлення про нещасний випадок), зобов'язаний негайно:

Повідомити про нещасний випадок:

– керівництво вищого органу і підрозділу ДСНС;

– Сектор з охорони праці центрального апарату ДСНС;

– Державний департамент пожежної безпеки ДСНС – у разі нещасного випадку, що стався внаслідок пожежі;

– установу санітарно-епідеміологічної служби (далі – СЕС), яка обслуговує територію, на якій стався нещасний випадок, – у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння).

Призначити письмовим наказом комісію із розслідування нещасного випадку (далі – комісія) у складі не менше трьох осіб та організувати розслідування.

До складу комісії включаються керівник (спеціаліст) служби охорони праці або посадова особа, на яку покладено наказом керівника виконання функцій спеціаліста з питань охорони праці, керівник (безпосередній або прямий начальник) структурного підрозділу, де працює потерпілий, представник підрозділу роботи з персоналом, у разі спроби чи скоєння самогубства потерпілим – психолог, а у разі гострих професійних захворювань (отруєнь) – також спеціаліст СЕС.

Головою комісії призначається посадова особа за рішенням начальника органу і підрозділу ДСНС.

До складу комісії не може включатися керівник робіт, який безпосередньо відповідає за стан охорони праці на робочому місці, де стався нещасний випадок.

Потерпілий або особа, яка представляє його інтереси, не включається до складу комісії, але має право брати участь у її засіданнях, висловлювати свої пропозиції, додавати до матеріалів розслідування документи, що стосуються нещасного випадку, давати відповідні пояснення, у

тому числі викладати в усній і письмовій формі особисту думку щодо обставин і причин нещасного випадку, та одержувати від голови комісії інформацію про хід проведення розслідування.

Члени комісії мають право одержувати письмові та усні пояснення від керівника та інших посадових осіб органів і підрозділів ДСНС, а також проводити опитування потерпілих та свідків нещасного випадку.

При розслідуванні нещасного випадку комісія зобов'язана у термін, визначений керівником органу і підрозділу ДСНС:

– обстежити місце нещасного випадку, одержати пояснення потерпілого, якщо це можливо, опитати свідків нещасного випадку та причетних до нього осіб;

– визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам нормативно-правових актів з охорони праці;

– з'ясувати обставини та причини нещасного випадку;

– встановити, чи пов'язаний цей випадок із виконанням службових обов'язків;

– установити осіб, які допустили порушення вимог нормативно-правових актів з охорони праці, розробити заходи щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

– скласти акт розслідування нещасного випадку (аварії), що стався (сталася), за формою Нцз-5 згідно з додатком 1 (далі — акт форми Нцз-5). У разі, якщо цей нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний із виконанням службових обов'язків, складається акт про нещасний випадок, пов'язаний з виконанням службових обов'язків, за формою Нцз-1 згідно з додатком 2 (далі — акт форми Нцз-1). Якщо цей нещасний випадок визнано таким, що не пов'язаний з виконанням службових обов'язків, складається акт про нещасний випадок, не пов'язаний із виконанням службових обов'язків, за формою НПВцз згідно з додатком 3 (далі — акт форми НПВцз). Зазначені акти передаються на затвердження керівнику органу і підрозділу ДСНС, в якому стався нещасний випадок.

Акти форми Нцз-5 і форми Нцз-1 (або форми НПВцз) підписуються головою і всіма членами комісії. У разі незгоди зі змістом зазначених актів член комісії окрему письмово викладає свою думку, яка додається до акта форми Нцз-5 і є його невід'ємною частиною, про що робиться запис в акті форми Нцз-5.

У разі виникнення потреби в проведенні лабораторних досліджень, експертизи, випробувань для встановлення обставин і причин нещасного випадку строк розслідування може бути продовжено за погодженням з вищим органом і підрозділом ДСНС, але не більш ніж на місяць, про що начальник органу і підрозділу, де стався нещасний випадок, видає наказ.

Визнаються пов'язаними з виконанням службових обов'язків нещасні випадки, що сталися з особою під час виконання службових обов'язків, у тому числі у відрядженні, а також ті, що сталися у період:

– перебування на робочому місці, на території органу і підрозділу ДСНС або в іншому місці, пов'язаному з виконанням службових обов'язків, починаючи з моменту прибуття особи на робоче місце до їх відбуття, який повинен фіксуватися відповідно до вимог правил внутрішнього розпорядку органу і підрозділу ДСНС, у тому числі протягом робочого та надурочного часу, або виконання завдань керівника в неробочий час, під час відпустки, у вихідні, святкові та неробочі дні;

– підготовки до роботи та приведення в порядок знарядь праці, засобів захисту, одягу, а також виконання заходів особистої гігієни, пересування по території перед початком роботи і після її закінчення;

– проведення навчання, тренувань, обов'язкових занять з фізичної підготовки у встановлений час;

– проїзду на службу чи зі служби на транспортному засобі, що належить органу і підрозділу ДСНС, або на іншому транспортному засобі, наданому керівником;

– використання власного транспорту в інтересах підрозділу з дозволу або за дорученням керівника;

– ліквідації аварій, надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, пожеж або їх наслідків;

– надання підрозділом шефської допомоги;

– прямування працівника до об'єкта (між об'єктами) обслуговування за затвердженими маршрутами або до будь-якого об'єкта за дорученням керівника;

– прямування до місця відрядження та в зворотному напрямку відповідно до завдання про відрядження.

Нещасні випадки, пов'язані із завданням тілесних ушкоджень іншою особою, або вбивство особи під час виконання нею службових (посадових) обов'язків чи дій в інтересах органу і підрозділу ДСНС незалежно від порушення кримінальної справи розслідуються відповідно до Інструкції. Такі випадки визнаються пов'язаними з виконанням службових обов'язків (крім випадків, що сталися через особисті мотиви).

Нещасні випадки, що сталися внаслідок раптового погіршення стану здоров'я особи під час виконання нею службових (посадових) обов'язків, визнаються пов'язаними з виконанням службових обов'язків за умови, що погіршення стану здоров'я особи сталося внаслідок впливу небезпечних чи шкідливих виробничих факторів, що підтверджено медичним висновком, або якщо потерпілий не проходив медичного огляду, передбаченого законодавством, а робота, що виконувалася, була протипоказана потерпілому відповідно до медичного висновку про стан його здоров'я.

Визнаються пов'язаними з виконанням службових обов'язків також випадки спроби чи скоєння самогубства працівником під впливом пси-

хофізіологічних, небезпечних та шкідливих факторів, пов'язаних із виконанням службових обов'язків.

Медичний висновок щодо зв'язку погіршення стану здоров'я особи з впливом на неї небезпечних чи шкідливих виробничих факторів або щодо протипоказання за станом здоров'я особи виконувати зазначену роботу видається лікувально-профілактичним закладом за місцем лікування потерпілого на запит керівника органу і підрозділу ДСНС.

Не визнаються пов'язаними з виконанням службових обов'язків нещасні випадки, що сталися з особами:

– під час виконання дій, що не входять до службових обов'язків;

– під час використання ними в особистих інтересах транспортних засобів, машин, механізмів, устаткування, інструментів, що належать або використовуються органами і підрозділами ДСНС, або належать потерпілим чи іншим особам;

– унаслідок отруєння алкоголем, наркотичними засобами, токсичними чи отруйними речовинами, а також унаслідок їх дії (асфіксія, інсульт, зупинка серця тощо) за наявності відповідного медичного висновку, якщо це не пов'язано із застосуванням таких речовин у службовій діяльності чи порушенням вимог безпеки щодо їх зберігання і транспортування або якщо потерпілий, який перебував у стані алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння, був відсторонений від служби до настання нещасного випадку;

– у разі підтвердженого відповідним медичним висновком алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння, не зумовленого виробничим процесом, яке стало основною причиною нещасного випадку, за відсутності технічних та організаційних причин його настання;

– під час скоєння ними злочину чи адміністративного правопорушення;

– у разі навмисного завдання шкоди своєму здоров'ю;

– у разі смерті або самогубства (крім випадків, зазначених у пункті 2.8 цієї Інструкції).

Керівник органу і підрозділу ДСНС, який призначив комісію, повинен розглянути і затвердити необхідну кількість примірників актів форми Нцз-5 і форми Нцз-1 (або форми НПВцз) протягом доби після одержання матеріалів, підготовлених комісією за підсумками її роботи (далі — матеріали розслідування).

До першого примірника акта форми Нцз-5 додаються примірник акта форми Нцз-1 (або форми НПВцз), пояснення свідків та потерпілого (у разі їх наявності), витяги з експлуатаційної документації, схеми, фотографії, інші документи, що характеризують стан робочого місця (машини, механізму, устаткування, апаратури тощо), а в разі потреби – також висновок лікувально-профілактичного закладу про стан сп'яніння, наявність в організмі потерпілого алкоголю, наркотичних чи отруйних речовин.

На вимогу потерпілого або особи, яка представляє його інтереси, голова комісії зобов'язаний ознайомити його з документами, що містяться в матеріалах розслідування.

За результатами розслідування керівник органу і підрозділу ДСНС видає наказ.

Нещасні випадки реєструються у журналі реєстрації осіб, які потерпіли від нещасних випадків (додаток 4).

Примірник затвердженого акта форми Нцз-5 разом із примірником затвердженого акта форми Нцз-1 (або форми НПВцз) і матеріалами розслідування протягом трьох діб передаються керівником до служби охорони праці органу і підрозділу, службовцем якого є потерпілий.

Примірники затвердженого акта форми Нцз-5 та акта форми Нцз-1 (або форми НПВцз) протягом трьох діб надсилаються керівником органу і підрозділу ДСНС:

– потерпілому або особі, яка представляє його інтереси;
– Сектору з охорони праці центрального апарату ДСНС.

Примірник затвердженого акта форми Нцз-1 (або форми НПВцз) протягом трьох діб передається керівникові структурного підрозділу органу і підрозділу ДСНС, де стався нещасний випадок, для здійснення заходів щодо запобігання подібним випадкам.

Примірники затвердженого акта форми Нцз-5 та акта форми Нцз-1 (або форми НПВцз) разом з матеріалами розслідування підлягають зберіганню протягом 45 років в органі і підрозділі ДСНС та в архіві центрального апарату ДСНС.

У разі реорганізації органу і підрозділу ДСНС вищезазначені матеріали передаються правонаступникові, який бере на облік цей нещасний випадок, а в разі ліквідації органу і підрозділу ДСНС – до архіву центрального апарату ДСНС.

Після закінчення періоду тимчасової непрацездатності або в разі смерті потерпілого внаслідок травми, одержаної під час нещасного випадку, керівник органу і підрозділу ДСНС, який бере на облік нещасний випадок, складає повідомлення про наслідки нещасного випадку, що стався, за формою Нцз-2 згідно з додатком 5 і в десятиденний строк надсилає його особам, яким надсилався акт форми Нцз-1 (або форми НПВцз). Повідомлення про наслідки нещасного випадку, що стався, обов'язково додаються до акта форми Нцз-1 або форми НПВцз і зберігаються разом з ним відповідно до вимог цієї Інструкції.

Нещасний випадок, про який своєчасно не було повідомлено безпосереднього керівника потерпілого чи керівника органу і підрозділу ДСНС або внаслідок якого втрата працездатності настала не відразу, розслідується і береться на облік згідно з цією Інструкцією протягом місяця після надходження заяви потерпілого чи особи, яка представляє його інтереси (незалежно від часу, коли він стався).

У разі реорганізації органу і підрозділу ДСНС, у якому стався такий випадок, розслідування проводиться його правонаступником.

Нещасний випадок, що стався з особою на території органу і підрозділу ДСНС або в іншому місці роботи під час перерви для відпочинку та харчування, а також під час перебування на території органу і підрозділу ДСНС у зв'язку з проведенням службової наради, одержанням грошового утримання, проходженням медичного огляду або проведенням з дозволу чи з ініціативи начальника органу і підрозділу ДСНС професійних та кваліфікаційних конкурсів і тренувальних занять, спортивних змагань розслідується та береться на облік згідно з вимогами цієї Інструкції.

Нещасний випадок, що стався в органі і підрозділі ДСНС з особою іншого органу і підрозділу ДСНС під час виконання нею службового завдання, розслідується комісією органу і підрозділу ДСНС, у якому стався нещасний випадок, за участю представників органу і підрозділу ДСНС, особа якого є потерпілою. Такий випадок береться на облік органом і підрозділом ДСНС, особа якого є потерпілою.

Орган і підрозділ ДСНС, у якому стався нещасний випадок, зберігає примірник акта форми Нцз-1 протягом періоду, необхідного для виконання передбачених актом профілактичних заходів щодо запобігання подібним випадкам, але не менше ніж один рік.

Нещасний випадок, що стався з особою, яка тимчасово була переведена до іншого органу і підрозділу ДСНС, розслідується і береться на облік підрозділом, куди цю особу було переведено.

Нещасний випадок, що стався з особою, яка виконувала роботи під керівництвом посадових осіб свого органу і підрозділу ДСНС на виділених територіях, об'єктах, дільницях іншого органу і підрозділу ДСНС, розслідується і береться на облік органом і підрозділом, особа якого є потерпілою. У розслідуванні бере участь представник органу і підрозділу ДСНС, де стався нещасний випадок.

Нещасний випадок з особою, яка виконувала завдання (роботи) у складі зведених загонів (груп, бригад, транспортної колони), сформованих певним органом і підрозділом ДСНС, розслідується і береться на облік цим підрозділом за участю представника органу і підрозділу ДСНС, що направив потерпілого.

Нещасні випадки зі слухачами і курсантами науково-дослідних, навчальних закладів ДСНС, які сталися під час проходження ними навчання, навчальної практики та стажування в органі і підрозділі ДСНС, розслідуються і беруться на облік тим органом і підрозділом ДСНС, у якому вони проходили навчання, практику чи стажування. У розслідуванні бере участь представник науково-дослідного, навчального закладу ДСНС. Копія матеріалів розслідування надсилається науково-дослідному, навчальному закладу ДСНС.

Нещасні випадки, що сталися з особами, що були залучені для виконання робіт на об'єктах підприємств та організацій інших міністерств та центральних органів виконавчої влади за договором між органом і підрозділом ДСНС та підприємством (організацією), розслідуються органом і підрозділом ДСНС за участю представника підприємства (організації) і беруться на облік органом і підрозділом ДСНС.

Нещасні випадки, що сталися з водіями, пілотами (екіпажем) транспортних засобів органів і підрозділів ДСНС (автомобілів, літаків, морських та річкових суден тощо) під час перебування в рейсі, розслідуються відповідно до цієї Інструкції. Відомості про обставини і причини катастроф, аварій та подій на транспорті, що призвели до нещасних випадків, а також про осіб, які допустили порушення вимог законодавства, незалежно від порушення кримінальної справи, передаються органу і підрозділу, особи яких є потерпілими, або голові комісії, що проводить розслідування нещасного випадку.

Нещасний випадок, що стався з особою під час відрядження за кордон, розслідується відповідно до вимог цієї Інструкції, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України.

Контроль за своєчасністю та об'єктивністю розслідування нещасних випадків, їх документальним оформленням та обліком, виконанням заходів щодо усунення причин нещасних випадків здійснюють спеціалісти Сектора з охорони праці центрального апарату ДСНС, які мають право вимагати проведення повторного (додаткового) розслідування нещасного випадку, перегляду затвердженого акта форми Нцз-5, акта форми Нцз-1 (або форми НПВцз), визнання нещасного випадку пов'язаним із виконанням службових обов'язків і складення акта форми Нцз-1, якщо ними виявлено порушення вимог цієї Інструкції чи інших нормативно-правових актів з охорони праці.

Якщо виявлено факт приховування органом і підрозділом нещасного випадку, розслідування повинно призначатися наказом прямого начальника, якому підпорядкований начальник органу і підрозділу, де стався нещасний випадок. Особи, які винні у скоєнні нещасних випадків та в їх приховуванні, притягаються до відповідальності згідно з чинним законодавством України.

10.2 Спеціальне розслідування нещасних випадків

Спеціальному розслідуванню підлягають:

– нещасні випадки зі смертельним наслідком;

– групові нещасні випадки, які сталися одночасно з двома і більше особами, незалежно від тяжкості ушкодження їх здоров'я;

– випадки смерті осіб в органі і підрозділі ДСНС Україні;

– випадки зникнення осіб під час виконання службових обов'язків;

– нещасні випадки з тяжкими наслідками, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого.

Про груповий нещасний випадок, нещасний випадок із смертельним наслідком, нещасний випадок з тяжким наслідком, а також випадок зникнення особи під час виконання службових обов'язків керівник органу і підрозділу ДСНС зобов'язаний негайно передати з використанням засобів зв'язку повідомлення про нещасний випадок:

– за підпорядкованістю в установленому в органах і підрозділах ДСНС порядку надання позачергових донесень;

– Сектору з охорони праці центрального апарату ДСНС;

– органу прокуратури за місцем виникнення нещасного випадку;

– установі державної санітарно-епідеміологічної служби, яка обслуговує орган і підрозділ ДСНС С України, – у разі гострих професійних захворювань (отруєнь).

Повідомлення про нещасний випадок надсилається також у разі, коли смерть потерпілого настала внаслідок нещасного випадку, що стався раніше. Спеціальне розслідування такого випадку здійснюється у встановленому порядку з використанням матеріалів раніше проведеного розслідування.

Спеціальне розслідування нещасного випадку проводиться комісією із спеціального розслідування нещасного випадку (далі — спеціальна комісія), що призначається наказом керівника органу і підрозділу ДСНС.

До складу спеціальної комісії включаються:

– керівник (спеціаліст) служби охорони праці або посадова особа, на яку покладено наказом керівника виконання функцій спеціаліста з питань охорони праці органу і підрозділу ДСНС, до сфери управління якого належить підрозділ, де стався нещасний випадок;

– представник органу і підрозділу ДСНС, до сфери управління якого належить підрозділ, де стався нещасний випадок;

– керівник (безпосередній або прямий начальник) структурного підрозділу, де працює потерпілий;

– представник підрозділу роботи з персоналом, у якому стався нещасний випадок;

– представник установи державної СЕС у разі розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння);

– у разі спроби чи скоєння самогубства потерпілим — психолог;

– інші посадові особи ДСНС С України за рішенням керівництва центрального апарату ДСНС.

При груповому нещасному випадку, коли серед постраждалих є працівник, що працює за наймом, до складу спеціальної комісії включаються, за погодженням, представник Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Залежно від конкретних умов (характеру і можливих наслідків аварії тощо) до складу спеціальної комісії можуть включатися представники інших відомств, місцевого органу виконавчої влади, профспілкових організацій, членами яких є потерпілі.

Головою спеціальної комісії призначається посадова особа за рішенням начальника органу і підрозділу ДСНС.

Потерпілий або особа, яка представляє його інтереси, не включається до складу спеціальної комісії, але має право брати участь у засіданнях цієї комісії, висловлювати свої пропозиції, додавати до матеріалів розслідування документи, що стосуються нещасного випадку, викладати особисту думку щодо обставин і причин нещасного випадку та одержувати від голови спеціальної комісії інформацію про хід проведення розслідування.

Керівник органу і підрозділу ДСНС, у якому стався нещасний випадок, зобов'язаний забезпечити належні умови і сприяти роботі спеціальної комісії.

Члени спеціальної комісії мають право одержувати письмові та усні пояснення від керівника, посадових осіб, працівників органу і підрозділу, а також проводити опитування потерпілих та інших осіб — свідків нещасного випадку.

Спеціальні розслідування нещасних випадків, що сталися під час катастроф, аварій та подій на транспорті, проводяться з обов'язковим використанням матеріалів з їх розслідування, складених відповідними органами в установленому порядку.

Спеціальне розслідування нещасного випадку проводиться протягом 10 робочих днів. У разі необхідності строк спеціального розслідування може бути продовжений до 3-х місяців органом і підрозділом ДСНС, який призначив спеціальну комісію.

Спеціальна комісія зобов'язана:

– обстежити місце, де стався нещасний випадок, одержати письмові чи усні пояснення від керівника і його представників, посадових осіб, працівників органу і підрозділу ДСНС, потерпілого, якщо це можливо, опитати інших осіб — свідків нещасного випадку та осіб, причетних до них;

– визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці;

– з'ясувати обставини і причини нещасного випадку;

– визначити, чи пов'язаний цей випадок з виконанням службових обов'язків;

– установити осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, а також розробити заходи щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

– зустрітися з потерпілими або членами їх сімей чи особами, які представляють їх інтереси, з метою розгляду питань щодо розв'язання соціальних проблем, які виникли внаслідок нещасного випадку, внесення пропозицій щодо їх розв'язання відповідним органам, а також дати потерпілим (членам їх сімей, особам, які представляють інтереси потерпілих) роз'яснення щодо їх прав у зв'язку з настанням нещасного випадку.

У разі необхідності проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи для встановлення причини нещасного випадку та розроблення заходів щодо запобігання подібним випадкам керівник органу і підрозділу ДСНС зобов'язаний за рішенням спеціальної комісії утворити експертну комісію із залученням до її роботи за рахунок коштів органу і підрозділів ДСНС експертів – спеціалістів науково-дослідних, проектно-конструкторських, експертних та інших організацій.

Після ознайомлення з необхідними матеріалами, обстеження місця події та проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи експертна комісія складає висновок, у якому стисло викладаються обставини, визначаються причини нещасного випадку, вказуються допущені порушення вимог нормативно-правових актів з охорони праці, а також заходи щодо запобігання подібним нещасним випадкам.

Під час спеціального розслідування керівник органу і підрозділу ДСНС зобов'язаний:

– зробити у разі необхідності фотознімки місця, де стався нещасний випадок, пошкоджених об'єктів, машин, механізмів, устаткування, інструменту, а також надати спеціальній комісії технічну документацію та інші необхідні матеріали;

– створити належні умови для роботи спеціальної комісії, забезпечити її для проведення розслідування транспортними засобами, засобами зв'язку, службовими приміщеннями;

– організувати у разі розслідування випадків гострого професійного захворювання (отруєння) медичне обстеження особового складу;

– забезпечити проведення необхідних лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи тощо;

– організувати друкування, тиражування та оформлення в необхідній кількості матеріалів спеціального розслідування.

За результатами спеціального розслідування складаються акти форми Нцз-5, форми Нцз-1 стосовно кожного потерпілого, нещасний випадок з яким визнано таким, що пов'язаний з виконанням службових обов'язків, або форми НПВцз, нещасний випадок з яким визнано таким,

що не пов'язаний з виконанням службових обов'язків, а також оформляються інші матеріали спеціального розслідування.

Кількість примірників акта форми Нцз-5, акта форми Нцз-1 (або акта форми НПВцз) визначається залежно від кількості потерпілих та органів, яким зазначені документи надсилаються.

В акті спеціального розслідування нещасного випадку, що стався внаслідок аварії, зазначається її категорія.

Необхідна кількість примірників актів форми Нцз-5, форми Нцз-1 (або форми НПВцз) підписуються головою і всіма членами спеціальної комісії протягом п'яти днів після оформлення матеріалів спеціального розслідування. У разі незгоди зі змістом актів форми Нцз-5, форми Нцз-1 (або форми НПВцз) член комісії окрему письмово викладає думку, яка додається до акта і є його невід'ємною частиною, про що зазначається в акті форми Нцз-5.

У разі зникнення особи під час виконання нею службових обов'язків з урахуванням конкретних обставин спеціальна комісія дійде висновку, що зникнення особи зумовлено настанням нещасного випадку, пов'язаного з виконанням службових обов'язків при проходженні служби, акт форми Нцз-5 з таким висновком цієї комісії видається сім'ї потерпілого або особі, яка представляє його інтереси, для звернення до суду із заявою про оголошення працівника померлим.

Після оголошення судом особи померлою орган і підрозділ ДСНС, який призначив спеціальну комісію, відповідно до акта форми Нцз-5 визнає цей випадок, пов'язаний із виконанням службових обов'язків при проходженні служби, складає акт форми Нцз-1, а керівник органу і підрозділу ДСНС, в якому стався цей випадок, бере на облік в установленому порядку.

Керівник органу і підрозділу ДСНС, який призначив спеціальну комісію, повинен розглянути і затвердити необхідну кількість примірників актів форми Нцз-5 та форми Нцз-1 (або форми НПВцз) протягом доби після надходження матеріалів спеціального розслідування.

На вимогу потерпілого або особи, яка представляє його інтереси, голова спеціальної комісії зобов'язаний ознайомити їх з документами, що містяться в матеріалах спеціального розслідування.

До матеріалів спеціального розслідування належать:

– копія наказу органу і підрозділу ДСНС про призначення спеціальної комісії;

– примірник акта форми Н-5цз;

– примірник акта форми Н-1цз (або форми НПВцз) стосовно кожного потерпілого;

– протокол огляду місця, де стався (сталася) нещасний випадок (аварія);

– ескіз місця, де стався (сталася) нещасний випадок (аварія), необхідні плани, схеми, фотознімки такого місця, пошкоджених об'єктів, машин, механізмів, устаткування, інструменту тощо;

– висновок експертної комісії, якщо вона утворювалася, та висновок експертизи (науково-технічної, медичної тощо), якщо вона проводилася;

– медичний висновок про причини смерті або характер і ступінь тяжкості травми потерпілого, а також про стан алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння;

– протоколи рішень спеціальної комісії про розподіл функцій між членами цієї комісії та про призначення експертної комісії;

– протоколи опитування потерпілого (потерпілих) та пояснювальні записки потерпілих, свідків та інших осіб, причетних до нещасного випадку (аварії);

– копії документів про проходження потерпілим навчання та інструктажів з охорони праці;

– витяги із законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці, вимоги яких були порушені;

– копії приписів, протоколів про адміністративні правопорушення, що стосуються нещасного випадку, видані керівнику органу і підрозділу ДСНС посадовими особами органів державного нагляду за охороною праці до настання нещасного випадку і під час його розслідування;

– довідка про матеріальну шкоду, заподіяну внаслідок настання нещасного випадку, та надання потерпілому чи членам його сім'ї матеріальної допомоги.

Спеціальне розслідування випадку смерті особи під час виконання службових обов'язків проводиться з урахуванням вимог.

Матеріали спеціального розслідування випадку смерті особи під час виконання службових обов'язків при проходженні служби повинні містити:

– копію наказу органу і підрозділу ДСНС про призначення спеціальної комісії;

– примірник акта форми Нцз-5;

– примірник акта форми Нцз-1 (або акта форми НПВцз) стосовно потерпілого;

– протокол огляду місця, де стався (сталася) нещасний випадок (аварія);

– медичний висновок про причини смерті, а також про стан алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння;

– інші документи залежно від обставин і причин цього випадку.

Керівник органу і підрозділу ДСНС у п'ятиденний строк після затвердження акта форми Нцз-5 зобов'язаний:

– видати письмовий наказ про виконання запропонованих спеціальною комісією заходів та запобігання виникненню подібних випадків, копія якого обов'язково додається до матеріалів спеціального розслідування, а також притягнути згідно із законодавством до відповідальності посадових осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, посадових інструкцій. Про виконання запропонованих заходів керівник органу і підрозділу ДСНС повідомляє у письмовій формі органи, які брали участь у розслідуванні, у зазначені в акті форми Нцз-5 строки;

– надіслати копії матеріалів органам, представники яких брали участь у спеціальному розслідуванні.

Примірник затвердженого акта форми Нцз-5 разом з примірником затвердженого акта форми Нцз-1 (або форми НПВцз) надсилаються:

– потерпілому, членам його сім'ї або особі, яка представляє його інтереси;

– Сектору з охорони праці центрального апарату ДСНС.

Примірник матеріалів спеціального розслідування залишається у органі і підрозділі ДСНС та зберігається.

У разі надходження скарги або незгоди з висновками спеціальної комісії щодо обставин та причин нещасного випадку керівник органу і підрозділу ДСНС з метою забезпечення об'єктивності спеціального розслідування має право призначити повторне (додаткове) спеціальне розслідування такого випадку спеціальною комісією в іншому складі і за результатами її роботи скасувати висновки попередньої спеціальної комісії, вжити заходів до активізації роботи щодо запобігання виникненню подібних випадків, притягнути до відповідальності посадових осіб органів і підрозділів ДСНС, які порушили вимоги законодавства про охорону праці.

У разі незгоди керівника органу і підрозділу ДСНС, потерпілого або члена його сім'ї чи особи, яка представляє його інтереси, із змістом затвердженого акта форми Нцз-5, форми Нцз-1 (або форми НПВцз) рішення спеціальної комісії може бути оскаржено у судовому порядку.

10.3 Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин

Керівники органів і підрозділів ДСНС на підставі актів за формою Н-1цз (НПВцз) організовують роботу щодо підготовки звітів про потерпілих і подають їх в установленому порядку до Сектора з охорони праці центрального апарату ДСНС, а також несуть відповідальність за її достовірність.

Керівники органів і підрозділів ДСНС зобов'язані проводити аналіз причин нещасних випадків за підсумками кварталу, півріччя і року та розробляти і виконувати заходи щодо запобігання подібним випадкам.

Облік усіх нещасних випадків виробничого характеру ведеться Сектором з охорони праці центрального апарату ДСНС на підставі повідомлень, актів та звітів про нещасні випадки, що сталися в органах і підрозділах ДСНС.

Служби з охорони праці органів і підрозділів ДСНС проводять аналіз причин нещасних випадків виробничого характеру за підсумками кварталу, півріччя і року та матеріали аналізу надсилають до Сектора з охорони праці центрального апарату ДСНС до 10 числа місяця, наступного за звітним кварталом, півріччям і роком.

Сектором з охорони праці центрального апарату ДСНС матеріали узагальнюються, готуються огляди про стан охорони праці та виробничий травматизм і направляються до органів і підрозділів ДСНС для практичної роботи.

10.4 Розслідування нещасних випадків при аваріях

Аварія – раптова, небезпечна подія (потужний викид небезпечних речовин, пожежа або вибух, внаслідок порушення експлуатації підприємства (об'єкта), яка призводить до негайної та/або наступної загрози для життя та здоров'я людей, довкілля, матеріальних цінностей на території (об'єкті) підприємства та/або за його межами.

До числа об'єктів органів і підрозділів ДСНС належать будівлі, споруди, транспортні засоби, інженерне та технологічне обладнання, устаткування котлонагляду та вантажопідіймальні механізми.

До устаткування котлонагляду та вантажопідіймальних механізмів належать:

– парові та водонагрівальні котли;
– посудини, що працюють під тиском;
– вантажопідіймальні механізми;
– пасажирські та вантажні ліфти.

До аварій устаткування котлонагляду та вантажопідіймальних механізмів слід відносити:

– вибухи котлів, посудин, що працюють під тиском;
– розриви трубопроводів пари та гарячої води, кришок та затворів лазів, люків парових котлів і посудин, що працюють під тиском;
– виникнення випуклостей, тріщин на стінках барабанів, топкових камер, нагрівальних труб, посудин, що працюють під тиском, трубопроводів пари та гарячої води, що спричинили зупинення їх на ремонт;
– руйнування чи згинання металевих конструкцій вантажопідіймальних машин (моста, порталу, рами, платформи, башти, стріли), що спричинили проведення капітального ремонту металевих конструкцій чи заміни їх окремих секцій, а також падіння вантажопідіймальної машини, що спричинило її пошкодження;

– падіння кабін ліфтів, їх противаг.

Аварії поділяються на I, II категорії.

До I категорії належать аварії, які призвели до одного з таких наслідків:

– загинуло 5 і більше чи травмовано 10 і більше осіб;

– стався викид отруйних, радіоактивних, біологічно небезпечних речовин за межі санітарно-захисної зони органу і підрозділу ДСНС;

– збільшилась концентрація забруднювальних речовин у навколишньому середовищі більш ніж у 10 разів;

– зруйновано будівлі, споруди чи їх основні конструкції, що створило загрозу для життя і здоров'я людей;

– повністю зруйновано і вийшло з ладу обладнання, устаткування котлонагляду та вантажопідіймальних механізмів, що створило загрозу для життя і здоров'я людей.

До II категорії належать аварії, які призвели до одного з таких наслідків:

– загинуло до 5 чи травмовано від 4 до 10 осіб;

– пошкоджено обладнання, устаткування котлонагляду та вантажопідіймальних механізмів, що призвело до зупинення роботи, а будівлі та споруди пошкоджень не отримали.

Випадки порушення технологічних процесів роботи устаткування, тимчасового зупинення обладнання через спрацювання автоматичних захисних блокувань, унаслідок яких не було пошкоджено чи зруйновано обладнання, устаткування, будівельні конструкції, падіння опор та обрив проводів ліній електропередачі, що не призвело до випадків травматизму працівників, до аварій не належать.

Випадки пошкодження устаткування, що сталися під час його технічного випробування тиском, вантажем, під час проведення ремонту, пусконалагоджувальних робіт, монтажу, демонтажу спеціалізованими організаціями, до аварій не належать і не підлягають розслідуванню та обліку згідно з цією Інструкцією.

Після надходження повідомлення про аварію начальник органу і підрозділу ДСНС, на об'єкті якого сталася аварія, зобов'язаний:

– щонайперше вжити заходів для рятування потерпілих та надання їм медичної допомоги, запобігання подальшому поширенню аварії, встановлення меж небезпечної зони та обмеження доступу до неї людей;

– негайно доповісти про аварію за підпорядкованістю, в установленому в ДСНС порядку подання позачергових донесень; інформувати орган військової прокуратури за місцем виникнення аварії;

– забезпечити, до прибуття комісії з розслідування аварії, збереження обстановки на місці події та устаткування у такому стані, у якому вони були на момент аварії, якщо це не загрожує безпеці життя і здоров'я людей і не викликає подальшого розвитку аварійної ситуації.

Розслідування аварій проводиться комісією з розслідування, що призначається:

– у разі аварії I категорії або аварії II категорії з груповим чи смертельним нещасним випадком — наказом ДСНС;

– у разі аварії без групового чи смертельного нещасного випадку — наказом начальника органу і підрозділу ДСНС, на об'єкті якого сталася аварія.

Головою комісії призначається заступник керівника органу і підрозділу ДСНС, який призначає членів комісії.

Розслідування аварії, що спричинила нещасні випадки, проводиться згідно зкеріними документами.

Під час розслідування комісія визначає характер аварії, з'ясовує обставини, що її спричинили, встановлює факти порушення вимог нормативно-правових актів з питань охорони праці, правил експлуатації устаткування та технологічних регламентів, визначає якість виконання будівельно-монтажних робіт, їх відповідність вимогам нормативних актів та проектів, встановлює осіб, що несуть відповідальність за виникнення аварії, складає відомості щодо матеріальних втрат, заподіяних аварією, що сталася, за формою згідно з додатком 10, визначає заходи з ліквідації її наслідків та запобігання таким випадкам.

За результатами розслідування аварії, начальник органу і підрозділу ДСНС, який призначив комісію, видає наказ, яким на підставі висновків комісії затверджує заходи щодо запобігання подібним аваріям і притягає до відповідальності осіб, винних у порушенні вимог законодавства про охорону праці.

Матеріали розслідування травмування осіб внаслідок аварії складаються з документів, а також доповідної записки про роботу аварійно-рятувальних служб або підрозділів державної пожежної охорони, якщо вони залучаються до ліквідації цієї аварії.

Друкування, тиражування та оформлення в необхідній кількості матеріалів розслідування проводить орган і підрозділ ДСНС, на об'єкті якого сталася аварія, який у п'ятиденний строк після закінчення розслідування надсилає їх військовій прокуратурі та органам, представники яких брали участь у розслідуванні.

У разі аварії, що не призвела до нещасних випадків, примірник акта Нцз-5 зберігається в органі і підрозділі ДСНС до завершення виконання заходів, визначених комісією, але не менш ніж два роки.

Начальник органу і підрозділу ДСНС зобов'язаний проаналізувати причини аварії та розробити заходи щодо запобігання таким випадкам.

У разі, якщо аварія сталася через проектні недоробки або конструктивні недоліки устаткування, для участі в роботі комісії залучаються за їх згодою представники підприємства-розробника.

Начальник органу і підрозділу ДСНС зобов'язаний надіслати підприємству-розробнику та виготовлювачу устаткування обґрунтовані рекламації, а їх копії — органам, до сфери управління яких належить підприємство (у разі відсутності таких органів — місцевій держадміністрації).

Письмову інформацію про виконання заходів, визначених комісією, керівник органу і підрозділу ДСНС подає у зазначені в акті форми Нцз-5 строки організаціям, представники яких брали участь у розслідуванні.

10.5 Відповідальність посадових осіб

Посадові особи, які проводили розслідування нещасних випадків та аварій, несуть відповідальність згідно із законодавством за своєчасне та об'єктивне їх розслідування, а також за обґрунтованість прийнятих рішень.

Особи, які допустили порушення або не виконують вимоги Інструкції, несуть відповідальність згідно із законодавством.

Висновок: щоб вирішувати питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків в органах та підрозділах ОРС ЦЗ необхідно накопичувати теоретичні знання та професійну майстерність.

Завдання на самостійну підготовку

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 337 Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 р. № 270 Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270-2001-%D0%BF#Text
3. Наказ МОЗ від 04.07.2007 N 370 Про затвердження Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-07#Text
4. Інструкція про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків України Чорнобильської катастрофи. Затверджена Наказом МНС від 18.08.2006 № 540 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1106-06#Text

Контрольні запитання

1) Розслідування та облік нещасних випадків
2) Спеціальне розслідування нещасних випадків.
3) Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин.
4) Розслідування нещасних випадків при аваріях.
5) Відповідальність посадових осіб.

ДОДАТКИ

Додаток
до Положення про службу охорони праці ДСНС

СЛУЖБА ОХОРОНИ ПРАЦІ

_____

(найменування органу, підрозділу, підприємства, установи, організації, якій належить служба охорони праці)

ПРИПИС

№ ___ від «___» _____ 20__ року

Кому _____

(П.І.Б., посада особи, якій видається припис)

_____.

Відповідно до Закону України «Про охорону праці» та з метою створення належних безпечних і здорових умов праці пропоную Вам усунути такі порушення та недоліки:

№ з/п	Виявлені порушення (зазначається сутність правопорушення, а також недоліки системи управління)	Нормативно-правовий акт, пункт, абзац, вимоги яких порушено (зазначається конкретно пункт, абзац та реквізити порушених нормативно-правових актів з охорони праці)	Запропонований термін усунення порушень (зазначається дата, місяць та рік усунення порушень)	Відмітка про виконання (зазначається дата фактичного виконання заходів і підписується особою, що видала припис, і особою, що отримала припис)
1	2	3	4	5

Порушення, що вказані в пунктах _____ припису, призвели до створення виробничої ситуації, що загрожує життю (здоров'ю) працівників.

Керуючись статтею 15 Закону України «Про охорону праці», забороняю з _____ годин «___» _____ 20__ року експлуатацію (виконання робіт) _____

(вказати найменування об'єкта, дільниці, цеху, виробництва, машини, механізму, устаткування)

_____

Зупинені роботи можуть бути поновлені з мого письмового дозволу після усунення вказаних порушень.

Про виконання припису із закінченням вказаних у ньому термінів прошу письмово повідомити мене.

Припис видав

_____ _____

(П.І.Б., посада) (підпис)

Припис отримав

_____ _____

(П.І.Б.) (підпис)

(У разі відмови від підпису в отриманні припису робиться запис: "Від підпису відмовився" та вказується дата).

Додаток 1

до пункту 1.3.7 Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

_____

(управління, заклад, установа)

ЖУРНАЛ
РЕЄСТРАЦІЇ ВСТУПНОГО ІНСТРУКТАЖУ
З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ

(відділ, підрозділ, служба)

Розпочато " " _____ р.
Закінчено " " р.

Продовження Додатка 1
до пункту 1.3.7 Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

№ п/п	Дата проведення інструктажу	Прізвище, ім'я та по батькові особи, яку інструктують	Професія, посада особи, яку інструктують	Назва підрозділу, до якого надсилається особа, яку інструктують	Прізвище, ініціали, посада особи, яка інструктує	Підпис	
						особи, яку інструктують	особи, яка інструктує
1	2	3	4	5	6	7	8

Додаток 2

до пункту 1.3.18 Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

_____

(управління, заклад, установа)

ЖУРНАЛ
РЕЄСТРАЦІЇ ІНСТРУКТАЖІВ
З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

Розпочато “_____” _____ р.

Закінчено “ _____” _____ р.

Продовження ДОДАТКА 2
до пункту 1.3.18 Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

(відділ, підрозділ, служба)

ЖУРНАЛ РЕЄСТРАЦІЇ ІНСТРУКТАЖІВ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

№ п/п	Дата	Прізвище, ініціали особи, яку інструктують	Професія, посада особи, яку інструктують	Вид інструктажу (первинний, повторний, позаплановий, цільовий), номер або назва інструкції (вказівки)	Причина проведення позапланового, цільового інструктажу	Прізвище, ініціали особи, яка інструктує	Підпис	
							особи, яку інструктують	особи, яка інструктує
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Додаток 3

до пункту 1.3.32 Правил
безпеки праці
в органах і підрозділах МНС
України

_____

(управління, заклад, установа, підрозділ)

Протокол №
засідання комісії з перевірки знань
з питань охорони праці

Комісія у складі:
голови _____

(прізвище, ініціали, посада)

і членів комісії _____

(прізвище, ініціали, посада)

на підставі наказу від " ___ " _____ р. №_____
перевірила знання _____

_____

(найменування нормативних актів про охорону праці, за якими проводилася перевірка)

№ п/п	Дата	Прізвище, ім'я та по батькові працівників	Посада, професія	Група електробезпеки (при наявності)	Назва підрозділу	Знає, не знає	Примітка
1	2	3	4	5	6	7	8

Г олова комісії _____(підпис)

Члени комісії (підпис)

Додаток 4

до пункту 1.3.32 Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

Посвідчення про перевірку знань з питань охорони праці

Підрозділ _____

ПОСВІДЧЕННЯ

Видано _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

Посада (фах)_____
Місце роботи _____
В тому, що він (вона) показав необхідні знання

_____
(найменування нормативних актів про охорону

_____
праці, за якими проводилася перевірка)

Підстава: протокол від "__" _____ р. №_____

М.П.

Г олова комісії _____(прізвище)
(підпис)

_____
У даному посвідченні можуть бути додаткові вкладки
про обов'язкові медичні огляди працівника, право
виконання ним спеціальних робіт та інше.

Продовження ДОДАТКА 4

до пункту 1.3.32 Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

ВІДОМОСТІ ПРО ПОВТОРНУ ПЕРЕВІРКУ ЗНАНЬ

Посада (фах)_____

показав необхідні знання _____
найменування нормативних

актів про охорону праці, за якими проводилася перевірка)

Підстава: протокол від "_ "_____ р. № _____

М.П.

Г олова комісії_____ (прізвище)
(підпис)

Посада (фах)_____

показав необхідні знання _____
(найменування нормативних

актів про охорону праці, за якими проводилася перевірка)

Підстава: протокол від "_ "_____ р. № _____

М.П.

Г олова комісії _____ (прізвище)
(підпис)

Додаток 5

до пункту 1.3.37 Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

Укладка
медикаментів і медичного обладнання для пожежних, аварійно-рятувальних та автомобілів першої допомоги

№ п/п	Найменування медичних засобів	Одиниці вимірювання	Кількість
1	Ножиці хірургічні, прямі, 14 см	шт.	1
2	Повітропровід “рот-у-рот”	шт.	1
3	Язикотримач	шт.	1
4	Роторозширювач	шт.	1
5	Джгут гемостатичний	шт.	4
6	Шини Крамера прямі різного розміру	шт.	4
7	Інд. перев'язувальні пакети	шт.	10
8	Ватно-марлеві пов'язки	шт.	5
9	Вата хірургічна, 250 г.	упак.	1
10	Бинти стерильні		
	5х10	шт.	5
	7х14	шт.	3
11	Серветки стерильні 33х45	упак.	1
12	Серветки стерильні малі	упак.	2
13	Лейкопластир	кор.	1
14	Лейкопластир бактерицидний	упак.	3
15	Розчин аміаку 10% -1,0	амп.	10
16	Валідол табл. №10	упак.	5
17	Настоянка валеріани 25 мл.	фл.	1
18	Анальгін 0,5 табл. №10	упак.	5
19	Бесалол табл. №6	упак.	2
20	Вугілля активоване 0,5 №10	упак.	5
21	Настоянка йоду 5% - 30 мл.	фл.	1
22	Брильянт зелений 1% -10 мл.	фл.	1
23	Шприц-тюбик “Трамал” 50 мг.	шт.	3
24	Гипозоль	фл.	3
25	Пакет протиопіковий	шт.	2

Узгоджено з Управлінням охорони здоров'я ДСНС

Додаток 6

до пункту 1.3.37 Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

Укладка
медикаментів і медичного обладнання для оснащення підрозділів

№ п/п	Найменування медичних засобів	Одиниця вимірювання	Кількість
1	Ножиці тупокінцеві, прямі, 14 см	шт.	1
2	Термометр медичний	шт.	1
3	Ножиці з одним гострим кінцем	шт.	1
4	Повітропровід “рот-у-рот”	шт.	1
5	Язикотримач	шт.	1
6	Роторозширювач	шт.	1
7	Джгут гемостатичний	шт.	4
8	Шини Крамера прямі різного розміру	шт.	4
9	Носилки	шт.	2
10	Інд. перев’язувальні пакети	шт.	20
11	Ватно-марлеві пов’язки	шт.	5
12	Вата хірургічна, 250 г.	упак.	5
13	Бинти стерильні		
	5х10	шт.	2
	7х14	шт.	3
14	Лейкопластир	кор.	1
15	Лейкопластир бактерицидний	упак.	3
16	Розчин аміаку 10% - 1,0	амп.	10
17	Валідол табл. №10	упак.	5
18	Настойка валеріани 25 мл.	фл.	1
19	Анальгін 0,5 табл. №10	упак.	5
20	Бесалол табл. №6	упак.	2
21	Вугілля активоване 0,5 №10	упак.	5
22	Настоянка йоду 55-30,0	фл.	2
23	Брильянт зелений 1% -10 мл.	фл.	1
24	Шприц-тюбик “Трамал” 50 мг.	шт.	10
25	Гипозоль	фл.	10
26	Пакет протиопіковий	шт.	10
27	Серветки стерильні 33х45	упак.	1
28	Серветки стерильні малі	упак.	2

Примітка 1. Мазі від опіків і емульсії у разі надання першої долікарняної допомоги потерпілому застосовувати не рекомендується, тому що вони різко ускладнюють лікарю визначення глибини і площі опіку, заважають правильно призначити лікування.

Примітка 2. Залежно від місцевих умов (характеру речовин і матеріалів на об'єкті, особливостей служби і т.п.) перелік засобів може доповнюватись за рішенням начальника частини (загону) у разі отримання письмової згоди з місцевими органами охорони здоров'я.

Примітка 3. В аптечці має зберігатися опис медикаментів, що підлягають періодичному оновленню, із зазначенням дати їх отримання.

Узгоджено з Управлінням охорони здоров'я ДСНС

Додаток 7

до Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

Журнал
реєстрації потерпілих від нещасних випадків

(управління (відділ), заклад, установа)
Розпочато “ ” _____ р.
Закінчено “ _____” _____ р.

№ п/п	Дата, час нещасного випадку	Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого, рік народження, стаж роботи у пожежній охороні	Посада, підрозділ, звання	Місце нещасного випадку	Стислий опис обставин і причин нещасного випадку	Дата складання і № акта за формою Н-1 або затвердження висновку розслідування	Діагноз та наслідки нещасного випадку	Примітка
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Додаток 8

до п. 1.3.38. Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

ПЕРША ДОЛІКАРНЯНА ДОПОМОГА ПОТЕРПІЛИМ НА ПОЖЕЖАХ І ПРИ АВАРІЯХ

Загальні положення

Загальними умовами успіху при наданні першої долікарняної допомоги потерпілим під час нещасних випадків є швидкість дій, винахідливість і вміння того, хто надає допомогу. Цих якостей можна досягти за допомогою відповідних тренуваль-них вправ для придбання навичок.

Перша допомога потерпілому, яка надається особовим складом, не повинна заміняти собою допомогу медичного персоналу і має надаватись до прибуття лікаря; ця допомога має обмежуватись суворо визначеними видами (тимчасова зупинка кровотечі, перев'язування рани та опіку, іммобілізація перелому - фіксуюча пов'язка, оживляючі заходи, перенесення і перевезення потерпілого).

Основні правила, які є обов'язковими при проведенні штучного дихання

Штучне дихання необхідно проводити тільки в тому разі, коли потерпілий не дихає або дихає дуже погано (рідко, судомно, мовби схлипуючи, як помираючий), а також якщо дихання потерпілого постійно погіршується.

Під час проведення штучного дихання необхідно уважно спостерігати за обличчям потерпілого. Якщо він поворухне губами чи повіками або зробить ковтальні рухи гортанню (кадиком), треба перевірити, чи не зробить він самостійного вдиху. Якщо після декількох миттєвостей чекання виявиться, що потерпілий не дихає, виконання штучного дихання необхідно негайно відновити. Проводити штучне дихання після того, як потерпілий почне дихати самостійно і рівномірно, не слід, тому що продовження штучного дихання може завдати йому тільки шкоди.

Перш ніж почати робити штучне дихання необхідно:

– потерпілого покласти спиною на тверду поверхню;

– швидко, не гаючи ні секунди, звільнити потерпілого від одягу, який перешкоджає диханню, розв'язати краватку або шарф, зняти ремінь, розстебнути штани і т.п.;

– так само швидко розкрити рот потерпілого і звільнити його від сторонніх предметів та слизу (хусткою чи кінцем сорочки). Якщо в глотці знаходиться стороннє тіло, потерпілого необхідно покласти на бік і постукати кулаком або долонею між лопатками, після чого витягнути стороннє тіло з рота. Після цього необхідно повернути потерпілого на спину і знову закинути голову максимально назад. Ці маніпуляції слід виконати за декілька секунд;

– якщо рот потерпілого міцно стиснутий, розімкнути його шляхом відтягнення вперед нижньої щелепи: для цього необхідно чотири пальці обох рук поставити позаду кутів нижньої щелепи і, упираючись великими пальцями в її край, висувати нижню щелепу так, щоб зуби нижньої щелепи були попереду верхніх.

Якщо таким чином розкрити рот потерпілого не вдасться, необхідно в кут рота, між задніми корінними зубами (але не передніми), обережно, щоб не зламати зуби, вставити дощечку, металеву пластинку, ручку ложки чи інший подібний предмет та з його допомогою розтулити зуби.

При цьому необхідно слідкувати, щоб язик потерпілого не западав і не закривав дихальні шляхи. Щоб запобігти западанню язика, нижня щелепа потерпілого має бути висунута трохи вперед.

Для розкриття гортані необхідно закинути голову потерпілого назад, підклавши під потилицю одну руку, а другою рукою надавити на чоло потерпілого так, щоб підборіддя опинилося на одній лінії з шиєю. При такому положенні голови просвіт глотки і верхніх дихальних шляхів значно розширюється і забезпечується повна прохідність, що є головною умовою успіху штучного дихання.

Найбільш ефективним способом штучного дихання є спосіб "з рота до рота".

Спосіб штучного дихання "з рота до рота" полягає в тому, що особа, яка надає допомогу, виконує видих зі своїх легенів до легень потерпілого безпосередньо через рот чи ніс потерпілого.

Особа, що надає допомогу, робить глибокий вдих і з силою видихає до рота потерпілого. При вдуванні повітря, особа, яка надає допомогу, щільно притискає свій рот до обличчя потерпілого так, щоб, за можливості, охопити своїм ротом увесь рот потерпілого, а великим і вказівним пальцями кисті руки затиснути йому ніс. У цей період грудна клітина потерпілого опускається і він довільно робить пасивний видих. Якщо потерпілий дорослий, видихати слід сильніше, а якщо дитина - слабше. У хвилину кількість вдувань дорослому дорівнює 12-16, а дитині - 18-20. Вдування повторюють 2 рази.

Вдування повітря до рота чи носа треба виконувати через марлю, серветку чи носову хустку, слідкуючи за тим, щоб при кожному вдуванні відбувалося достатнє розширення грудної клітини потерпілого. При кожному вдуванні грудна клітина потерпілого має розширюватися та самостійно опускатися. Для забезпечення більш глибокого видиху можна легким натисканням на грудну клітину допомогти виходу повітря з легень потерпілого.

У разі неможливості повного охоплення рота потерпілого вдувати повітря в його легені слід через ніс, щільно закриваючи при цьому рот потерпілого. Якщо щелепи міцно стиснуті, то штучне дихання теж проводять “ з рота до носа”.

За наявності апарата штучного дихання, після проведення сеансу штучного дихання способом "з рота до рота" чи "з рота до носа" можна перейти на штучне дихання за допомогою апарата.

Під час проведення штучного дихання не можна також допускати охолодження потерпілого (не залишати його на сирій землі, кам'яній, бетонній чи металевій підлозі). Під потерпілого слід підстелити щось тепле, а зверху його накрити.

Особа, що надає допомогу, після 3-5 вдувань повітря у легені потерпілого визначає наявність пульсу на сонній артерії. За наявності пульсу продовжують проведення штучного дихання до відновлення самостійного дихання. Якщо пульсу немає, то для відновлення кровообігу слід почати проведення зовнішнього масажу серця та продовжувати процедуру штучного дихання.

При цьому слід мати на увазі, що без правильної і своєчасної попередньої допомоги потерпілому до прибуття лікаря медична допомога може виявитись запізнілою і неефективною.

Правила проведення зовнішнього (непрямого) масажу серця

Зовнішній (непрямий) масаж проводиться шляхом ритмічних стискань серця через передню стінку грудної клітини при надавлюванні на відносно рухливу нижню частину грудини, за якою знаходиться серце. При цьому, серце притискається до хребта і кров з його порожнин видавлюється у кровоносні судини. Повторюючи натискання з частотою 60-70 разів на хвилину, можна забезпечити достатній кровообіг в організмі в разі припинення роботи серця.

Можливість такої імітації роботи серця з'являється в результаті глибокої втрати м'язового тонусу (напруги) у вмираючого, внаслідок чого його грудна клітина стає більш рухливою і піддатливою, ніж у здорового чоловіка.

У разі проведення зовнішнього масажу серця потерпілого необхідно покласти спиною на тверду поверхню (низький стіл, лавку або підлогу), оголити у нього грудну клітину, зняти ремінь, підтяжки та інші предмети одягу, що заважають диханню. Особа, яка надає допомогу, має стати з правої чи з лівої сторони потерпілого і зайняти таке положення, при якому можливий найбільш значний нахил над потерпілим. Якщо потерпілого поклали на стіл, то особа, яка надає допомогу, має стати на низький стілець, а при знаходженні потерпілого на підлозі, особа, що надає допомогу, має стати на коліна поруч з потерпілим. Визначивши положення нижньої третини грудини, особа, яка надає допомогу, має покласти на неї верхній край долоні, що розігнута повністю, а потім поверх руки покласти другу руку і натискати на грудну клітину потерпілого, злегка допомагаючи при цьому нахилами свого корпусу. Натискання слід проводити швидким поштовхом у такт, щоб продвинути нижню частину грудини вниз у бік хребта на 3-4 см, а у повних людей на 5-6 см. Зусилля

при натисканні слід концентрувати на нижню частину грудини, яка завдяки прикріпленню її до хрящових кінцівок нижніх ребер є рухомою. Верхня частина грудини прикріплена нерухомо до кісткових ребер і при натисканні на неї може зламатись. Слід уникати також натискання на кінцівки нижніх ребер, оскільки це може призвести до їхнього зламу. Ні в якому разі не можна натискати нижче краю грудної клітини (на м'які тканини), оскільки можна пошкодити розташовані тут органи, перш за все печінку.

Натискання на грудину слід повторювати приблизно 1 раз на секунду.

Після швидкого поштовху руки слід залишати у досягнутому положенні приблизно одну третину секунди. Потім руки зняти, визволивши грудну клітину від тиску для того, щоб дати їй можливість розправитися. Це сприяє припливу крові з великих вен до серця і його наповненню кров'ю.

Для забезпечення організму достатньою кількістю кисню, при зупиненні роботи серця, слід одночасно з масажем серця, проводити штучне дихання способом вдування повітря до легенів потерпілого.

Оскільки натискання на грудну клітину утруднює її розширення під час вдиху, вдування слід проводити в інтервалах між натисканнями або під час спеціальної паузи, передбаченої через кожні 4-6 натискань на грудну клітину.

У разі, якщо особа, яка надає допомогу, не має помічника і змушена проводити штучне дихання і зовнішній масаж серця одна, слід чергувати проведення вказаних операцій у такій послідовності: після 2 глибоких вдувань до рота або носа потерпілого, особа, яка надає допомогу, робить 15 натискань на грудну клітину, потім знову робить 2 глибоких вдування і знову повторює 15 натискань з метою масажу серця і т.д.

За наявності помічника один із тих, хто надає допомогу, менш досвідчений у цьому питанні, має проводити штучне дихання шляхом вдування повітря, як менш складну процедуру, а другий, більш досвідчений, - проводить зовнішній масаж серця. При цьому вдування повітря слід проводити до часу припинення натискання на грудну клітину або перериваючи на час вдування (приблизно на 1с) масаж серця.

При однаковій кваліфікації осіб, які надають допомогу, є сенс кожному з них проводити штучне дихання і зовнішній масаж серця по черзі, змінюючи один одного через кожні 5 хв.

Таке чергування буде менш стомлюючим, ніж безперервне проведення однієї й тієї ж процедури, особливо масажу серця.

Ефективність зовнішнього масажу серця проявляється, в першу чергу, в тому, що кожне натискання на грудну клітину призводить до появи у потерпілого таких ознак оживлення:

1) покращання кольору обличчя, яке набуває рожевого відтінку замість сіро- земляного з синюватим відтінком, який був у потерпілого до надання допомоги;

2) відновлення пульсу на магістральних судинах (сонні артерії);

3) з'явлення самостійних дихальних рухів, які стають все більш рівномірними по мірі продовження заходів з надання допомоги (оживлення);

4) звуження зіниць.

Ступінь звуження зіниць може служити найбільш чітким показником ефективності надавання допомоги. Вузькі зіниці у потерпілого вказують на достатнє забезпечення мозку киснем, і навпаки, початок розширення зіниць свідчить про погіршення забезпечення мозку кров'ю і необхідність прийняття більш ефективних заходів оживлення потерпілого. У цьому може допомогти підіймання ніг потерпілого приблизно на 0,5 м від підлоги і залишення їх у піднятому положенні протягом усього часу зовнішнього масажу серця. Таке положення ніг потерпілого сприяє кращому припливу крові до серця з вен нижньої частини тіла. Для підтримання ніг у піднятому положенні під них необхідно щось підкласти.

Штучне дихання і зовнішній масаж серця слід проводити до появи самостійного дихання і роботи серця, але поява слабких подихів (при наявності пульсу), не дає підстави для закінчення штучного дихання. У цьому випадку, як вказувалось вище, вдування повітря необхідно проводити до моменту початку власного вдиху потерпілого.

Про відновлення діяльності серця в потерпілого судять за появою у нього власного, не підтримуваного масажем регулярного пульсу. Для перевірки пульсу переривають масаж на 2-3 с, і якщо пульс зберігається, то це вказує на самостійну роботу серця. За відсутності пульсу під час перерви необхідно негайно відновити масаж.

Довга відсутність пульсу при самостійному диханні і вузьких зіницях вказує на фібриляцію серця. У цьому випадку необхідне продовження заходів щодо оживлення потерпілого до прибуття лікаря або до доставки потерпілого у лікувальний заклад при безперервному продовженні заходів оживлення в машині.

Слід пам'ятати, що передчасне закінчення заходів щодо оживлення (1 хв. і менше) може призвести до непоправних наслідків. Після появи перших ознак оживлення зовнішній масаж серця і штучне дихання слід продовжити протягом 510 хв, проводячи вдування в момент власного вдиху.

Ураження електричним струмом

Врятування потерпілого, ураженого електричним струмом, у більшості випадків залежить від швидкості вивільнення його від впливу струму, а також від швидкості і правильності надання першої допомоги. Гаяння часу і тривала підготовка можуть призвести до загибелі потерпілого.

Ніколи не слід відмовлятися від надання допомоги потерпілому і вважати його померлим через відсутність дихання, серцебиття, пульсу. У разі враження електричним струмом часто виявляється, що вирішити питання про доцільність чи недоцільність подальших дій з оживлення потерпілого і винесення висновку про його смерть може тільки лікар.

Особовий склад, що обслуговує електроустановки, має періодично проходити інструктаж щодо небезпеки враження електричним струмом і способам надання першої допомоги потерпілим, а також практичне навчання прийомам вивільнення від впливу електричного струму, способам проведення штучного дихання, зовнішнього (непрямого) масажу серця. Заняття мають проводити компетентні особи медичного персоналу разом з технічним персоналом. Організація навчання має покладатись на відповідних осіб з числа начальницького складу, які несуть відповідальність за правильну експлуатацію пожежної техніки з електроустановками.

В усіх пожежних частинах, на кожному пожежному автомобілі з електроустановкою мають бути набори (аптечки) необхідних пристосувань і засобів для надання першої долікарняної допомоги.

Вивільнення від електричного струму

Доторкання до частин, що проводять електричний струм і знаходяться під напругою, викликають у більшості випадків довільне судорожне скорочення м'язів. Внаслідок цього пальці, якщо потерпілий тримає провід руками, можуть так сильно стиснутись, що визволити провід з його рук стає неможливим.

Якщо потерпілий продовжує торкатись частин, що проводять електричний струм, необхідно перш за все швидко звільнити його від дії електричного струму. При цьому треба мати на увазі, що торкатись до людини, яка знаходиться під впливом струму без застосування належних заходів запобігання небезпечно для життя людини, яка надає допомогу. Тому першою дією особи, яка надає допомогу, має бути швидке вимикання тієї частини установки, якої торкається потерпілий.

При цьому необхідно враховувати :

– у разі знаходження потерпілого на висоті, вимикання установки і вивільнення потерпілого від електричного струму можуть призвести до падіння потерпілого з висоти; у цьому випадку мають бути вжиті заходи, що забезпечують безпеку потерпілого;

– при вимиканні установки може одночасно відімкнутися також і електричне освітлення. У зв'язку з цим необхідно забезпечити освітлення від іншого джерела (ліхтар, факел, свічка, аварійне освітлення, акумуляторні ліхтарі і т.п.), не затримуючи відмикання і надання допомоги потерпілому.

Якщо відмикання установки не може бути проведено достатньо швидко, то необхідно вжити заходів до відокремлення потерпілого від струмопровідних частин, до яких він доторкається.

При напрузі до 1000 В

Для відокремлення потерпілого від струмопровідних частин або проводу необхідно використовувати сухий одяг, канат, палицю, дошку або будь-який інший сухий предмет, який не проводить електричний струм. Використання для цих цілей металевих чи вогких предметів не допуска-

ється. Для відокремлення потерпілого від струмопровідних частин також можна взятися за його одяг (якщо він сухий і відстає від тіла потерпілого), наприклад, за поли кітеля або шинелі, уникаючи при цьому доторкання до металевих предметів і частин тіла, які не прикриті одягом. Відтягуючи потерпілого за ноги, не слід торкатися його взуття або одягу без надійної ізоляції рук, оскільки взуття і одяг можуть бути вогкими і перетворитися на провідники електричного струму.

Для ізоляції рук особи, яка надає допомогу, особливо якщо необхідно торкатись тіла потерпілого, не прикритого одягом, необхідно одягти діелектричні рукавиці або обмотати собі руки шарфом, опустити на руки рукав кітеля, використовувати прогумовану матерію (плащ) або звичайну суху матерію. Можна також ізолювати себе, ставши на суху дошку або на будь-яку іншу, що не проводить електричний струм, підстилку, пакунок одягу і т.п.

При відокремленні потерпілого від частин, що проводять електричний струм, рекомендується діяти, за можливістю, однією рукою.

При ускладненні щодо відокремлення потерпілого від струмопровідних частин необхідно перерубати або перерізати провід сокирою із сухою дерев'яною ручкою або іншим відповідним інструментом.

Виконувати це необхідно з належною обережністю (не торкаючись проводів, перерізуючи кожний провід окремо, одягнувши діелектричні рукавиці і калоші або боти).

При напрузі вище 1000 В

Для відокремлення потерпілого від землі або частин, які проводять електричний струм і знаходяться під високою напругою, необхідно одягти діелектричні рукавиці і боти та діяти штангою або кліщами, що розраховані на напругу лінії електромережі.

На лініях електромережі, коли вивільнити потерпілого від струму одним із вказаних вище способів достатньо швидко і безпечно неможливо, необхідно вдатися до короткого замикання (накид і т.ін.) всіх проводів лінії і до надійного їх попереднього заземлення (згідно із загальними правилами безпеки праці); при цьому мають бути вжиті запобіжні заходи для того, щоб провід, що накидається, не торкнувся тіла рятувальника і потерпілого.

Крім того, необхідно мати на увазі :

– якщо потерпілий знаходиться на висоті, необхідно запобігти його падінню або зробити його безпечним;

– якщо потерпілий торкався одного проводу, то часто є достатнім заземлення тільки одного проводу;

– провід, що застосовується ддя заземлення і закорочування, необхідно спочатку з'єднати з землею, а потім накинути на лінійні проводи, які піддягають заземленню.

Необхідно також знати, що і після вимикання лінії, на ній, у разі ве-

ликої її ємності, може зберегтись заряд, небезпечний для життя, і убезпечити лінію може лише надійне її заземлення.

Заходи першої допомоги потерпілому від електричного струму

Заходи першої допомоги залежать від стану потерпілого після визволення його від електричного струму.

Для визначення цього стану необхідно негайно вжити таких заходів:

– покласти потерпілого спиною на тверду поверхню;

– перевірити наявність у потерпілого дихання (визначається за підйомом грудної клітини чи будь-яким іншим способом);

– перевірити наявність у потерпілого пульсу на сонній артерії на передньобоковій поверхні шиї;

– з'ясувати стан зіниці (вузька чи широка); широка зіниця вказує на різке погіршення кровопостачання мозку.

У всіх випадках ураження електричним струмом виклик лікаря є обов'язковим незалежно від стану потерпілого.

Якщо потерпілий знаходиться при свідомості, але до цього був у стані запаморочення, його треба покласти у зручне положення (на підстилку і накрити зверху будь-чим з одягу) і до прибуття лікаря забезпечити повний спокій, обов'язково спостерігаючи за диханням і пульсом. Ні в якому разі не можна дозволяти потерпілому рухатись, а тим більше продовжувати роботу, оскільки відсутність тяжких симптомів після ураження електричним струмом не виключає можливості подальшого погіршення стану потерпілого. Якщо лікаря швидко викликати не можна, необхідно терміново доставити потерпілого у медичний пункт, забезпечивши необхідними транспортними засобами або ношами.

Якщо потерпілий знаходиться у непритомному стані, але у нього зберігається дихання і пульс, його необхідно покласти, розстебнути одяг, забезпечити приплив свіжого повітря, дати понюхати нашатирний спирт, бризнути на нього водою і забезпечити повний спокій. У той же час потрібно викликати лікаря. Якщо потерпілий дихає дуже погано, рідко і судомно, (як помираючий), йому необхідно робити штучне дихання і непрямий масаж серця.

У разі відсутності в потерпілого ознак життя (дихання і пульсу) не можна вважати його померлим, тому що смерть часто є уявною. Якщо в такому стані потерпілому не буде надано негайну першу допомогу у вигляді штучного дихання і зовнішнього (непрямого) масажу серця, то дійсно настане смерть. Оживлення організму, ураженого електричним струмом, може бути проведено кількома способами. Всі вони базуються на штучному диханні. Починати штучне дихання слід негайно після вивільнення потерпілого від електричного струму і проводити безперервно до досягнення позитивного результату чи появи незаперечних ознак дійсної смерті (великих плям чи трупного заклякнення). Штучне дихання необхідно робити безперервно, як до, так і після прибуття лікаря. Пи-

тання про доцільність чи недоцільність подальшого проведення штучного дихання вирішується лікарем.

У разі надання допомоги уявно померлому, дорогою є кожна секунда, тому першу допомогу необхідно надавати негайно, і за можливості, на місці пригоди. Переносити потерпілого до іншого місця треба тільки в тих випадках, коли йому, чи особі, яка надає допомогу, продовжує загрожувати небезпека або коли надання допомоги на місці неможливе.

Ураженого електричним струмом можна визнати померлим тільки за наявності видимих тяжких зовнішніх ушкоджень: роздроблення черепа у разі падіння чи обпалення всього тіла. В інших випадках констатувати смерть має право тільки лікар.

Перша допомога в разі кровотечі

При перших ознаках кровотечі слід вжити заходів, що спрямовані на її зупинку.

Зупинка капілярної кровотечі

Капілярна кровотеча зупиняється швидко, якщо рану накрити чистим бинтом, зверху якого покласти шар вати, і рану перев'язати. Може бути використаний перев'язувальний пакет.

Зупинка венозної кровотечі

Небезпечними моментами венозної кровотечі є не тільки втрата значної кількості крові, але й імовірність всмоктування повітря в судини через пошкоджені місця.

Венозну кровотечу краще за все зупинити стисною пов'язкою. На рану накладають чисту марлю, поверх неї нерозгорнутий бинт чи складену в кілька разів марлю або чисту носову хустинку і туго перев'язують. У випадку, коли відсутній перев'язувальний матеріал, треба негайно натиснути пальцями нижче місця поранення. У разі кровотечі з вени руки іноді достатньо просто підняти її догори. Але в будь-якому випадку після цього на рану слід накласти стисну пов'язку.

Зупинка артеріальної кровотечі

Це найбільш небезпечний вид кровотечі. При кровотечах із сонної, стегнової або пахвової артерій людина може загинути через 2-3 хв. Слід негайно натиснути на артерію пальцем вище місця поранення. Натиснення здійснюють до тих пір, поки не накладуть стисну пов'язку. При кровотечі зі стегнової артерії однієї стисної пов'язки недостатньо. У таких випадках необхідно накласти джгут. Якщо під рукою немає джгута, то використовують носову хустинку, ремінь або краватку. Джгут накладають не більш ніж на 1 годину взимку та не більш ніж на 2 години влітку. Джгут накладають на кінцівки вище місця кровотечі. Спочатку на місце накладання джгута кладуть шар марлі або бинта. Під джгут підкладають записку із зазначенням часу накладання джгута або пишуть на лобі. Якщо транспортування пораненого до медичного закладу з тих чи інших причин не здійснено, то після 0,5 години джгут на 3-5 хв слід трохи

ослабити для відновлення кровообігу. У разі будь-якої кровотечі, особливо, якщо постраждали кінцівки, треба слідкувати за тим, щоб поранена частина тіла перебувала в піднятому стані, та забезпечити її спокій.

При кровотечах з носової порожнини

Потерпілого кладуть на спину, піднімають голову і на перенісся кладуть холодні компреси або лід. Потерпілий стискає пальцями крила носа. При носовій кровотечі не можна промивати та спорожнювати ніс.

Кровотеча з легень

Кровотеча з легень може виникнути в разі сильних ударів грудної клітини, переломів ребер та в інших випадках. Потерпілий відкашлює яскраво-червону кров з піною та тяжко дихає.

Потерпілого кладуть у напівсидяче положення, під спину підкладають валик, на який він спирається, розстібають комір. Потерпілому забороняється рухатись і говорити. Якщо хворий опритомнів, його слід покласти на спину з трохи опущеною головою, руки і ноги трохи підняти, що сприяє кровонаповненню мозку і підтримує його діяльність.

У всіх випадках потерпілих необхідно терміново відправити до лікувального закладу.

Перша долікарняна допомога в разі опіків

Розрізняють такі ступені опіків;

1 почервоніння шкіри;

2 відшарування епідермісу (зовнішнього шару шкіри) з утворенням пухирів, що наповнені рідиною (плазмою крові);

3 пошкодження всіх шарів шкіри з утворенням струпа - змертвіння тканин;

4 обвуглювання тканин чи змертвіння шкіри, кісток, м'язів та сухожиль.

У разі опіків 2-4 ступенів і площі пошкодження більше за 10-15 % поверхні тіла розвивається шок; пульс і дихання стають частішими, шкірні покриви бліднішають, з'являється холодний липкий піт. Потерпілий скаржиться на нудоту, головний біль, спрагу та загальну слабкість, виникає серйозна небезпека для його життя.

Перша долікарняна допомога в разі термічних опіків

Потерпілого необхідно вивести із зони високої температури, загасити на ньому одяг. На потерпілого треба відразу накинути кошму, брезент, ковдру або збити полум'я водою. Не можна відривати одяг від обгорілої шкіри, не рекомендується роздягати потерпілого. Оброблення місць опіку на тілі потерпілого проводиться за стерильних умов. Рот і ніс людини, що надає допомогу, а також потерпілого мають бути по можливості закриті марлею чи чистою носовою хусточкою, щоб під час розмови чи дихання з рота або носа на місця опіку не попадали бактерії, що можуть викликати зараження.Продовження ДОДАТКА 8 до Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України.

До обпечених місць не можна торкатися руками, відривати частини одягу, що прилипли до місця опіку.

Місця опіку слід накрити чистою марлею, але не змащувати ніякими мазями. Для пов'язки використовують стерильний бинт чи індивідуальний перев'язувальний пакет, що запобігають проникненню мікробів на рани. У разі великих площ опіку можна використовувати чисті простирадла. Для зменшення болю можна змочити пов'язку спиртом чи одеколоном. Ці речовини дезінфікують і вгамовують біль. Якщо з'явилися ознаки шоку, необхідно негайно викликати швидку допомогу, а до її приїзду треба дати потерпілому заспокійливе (настойку валеріани 30-40 крапель) і серцевий засіб (таблетку валідолу під язик).

Перша долікарняна допомога в разі хімічних опіків

Необхідно знати, яка саме речовина спричинила хімічний опік. Під впливом кислот на шкірі виникає сухий темно-коричневий чи чорний чітко окреслений струп. Луги викликають утворення сіро-брудних струпів, що нечітко окреслені.

Спочатку з потерпілого знімають одяг і білизну. Якщо опік викликаний кислотою, місце опіку обливають сильним струменем води на протязі 15-20 хвилин.

У разі опіків лужними розчинами місце опіку слід промивати водою на протязі не менше 15 хв. **(категорично забороняється промивати водою опіки від негашеного вапна).** Потім ці місця закривають чистою марлею, бинтом. Потерпілих необхідно доставити до лікувального закладу.

Перша допомога в разі отруєння чадним газом (оксидом вуглецю CO)

На пожежах при горінні різних речовин і матеріалів виділяються гази, дим, до складу яких входять токсичні речовини - продукти повного і неповного згоряння. Концентрація кисню в повітрі при цьому знижується, відтак вміст вуглекислого газу і оксиду вуглецю збільшується, а це призводить до того, що кров людини не збагачується киснем і вона відчуває в ньому гострий дефіцит.

Вдихання повітря , що має 0,5 % оксиду вуглецю, протягом декількох хвилин призводить до отруєння, а через 20-30 хв. настає смерть. Симптоми отруєння оксидом вуглецю - головний біль, слабкість, шум у вухах, нудота, блювання, втрата свідомості.

Потерпілого слід негайно винести на свіже повітря, розстібнути одяг, дати понюхати нашатирний спирт і подихати киснем. У разі слабкого дихання чи його відсутності слід зробити штучне дихання. Після отруєння допомагає також розтирання тіла, зігрівання ніг. Потерпілого необхідно доставити до лікувального закладу.

Перша допомога в разі теплового удару

У разі теплового удару головний біль, нудота, блювання, спрага ви-

никають швидше, ніж у разі сонячного удару. Часто виникає носова кровотеча і потерпілий може втратити свідомість.

Перша долікарняна допомога має бути надана негайно. Потерпілого слід перенести в прохолодне місце, звільнити від одягу, що здавлює шию і груди, покласти під голову валик зі згорнутого одягу, а на голову - холодний компрес. У тяжких випадках хворого обливають холодною водою прямо в одязі, крім того дають понюхати нашатирний спирт. Якщо потерпілий не втратив свідомість, його слід напоїти холодним напоєм. Якщо потерпілий втратив свідомість чи перестав дихати, необхідно зробити штучне дихання. У всіх випадках потерпілого слід відправити до лікарні.

Перша допомога в разі відмороження

За характером ураження розрізнюють чотири ступеня відмороження:

1) найлегший, після зігрівання на ураженому місці з'являється набряк, шкіра стає синюшною;

2) на шкірі з'являються пухирі, що наповнені прозорою рідиною;

3) тяжкий, на шкірі утворюються пухирі, а через декілька діб на їх місці утворюються зони змертвіння;

4) дуже тяжкий, уражена не тільки шкіра, але й м'які тканини і навіть кістка.

Головне завдання першої допомоги - швидке відновлення кровообігу. У разі відмороження першого ступеня рекомендується чистими руками робити легкий масаж (розтирання) обморожених місць на тілі для їх зігрівання. Відморожені місця не можна розтирати снігом, тому що в процесі розтирання може бути пошкоджено шкіру. Після розігрівання на ушкоджені місця накладають пов'язку з борним вазеліном.

У разі відмороження другого і третього ступенів ушкоджені місця на тілі миють водою кімнатної температури, потім на них накладають марлю, що змочена у воді, яку поступово нагрівають. Одночасно потерпілий має рухатися.

Після відновлення кровообігу ушкоджені місця покривають чистою марлею і перев'язують. Потерпілому дають пити теплі напої. Потім слід відправити його до лікувального закладу.

Перша допомога в разі переломів.

Переломи виникають унаслідок удару, перенавантаження, прямого тиску, падіння чи попадання в кістку тяжким предметом.

Переломи черепа, хребта, грудної клітини, таза можливі в разі падіння зі значної висоти, внаслідок стискання і т.п. Розрізняють закритий перелом - без ушкодження шкіри і відкритий, коли шкіра ушкоджена внаслідок травмування яким-небудь предметом чи гострим уламком кістки. У цьому випадку рана кровоточить і може бути інфікована. Типовою ознакою закритого перелому є припухлість, у деяких випадках - зміна зовнішнього вигляду ушкодженої частини тіла, її скривлення, які особ-

ливо характерні ддя переломів кінцівок. Перелом кістки - тяжке поранення, що потребує негайного надання першої допомоги. У разі переломів великих кісток у потерпілого може виникнути шок, якщо негайно не надати першу допомогу.

Відкритий перелом спочатку треба обробити як рану, а вже потім зафіксувати накладенням шин чи іншими способами.

Відкритий перелом фіксують накладанням шин чи іншими способами. При цьому необхідно пам'ятати, що фіксації піддягають два сусідніх суглоби, які розмішуються вище і нижче перелому. Якщо травмовано руку, то її слід підвісити за допомогою бинтів чи хустки на перев'язі, що зав'язується на шиї. У разі переломів гомілки стегна шини накладаються з внутрішнього і зовнішнього боків пораненої кінцівки.

Пораненого з переломом грудного відділу хребта кладуть спиною на дошку та прив'язують до неї. За відсутності останньої потерпілого достатньо покласти на носилки і прив'язати таким чином, щоб під час перенесення його тіло залишалось нерухомим. Якщо поранений непритомний, його кладуть на живіт, повертають голову набік, підкладають під верхній відділ грудної клітини і голову валики ддя попередження задухи западаючим язиком або через вдихання блювотної маси. У такому ж положенні транспортують потерпілого в разі переломів поперекового відділу хребта.

У разі переломів таза пораненого кладуть на дошку чи прямо на носилки із зігнутими в колінах ногами, під коліна підкладають валик. У разі переломів ребер грудну клітину туго перев'язують бинтами чи рушниками.

У разі ударів, здавлювання, падіння з висоти можуть виникнути ушкодження черепа і мозку. Симптоми: запаморочення, головний біль, нудота і блювання, втрата свідомості, уповільнення пульсу. При цьому необхідна негайна госпіталізація.

У разі падіння з висоти, завалювання, прямого і сильного удару в спину можуть виникнути переломи хребта. Симптомом може бути біль у спині навіть при дуже незначному порусі. Для попередження ускладнень хворого не можна піднімати за руки, ставити на ноги. Необхідно обережно покласти потерпілого на тверду поверхню (щит, дошки), терміново викликати швидку допомогу.

Інші травми

Садно - це механічне пошкодження зовнішнього шару шкіри чи слизової оболонки. Його необхідно змастити розчином йоду або накласти стерильну ватно- марлеву пов'язку, потім укріпити її пластирем або бинтом.

Забиття - механічне ушкодження м'яких тканин, що не порушує їх цілісності, в результаті удару, зіткнення чи падіння на тупий предмет.

Зовнішні ознаки цих травм - біль і припухлість на місці пошко-

дження. Негайно ПІСЛЯ цієї травми СЛІД прикласти до ушкодженого місця холодний компрес або примочку, накласти тугу пов'язку і забезпечити потерпілому органу абсолютний спокій. При сильному забитті, особливо голови, грудної клітини, живота, що супроводжуються сильними болями, нудотою, блюванням і при наявності інших насторожуючих симптомів потерпілого терміново слід показати лікарю.

Розтягнення зв'язок належить до найбільш поширених травм. Частіше всього страждають колінний та голінковий суглоби. У цих випадках у суглобі надриваються зв'язки і розриваються судини. Область суглоба опухає і набуває синього кольору, але, не зважаючи на це, потерпілий може пересуватись. Поранений суглоб слід зафіксувати, для цього застосовують еластичний чи звичайний бинт. У будь-якому випадку слід звернутися за допомогою до лікаря, тому що при цьому ушкодженні не виключено утворення тріщини чи перелому.

Вивих виникає в разі падіння, удару, при цьому зміщуються суглобні поверхні кісток, їх кінці не торкаються один одного, зв'язки і суглобна сумка розриваються, а одна з кісток висунута з суглоба. Вивихнута кінцівка вимагає дуже обережного ставлення. Її фіксують у тому положенні, яке вона прийняла після травми. Не можна робити ніяких спроб самостійно вправити вивихнуту кінцівку, тому що будь-який рух може спричинити сильний біль і немає гарантії, що відсутній перелом кістки, необхідна консультація лікаря.

Перша долікарняна допомога в разі шоку

Шок - це загальна реакція організму на поранення чи травму, що протікає в тяжкій формі і становить найбільшу небезпеку для життя потерпілого, тому що характеризується розладом життєво необхідних функцій нервової та ендокринної систем, а також систем кровообігу, дихання і обміну речовин. Шок виникає зразу чи через 2-4 години і більше після травми внаслідок ослаблення захисних сил організму в боротьбі з наслідками травми.

Потерпілий, який перебуває в стані шоку, не сприймає оточення, чоло покривається холодним потом, зіниці розширені, дихання і пульс частішають, а кров'яний тиск падає. У тяжкому шоку спостерігається блювання, значна спрага, колір обличчя стає попелястим, губи, мочки вух і кінчики пальців синіють. Цей стан іноді супроводжується нетриманням сечі та калу, а також втратою свідомості, може закінчитись смертю потерпілого, якщо негайно не втрутитись і не надати допомогу.

Якщо в потерпілого вже розвинувся шок, йому необхідно надати допомогу відповідно до виду поранення (зупинити кровотечу, накласти джгут, стисну пов'язку і тощо). Потім потерпілого накривають ковдрою, кладуть у горизонтальному положенні з трохи опущеною головою. Якщо поранений хоче пити і при цьому немає підозри на ушкодження брюшної порожнини, йому дають пити. Потерпілого в шоковому стані необхідно

після надання першої допомоги негайно відправити до лікарні, краще за все, у спеціальній реанімаційній машині.

Продовження ДОДАТКА 8 до Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України

Перша долікарняна допомога в разі непритомності

Непритомність - короткочасна втрата свідомості внаслідок недостатнього кровообігу мозку. Спочатку можуть виникнути слабкість, головокружіння, шум у вухах, потемніння в очах і т.п. Зазвичай цим напад і обмежується, тобто втрати свідомості не виникає. Перші ознаки непритомності - позіхання, збліднення шкіри, холодний піт на чолі, часте дихання. Іноді втрата свідомості настає зразу без попередніх ознак: у потерпілого слабкий і частий пульс, зіниці розширені, поверхневе дихання, іноді виникають судоми. Непритомність може тривати короткий час, але необхідно надати першу допомогу. Потерпілого виносять на свіже повітря, кладуть на спину з опущеною головою і піднятими догори ногами, комір і ремінь розстібають, дають понюхати нашатирний спирт, одеколон або оцет. Після повернення до хворого свідомості його слід напоїти гарячим чаєм або кавою. Якщо хворий починає дихати з хрипом чи взагалі перестає дихати, то слід перевірити, чи немає западання язика. При цьому голова має бути піднятою. Якщо у потерпілого спостерігаються судоми, то в цій ситуації необхідно підняти голову та слідкувати за тим, щоб язик не западав. Можлива відсутність дихання і пульсу, що може бути симптомом тяжкого стану серця і мозку. У такому разі необхідно вжити заходів щодо оживлення потерпілого, тобто провести зовнішній масаж серця та зробити йому штучне дихання до прибуття швидкої допомоги (реанімаційної бригади). У разі непритомності, що супроводжується судомами та тривалою відсутністю свідомості, слід звернутися за допомогою до лікаря.

Додаток 9

до пункту 1.4.4.2 Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

(управління, відділ)

Журнал адміністративно-громадського контролю

(частина, окремий пост)

Розпочато “ ___” _____р.
Закінчено “ ” _____р.

Дата проведення контролю	Прізвище, ім'я та по батькові осіб, які проводили перевірку	Виявлені недоліки та порушення з охорони праці	Заходи щодо усунення недоліків і порушень	Відповідальний за виконання	Термін виконання	Відмітки про виконання (дата, підпис відповідальної за виконання особи)
1	2	3	4	5	6	7

Додаток 10

до п. 3.5.3, 4.2.1 Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

Правила безпеки під час експлуатації електроустановок (електрообладнання) які встановлюються на транспортних засобах (причепах)

Призначення та галузь застосування Правил

Чинні Правила поширюються на електроустановки пожежних автомобілів та причепів, що розробляються та модернізуються, а також на особовий склад, який обслуговує і організовує експлуатацію електроустановок.

Вимоги цих Правил обов'язкові для всіх підрозділів пожежної охорони та вищих навчальних закладів ДСНС, а також для організацій, що займаються розробкою та виготовленням електроустановок пожежних автомобілів та причепів. Порушення Правил не допускається.

Електроустановками пожежних автомобілів та причепів називаються електроустановки, що змонтовані на пожежних автомобілях або причепах і служать для виробництва, перетворення та споживання електроенергії стаціонарним та переносним електрообладнанням.

Під час проведення в електроустановках монтажних, налагоджувальних, ремонтних робіт та випробувань, що не зазначені в Правилах, посадових та експлуатаційних інструкціях, слід керуватися ПУЗ, Правилами технічної експлуатації електроустановок споживачів (далі - ПТЕ), Правилами безпечної експлуатації електроустановок споживачів (далі - ПБЕ).

Вимоги до особового складу, який обслуговує електроустановки

До обслуговування електроустановок допускається особовий склад, який пройшов підготовку в спеціальному закладі освіти чи у спеціалістів відповідної групи допуску, які мають ліцензію на проведення цих занять щодо устрою та безпечної експлуатації електроустановок та задовольняє за станом здоров'я встановлені вимоги.

Особовий склад, який обслуговує електроустановки та проводить на них роботи, має пройти інструктаж з правил безпеки.

Особовий склад, який обслуговує електроустановки, повинен знати чинні Правила, керівництва з устрою та експлуатації електроустановок, посадові та експлуатаційні інструкції, що стосуються осіб, які займають посаду і виконують роботу, а також способи вивільнення потерпілого від електричного струму та правила надання першої допомоги потерпілому.

Порядок підготовки та допуску особового складу до експлуатації електроустановок.

До призначення на самостійну роботу або під час переведення на іншу посаду, що пов'язана з обслуговуванням електроустановок, а також, якщо була перерва у роботі більше ніж 6 місяців, особовий склад зобов'язаний пройти підготовку з питань будови та безпечної експлуатації електроустановок. У процесі підготовки особовий склад має вивчити:

– чинні Правила;
– ПУЗ та ПТЕ у необхідному обсязі для даної посади;
– посібник з будови та експлуатації даної електроустановки;
– посадові та експлуатаційні інструкції;
– правила першої долікарняної допомоги потерпілим на пожежах, аваріях (додаток 8).

До придбання практичних навичок особовий склад у процесі підготовки має працювати на електроустановці під керівництвом та наглядом досвідченого фахівця (який навчає). Учень може проводити ввімкнення, перемикання, оглядати електроустановки тільки під наглядом того, хто навчає. Відповідальність за правильність дій того, хто навчається, та дотримання ним чинних Правил несуть особа, яка навчає, та особа, яка сама навчається.

Командири відділень та водії, які обслуговують електроустановки, мають пройти підготовку в обсязі другої кваліфікаційної групи щодо заходів безпеки під час експлуатації електроустановок і не менше 24 годин. Особовий склад, який працює з виносним електрообладнанням (прожекторами, електроінструментами, димососами та ін.) має пройти підготовку в обсязі першої кваліфікаційної групи щодо заходів безпеки - не менше 12 годин.

Після закінчення теоретичної підготовки та практичного навчання проводиться перевірка знань особового складу.

Перевірка знань повинна проводитися кваліфікаційною комісією, призначеною начальником головних управлінь (управлінь) ДСНС в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково- дослідних установах, в складі не менше трьох чоловік: представника ГУ ДСНС (голова комісії), начальника або заступника начальника пожежної частини, загону та відповідального за експлуатацію пожежної техніки з електроустановками.

Перевірка знань кожного, хто навчається, має проводитись особисто. Результати перевірки знань особового складу занотовуються до журналу встановленої форми.

Після перевірки знань кожний, хто навчається, має пройти стажування (дублювання) не менше 10 днів (трьох чергувань) під керівництвом спеціаліста, після чого він може допускатися до самостійної роботи з електроустановками та комплектуючими електрообладнання. Допуск до стажування та самостійної роботи оформлюється наказом начальника пожежної частини та загону.

За характером та часом проведення інструктаж особового складу щодо правил безпеки поділяється на:

– вступний;
– первинний на робочому місці;
– повторний;
– понадплановий;
– поточний.

Первинній перевірці знань підлягає особовий склад, що призначається для роботи з електроустановками, та начальницький склад підрозділів, на озброєнні яких знаходиться пожежна техніка з електроустановками.

Періодичній перевірці один раз на рік підлягає особовий склад, що займається експлуатацією електроустановок, а також начальницький склад, що організовує їх експлуатацію.

Позачерговій перевірці знань підлягають особи, які:

– допустили порушення чинних Правил та експлуатаційних інструкцій;
– мають перерву в роботі на даній електроустановці більше 6 місяців;
– переводяться на нову електроустановку;
– за вказівкою інспекторської перевірки.

У разі незадовільної оцінки знань Правил повторні перевірки можуть бути проведені не раніше ніж за 2 тижні. Особи, які показали незадовільні знання під час третьої перевірки, до роботи на електроустановках не допускаються.

Відповідальність та контроль за виконанням Правил

Відповідальність за безпечну експлуатацію електроустановок лягає на начальників пожежних підрозділів (за їх рівнем).

У кожній частині чи загоні призначається відповідальний за організацію експлуатації пожежної техніки з електроустановками та виконання чинних Правил.

Він повинен пройти відповідну підготовку і мати не менше 4 кваліфікаційної групи з безпеки експлуатації електроустаткування щодо будови електроустановок і Правил експлуатації. Спільно з посадовими особами, у відомстві яких знаходиться пожежна техніка з електроустановками, він зобов'язаний забезпечити:

– надійну та безпечну роботу електроустановок;
– своєчасне проведення технічного обслуговування, випробувань та ремонтів електрообладнання, апаратури і кабеля;
– наявність і своєчасну перевірку захисних засобів;
– організацію навчання, інструктаж та періодичну перевірку знань особового складу, обслуговування електроустановки;
– вірне ведення облікової документації.

Особовий склад, що пройшов перевірку знань і допущений наказом до експлуатації електроустановок, несе відповідальність за виконання чинних Правил.

Особовий склад, що експлуатує електроустановки та який виявив порушення вимог чинних Правил, або несправність, що є небезпечною для людей чи загрожує аварією, зобов'язаний дотримуватись правил безпеки, вжити заходів для усунення вказаних недоліків та доповісти своєму безпосередньому начальнику, а у разі його відсутності - начальнику вищого рівня про несправність та вжиті заходи.

Кожний нещасний випадок, який стався в результаті порушень правил безпеки, має бути розглянутий, а також виявлені причини його виникнення та вжиті заходи щодо запобігання подібним випадкам.

Контроль за правильною експлуатацією електроустановок, за виконанням чинних Правил здійснюється відповідальними посадовими особами вищих підрозділів.

Вимоги щодо забезпечення електробезпеки

Небезпечним режимом для персоналу, що обслуговує електроустановки, вважається такий режим роботи електроустановки, при якому напруга під час замикання на корпус перевищує 24 В в установках змінного струму і 50 В в установках постійного струму.

Робоча напруга електроустановки має бути не більше ніж 230 В.

У пересувних електроустановках нейтраль джерела живлення заземлювати забороняється. Нейтралі генераторів пересувних електроустановок і переносних електроагрегатів живлення мають бути заземлені ізольовано від корпусу електроустановки і землі. Нейтраль генератора забороняється виводити з його клемної коробки.

Усі вимоги до розділу чинних Правил з технічних заходів для забезпечення безпеки особового складу, який обслуговує електроустановки, стосується пересувних електроустановок з ізольованою нейтраллю.

У пересувних електроустановках з ізольованою нейтраллю не допускається зв'язок фазних проводів з корпусом джерела електроенергії чи землі.

Для забезпечення безпеки особового складу всі пересувні електроустановки напругою від 36 В та вище повинні мати на джерелі електроенергії пристрій постійного контролю опору ізоляції, а на приймачах електроенергії - захисні пристрої для відключення. Система забезпечення електробезпеки, що складається з пристроїв постійного контролю опору ізоляції та захисних відключаючих пристроїв, є основною системою забезпечення безпеки під час експлуатації пересувних електроустановок пожежних автомобілів та причепів.

Усі металеві корпуси обладнання пересувних електроустановок, що

знаходяться на транспортному засобі, повинні мати металевий зв'язок між собою та рамою даного транспортного засобу.

Застосування пристроїв постійного контролю за ізоляцією

Пристрій постійного контролю ізоляції (далі - ПКІ) має контролювати опір ізоляції відносно землі (корпусу) усієї електроустановки, що знаходиться під робочою напругою в цілому: пересувних джерел електроенергії, приймачів електроенергії, що живляться від цих джерел, розподільчих пристроїв та переносних кабелів мереж.

ПКІ має забезпечувати оцінку величини опору ізоляції, а за необхідності також забезпечувати світлову або звукову сигналізацію, що діє в разі зниження рівня ізоляції нижче за встановлену величину. У пересувних електроустановках забороняється здійснювати контроль ізоляції за допомогою трьох вольтметрів або інших пристроїв, що працюють за принципом використання напруги нульової послідовності чи асиметрії напруги фаз (полюсів) відносно землі та тих, що не дають показників величини опору ізоляції.

ПКІ в електроустановці має встановлюватись на джерелі електроенергії до головного комутаційного апарата з боку генератора. В колі приєднання ПКІ до електроустановки не допускається встановлення апаратів, які можуть розірвати це коло.

Перед ввімкненням головного комутаційного апарата та перед поданням напруги до приймачів електроенергії необхідно провести експлуатаційну перевірку ПКІ (згідно з інструкцією з експлуатації) та впевнитись у надійності з’єднання ПКІ з корпусом електроустановки.

Для забезпечення безпеки роботи особового складу опір ізоляції відносно землі усієї робочої (що знаходиться під напругою) електроустановки в цілому, виміряний за допомогою ПКІ, має бути не менший за значення, що наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Струм	Напруга, В	Частота струму, Гц	Мінімальний допустимий опір ізоляції електроустановки відносно землі (корпусу) кОм
Змінний	230	50	10,0
	230	200	25,0
	230	400	50,0
Постійний	115	-	2,5
	230	-	5,0

Після сигналу про зниження опору ізоляції нижче за допустимий рівень необхідно за допомогою послідовного короткочасного вимкнення магістральних ліній, які відходять від розподільчого пристрою електроу-

становки, виявити аварійну ділянку. Короткочасне відключення ділянок має здійснюватись за допомогою комутаційної апаратури, розподільчого пристрою. Несправний елемент слід відключити від мережі живлення.

Електроустановки та приймачі електроенергії, кабелі, що мають опір нижчий за допустимий рівень, використовувати забороняється. В особливих випадках, коли перерва в подачі електроенергії недопустима, дозволяється робота електроустановки після надходження сигналу про несправність ізоляції. При цьому необхідно дотримуватись особливих застережливих заходів та використовувати захисні засоби (діелектричні рукавиці, діелектричні килимки, ізолюючі підставки тощо).

Застосування захисних пристроїв для вимкнення

Захисні пристрої для вимкнення (далі - ЗПВ), як правило, мають встановлюватись у розподільчих пристроях електроустановок і забезпечувати одночасне відключення фазних проводів до введення в розетки розподільчого пристрою.

Для забезпечення безпечної роботи особового складу ЗПВ мають знеструмлювати аварійні ділянки в разі струмів витоку не більше від значень, наведених у таблиці 2.

Таблиця 2

Параметри	Частота струму, Гц		
	50	200	400
Струми витоку (чутливість захисту), А, не більше	0,05	0,015	0,015
Тривалість відключення, С, не більше	0,05	0,05	0,05

Введення напруги від інших пересувних джерел електроенергії в розподільчих пристроях електроустановки має проводитись тільки через ЗПВ.

Вимоги до розподільчих пристроїв та коробок розгалуження

Розподільчі пристрої електроустановок з контрольними приладами та апаратами комунікації на різну частоту струму мають бути зроблені у вигляді окремих блоків або частин загальної розподільчої панелі.

Корпуси розподільчих пристроїв, коробок розгалуження приймачів електроенергії, кабельних котушок на різну частоту струму та напруги повинні мати розпізнавальне забарвлення, а штепсельні з’єднання (розетки та вилки) конструктивно відрізнятися так, щоб виключити можливість помилки при вмиканні приймачів електроенергії.

На розподільчих пристроях має бути передбачена світлова сигналі-

зація про включення апаратів комунікації.

Розподільчі коробки для підключення групи виносних приймачів електроенергії рекомендується обладнувати системами зняття напруги з розеток при підключенні приймачів електроенергії. Вони повинні мати світлову сигналізацію про наявність напруги на розетках.

Розетки розподільчих пристроїв коробок розгалуження повинні мати заглушки для захисту від попадання вологи та бруду.

Забороняється використовувати фазну напругу електроустановок для роботи приймачів електроенергії та світлову сигналізацію про наявність напруги. Нейтраль генератора забороняється виводити з його клемної коробки.

Правила безпеки під час роботи з переносними приймачами електроенергії

До переносних приймачів електроенергії електроустановок належать:

– прилади освітлення (прожектори, маяки тощо);

– електроінструменти (дискові та ланцюгові пилки, відбійні молотки, бето- ноломи, перфоратори, електроножиці тощо);

– димовисмоктувачі та вентилятори провітрювання;

– генератори високократної повітряно-механічної піни;

– електронасоси, компресори.

До роботи з переносними приймачами електроенергії, не пов’язаної з обслуговуванням їх електричних частин, допускаються особи, які мають першу кваліфікаційну групу, навчені безпечним методам роботи, а також пройшли перевірку знань і періодичний інструктаж.

Переносні приймачі електроенергії мають задовольняти таким основним вимогам:

– бути безпечними в роботі і мати недоступні для доторкування струмопровідні частини;

– швидко вмикатися та вимикатися від електромережі;

– самовільне відключення від електромережі не допускається.

Робоча напруга виносних приймачів електроенергії має бути не більше 220 В. Вони повинні підключатися до електроустановок за допомогою приладів захисного відключення.

Приєднання переносних приймачів електроенергії до розподільчого пристрою електроустановок здійснюється за допомогою кабелів. Забороняється приєднання переносних приймачів електроенергії до мережі живлення за допомогою кабеля без напівмуфти - вилки.

Штепсельні з'єднання мають бути з недоступними струмопровідними частинами та мати спеціальний контакт для жили кабелю, що з'єднує корпус приймача електроенергії з ЗПВ.

З'єднання корпусу приймача електроенергії з ЗПВ має здійснюватись за допомогою спеціальної жили переносного кабелю, який не повинен одночасно бути провідником робочого струменя. Ця жила повинна бути в загальній оболонці з фазними.

Контроль за справністю переносних приймачів електроенергії здійснюється особою, яка спеціально уповноважена для цього.

Перевірка переносних приймачів електроенергії на відсутність замикання на корпус, стан ізоляційних проводів та відсутність обриву проводиться за допомогою мегометра не рідше ніж один раз на три місяці особою з кваліфікаційною групою не нижче третьої.

Перед початком проведення робіт з електроінструментом слід перевірити:

– кріплення вузлів електроінструменту і стан кабелю, цілісність ізоляції, відсутність зламу жил зовнішнім оглядом;

– справність редуктора за допомогою обертання круга або пильного ланцюга до включення електроінструменту в мережу;

– працездатність ЗПВ за допомогою кнопки самоконтролю.

У разі виявлення будь-яких несправностей робота з переносними приймачами електроенергії негайно припиняється. Аварійна ділянка кабелю чи приймача електроенергії має бути замінена на справний.

У разі зникнення напруги під час роботи, перерви у роботі, зміни місця роботи приймача електроенергії, останній має бути відключений від електромережі.

Особам, за якими закріплені переносні приймачі електроенергії, забороняється:

– передавати його іншим особам, які не пройшли підготовку, розбирати та проводити самому будь-який ремонт (як самого приймача електроенергії, так і кабелю, штепсельних з'єднань тощо);

– тримати за кабель приймач електроенергії та торкатися обертальної і різальної частин.

Кабелі електроустановок не повинні мати пошкоджень (тріщин, зламів, зрізів тощо), видимих без застосування збільшувальних приладів.

Під час прокладання кабелю в місцях, де рухається транспорт, необхідно вжити заходів, що запобігають механічному пошкодженню кабелю.

Забороняється проводити згортання та розгортання кабелю з котушок під напругою.

Порядок введення електроустановок в експлуатацію

Електросилові установки пожежних автомобілів та причепів мають пройти на заводі-виробнику (у частинах технічної служби) приймально-здавальні випробування та перевірку на відповідність вимогам технічних умов, ГОСТ, правил безпеки праці та впорядкування електроустано-

вок. Свідоцтво про приймання оформлюється у формулярі (паспорті) пожежного автомобіля, причепа чи переносного електроагрегату.

У разі надходження пожежного автомобіля (причепа) з електроустановкою на озброєння для приймання наказом керівника головних управлінь (управлінь) ДСНС в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково-дослідних установах призначається комісія за участю в ній особи, відповідальної за експлуатацію спеціальних пожежних автомобілів. Приймання електроустановок оформлюється актом технічного стану, про результати прийому робиться відмітка у формулярі (паспорті) із зазначенням строку наступного огляду.

Контроль за експлуатацією електроустановок

Контроль за експлуатацією електроустановок здійснюється з метою підтримання їх в технічно справному стані. При цьому перевіряються:

– стан елементів електроустановок та наявність комплектуючого обладнання;

– відповідність стану електроустановок вимогам безпеки, періодичність перевірки захисних засобів, контрольно-вимірювальних приладів та стан ізоляції струмопровідних частин;

– працездатність електроустановки (збудженість, стійкість роботи під час холостого ходу та під навантаженням, межа регулювання напруги, функціонування апаратури управління та приладів);

– якість та своєчасне технічне обслуговування;

– дотримання особовим складом правил безпеки та інші питання.

Перевірка електроустановок здійснюється не рідше ніж один раз на рік.

Електроустановки не допускаються до експлуатації у таких випадках:

– послаблення кріплення або відсутність деталей кріплення основного обладнання;

– стукіт та шум у генераторі, що не обумовлений нормальною роботою електроустановки;

– відхилення температурного режиму електроустановки або окремих вузлів вище за допустимі норми;

– некомплектність або несправність пристроїв забезпечення безпеки та захисних засобів (приладів контролю ізоляції, захисних відмикаючих пристроїв, діелектричних рукавиць, килимків);

– несправність контрольно-вимірювальних приладів;

– порушення ізоляції струмопровідних частин і кабельної мережі та зниження її опору понад допустиму норму;

– відхилення понад допустиме значення величини струму, напруги

та частоти;

– порушення вимог Правил упорядкування електроустановок.

Результати перевірки оформлюються актом.

Вимірювання опору ізоляції переносним мегомметром

Вимірювання опору ізоляції на пересувних електроустановках проводиться:

– після ремонту;

– під час сезонних технічних обслуговувань;

– під час технічних оглядів.

Перевірку величини опору електроагрегату проводять особи, які мають кваліфікаційну групу не нижче третьої.

Опір ізоляції окремих елементів установки має бути не менше 0,5 МОм.

Виміряти опір ізоляції необхідно на окремих ділянках (джерела електроенергії, кабельні мережі) після того, як ця ділянка буде повністю відключена.

Перед вимірюванням ізоляції попередньо відключається провід ПКІ, що з'єднує прилад з корпусом електроустановки.

Проводи, що служать для підключення мегомметра, повинні бути справними і окільцьованими надійними наконечниками. Переріз мідних проводів має бути не менше 1,55 мм ^{2}.

Відповідальність за наявність, придатність, правильне зберігання та використання захисних засобів несе особовий склад, який обслуговує електроустановку. При виявленні непридатних або з простроченим строком випробувань захисних засобів необхідно негайно вилучити їх.

Додаток 11

до пункту 4.1.2 Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

Журнал
випробувань аварійно-рятувального оснащення, пожежно-технічного озброєння

№ п/п	Дата випробування ПТО	Найменування предмету озброєння	Інвентарний номер	Величина випробувань ного навантаження	Результат випробувань	Підпис особи, яка проводила випробування
1	2	3	4	5	6	7

Додаток 12

до п.п. 5.8.10, 5.8.15. Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

РЕЧОВИНИ І МАТЕРІАЛИ, ПІД ЧАС ГАСІННЯ ЯКИХ НЕБЕЗПЕЧНО ВИКОРИСТОВУВАТИ ВОДУ ТА ІНШІ ВОГНЕГАСНІ ЗАСОБИ НА ОСНОВІ ВОДИ

Речовини чи матеріал	Реакція на воду
Азид свинцю нестійкий,	Вибухає в разі збільшення вологості до 30%
Алюміній металевий	При горінні взаємодіє з водою з виділенням водню
Бітум	Подача компактних струменів води веде до закипання і підсилення горіння
Кальцій металевий	Реагує з водою, виділяючи водень, можливий вибух
Гідриди лужних металів	Реагують з водою, виділяючи водень, можливий вибух
Карбід алюмінію	У разі контакту з водою виділяються горючі гази та
Карбід барію	велика кількість тепла
Карбід кальцію	
Карбіди лужних металів	У разі контакту з водою вибухають, при горінні розк-
Магній і його сплави	ладають воду з утворенням водню, що вибухає
Силани	У разі контакту з водою виділяється водень, можливий вибух
Гідрид натрію натрій металевий	При реакції з водою виділяється водень, який з повітрям утворює вибухову суміш
Гідросульфіт натрію	Дуже розігрівається, може викликати займання горючих матеріалів
Негашене вапно	Реагує з водою, виділяючи велику кількість тепла кількість тепла кількість тепла
Пероксид натрію, пероксид калію	Легко спалахує при попаданні води, можливий вибух
Нітрогліцерин	Вибухає від удару струменя води
Петролатум	Подача компактних струменів води може призвести до викидання і посилення горіння
Селітра (калієва, натрієва, алюмінієва)	Сприяє самоспалахуванню горючих матеріалів
Сірка	У присутності вологи та окислювачів займається
Гідроксиди лужних металів	За високих температур сильно діють на скляний і фарфоровий посуд та на платину, можливий викид у разі контакту з водою, слід побоюватись хімічних опіків
Терміт	Реагують з водою з вибухом, виділяючи велику кількість тепла
Титан чотирихлористий	
Титан і його сплави	
Хлорсульфонова кислота	У разі контакту з водою можливий вибух
Цезій металевий	Реагує з водою, виділяючи водень, що вибухає
Цинковий пил	Схильний до хімічного самозаймання у вологому стані
Сплав "Електрон"	Реагує з водою, виділяючи водень, що вибухає
Феросиліцій	У разі взаємодії з водою виділяються гази, що самоспалахують на повітрі
Лужні або лужноземельні метали (натрій, калій, літій	Реакція з водою супроводжується вибухом тощо)

Додаток 13

до п. 5.8.50 Правил безпеки праці
в органах і підрозділах МНС України

Застосування коду екстрених заходів при гасінні пожеж небезпечних вантажів

При гасінні автотранспортних засобів, що перевозять небезпечні вантажі, КГП (1-й КГП) зобов'язаний:

1. Звернути увагу на інформаційну таблицю на транспортному засобі для визначення небезпечності вантажу.

2. Визначити через водія та аварійну картку, яка в нього знаходиться, дані про вантаж:

- ступінь небезпеки (шкідливість вдихання, вплив на поверхню шкіри тощо);
- параметри пожежовибухонебезпеки;
- рекомендовані вогнегасні засоби;
- заходи першої допомоги.

3. Забезпечити особовий склад відповідними засобами захисту (ізолюючі протигази, захисні костюми тощо).

4. У разі необхідності організувати евакуацію людей (тварин) з небезпечної зони.

Інформаційна картка системи інформації про небезпеку

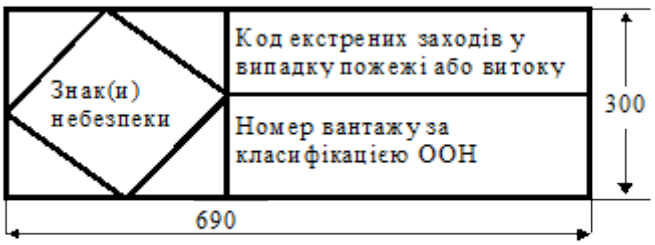

На транспортних засобах, що перевозять небезпечні вантажі, спереду і позаду встановлюється розпізнавальний знак відповідно до пункту 30.3 "ж" (ГОСТ 19433-88), на який наносяться: знак небезпечності вантажу, код екстрених заходів внаслідок аварії або ДТП і номер вантажу згідно з переліком ООН.

КОДИ ЕКСТРЕНИХ ЗАХОДІВ У ВИПАДКУ ПОЖЕЖІ АБО ВИТОКУ

1. Воду не застосовувати. Застосовувати сухі вогнегасні засоби.
2. Застосовувати водяні струмені.
3. Застосовувати розпилену воду.
4. Застосовувати піну або суміші на основі хладону.
5. Запобігати попаданню небезпечних речовин у воду.

Д - Необхідні дихальний апарат і захисні рукавиці.
П - Необхідні дихальний апарат і захисні рукавиці тільки при пожежі.
К - Необхідний повний комплект захисного одягу та дихальний апарат.
Е - Необхідна евакуація людей.

Додаток 14

до п. 5.8.50 Правил безпеки
праці в органах і підрозділах
МНС України

Знаки безпеки

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ ПРОТИПОЖЕЖНИЙ ЗАХИСТ
Знаки безпеки. Форма та колір(ISO 6309:1987, IDT)
ДСТУ ISO 6309:2007

3 ЗНАКИ БЕЗПЕКИ

Ці знаки наведено в табличній формі відповідно до класифікації, поданої в сфері застосування (розділ 1). У кожній таблиці в графі «Значення» тексту дужках вказано двома мовами: англійською та французькою.

Форма і колір знаків безпеки відповідають технічним вимогам ISO 3461, ISO 3864 та ISO 4196.

Національна примітка
Згідно з ДСТУ ISO 639-94. Коди назв мов (ISO 639:1988, IDT)
«en» — код англійської мови;
«fr» — код французької мови.

3.1 Засоби оповіщування про пожежу і засоби ручного керування

№ з/п	Знак	Значення	Форма і кольори	Примітка
1		Пристрій ручного вмикання (en: Manual activating device fr: Commande manuelle)	Квадратний знак Фон: червоний Символ: білий	Призначається для позначення ручного пожежного сповіщувача або пристрою ручного керування системи протипожежного захисту (напр., стаціонарної системи пожежогасіння)
2		Звуковий сповіщувач (en: Alarm sounder fr: Avertisseur sonore)	Квадратний або прямокутний знак Фон: червоний Символ: білий	Треба використовувати окремо або разом із знаком N 1, якщо пожежний сповіщувач вмикає звуковий сигнал тривоги, який одразу сприймається людьми, що перебувають у приміщеннях
3		Телефон, що його використовують у разі надзвичайної ситуації (en: Telephone to be used in emergency fr: Telehone a utiliser en cas d'urgence)	Квадратний або прямокутний знак Фон: червоний Символ: білий	Знак позначає або вказує місце розташування телефона, придатного оповіщувати в разі пожежі

3.2 Шляхи евакуації

№ з/п	Знак	Значення	Форма і кольори	Примітка
4		Евакуаційний вихід[1)] (en: Emergency exit[1)] fr: Sortie a utiliser en cas d'urgenceo[1)])	Квадратний або прямокутний знак Фон: зелений Символ: білий	Цей знак треба використовувати для вказування всіх виходів, якими можна користуватися в разі надзвичайної ситуації. Він має супроводжуватися стрілкою (знаком N 20) у разі, якщо двері не знаходяться поряд. Стрілка може вказувати направо або наліво
5		Не захаращувати (en: Do not obstruct fr: Ne pas obstruer)	Круглий знак Фон: білий Символ: чорний Круглий обід і перехресна лінія: червона	Знак треба застосовувати у випадках, коли захаращення являє конкретну загрозу (шляхам евакуації, аварійним виходам, доступу до обладнання для пожежогасіння)
6		Зсунути, щоб відкрити (en: Slide to open fr: Faire coulisser pour ouvrir)	Квадратний або прямокутний знак Фон: зелений Символ: білий	Треба застосовувати разом із знаком № 4 на зсувних аварійних виходах, якщо їх використання дозволене. Треба використовувати відповідну орієнтацію, що відповідає напрямку відчинення дверей
7		Штовхнути, щоб відчинити (en: Push to open fr: Pousser pour ouvrir)	Квадратний або прямокутний знак Фон: зелений Символ: білий	Цей знак треба розташовувати на дверях для вказування напрямку відчинення
8		Потягнути, щоб відчинити (en: Pull to open fr: Tirer pour ouvrir)	Квадратний або прямокутний знак Фон: зелений Символ: білий	Цей знак треба розташовувати на дверях для вказування напрямку відчинення

№ з/п	Знак	Значення	Форма і кольори	Примітка
9		Розбити, щоб отримати доступ (en: Break to obtain access fr: Casser pour obtenir l'acces)	Квадратний або прямокутний знак Фон: зелений Символ: білий	Цей знак можна використовувати: a) коли необхідно розбити скляну панель для отримання доступу до ключа кнопки або засобів відчинення; b) коли необхідно розбити, щоб утворити вихід

[1)] Через директиву (77/576/EEC) деякі країни-учасники можливо не зможуть використовувати знак, прийнятий у міжнародному стандарті ISO 6309.

3.3 Обладнання для пожежогасіння

№ з/п	Знак	Значення	Форма і кольори	Примітка
10		Комплект обладнання для пожежогасіння (en: Collection of fire-fighting equipment fr: Ensemble d'equipement d'incendie)	Квадратний або прямокутний знак Фон: червоний Символ: білий	Цей знак треба використовувати для запобігання збільшенню кількості знаків
11		Вогнегасник[1]* (en: Fire extinguisher[1]* fr: Extincteur d'incendie[1)])	Квадратний або прямокутний знак Фон: червоний Символ: білий	
12		Пожежний кран-комплект (en: Fise hose reel fr: Devidoir ou robinet d'incendie arme)	Квадратний або прямокутний знак Фон: червоний Символ: білий	
13		Пожежна драбина (en: Fire ladder fr: Echelle d'incendie)	Квадратний або прямокутний знак Фон: червоний Символ: білий	

3.4 Зони або матеріали особливого пожежного ризику

№ з/п	Знак	Значення	Форма і кольори	Примітка
14		Пожежонебезпечно. Легкозаймисті матеріали (en: Danger of fire - Highly flammable materials fr: Danger d'incendie — Matieres tres inflammables	Трикутний знак Фон: жовтий Символ: чорний Трикутник: чорний	Зазначають наявність легкозаймистих матеріалів
15		Пожежонебезпечно. Окисники (en: Danger of fire — Oxidizing materials fr: Danger d'incendie — Matieres comburantes)	Трикутний знак Фон: жовтий Символ: чорний Трикутник: чорний	
16		Вибухонебезпечно. Вибухові матеріали (en: Danger of explosion —Explosive materials fr: Danger d'explosion — Matieres explosives)	Трикутний знак Фон: жовтий Символ: чорний Трикутник: чорний	Треба використовувати для вказування можливого існування вибухонебезпечного середовища, горючого газу або вибухових матеріалів
17		Заборонено гасити водою (en: Water as extinguishing agent prohibited fr: Extinction a l'eau interdite)	Круглий знак Фон: білий Символ: чорний Круглий обід і перехресна лінія: червоні	Використовують у випадках, коли гасити водою заборонено
18		Заборонено курити (en: Smoking prohibited fr: Defense de fumer)	Круглий знак Фон: білий Символ: чорний Круглий обід і перехресна лінія: червоні	Треба використовувати у випадках, коли куріння може спричинити небезпеку пожежі
19		Заборонено відкрите полум'я. Заборонено курити (en: No open flame — Smoking prohibited fr: Flammes nues interdites — Defense de fumer)	Круглий знак Фон: білий Символ: чорний Круглий обід і перехресна лінія: червоні	Треба використовувати у випадках, коли куріння або відкрите полум'я може спричинити небезпеку пожежі або вибуху

[1)] Символ, наведений у Додатку 1 до ISO 7001 Public informatioN symbols (Символи громадської інформації), можна також використовувати як символ загальної громадської інформації.

Примітка. Знаки номерів від 14 до 19 є сумісними з ISO 3864.

3.5 Додаткові знаки

№ з/п	Знак	Значення	Форма і кольори	Примітка
20		Стрілка напрямку на шляхах евакуації (en: Directional arrow for escape route fr: Fleche directionnelle indiquant un chemin d'evacuation)	Квадратний або прямокутний знак Фон: зелений Символ: білий	Треба використовувати лише разом із знаком N 4 для вказування напрямку до виходу, який можна використовувати в разі надзвичайної ситуації
21	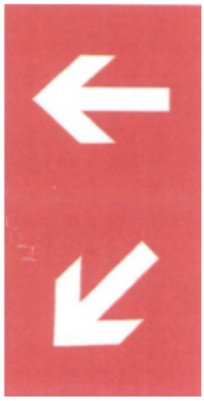	Напрям до місця розташування обладнання для пожежогасіння або пристрою оповіщування (en: Direction of location of fire-fighting equipment or warning device fr: Indication de localisation d'un equipement de lutte contre I'incendie ou d'un autre moyen d'alarme ou d'alerte)	Квадратний або прямокутний знак Фон: червоний Символ: білий	Треба використовувати лише разом із знаками № 1–3 і № 10–13 для вказування напряму місця розташування обладнання для пожежогасіння або пристроїв оповіщування

Додаток 15

до п. 4.7.4. Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України

Кваліфікаційні групи з безпеки при експлуатації електроустаткування

Група	Професія, посада	Стаж роботи з електроустановками	Характеристика
1	2	3	4
1	Особовий склад, який має електротехнічну спеціальність та який пройшов перевірку знань з цих Правил.	Не нормується	Особи, які не мають спеціальної електротехнічної підготовки, але мають елементарне уявлення про небезпеку електричного струму і заходи безпеки під час робіт із закріпленим електрообладнанням. Особи I групи мають бути практично ознайомлені з правилами надання першої долікарняної допомоги.
II	Електромонтери, електрослюсарі, електрозварники, машиністи кранів і електротранспорту. Водії пожежних автомобілів з електроустановками, старші пожежники і командири відділень, що обслуговують електроустановки пожежних автомобілів і причепів.	Не менше 1 міс. на даному обладнанні Не нормуються	Особи з II групою повинні: - мати елементарні поняття про будову електроустановок; - чітко уявляти небезпеку електричного струму і наближення до струмоведучих частин; - знати основні запобіжні заходи під час робіт з електроустановками; - бути практично ознайомленням з правилами надання першої долікарняної допомоги
III	Оперативний, оперативно-ремонтний і ремонтний склад електроустановок. Начальники пожежних підрозділів, у веденні яких знаходяться електроустановки; електромонтери, електрослюсарі, зв'язківці,що обслуговують системи зв'язку по ЛЕП. водії- електрики, електромеханіки, акумуляторники, особовий склад електротехнічних лабораторій.	Загальний стаж не менше 4 місяців. Для осіб з освітою 8 класів і вище, що пройшли спеціальне навчання і для осіб, що закінчили вищі та середні учбові заклади, стаж роботи не ме-	Особи з III групою повинні: - мати елементарні знання з електротехніки; - чітко уявляти небезпеку під час роботи з електроустановками; - знати ці Правила і правила допуску до робіт З електроустановками; - знати правила надання першої долікарняної допомоги та вміти її практично надати; - знати будову обладнання і правила його експлуатації

Група	Професія, посада	Стаж роботи з електроустановками	Характеристика
1	2	3	4
		нше 2 місяців.	
IV	Категорії особового складу, що перелічені в попередній групі (крім акумуляторників), енергетики частин і загонів технічної служби. Інспектори енергонагляду, інженери з безпеки праці	Загальний стаж не менше 6 місяців у попередній групі. Для осіб 3 освітою 8 класів і вище, що пройшли спец. навчання, а також для осіб, що закінчили вищі і середні учбові заклади з електротехнічної спеціальності стаж роботи не менше 4 міс. у попередній групі Загальний виробничий стаж роботи не менше 1 року	Особи з IV групи повинні: - мати чіткі знання основ електротехніки; - знати ці Правила у повному обсязі; - мати повне уявлення про небезпеку під час робіт з електроустановками; - знати будову установки, щоб вільно розбиратися, які елементи мають бути вимкнені для виконання робіт, знаходити всі ці елементи і перевіряти виконання необхідних заходів безпеки; - вміти організувати безпечне проведення робіт і вести нагляд за роботами з електроустановками з напругою до 1000 В; - знати правила надання першої долікарняної допомоги і вміти її практично надавати
V	Старші електрики, начальники електроустановок, техніки і інженери- практики. Техніки-електрики, головні енергетики, інспектори енергонагляду, особи начальницького і	Практичний стаж роботи з електроустановками не менше 2 років Стаж роботи у попередній групі не менше 6 міс. (вік не	Особи з V групою повинні: - знати схему та обладнання своєї дільниці; - знати ці Правила у повному обсязі; - чітко уявляти, чим викликано вимогу того чи іншого пункту;

Примітка 1. Для осіб, які допущені до роботи з електроустановками з напругою більше 1000В, враховується стаж роботи тільки з цими електроустановками (за посвідченнями про перевірку знань).

Примітка 2. У загальний стаж входять час спеціальної підготовки (навчання) і стажування, а також роботи з електроустановками інших міністерств і відомств (за наявності посвідчення).

Додаток

до Мінімальних вимог безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці (пункт 9 розділу III)

ОСОБИСТА КАРТКА
обліку спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту

_____
(назва підприємства)

Особиста картка обліку спецодягу, спецвзуття та інших ЗІЗ N _____			
Прізвище		Стать	
Ім'я		Зріст	
По батькові		Розмір	
Табельний N		одягу	
Цех, дільниця		взуття	
Професія		головного убору	
Дата прийняття на роботу		рукавичок	

Передбачено Нормами безоплатної видачі ЗІЗ (за результатами оцінки)				
Найменування спецодягу, спецвзуття та інших ЗІЗ	Пункт Норм безоплатної видачі ЗІЗ (порядковий номер оцінки ЗІЗ, проведеної відповідно до пункту 6 Мінімальних вимог)	Одиниця виміру	Кількість	Строк носіння (місяців)

Начальник структурного підрозділу
Інженер з охорони праці
Головний бухгалтер (бухгалтер)

Видача і повернення спецодягу, спецвзуття та інших ЗІЗ

Найменування спецодягу, спецвзуття та інших ЗІЗ	Код (номенклатурний)	Видано				Повернуто				
		дата	кількість	% придатності	розписка в одержанні	дата	кількість	% придатності	розписка про повернення	розписка комірника про одержання

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК НЕБЕЗПЕК, за яких використовуються додаткові ЗІЗ

Небезпеки, спричинені фізичними факторами

Небезпеки, спричинені механічними ураженнями (удари, падіння, ковзання, порізи, проколи, розриви, здавлювання, стиснення, стирання шкіри, падіння з висоти).

Небезпеки, спричинені термічними ураженнями (опіки, перегрівання від теплового випромінювання, дія відкритого вогню, переохолодження).

Небезпеки для організму від підвищених рівнів загальної та/або місцевої вібрації, шуму, інфразвуку, ультразвуку, підвищеної та/або зниженої вологості та/або рухомості повітря робочої зони, підвищеного значення електричної напруги та/або статичної електрики, недостатньої освітленості робочої зони, підвищеного рівня іонізуючої та/або неіонізуючої радіації випромінювань електромагнітного та/або магнітного полів у робочій зоні.

Небезпеки, спричинені хімічними факторами

Небезпеки уражень дихальних шляхів від підвищеної запиленості та/або загазованості повітря робочої зони шкідливими речовинами (твердими, рідинними, аерозольними, токсичними, подразнюючими, сенсибілізуючими, канцерогенними, мутагенними).

Небезпеки, спричинені біологічними факторами

Небезпеки уражень організму шкідливими бактеріями і вірусами, цвіллю, грибами тощо та продуктами їх життєдіяльності.

Небезпеки, спричинені психофізіологічними факторами

Небезпеки для організму від статичних та/або динамічних фізичних перевантажень, нервово-психічних перевантажень (розумових, зорових, емоційних, монотонності праці).

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК РОБІТ, які вимагають застосування відповідних засобів індивідуального захисту

1. Захист голови (черепа)

Захисні каски, шоломи:

будівельні роботи, роботи з реконструкції або знесення будівель, роботи поблизу риштування та на підвісних робочих місцях, монтаж і демонтаж опалубки, роботи з переміщення вантажів, складання конструкцій та встановлення устаткування;

роботи на металоконструкціях мостів, будівель та гідротехнічних споруд; роботи на щоглах, вежах, у доменних печах, на металургійних заводах і прокатних станах, трубопроводах великого діаметру, у котельнях, на електростанціях та у великих ємностях;

роботи в ямах, траншеях, шурфах, колодязях, шахтах, тунелях;

земельні та гірничі роботи;

підземні гірничі роботи, роботи в кар'єрах, відкриті видобувні роботи, збагачення вугілля;

роботи з гайковертами, іншим механізованим інструментом для скріплення;

вибухові роботи;

роботи поблизу ліфтів, підйомних механізмів, кранів і конвеєрів;

роботи біля доменних і конверторних печей; на металургійних комбінатах, прокатних станах; сталеливарні роботи, металообробка, ковальські роботи, гаряче штампування та відливка;

роботи біля промислових печей, ємностей, машин і механізмів, бункерів, трубопроводів, на силосних баштах;

роботи у суднобудуванні, під час ремонту суден;

роботи в авіабудуванні, під час ремонту літаків;

маневрові роботи на залізниці;

роботи на бійні;

окремі інші види робіт, де є можливість ураження голови.

2. Захист ніг

Захисне (спеціальне) взуття без проколозахисної прокладки:

роботи на мостах, будівельних конструкціях і гідротехнічних спорудах, щоглах, вежах, металургійних заводах та прокатних станах, трубопроводах великого діаметру, у котельнях, на електростанціях та у великих ємностях;

роботи під час будівництва печей, встановлення систем підігріву та вентиляції, складання металоконструкцій;

роботи під напругою;

роботи ремонтно-відбудовчі та з технічного обслуговування;

роботи в цехах штампування, кування, гарячого пресування, волочіння;

роботи у відкритих копальнях та під час видобування вугілля;

гірничі роботи;

роботи, пов'язані з видобуванням, зберіганням, транспортуванням, переробкою нафти та відпуском нафтопродуктів;

роботи з виробництва скла, виробів і тари з скла;

роботи з формами у керамічній промисловості;

футерування випалювальних печей у керамічній промисловості;

формувальні роботи у керамічній і будівельній промисловості;

роботи, пов'язані з перевезеннями та зберіганнями продукції;

роботи, пов'язані з транспортуванням замороженого м'яса, консервуванням продуктів;

роботи у суднобудуванні;

маневрові роботи на залізниці;

роботи з небезпечними речовинами.

Захисне (спеціальне) взуття з проколозахисною прокладкою:

підготовчі будівельні роботи та закладення фундаментів, шляхові роботи;

будування помостів;

демонтаж каркасних конструкцій;

роботи з бетоноукладання та з залізобетонними блоковими конструкціями, включаючи їх монтаж і зачистку;

роботи на складських майданчиках і складах;

роботи на дахах промислових і житлово-господарських об'єктів.

Захисне (спеціальне) взуття з підборами та/або на платформі і з проколостійкою підошвою:

роботи на дахах промислових та житлово-господарських об'єктів;

покрівельні роботи.

Захисне (спеціальне) взуття з ізолювальною термостійкою або морозостійкою підошвою:

роботи на дуже гарячих або дуже холодних поверхнях чи з дуже гарячими або дуже холодними матеріалами.

Захисне (спеціальне) взуття, яке легко знімається:

роботи, де є можливість потрапляння у взуття розплавленої речовини.

3. Захист обличчя та очей

Захисні окуляри, лицеві щитки чи екрани:

зварювальні, дробильні чи просіювальні роботи;

роботи з карбування та рубання;

роботи з видобутку та оброблення каменю;

роботи з гайковертами, іншим механізованим інструментом для скріплення;

роботи на машинах для видалення відходів (дрібна стружка);

гаряче штампування;

видалення та подрібнення уламків;

роботи з абразивним інструментом (різання, заточення, обдирання, шліфування);

роботи з кислотами та їдкими розчинами, з речовинами, що запобігають корозії;

роботи з аерозолями (в тому числі - дезінфекції приміщень);

роботи поблизу або з розплавленими речовинами;

роботи, пов'язані з тепловипромінюванням, інтенсивним світлом;

роботи з лазерами.

4. Захист органів дихання

Фільтрувальні й ізолювальні засоби захисту (протигази, респіратори тощо):

роботи в ємностях, обмежених приміщеннях і промислових печах, за можливої наявності газу або нестачі кисню;

роботи в шахтах, каналізаційних трубах та інших місцях під землею, пов'язаних з каналізацією;

роботи на заводах-холодильниках та з обслуговування холодильного устаткування, де можливий витік холодоагентів;

завантаження доменних печей;

роботи у зоні розливу доменних печей, де можуть бути присутні випари розплавленого металу;

роботи, пов'язані з розпилюванням фарб та лаків;

роботи з приймання та обліку нафтопродуктів;

роботи біля газових конверторів та газопроводів доменних печей;

роботи в умовах пиловиділення при видобуванні, механічному здрібненні та транспортуванні вугілля та інших корисних копалин;

роботи, пов'язані зі здрібненням сировини чи застосуванням готових пилоподібних матеріалів, утворенням конденсованих аерозолів під час плавлення металів;

роботи поблизу кранів, плавильних печей, ковшів, де може бути пил;

роботи, пов'язані з виробництвом і транспортуванням будівельних сумішей;

роботи, пов'язані з електричним газовим зварюванням та різанням металів;

роботи в біологічних лабораторіях, пов'язані з мікробіологічними аерозолями;

роботи на атомних електростанціях, пов'язані з радіоактивними аерозолями;

роботи з кислотами, електролітами та їдкими розчинниками;

роботи, пов'язані з виробництвом та використанням фторхлорорганічних отруйних хімікатів.

5. Захист органів слуху у разі перевищення рівня шуму понад 80 ДБ

Навушники, вкладиші для вух, шумозахисні шоломи:

роботи на пресах по металу;

роботи з пневматичним інструментом, перфораторами;

роботи з експлуатації та обслуговування насосного устаткування;

роботи з копрами для забивання палій;

роботи наземного персоналу в аеропортах;

роботи у деревообробній і текстильній промисловості.

6. Захист тіла та рук

Захисний (спеціальний) одяг (костюми, халати, фартухи, пояси, наплічники, наколінники, налокітники, нарукавники, напульсники, рукавиці, рукавички):

роботи антикорозійні, з кислотами, їдкими та дезінфекційними розчинами;

роботи з нафтою та нафтопродуктами;

роботи під електричною напругою;

роботи поблизу джерел тепла, де відчувається спека;

роботи з виготовлення скла;

роботи з віброінструментом;

роботи з виготовлення вибухівки;

роботи в холодних приміщеннях.

Вогнестійкий захисний одяг:

роботи у вибухо- та пожежонебезпечних зонах;

роботи зі зварювання в просторово обмежених місцях.

Спецодяг для роботи під водою:

Гідрокомбінезони «мокрого» та «сухого» типів, рукавички, шкарпетки:

водолазні роботи в водоймищах, річках, морях з температурою води від 0˚ С до +30˚ С на глибині до 60 метрів;

пошукові, пошуково-рятувальні, підводно-технічні роботи та роботи спеціального призначення.

Непробивні фартухи:

роботи з обваловування та різання деревини;

роботи з ручними ножами (у разі небезпеки торкання ножів до тіла).

Шкіряні фартухи:

для зварювання;

для кування;

для ливарних робіт.

Захист передпліччя (наплічники):

роботи з обвалування та різання деревини.

Рукавиці та рукавички:

зварювальні роботи:

рукавички для тримання шпилястих предметів та іншої техніки (у разі небезпеки затягування рукавиць у механізм);

робота з кислотами та їдкими розчинами.

Рукавиці з основою із металевої сітки:

під час різання, заміни ножів у різальних машинах;

використанням ножа під час нарізування обробленого м'яса тварин та/або під час забою тварин;

використанням ножа під час первинної обробки м'яса, виготовлення м'ясної продукції.

Покривки з полівінілхлоридного пластикату, які вдягаються поверх основного одягу та взуття для додаткового захисту під час:

роботи на атомних станціях, гірничо-збагачувальних підприємствах з видобутку та переробки радіоактивних елементів;

роботи з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій при забрудненні будівель, обладнання та територій радіоактивними і токсичними речовинами;

роботи в зоні відчуження;

роботи в зоні безумовного (обов'язкового) відселення.

Спецодяг, який захищає від непогоди:

робота на відкритому повітрі, в дощ чи холод.

Світловідбивальний (світлоповертальний) одяг:

там, де необхідно чітко бачити працівників (у небезпечних робочих зонах, де рухається транспорт, підйомні механізми тощо).

7. Засоби захисту від падіння з висоти (захисні підвісні системи):

роботи на риштованнях;

монтажні роботи;

роботи на щоглах, висотних спорудах, підвісних лініях електропередач;

роботи в кабінах кранів;

роботи на високих стелажах складів з укладення та знімання устаткування;

роботи на високо розташованих секціях бурильних вишок;

роботи на висоті з використанням спеціальних страхувальних засобів;

роботи в колодязях, шахтах, каналізаційних системах.

8. Захист шкіри (дерматологічні засоби):

нанесення покривальних матеріалів (ґрунтовок, фарб, інших покриттів);

дублення.

ТАБЛИЦЯ
врахування ризиків для обґрунтування вибору та використання ЗІЗ

Частини тіла працівника		РИЗИКИ																										
		ФІЗИЧНІ ФАКТОРИ														ХІМІЧНІ ФАКТОРИ							БІОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ		ПСИХОФІЗІО-ЛОГІЧНІ ФАКТОРИ		
		МЕХАНІЧНІ						ТЕРМІЧНІ			ЕЛЕКТРИЧНІ	РАДІАЦІЯ		ШУМ, ІНФРАЗВУК, УЛЬТРАЗВУК	НЕДОСТАТНЄ ОСВІТЛЕННЯ	ДІЯ ШКІДЛИВИХ РЕЧОВИН			ПОДРАЗНЮВАЛЬНІ РЕЧОВИНИ	СЕНСИБІЛІЗУЮЧІ РЕЧОВИНИ	КАНЦЕРОГЕННІ РЕЧОВИНИ	МУТАГЕННІ РЕЧОВИНИ	ШКІДЛИВІ БАКТЕРІЇ	ШКІДЛИВІ ВІРУСИ	ГРИБКОВІ ЕЛЕМЕНТИ	ДИНАМІЧНІ ФІЗИЧНІ ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ	НЕРВОВОПСИХІЧНІ ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ
		падіння з висоти	удари	проколи, порізи, розриви, стирання	здавлювання, стиснення	сковзання, падіння	вібрація	дія відкритого вогню, опіки	перегрівання (теплове випромінювання)	переохолодження		неіонізована	іонізована			тверді	рідинні	аерозолі (пил, дим, пара)									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
ГОЛОВА	Череп																										
	Вуха																										
	Очі																										
	Дихальні шляхи																										
	Обличчя																										
	Уся голова																										

ІНШІ ЧАСТИНИ ТІЛА				НОГИ		РУКИ	
Тіло в цілому	Пахова ділянка	Тулуб / ділянка живота	Шкіра	Ноги (вище стопи)	Стопи	Руки (вище кисті)	Кисті рук

Додаток 1. Форма НЦЗ-5

до пункту 2.5 Інструкції про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах МНС України

Форма Нцз-5

ЗАТВЕРДЖУЮ

_____

(посада керівника органу і підрозділу ДСНС,

_____

який призначив комісію)

_____ _____ _____

(спеціальне звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

_____ 20__

М.П.

АКТ
(спеціального) розслідування нещасного випадку (аварії), що стався (сталася)
___ _____ 20__ о ___ год. ___ хв.

у

_____

(найменування органу і підрозділу МНС України, структурного підрозділу)

_____ _____

(дата складання акта) (місце складання акта)

Комісія, призначена наказом від ___ _____ 20__ р. N

_____,

(найменування органу і підрозділу ДСНС, який утворив комісію)

у складі голови

_____

(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові)

членів комісії:

_____

(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові)

_____

(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові)

за участю:

_____

(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові)

провела в період з ___ _____ 20__ по ___ _____ 20__

(спеціальне) розслідування нещасного випадку, що стався

_____

(місце події, кількість потерпілих,

_____

у тому числі із смертельним наслідком)

1. Відомості про потерпілого (потерпілих)

_____

(спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові,

_____

рік народження, посада, стаж на займаній посаді,

_____

дата проходження навчання, інструктажу, перевірки

_____

знань з охорони праці, первинного та періодичного

_____

медичного огляду, наслідки нещасного випадку)

_____

(відомості про членів сім'ї, які перебувають на утриманні

_____

потерпілого, прізвище, ім'я та по батькові, рік народження,

ступінь родинного зв'язку, рід занять - у разі нещасного випадку із смертельним наслідком)

2. Характеристика об'єкта, дільниці та місця, де стався (сталася) нещасний випадок (аварія)

(стисла характеристика об'єкта, дільниці та місця, де стався (сталася) нещасний випадок (аварія), із зазначенням відомостей про проектний, затверджений та фактичний режим роботи об'єкта (устаткування) до настання нещасного випадку (аварії) стан об'єкта (дільниці), устаткування (конструкцій) і матеріалів перед нещасним випадком (аварією); висновок про їх відповідність нормативним вимогам відомості про аналогічні нещасні випадки (аварії) в органі і підрозділі ДСНС опис організації роботи з охорони праці та її недоліків зазначається тільки в разі групового нещасного випадку

_____

та нещасного випадку із смертельним наслідком)

3. Обставини, за яких стався (сталася)
нещасний випадок (аварія)

_____

(опис подій, що сталися, робіт, що проводилися

_____

до нещасного випадку (аварії)

_____

їх процесу з початку зміни із зазначенням керівника робіт,

_____

його вказівок, дій потерпілого (потерпілих)

_____

та інших осіб, причетних до настання нещасного випадку (аварії)

_____

послідовний виклад подій із зазначенням небезпечних та шкідливих

_____

виробничих факторів, що впливали на потерпілого, перелік машин,

_____

інструментів, устаткування, експлуатація яких призвела

_____

до нещасного випадку, небезпечних умов та небезпечних дій

_____

потерпілого або інших осіб)/перелік заходів,

_____

ужитих відповідно до плану ліквідації наслідків

_____

нещасного випадку (аварії)

4. Причини нещасного випадку (аварії)

_____

(основні технічні, організаційні та психофізіологічні причини

_____

нещасного випадку (аварії), включаючи перевищення

_____

граничнодопустимих концентрацій (рівнів) небезпечних і шкідливих

_____

виробничих чинників, невідповідність засобів колективного,

_____

індивідуального та медичного захисту встановленим вимогам

_____

та їх недостатність (якщо це вплинуло на подію)

_____

узагальнені результати перевірки стану охорони праці

_____

в органі і підрозділі ДСНС,

_____

проведеної органами охорони праці та іншими

_____

органами, - тільки у разі групового нещасного випадку

_____

та нещасного випадку із смертельним наслідком)

5. Заходи щодо усунення причин виникнення
нещасного випадку (аварії)

_____

(заходи щодо усунення безпосередніх причин виникнення нещасного

_____

випадку та запобігання подібним випадкам

_____

заходи щодо ліквідації наслідків аварії - у разі необхідності)

6. Висновок комісії

_____

(нещасний випадок вважається (не вважається)

_____

пов'язаним з виконанням службових обов'язків

_____

складається акт форми Нцз-1 або форми НПВцз

_____

відомості про осіб, у тому числі потерпілого, іншого

_____

органу і підрозділу ДСНС або сторонніх осіб,

_____

дії або бездіяльність яких призвели до нещасного випадку,

_____

аварії, перелік порушень вимог нормативно-правових актів

_____

про охорону праці, посадових інструкцій тощо

_____

(із зазначенням статей, розділів, пунктів)

_____

пропозиції щодо притягнення до відповідальності осіб, дії або

_____

бездіяльність яких призвели до нещасного випадку (аварії)

_____

запис про зустріч членів комісії з розслідування з потерпілими

_____

або членами їх сімей чи особами, які представляють їхні інтереси,

_____
з метою розгляду питань щодо розв'язання соціальних проблем, які

_____
виникли внаслідок нещасного випадку, пропозиції щодо їх

_____
розв'язання відповідними органами, роз'яснення потерпілим

_____
(членам їх сімей, особам, які представляють їхні інтереси) прав

_____
у зв'язку з настанням нещасного випадку)

7. Перелік матеріалів, що додаються

Голова комісії _____ _____ _____
(спеціальне (підпис) (ініціали та прізвище)
звання)
Члени комісії: _____ _____ _____
(спеціальне (підпис) (ініціали та прізвище)
звання)
_____ _____ _____
(спеціальне (підпис) (ініціали та прізвище)
звання)

ПОЯСНЕННЯ
для заповнення акта форми Нцз-5

Пункт 1. У разі групового нещасного випадку зазначаються відомості про кожного потерпілого.
Відомості про членів сім'ї, які перебувають на утриманні потерпілого, можуть бути викладені в формі таблиці.

Пункт 2. Якщо нещасний випадок стався внаслідок аварії, зазначаються категорія аварії, розмір матеріальних втрат, спричинених аварією (в гривнях).

Пункт 4. Після викладення кожної причини зазначається, які вимоги нормативно-правових актів про охорону праці та інструкцій з
безпечного ведення робіт і посадових інструкцій було порушено (із

зазначенням статті, розділу, пункту тощо).

Пункт 5. Заходи щодо усунення причин настання нещасного випадку можуть бути викладені в формі таблиці або перелічені в тексті із зазначенням строків та відповідальних за їх виконання.

Додаток 2. Форма НЦЗ-1

до пункту 2.5 Інструкції про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах МНС України

Форма Нцз-1

ЗАТВЕРДЖУЮ

_____

(посада керівника органу і підрозділу ДСНС,

_____

який призначив комісію)

_____ _____ _____

(спеціальне звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

_____ 20__

М.П.

АКТ N ___
про нещасний випадок, пов'язаний з виконанням службових обов'язків

_____

(прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

_____

(місце проживання потерпілого)

1. Дата і час настання нещасного випадку

_____

(число, місяць, рік)

_____

(год., хв.)

2. Найменування органу і підрозділу ДСНС, службовцем якого є потерпілий

_____

Місцезнаходження органу і підрозділу ДСНС
України, службовцем якого є потерпілий:
Автономна Республіка Крим,
область
_____
район
_____
населений пункт
_____
Форма власності
_____
Орган, до сфери управління якого належить орган і
підрозділ ДСНС _____
Найменування та місцезнаходження органу і підрозділу
ДСНС, у якому стався нещасний випадок _____

_____
Місце, де стався нещасний випадок
_____

3. Відомості про потерпілого:
стать: чоловіча, жіноча
_____
число, місяць, рік народження
_____
посада
_____
спеціальне звання
_____
стаж служби загальний
_____
стаж служби за посадою
_____

4. Проведення навчання та інструктажу з охорони праці:
навчання за професією чи роботою, під час виконання
якої стався нещасний випадок _____
(число, місяць, рік)
проведення інструктажу:
вступного
_____
(число, місяць, рік)
первинного

_____
(число, місяць, рік)
повторного
_____
(число, місяць, рік)
цільового
_____
(число, місяць, рік)

перевірка знань за професією
чи видом роботи, під час виконання
якої стався нещасний випадок
(для робіт підвищеної небезпеки)
_____
(число, місяць, рік)

Робота в умовах дії шкідливих або
небезпечних факторів
_____

5. Проходження медичного огляду:
попереднього
_____
(число, місяць, рік)
періодичного
_____
(число, місяць, рік)

6. Обставини, за яких стався нещасний випадок
_____

_____
Вид події
_____
(заповнюється відповідно до Переліку, наведеного нижче)
Шкідливий або небезпечний фактор та його значення
_____

7. Причини нещасного випадку:
основна
_____
(заповнюється відповідно до Переліку, наведеного нижче)
супутні
_____
(заповнюється відповідно до Переліку, наведеного нижче)

8. Устаткування, машини, механізми, транспортні засоби, експлуатація яких призвела до нещасного випадку _____
(заповнюється

_____
відповідно до Переліку, наведеного нижче (найменування,

_____
тип, марка, рік випуску, підприємство-виготовлювач)

9. Діагноз згідно з довідкою лікувально-профілактичного закладу _____
Перебування потерпілого в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння

_____
(так, ні)

10. Особи, які допустили порушення вимог нормативно-правових актів про охорону праці

_____
(посада, спеціальне

_____
звання, прізвище, ім'я та по батькові, порушення вимог

_____
нормативно-правових актів про охорону праці

_____
із зазначенням розділів, пунктів)

11. Свідки нещасного випадку

_____
(посада, спеціальне звання,

_____
прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання)

12. Заходи щодо усунення причин нещасного випадку

N з/п	Найменування заходу	Строк виконання	Виконавець	Відмітка про виконання

Голова комісії _____ _____ _____
(спеціальне звання) (підпис) (ініціали та прізвище)
Члени комісії: _____ _____ _____
(спеціальне звання) (підпис) (ініціали та прізвище)
_____ _____ _____
(спеціальне звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

___ _____ 20__

ПЕРЕЛІК

1. Вид події, що призвела до нещасного випадку

1. Дорожньо-транспортна пригода, у тому числі:
1.1. - наїзд транспортних засобів.
2. Падіння потерпілого, у тому числі:
2.1. - під час пересування;
2.2. - з висоти;
2.3. - у колодязь, ємність, яму тощо.
3. Падіння, обрушення, обвалення предметів, матеріалів, породи, ґрунту тощо, у тому числі:
3.1. - обрушення, обвалення будівель, споруд та їх елементів;
3.2. - обвалення та обрушення породи, ґрунту тощо.
4. Дія предметів та деталей, що рухаються, розлітаються, обертаються, у тому числі:
4.1. - дія рухомих і таких, що обертаються, деталей обладнання, машин і механізмів;
4.2. - дія предметів, що розлітаються внаслідок вибуху або руйнування приладів, посудин, які перебувають під тиском, у вакуумі.
5. Ураження електричним струмом, у тому числі:
5.1. - у разі доторкання до ліній електропередачі та обірваних проводів.
6. Дія підвищених температур (крім пожеж).
7. Дія шкідливих і токсичних речовин.
8. Дія іонізуючого випромінювання.
9. Показники важкості праці.
10. Показники напруженості праці.

11. Ушкодження внаслідок контакту з тваринами, комахами, іншими представниками фауни, а також флори.
12. Утоплення.
13. Асфіксія.
14. Навмисне вбивство або травма, заподіяна іншою особою.
15. Стихійне лихо.
16. Пожежа.
17. Вибух.
18. Інші види.

2. Причини нещасного випадку

Технічні:
1. Конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність засобів виробництва.
2. Конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність транспортних засобів.
3. Неякісне розроблення або відсутність проектної документації на будівництво, реконструкцію виробничих об'єктів, будівель, споруд, обладнання, устаткування тощо.
4. Неякісне виконання будівельних робіт.
5. Недосконалість технологічного процесу, його невідповідність вимогам безпеки.
6. Незадовільний технічний стан, у тому числі:
6.1. - виробничих об'єктів, будинків, споруд, території;
6.2. - засобів виробництва;
6.3. - транспортних засобів.
7. Незадовільний стан виробничого середовища (перевищення граничнодопустимих концентрацій (рівнів) небезпечних та шкідливих виробничих факторів).
8. Інші.
Організаційні:
9. Незадовільне функціонування, недосконалість або відсутність системи управління охороною праці.
10. Недоліки під час навчання безпечним прийомам праці, у тому числі:
10.1. - відсутність або неякісне проведення інструктажу;
10.2. - допуск до роботи без навчання та перевірки знань з охорони праці.
11. Неякісне розроблення, недосконалість інструкцій з охорони праці або їх відсутність.
12. Відсутність у посадових інструкціях визначення функціональних обов'язків з питань охорони праці.
13. Порушення режиму праці та відпочинку.
14. Відсутність або неякісне проведення медичного обстеження.

15. Невикористання засобів індивідуального захисту через незабезпеченість ними.
16. Виконання робіт з відключеними, несправними засобами колективного захисту, системами сигналізації, вентиляції, освітлення тощо.
17. Залучення до роботи працівників не за спеціальністю (професією).
18. Порушення технологічного процесу.
19. Порушення вимог безпеки під час експлуатації обладнання, устаткування, машин, механізмів тощо.
20. Порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів.
21. Порушення правил дорожнього руху.
22. Незастосування засобів індивідуального захисту (за їх наявності).
23. Незастосування засобів колективного захисту (за їх наявності).
24. Порушення трудової і виробничої дисципліни, у тому числі:
24.1. - невиконання посадових обов'язків;
24.2. - невиконання вимог інструкцій з охорони праці.
25. Інші.
Психофізіологічні:
26. Алкогольне, наркотичне сп'яніння, токсикологічне отруєння.
27. Низька нервово-психічна стійкість.
28. Незадовільні фізичні дані або стан здоров'я.
29. Незадовільний психологічний клімат у колективі.
30. Травмування внаслідок протиправних дій інших осіб.
31. Інші.

3. Обладнання, устаткування, машини, механізми, транспортні засоби, експлуатація яких призвела до нещасного випадку

1. Устаткування енергетичне.
2. Устаткування підіймально-транспортне (крани).
3. Устаткування підіймально-транспортне (крім кранів і конвеєрів).
4. Устаткування і рухомий склад залізниць.
5. Машини електричні малої потужності.
6. Електродвигуни змінного струму потужністю від 0,25 кВт і більше.
7. Машини електричні постійного струму.
8. Генератори змінного струму, перетворювачі, підсилювачі електромашинні, електростанції та електроагрегати живлення.

9. Трансформатори і трансформаторне устаткування, апаратура високовольтна, силова перетворювальна техніка, прилади силові напівпровідникові.
10. Апарати електричні напругою до 1000 В.
11. Комплектне обладнання напругою до 1000 В.
12. Устаткування спеціальне технологічне, шинопроводи низької напруги.
13. Устаткування світлотехнічне і вироби електроустановлювальні, лампи електричні, вироби культурно-побутового призначення і широкого вжитку.
14. Устаткування хімічне і запасні частини до нього.
15. Насоси (відцентрові, парові та привідні поршневі).
16. Устаткування кисневе, кріогенне, компресорне, холодильне, для газополуменевої обробки металів, агрегати вакуумні і високовакуумні, комплектні технологічні лінії, установки та агрегати.
17. Верстати металорізальні.
18. Машини ковальсько-пресові (без машин з ручним і ножним приводами).
19. Устаткування деревообробне.
20. Устаткування для зварювання тертям, холодного зварювання і допоміжне зварювальне обладнання.
21. Автомобілі.
22. Автомобілі спеціалізовані, автопоїзди, автомобілі-тягачі, кузови-фургони, причепи, тролейбуси, автонавантажувачі, мотоцикли,
велосипеди.
23. Трактори.
24. Машини сільськогосподарські.
25. Машини для землерийних і меліоративних робіт.
26. Машини дорожні, устаткування для приготування будівельних сумішей.
27. Устаткування і машини будівельні.
28. Устаткування для кондиціювання повітря і вентиляції.
29. Устаткування і прилади для опалення і гарячого водопостачання.
30. Устаткування технологічне і запасні частини до нього для торгівлі, громадського харчування та блоків харчування, устаткування холодильне і запасні частини до нього, вироби культурно-побутового призначення та господарського вжитку.
31. Устаткування поліграфічне і запасні частини до нього.
32. Устаткування медичне.
33. Устаткування, інвентар та приладдя театрально-видовищних підприємств і закладів культури.

Додаток 3. Форма НПВЦЗ

до пункту 2.5 Інструкції про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах МНС України

Форма НПВцз

ЗАТВЕРДЖУЮ

_____
(посада керівника органу і підрозділу ДСНС,

_____
який призначив комісію)

_____ _____ _____
(спеціальне звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

_____ 20__

М.П.

АКТ N ___
про нещасний випадок, не пов'язаний із виконанням службових обов'язків

_____
(прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

_____
(місце проживання потерпілого)

1. Дата і час настання нещасного випадку

_____
(число, місяць, рік, год., хв.)

_____

2. Найменування органу і підрозділу ДСНС України, службовцем якого є потерпілий

_____

Місцезнаходження органу і підрозділу ДСНС
України, службовцем якого є потерпілий:
Автономна Республіка Крим,
область
_____
район
_____
населений пункт
_____
Форма власності
_____
Орган, до сфери управління якого належить орган
і підрозділ ДСНС _____
Найменування і місцезнаходження органу і підрозділу
ДСНС, у якому стався нещасний випадок _____

_____
Місце, де стався нещасний випадок
_____

3. Відомості про потерпілого:
стать: чоловіча, жіноча
_____
число, місяць, рік народження
_____
посада
_____
спеціальне звання
_____
стаж служби загальний
_____
стаж служби за посадою
_____

4. Проведення навчання та інструктажу з охорони праці:
навчання за професією чи роботою, під час виконання
якої стався нещасний випадок
_____
(число, місяць, рік)
проведення інструктажу:
вступного
_____
(число, місяць, рік)
первинного
_____
(число, місяць, рік)

повторного
_____
(число, місяць, рік)
цільового
_____
(число, місяць, рік)
перевірка знань за професією
чи видом роботи, під час виконання
якої стався нещасний випадок
(для робіт підвищеної небезпеки)
_____
(число, місяць, рік)
Робота в умовах дії шкідливих або небезпечних факторів
_____

5. Проходження медичного огляду:
попереднього
_____
(число, місяць, рік)
періодичного
_____
(число, місяць, рік)

6. Обставини, за яких стався нещасний випадок
_____

_____

Вид події
_____
(заповнюється відповідно до Переліку, наведеного в додатку 2)

Шкідливий або небезпечний фактор та його значення
_____

7. Причини нещасного випадку:
основна
_____
(заповнюється відповідно до Переліку, наведеного в додатку 2)
супутні
_____
(заповнюється відповідно до Переліку, наведеного в додатку 2)

8. Устаткування, машини, механізми, транспортні засоби,
експлуатація яких призвела до нещасного випадку

_____
(заповнюється відповідно до Переліку,

_____
наведеного в додатку 2)

_____
(найменування, тип, марка, рік випуску, підприємство-
виготовлювач)

9. Діагноз згідно з довідкою
лікувально-профілактичного закладу
_____

Перебування потерпілого в стані алкогольного
чи наркотичного сп'яніння
_____
(так, ні)

10. Особи, які допустили порушення
вимог законодавства про охорону праці:
_____
(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові,

_____
порушення вимог нормативно-правових актів про
охорону праці із зазначенням розділів, пунктів тощо)

11. Свідки нещасного випадку
_____

_____
(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові,
місце проживання)

12. Заходи щодо усунення причин нещасного випадку

N з/п	Найменування заходу	Строк виконання	Виконавець	Відмітка про виконання

-

Голова комісії _____ _____ _____
(спеціальне (підпис) (ініціали та прізвище)
звання)
Члени комісії: _____ _____ _____
(спеціальне (підпис) (ініціали та прізвище)
звання)
_____ _____ _____
(спеціальне (підпис) (ініціали та прізвище)
звання)

Додаток 4. Журнал

до пункту 2.11 Інструкції про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах МНС України

ЖУРНАЛ
реєстрації осіб, які потерпіли від нещасних випадків
у _____
(найменування органу і підрозділу ДСНС)

N з/п	Дата і час події	Спеціальне звання, прізвище, ім'я, по батькові потерпілого	Посада	Місце нещасного випадку	Обставини і причини нещасного випадку	Наслідки нещасним випадкам	Заходи щодо запобігання подібним заходів	Відмітка про виконання заходів за формою	Дата видачі акта
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Порядковий номер реєстрації повинен відповідати номеру акта форми Нцз-1 або форми НПВцз.

Додаток 5. Форма НЦЗ-2

до пункту 2.16 Інструкції про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах МНС України

Форма Нцз-2

_____
(найменування органу,
_____ _____
(орган і підрозділ ДСНС) прізвище, ініціали його
___ _____ 20 __ керівника чи особи,
N ___ _____
якому надсилається
повідомлення,
місцезнаходження
чи місце проживання)

ПОВІДОМЛЕННЯ
про наслідки нещасного випадку, що стався
___ _____ 20 ____

з
_____
(спеціальне звання, прізвище, ім'я, по батькові потерпілого)
(акт за формою Нцз-1 (НПВцз) про нещасний випадок
від ___ _____ 20__ N ___).

1. Діагноз за довідкою
лікувально-профілактичного закладу
_____

_____

_____

_____

2. Найменування лікувально-профілактичного
закладу, який установив діагноз

_____

_____

3. Наслідок нещасного випадку
_____
(потерпілий одужав,

_____
отримав інвалідність I, II, III групи, помер)

_____

4. Звільнено (за довідкою лікувально-профілактичного закладу) від
виконання службових обов'язків з ____ _____ 20 до
___ _____ 20____, тривалість тимчасової непрацездатності,
робочих днів _____

5. Витрати органу і підрозділу ДСНС,
зумовлені нещасним випадком (усього), гривень
_____
У тому числі:
1) сума витрат на поховання потерпілого
_____
2) вартість зіпсованого у зв'язку з нещасним
випадком (аварією) устаткування, інструменту,
зруйнованих будівель, споруд
_____
3) інші витрати
_____

Начальник органу і підрозділу
ДСНС
_____ _____ _____
(спеціальне звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

Начальник фінансової служби
органу і підрозділу ДСНС
_____ _____ _____
(спеціальне звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

М.П.

Додаток 6. Повідомлення

до пункту 3.2. Інструкції про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах ДСНС

ПОВІДОМЛЕННЯ
про нещасний випадок

1. Дата і час нещасного випадку
_____
2. Найменування органу і підрозділу ДСНС _____

_____
3. Місце, де стався нещасний випадок, та його стисла характеристика
_____

_____
_____
4. Відомості про потерпілого (потерпілих): спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, посада, місце служби, стаж служби (загальний та за посадою), сімейний стан, характер травм
_____
5. Стислий опис обставин та ймовірні причини нещасного випадку

_____

_____
6. Ініціали та прізвище спеціаліста з охорони праці, який контролює орган і підрозділ ДСНС України, де стався (сталася) нещасний випадок (аварія)
_____

Начальник органу і підрозділу
ДСНС
_____ _____ _____
(спеціальне звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

7. Дата і час передачі інформації до вищестоячого органу, ініціали та прізвище особи, яка її передала
_____

Завідуюча Сектором
з охорони праці ДСНС Н.В.Погоріла

Додаток 7. Протокол огляду місця

до пункту 3.12 Інструкції про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах МНС України

ПРОТОКОЛ
огляду місця, де стався (сталася)
нещасний випадок (аварія)
___ _____ 20__ року
о ___ год. ___ хв.

з
_____
(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я
та по батькові потерпілого)
у
_____
(орган і підрозділ ДСНС)

Комісія у складі
голови комісії
_____
(спеціальне звання, прізвище, ініціали, посада, місце роботи)

членів комісії:
_____
(спеціальне звання, прізвище, ініціали, посада, місце роботи)
_____
(спеціальне звання, прізвище, ініціали, посада, місце роботи)
_____
(спеціальне звання, прізвище, ініціали, посада, місце роботи)

у період з ___ год. ___ хв. ___ _____ 20__ року
до ___ год. ___ хв. ___ _____ 20__ року
оглянула місце, де стався (сталася) нещасний випадок (аварія):

_____

_____

_____

_____

_____

Голова комісії _____ _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Члени комісії: _____ _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

_____ _____

_____ _____

Додаток 8. Ескіз

до пункту 3.12 Інструкції про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах МНС України

_____
(найменування органу
і підрозділу ДСНС)

ЕСКІЗ
місця, де стався (сталася) нещасний випадок (аварія)
___ _____ 20__ року о ___ год. ___ хв.
з

_____
(посада, спеціальне звання, прізвище,
ім'я та по батькові потерпілого)
До події Після події Прив'язка до
території
підприємства - копія
генерального плану
з прив'язкою до
запасних виходів
Окремі характерні Окремі характерні
місця, вузли, місця, вузли,
розрізи тощо розрізи тощо

Голова комісії _____ _____ _____
(спеціальне (підпис) (ініціали та прізвище)
звання)
Члени комісії: _____ _____ _____
(спеціальне (підпис) (ініціали та прізвище)
звання)

_____ _____ _____
(спеціальне (підпис) (ініціали та прізвище)
звання)

_____ _____ _____
(спеціальне (підпис) (ініціали та прізвище)
звання)

Ескіз склав _____ _____ _____
(посада) (підпис) (ініціали та прізвище)

Додаток 9.

протокол опитування потерпілого

до пункту 3.12 Інструкції про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах МНС України

ПРОТОКОЛ
опитування потерпілого (потерпілих), свідків та інших осіб, причетних до нещасного випадку (аварії), що стався (сталася)

___ _____ 20__ року о ___ год. ___ хв.

з

_____

(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

_____

(або)

_____

(категорія і характер аварії)

_____

Прізвище, ім'я та по батькові опитуваної особи

_____

Посада, спеціальне звання

_____

Місце проживання

_____

Про випадок (аварію) розповів:

(У довільній формі викладається розповідь про подію, що розслідується. Після запису відомих опитуваному фактів особою, яка проводить опитування, ставляться запитання для уточнення).

Запитання:

_____

Відповідь:

_____

Запитання:

_____

Відповідь:

_____

Запитання:

_____

Відповідь:

_____

Протокол прочитав(ла), записано з моїх слів вірно

_____ _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Опитування провів і склав протокол

_____ _____ _____
(посада, спеціальне звання (підпис) (ініціали та прізвище)
особи, яка проводить
опитування)

_____
(дата опитування)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
потерпілого (потерпілих), свідків та інших осіб,
причетних до нещасного випадку (аварії),
що стався (сталася)

___ _____ 20__ року о ___ год. ___ хв.

з
_____
(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я
та по батькові потерпілого)
(або)
_____
(категорія і характер аварії)

_____
(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я

_____
та по батькові особи, яка дає пояснення)

Місце проживання
_____

_____

_____
(У довільній формі дається пояснення відомих фактів, пов'язаних з
подією, висловлюється думка щодо її обставин і причин.
Зазначаються посадові особи, дії чи бездіяльність яких стали
основною або супутньою причиною нещасного випадку (аварії), а
також висловлюються пропозиції щодо запобігання подібним подіям).

_____ _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

_____
(дата подання пояснювальної записки)

Завідуюча Сектором
з охорони праці ДСНС Н.В.Погоріла

Додаток 10. Відомості

до пункту 5.11 Інструкції про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах МНС України

ВІДОМОСТІ
щодо матеріальних втрат, заподіяних аварією, що сталася
___ _____ 20__ року о ___ год. ___ хв. на
_____
(найменування органу і підрозділу ДСНС)

_____
1. Категорія і характер аварії
_____

_____
2. Прямі втрати, пов'язані з ліквідацією аварії, всього
(тис гривень)

_____
у тому числі:
2.1. Збитки від пошкодження приміщень (будівель)
_____
2.2. Збитки від пошкодження обладнання, устаткування,
транспортних засобів
_____
2.3. Збитки від забруднення навколишнього
природного середовища
_____

_____
2.4. Інші втрати
_____
3. Збитки, пов'язані з невиконанням плану роботи органу
і підрозділу ДСНС, усього (тис грн) _____,
у тому числі:
3.1. В органі і підрозділі ДСНС, де сталася аварія _____

_____
3.2. В іншому органі і підрозділі ДСНС _____

Начальник органу і підрозділу
ДСНС

_____ _____ _____
(спеціальне звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

Начальник фінансової служби
органу і підрозділу ДСНС

_____ _____ _____
(спеціальне звання) (підпис) (ініціали та прізвище)
___ _____ 20__

М.П.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативні документи з охорони праці в цивільній безпеці

1. Закон України «Про охорону праці». В редакції Закону N229-IV (229-15) від 21.11.2002, Відомості Верховної Ради, 2003, № 2, ст.10.

Про охорону праці | від 14.10.1992 № 2694-XII (rada.gov.ua)

2. Кодекс законів про працю України https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text

3. Кодекс цивільного захисту. Редакція від 01.01.2022, підстава - 1089-IXhttps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text

4. Закон України №1105 від 23.09.1999 Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text

5. Закон України № 2272-III від 22.02.2001 Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності

Про страхові тарифи на зага... | від 22.02.2001 № 2272-III (rada.gov.ua)

6. Державна служба України з питань праці наказ 13.09.2021 № 140 Про затвердження Покажчика нормативно-правових актів з охорони праці

https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0140880-21#n11

7. НПАОП 0.00-4.21-04 Типове положення про службу охорони праці, затверджено наказом Держнаглядохоронпраці України від 15.11.2004 наказ № 255.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04#Text .

8. НПАОП 0.00-4.09-07 Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства затверджено наказом Держгірпромнагляду від 21.03.2007 наказ № 55.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0311-07#Text .

9. НПАОП 0.00-4.11-07 Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці затверджено наказом Держгірпромнагляду від 21.03.2007 наказ № 56. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0316-07#Text .

10. НПАОП 0.00-6.03-93 Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що чинні на підприємстві, затверджено наказом Держнаглядохоронпраці України від 21.12.93 наказ № 132.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0020-94#Text .

11. НПАОП 0.00-4.12-05 Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затверджено наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 наказ № 15.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05#Text

12. НПАОП 0.00-4.24-03 Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки наказом Держнаглядохоронпраці України 15.12.2003 наказ № 244

13. НПАОП 0.00-4.15-98 Положення про розробку інструкцій з охорони праці, затверджено наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.98 наказ № 9.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-98#Text

14. НПАОП 0.00-4.03-04 Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці Держнаглядохоронпраці України 08.06.2004 наказ № 151

15. НПАОП 0.00-1.04-07Правила вибору та застосування засобів індивідуального захисту органів дихання Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду наказ 28.12.2007 N 331 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 4 квітня 2008 р. за N 285/14976

https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0285-08#Text

16. НПАОП 0.00-1.15-07 Правила схорони праці під час виконання робіт на висоті (затверджено наказом Держгірпромнагляду від 27.03.2007 № 62, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 04.06.2007 за №573/13840).

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0573-07#Text

17. НПАОП 0.00-2.01-05 Перелік робіт з підвищеною небезпекою. Наказ Держнаглядохоронпраці України 26.01.2005 наказ № 15

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0232-05#Text

18. НПАОП 0.00-1.81-18 Правила охорони праці під час експлуатації обладнання, що працює під тиском 05.03.2018 наказ Мінсоцполітики 05.03.2018 № 333

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-18#Text

19. Правила експлуатації електрозахисних засобів, затверджених наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 05.06.2001 № 253

НПАОП 40.1-1.07-01 Правила експлуатації електрозахисних засобів (uis.zp.ua)

20. Постанова кабінету міністрів України від 14 лютого 2018 р. № 81 Про затвердження опису та зразків форменого одягу і відповідних знаків розрізнення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та норм забезпечення форменим одягом

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/81-2018-%D0%BF#Text

21. Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затверджено наказом Міністерства

охорони здоров'я України від 21.05.2007 № 246. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0846-07#Text

22. Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.1992, № 442.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-92-%D0%BF#Text

23. Про затвердження Мінімальних вимог безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці, затверджено наказом Міністерства соціальної політики України від 29.11.2018 № 1804.https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1494-18#Text

24. НПАОП 0.00-6.16-12 Порядок проведення технічного розслідування обставин та причин виникнення аварій, пов'язаних з використанням газу в побуті МНС України 27.04.2012 наказ № 734

25. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників у сфері цивільного захисту затверджений наказом ДСНС 05.12.2018 № 707

https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0707388-18#Text

26. Наказ МНС України від 7.05.2007 року № 312 Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України.

https://www.dsns.gov.ua/files/2019/2/14/321/PRAVIL_Ohor-Pr_MNS.pdf

27. Положення про службу охорони праці МНС України, затверджені наказом МНС України від 30.01.2012 № 81. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0241-12#Text

28. Вимоги до працівників, які здійснюють керівництво вибуховими роботами затверджені наказом МНС України 15.05.2006 № 294 .

29. Інструкція про порядок розслідування, ведення обліку нещасних випадків в органах і підрозділах Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків України Чорнобильської катастрофи. Затверджена Наказом МНС від 18.08.2006 № 540 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1106-06#Text

30. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 337 Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text

31. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 р. № 270 Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270-2001-%D0%BF#Text

32. Наказ МОЗ та Державного комітету України по нагляду за охороною праці Про затвердження Переліку робіт, де є потреба у

професійному доборі від 23.09.94 № 263/121 і зареєстрованому Міністерством юстиції України 25.01.95 N 18/554 (ДНАОП 0.03-8.06-94) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0018-95#Text

33. Наказ МОЗ від 04.07.2007 N 370 Про затвердження Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-07#Text

34. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 листопада 1997 р. N 1238 Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1238-97-%D0%BF#Text

35. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2000 р. N 1465 Про затвердження Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів і переліку медичних психіатричних протипоказань щодо виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для особи, яка провадить цю діяльність, або оточуючихhttp://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP001465.html .

36. НПАОП 0.00-7.11-12 Загальні вимоги стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників затверджені МНС України від 25.01.2012 наказ № 67 .

37. НПАОП 0.00-8.11-12 Вимоги до роботодавців щодо захисту працівників від шкідливого впливу хімічних речовин (затверджено наказом МНС України від 22.03.2012 наказ № 627, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.04.2012 за № 521 20834). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0521-12#Text .

38. НПАОП 0.00-7.12-13 Вимоги до роботодавців стосовно забезпечення безпечного виконання робіт у потенційно вибухонебезпечних середовищах затверджені Міненерговугілля України від 05.06.2013 наказ № 317 .

39. НПАОП 0.00-7.13-14 Вимоги до роботодавців щодо захисту працівників від шкідливого впливу електромагнітних полів затверджені Міненерговугілля України від 05.02.2014 наказ № 99 .

40. НПАОП 0.00-7.14-17 Вимоги безпеки та захисту здоров'я під час використання виробничого обладнання працівниками затверджені Мінсоцполітики від 28.12.2017 наказ № 2072

41. НПАОП 0.00-7.15-18 Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями затверджені Мінсоцполітики 14.02.2018 наказ № 207

42. НПАОП 0.00-7.17-18 Мінімальні вимоги безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці затверджені Мінсоцполітики 29.11.2018 наказ № 1804 .

43. НПАОП 0.00-7.18-18 Форми висновків експертиз стану охорони праці та безпеки промислового виробництва затверджені Мінсоцполітики 07.11.2018 наказ № 1654

44. Державні санітарні норми та правила влаштування, утримання та організація режиму діяльності дитячих наметових містечок (затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 07.02.2012 № 89, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23.02.2012 за № 284 20597).

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-12#Text

45. Державні санітарні правила «Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві» ДСанПіН 8.8.1.2.001-98 (затверджено Постановою головного державного санітарного лікаря України від 3 серпня 1998 р. № 1). https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001282-98#Text

46. Методичні рекомендації щодо режимів робіт особового складу підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту у засобах індивідуального захисту у зонах хімічного та радіоактивного забруднення (затверджено наказом МНС України від 07.08.2009 N 551)

https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0551666-09#Text

47. Норми табельної належності витрат і термінів експлуатації пожежно-рятувального, технологічного і гаражного обладнання, інструменту' індивідуального озброєння та спорядження, ремонтно-експлуатаційних матеріалів підрозділів ДСНС (затверджено наказом ДСНС від 29.05.2013 № 358).

https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0358388-13#Text

48. Наказ Міністерства внутрішніх справ України 15 січня 2018 року № 25 "Про затвердження Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників" / Міністерство внутрішніх справ України. – Х.: НУЦЗУ, 2018. – 26с.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0225-18#Text

49. НПАОП 0.00-1.71-13 Правила охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями (затверджено наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 19.12.2013 наказ № 966, зареєстровано з Міністерстві юстиції України 25.02.2014 за №327/25104).

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0327-14#Text

50. Правила технічної експлуатації електроустановок споживачів (затверджені наказом Держнаглядохоронпраці від 25.07.2006 № 258, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25.10.2006 за № 1143/13017.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1143-06#Text

51. Технічний регламент знаків безпеки і захисту здоров'я працівників (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від

25.11.2009 № 1262). { Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 76 (76-2016-п) від 11.02.2016 }

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1262-2009-%D0%BF#Text

52. Порядки надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах (затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.06.2014 № 398, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 07.07.2014 за № 750/25527).

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-14#Text

53. Порядок організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служби в органах управління і підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій (затверджено наказом МВС України від 07.10.2014 № 1032, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 04.12.2014 за № 1563/26340).

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1563-14#Text

54. Правила авіаційного пошуку та рятування в Україні (затверджено наказом МВС України від 16.03.2015 № 279, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 01.04.2015 за № 364/26809).

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0364-15#Text

55. НПАОП 0.00-1.76-15 Правила безпеки систем газопостачання (затверджено наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 15.05.2015 наказ № 285, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 08.06.201 5 за № 674/27119).

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0674-15#Text

56. Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів (затверджені наказом Держнаглядохоронпраці України віл 09.01.1998 № 4, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10 02.1998 за №93/2533).

Nakaz_pro_ekspluatats-elektroustanovok.doc (live.com)

57. Правила схорони життя людей на водних об’єктах України затверджено наказом МВС України від 10.04.2017 № 301, {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства внутрішніх справ № 629 від 29.07.2019}.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0566-17#Text

58. Правила дорожнього перевезення небезпечних вантажів (затверджено наказом МВС України від 04.08.2018 № 656. зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11.09.2018 за № 1041/32493).

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE32493.html

59. Міністерство Інфраструктури України наказ 03.07.2017 N 235 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 липня 2017 р. за N 904/30772 Про затвердження Положення про класифікацію транспортних подій на залізничному транспортіhttps://ips.ligazakon.net/document/re30772?an=&ed=&dtm=&le

60. Міністерство інфраструктури України наказ 24.12.2020 N 842 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 березня 2021 р. за N 351/35973 Про затвердження Положення про систему управління безпекою руху на залізничному транспортіhttps://ips.ligazakon.net/document/re35973

61. Наказ Міністерства транспорту України від 16 жовтня 2000 року N 567 Про затвердження Правил безпеки та порядку ліквідації наслідків аварійних ситуацій з небезпечними вантажами при перевезенні їх залізничним транспортомhttps://ips.ligazakon.net/document/reg5078?an=4740

62. НПАОП 0.00-1.62-12 Правила охорони праці на автомобільному транспорті. Затверджено наказом МВС України від 09.07.2012 наказ № 964, (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 1 серпня 2012 р. за № 1299/21611).

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1299-12#Text

63. НПАОП 60.2-1.01-06 Правила охорони праці на міському електротранспорті. Затверджено наказом МНС України від 21.08.2006 № 546, (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25.10.2006 за №114513020). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1146-06#Text

64. Правила перевезення наливних вантажів (затверджено наказом Міністерства транспорту України від 18.04.2003 № 299. зареєстровано з Міністерстві юстиції України 07.07.2003 за .№ 558/7879).

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0558-03#Text

65. Правила перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами України (Затверджено наказом міністерства інфраструктури України від 04.04.2017 № 126, Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28 квітня 2017 р. за № 556/30424)https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0556-17#Text

66. Рекомендації щодо організації гасіння пожеж підрозділами МНС України на промислових об'єктах підвищеної небезпеки з наявністю небезпечних хімічних речовин (затверджено наказом МНС України від 22.09.2011 № 1017).

https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1017735-11#Text

67. Методичні рекомендацій щодо режимів робіт особового складу підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту у засобах індивідуального захисту у зонах хімічного та радіоактивного забруднення (затверджено наказом МНС України від 07.08.2009 N 551)

https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0551666-09#Text

68. ПІ 9.1.60- 232-03 Примірна інструкція з охорони праці під час аварійно- рятувальних робіт на скельному рельєфі (затверджено наказом Мінпромполітики України від 21.08.2003 № 114).

https://dnaop.com/html/33314/doc-%D0%9F%D0%86_9.1.60-_232-03

69. ПІ 9.4.60-56І-2005 Примірна інструкція з охорони праці під час ведення аварійно-рятувальних робіт в умовах повені (затверджено наказом МНС Мінпромполітики України від 31.03.2005 № 57)

ПІ 9.4.60-56І-2005. Примірна інструкція з охорони праці під час ведення аварійно-рятувальних робіт в умовах повені (33436) (dnaop.com)

70. ПІ 9.1.60 - 324 - 04 Примірна інструкція з охорони праці під час ведення аварійно-рятувальних робіт на водних об'єктах (затверджено наказом Мінпромполітики України від 19.08.2005 № 311).

https://dnaop.com/html/33404/doc-%D0%9F%D0%86_9.1.60_-_324_-_04

71. Інструкція з організації водолазних спусків та робіт у Державній службі України з надзвичайних ситуацій (затверджена наказом МВС від 01.03.2019 № 150 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 березня 2019 р. за № 300/33271)

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0300-19#Text

ПІ 2.1.00-094-2000. Примірна інструкція з охорони праці під час виконання робіт у колодязях, сечозбірниках, інших заглибленнях, де можливе накопичення небезпечних газів https://dnaop.com/html/59266/doc-%D0%9F%D0%86_2.1.00-094-2000

72. ПІ 1.3.10-456-2006. Примірна інструкція з охорони праці при виконанні робіт із легкозаймистими та горючими рідинами (затверджено наказом Міністерства промислової політики від «26» 10 2006 р. від «19» 12 2006 р. № 476).

https://dnaop.com/html/3411/doc-%D0%9F%D0%86_1.3.10-456-2006

73. Наказ МВС України від 15.06.2017 № 511Про затвердження Порядку організації службової підготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства внутрішніх справ № 626 від 23.07.2018}

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0835-17#Text

74. Правила спортивних змагань з пожежно-прикладного спорту затверджені заступником міністра молоді та спорту України. – К., 2021 р.

pps.pdf (mms.gov.ua)

75. Наказ МВС України выд 10.09.2014 № 929Про затвердження Порядку проведення атестування осіб рядового і начальницького складу в органах і підрозділах цивільного захистуhttps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1192-14#Text

Навчальна література

76. Чернецький В. В., Мандрик О. М, Лемішка В. С. Безпека рятувальника : навчальний посібник. Ч. 1 / за заг. ред. В. В. Чернецького. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2019.327 с

77. Обеспечение безопасности жизнедеятельности на рабочих местах с повышенным тепловым излучением / А. С. Беликов, С. Ю. Рагимов, А. О. Петренко, В. А. Шаломов, Н. Н. Удянский, Д. Л. Соколов, Ю. Г. Шаранова - Харьков: НУГЗУ, 2017.- 173 с.

78. Основи охорони праці: Підручник. 3-тє видання, доповнене та перероблене. / К. Н. Ткачук, В. В. Зацарний, Д. В. Зеркалов, О. І. Полукаров, В. С. Коз'яков, Л. О. Мітюк, Ю. О. Полукаров, Т. Є. Луц. За ред. К. Н. Ткачука. - К.: Основа, 2014. - 456 с.

79. Охорона праці в галузі [текст] : навчальний посібник / П. С. Атаманчук, В. В. Мендерецький, О. П. Панчук, Р. М. Білий - К.: «Центр учбової літера-тури», 2017. - 322 с.

80. Колєнов О.М., Безуглов О.Є., Іщук В.М.Первинна підготовка рятувальника: навчальний посібник І О.М. Колєнов, О.Є. Безуглов, В.М. Іщук. - Х.: НУЦЗУ, 2013. - 455 с.

81. Ковжога С. О. Цивільний захист і охорона праці в галузі : навч. посіб. / С. О. Ковжога, С. А. Тузіков, Є. В. Карманний, А. П. Зенін. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого», 2012. – 192 с.

82. М.І.Адаменко и др. Аварійно-рятувальні та аварійно-відбудовні роботи. Практичний посібник. Харків, 2002.- 80 с.

83. Холматро техника спасення из автомобилей.

84. Спасательные ситемы Холматро.

Навчальне видання

Рагімов Сергій Юсубович
Собина Віталій Олександрович
Тарадуда Дмитро Віталійович
Фещенко Андрій Борисович

ОХОРОНА ПРАЦІ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Курс лекцій

Підписано до друку 26.12.2023. Формат 60х84 1/16.
Умовн.-друк. арк. 15,2.
Вид. № 86/23.

Сектор редакційно-видавничої діяльності
Національного університету цивільного захисту України
61023 м. Харків, вул. Чернишевська, 94.
www.nuczu.edu.ua